

401612

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BARTÓK BÉLA

R
C. 113

A MAGYAR
NÉPDAL

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

RÖZSAYÓLOVY ÉS TÁRSA

BUDAPEST, IV. SZÉCHÉNYI UTCA 11.

1928.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BARTÓK BÉLA

A MAGYAR
NÉPDAL

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

1924

Bartók Béla

RÓZSAVÖLGYI ES TÁRSÁ
BUDAPEST, IV., SZERVITA-TÉR 5.

1924.

BARTÓK BÉLA

A MAGYAR

NÉPDAL

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

~~010716~~

F.o. 1/2 gán.

1930.

Olvasóterem

401612

RÖZSAVÓLÓI ÉS TÁRSÁ

Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság (Dr. Falk Zsigmond) V., Hold-utca 7.

BEVEZETÉS

A magyar népdalok közül azoknak a daloknak a dallamait, melyekről ez a könyv szól és amelyeket parasztdaloknak nevezek, a nagyközönség alig ismeri. Kérem ezért az olvasót, hogy elsősorban a kótapéldákat tanulmányozza alaposan át, és csak azután fogjon bele a magyarázó szöveg olvasásába.

Akit nem érdekelnek statisztikai adatok, ritmus- és egyéb képletek felsorolása és az ezek alapján történő hosszadalmas következtető eljárás, mely azonban az egyes tételek bizonyítására elengedhetetlenül szükséges, annak azt ajánlom, hogy csak a bevezetés, a három összefoglalás (XXXIV. I. XLV. I. XLVIII. I.) és a zárószó elolvasására szorítkozzék.

A kótapéldák összeállításánál csak zenei szempont volt irányadó; egyrészt szép, másrészt az egyes típusokra leginkább jellemző dallamok kiválasztására törekedtem.

Budapest, 1921. október.

Bartók Béla.

A magyar népdalok közül azoknak a daloknak a dallamait, melyekről ez a könyv szól és amelyeket parasztaloknak nevezek, a nagyközönség alig ismeri. Német erőt az olvasó, hogy elsősorban a költőidőkkel tanulmányozza alaposan át, és csak aztán legyen bele a magyarázó szöveg olvasásába.

Általános érdekeltségűek a dalok, ritmus- és egyéb képletek felsorolása és az ezek alapján történő hosszadalmas következtetés elfűrésze, mely azonban az egyes dalok érzelmiségére nem vonatkozik, annak azt jelentem, hogy csak a bevezető, a három részlet (XIV. I. XV. I. XVI. I.) és a záró- és elővezető rész olvassék.

A költőidők részleteiről csak zenei szempontból volt kinyitandó; egyrészt szép, másrészt az egyes típusokra leginkább jellemző dallamok kiválasztására törekedtem.

Budapest, 1931. október.

Országos Népdalgyűjtő Bizottság

Bartók Béla

47402
 1931
 10612

BEVEZETÉS.

(A paraszzenéről általában. — A magyar paraszzenegyűjtemény anyaga. — Nagyobb terjedelmű gyűjtemény szisztematikus csoportosítása. — A magyar anyag általános felosztása.)

Tágabb értelemben vett paraszzenének nevezzük mindazoknak a dallamoknak összességét, amelyek valamely nép parasztosztályában kisebb vagy nagyobb időbeli és térbeli elterjedtségben, mint a parasztok zenei érzésének ösztönszerű kifejezői valaha éltek vagy jelenleg élnek.

Folklore szempontjából parasztosztálynak vehetjük a népnek őstermeléssel foglalkozó azt a részét, amely akár testi, akár lelki életszükségleteit többé-kevésbé vagy hagyományainak megfelelő kifejező formákkal, vagy magasabb (városi) kultúrából származó, de ösztönszerűleg saját lelki diszpozícióinak megfelelően átalakított kifejező-formákkal elégti ki. A határozatlan „többé-kevésbé“ szó a fogalom meghatározásának relatív voltára utal. Ép így el kellett tekintenem a parasztszene fenti meghatározásában az „időbeli és térbeli elterjedtség“-nek még csak hozzávetőleges körülhatárolásától is; ez a meghatározás is csupán relatív: vonatkozik a dallamfajták egész láncolatára, amely a térbeli és időbeli elterjedtség kisebb vagy nagyobb foka szerint az alig paraszti dallamoktól egészen a legszűkebb értelemben vett parasztdallamokhoz vezet. A dallamok eredetének kérdését, — vajjon ismert vagy ismeretlen szerzőktől származnak-e; vajjon más, pl. városi osztályból származtak-e át — a meghatározás, mint nem lényeges kérdést, mellőzi.

Alapos az a feltevés, hogy az egyes népek újabb paraszzenéje valamilyen, elsősorban „népies“ műzene befolyása alatt keletkezett.

Népies műzenének nevezhetjük olyan szerzők alkotásait, — nagyjából egyes dallamokat kíséret nélkül — akik bizonyos zenei műveltséget sajátítottak el és műveikben hazájuk paraszzenéjének egynémely sajátosságát a magasabb műzenéből kölcsönzött sablonokkal keverik.¹⁾

A népies műzene talán a következőképen gyakorolhatta hatását a parasztok zenéjére:

Tegyük fel, hogy valamely nép parasztosztályában bizonyos hagyományos, többé-kevésbé primitív zenei stílus él. Ez a parasztosztály állandó érintkezésben van akár az ő nyelvét, akár egy idegen nyelvet beszélő, magasabb kulturális fokon levő (pl. városi) néposztállyal, vagy szomszéd népek magasabb kulturájú parasztosztályával. A parasztoknál két, egymással ellentétes hajlam mutatkozik: a koncer-

¹⁾ Ilyenek pl. a Liszt „Magyar Rapszódiai“-ban és Brahms „Magyar táncai“-ban felhasznált dallamok legnagyobb része.

vatív hajlam, mely a hagyományok változatlan megtartására törekszik és az utánzó hajlam. Valamely magasabb osztály kedvezőbb vagyoni helyzetére a paraszt ösztönszerűleg mint valami nehezen elérhető ideális állapotra tekint, amelynek legalább külső megnyilvánulásait iparkodik annyira amennyire utánozni. Ha ez az utánzó hajlam erősebbé fejlődik már benne, mint a konzervatív hajlam, és ha elég sűrű az érintkezés közte és az ideálnak tekintett magasabb osztály közt, akkor utóbbinak bizonyos kulturális termékeit — talán önkénytelenül — átveszi. A parasztosztály relatív elzártsága viszont azt eredményezi, hogy az ilyen átvett idegen elemek, ha csakugyan gyökeret vertek benne és nem csupán mint szórványos, véletlen átvételek jönnek számba, vagyis: ha időbeli és térbeli elterjedtségben élnek tovább a parasztosztályban, idővel bizonyos módon elváltoznak.¹⁾ Ha ezek a változások csupán az egyes elemeken, — illetve hogy zenei fogalmakkal éljünk — csupán az egyes dallamokon észlelhetők, akkor a térbeli elterjedtségnek megfelelően az átvett dallamoknak különböző, hely szerint elütő variánsai alakulnak ki. Ha azonban az átvett dallamok vagy dallamtöredékek annyira asszimilálódnak, hogy — esetleg az addig uralkodó paraszzenestílus egynémely tulajdonságát is felvéve — végeredményben az eredetileg átvett formától lényegesen elütővé válnak, és ha valamennyi átvételnek módosulása, hogy úgy mondjuk egy irányban, bizonyos tekintetben egységes módon történik, akkor új, egységes paraszzenestílus alakul ki (mint pl. az új magyar paraszzenestílus). Valószínű, hogy valamely népnek nemcsak újabb, hanem a most legrégebbnek ismert, egységes paraszzenestílusa (pl. a régi magyar parasztstílus) is, legalább részben ilyen átvett idegen elemekből alakult ki. Ennek a bebizonyítása azonban az összehasonlításhoz szükséges kellő mennyiségű anyag híján nem lehetséges.

Azt, hogy parasztok, mint egyének, teljesen új dallamok megalkotására képesek volnának, kétségbe kell vonnunk; adatunk erre nincs és zenei ösztönük megnyilvánulási módja sem szól e mellett. Ellenben meglevő, rendelkezésükre álló zenei elemek átalakítására már egyénenként is megvan nemcsak képességük, hanem erős hajlandóságuk is (az ilyen átalakítás már a parasztoknak, mint tömegnek, teljesen saját műve). Hogy milyen mértékben dolgozik egyénekben az átalakító (variálós) hajlam, azt egy-egy dallamnak úgynevezett egyéni variánsainál figyelhetjük meg. A parasztok előadásában, akárcsak a nagy előadó művészekében, sok a rögtönzészerrű: a dallam előadásában a lényegét nem érintő külső forma még egy és ugyanannál a személynél sem állandó. Valamely dallam megismétlésénél legtöbb esetben bizonyos apró ritmusbeli, néha még hangmagasságot is érintő eltérések fognak mutatkozni. Elképzelhető, hogy ilyen lényegtelen eltérések néhányával idővel megrögzül. Ehez később más egyéntől származó hasonló természetű eltérések járulnak és így tovább, úgy hogy e láncszerű folyamat utolsó szeme a kiinduló szemtől esetleg teljesen eltérő alakulatot fog mutatni. Az t. i. nyilvánvaló, hogy zenei elemek lényeges átalakítása nem származhatik egyes egyénektől. Viszont az is kétségtelen, hogy az egy tömegben élő, földrajzilag egységes területen lakó, egy nyelvet beszélő parasztokban az átalakító hajlam az egyének rokon lelki diszpozíciója következtében egyénenként is hasonló módon, mintegy egy irányban dolgozik. Egységes zenei stílus kialakulását ez teszi lehetővé.

¹⁾ Ismételten hangsúlyozzuk, hogy ilyen idegen dallamok, pl. népies műdalok csak akkor válnak parasztdallamokká, ha velük a parasztok ösztönszerűleg élnek. Mesterségesen a parasztosztályba oltott zene, pl. iskolában tanult hazafias és egyéb dallamok rendszerint nem szolgálnak a parasztok zenei érzéseinek ösztönszerű kifejezésül, csupán az önkénytelenül átvett dallamok.

Szűkebb értelemben vett parasztzene mindazoknak a parasztdallamoknak összessége, amelyek egy vagy több egységes stílushoz tartoznak. A szűkebb értelemben vett parasztzene tehát öntudatlanul működő természeti erő átalakító munkájának eredménye: minden tanultságtól ment embertömeg ösztönszerű alkotása. Ép olyan természeti tünemény, mint pl. az állat- vagy növényvilág különféle megnyilvánuló formái. Ennek folytán egyedei — az egyes dallamok — a legmagasabb művészi tökéletesség példái. Kis arányaikban ép oly tökéletesek, akár csak a legnagyobb szabású zenei mestermű. Valósággal klasszikus példái annak, miként lehet lehető legkisebb formában, legszerűebb eszközökkel valamilyen zenei gondolatot a maga frissességében, arányosan, egyszóval a lehető legtökéletesebb módon kifejezni. Ezzel szemben az úri osztálynak annyira kedvelt népies műdalai, dacára egy és más érdekességüknek, annyi zenei közhelyet tartalmaznak, hogy értékben messze elmaradnak a szűkebb értelemben vett parasztdallamok mögött.

Ha új zenei stílus alakult ki vagy van kialakulófélben valamely parasztosztályban, és ha utóbbiban a konzervatív hajlam gyöngül, akkor az új stílus az addig uralkodó egy vagy több régebbi stílust lassankint kiszorítja (pl. a magyaroknál). Ha a konzervatív-hajlam még elég erős, akkor az új stílus a régiekkel békésen megfér (pl. a tótoknál).

Némely esetben az új stílust létrehozó hatást nem valamilyen népies műzene, hanem egy magasabb kulturális fokon levő szomszédos parasztosztály zenéje váltja ki. Ebben az esetben is vagy az átvett mintától nem eltérő dallamokkal (pl. a máramarosi oláhok régi zenéjében, amely az ukránok dumy-dallamaival egyezik), vagy attól lényegesen eltérő új zenei stílussal (pl. a máramarosi oláhok újabb zenéjében, mely kétségtől a régi magyar parasztzene bizonyos típusainak hatása alatt létesült) van dolgunk. Az is lehetséges hogy valamely parasztosztály egyszerre két szomszéd parasztzene befolyása alá kerül; ezt tapasztaljuk pl. a jelenlegi tót paraszzenében, amelyben kisebb nyugati (német-cseh) és nagyobb délkeleti (az új magyar paraszzenestílusból eredő) hatás észlelhető.

A zenefolklore-kutatás célja:

1. parasztdallamoknak minél gazdagabb, tudományos zenei rendszerbe foglalt gyűjteményét létesíteni, elsősorban egymással szomszédos és egymással sűrű érintkezésben levő parasztosztályok zenei anyagából;

2. az így kapott anyagban gondos összehasonlítás alapján megállapítani az egyes zenei stílusokat és azoknak eredetére, amennyire lehetséges, reávilágítani.¹⁾

Ilyen kutatás számára egyike a legalkalmasabb területeknek a régi, csonkítatlan Magyarországon volt. Ezen a területen még napjainkban is — szinte szemünk-láttára — fejlődtek ki új stílusok; viszont a régi stílusok is, némely vidéken szinte bámulatos épségben, fenn tudtak maradni.

Legtöbb anyagot a magyar, a tót és az oláh parasztlakosok zenéjéből gyűjtöttünk. Ez a könyv a magyarok paraszzenéjével foglalkozik, hogy megállapítsa a benne kidomborodó egyes stílusokat, azoknak történeti összefüggését és viszonyát a szomszéd népek paraszzenéjével.

¹⁾ A legrégebbnek ismert zenei stílusoknál ez utóbbi mint már fennebb említettük, úgy szólván lehetetlenség. Ezeknek — többnyire sok évszázadra visszanyúló — fejlődési menetét ép úgy nem állapíthatjuk meg, mint ahogy pl. a szerves lények keletkezésének kérdésében sem adhatunk kielégítő választ.

A magyar olvasók számára nem szükséges a magyarság földrajzi elhelyezkedéséről bővebben szólnom. Csak arra a — talán némelyek előtt nem ismert — körülményre akarom itt figyelmüket felhívni, hogy a régi Magyarország területén kívül Bukovinában is van egy 5 falunyi magyar nyelvsziget (bukovinai csángók), Moldvában Bákó (oláhul: Băcău) városa körül van néhány magyar falu (moldvai csángók), végül Szlavóniában kb. tíz. A moldvai területet kivéve, gazdag anyagunk van mindezekről a helyekről is.

Az egész magyarlakta terület négy zenedialektus-területre osztható fel: I. a dunántúli, II. a felsőmagyarországi a Dunától és Tiszától északra, III. a tiszavidéki vagy nagy-alföldi és IV. az erdélyi (ideszámitva Bukovinát) zenedialektus-terület. A következőkben a dialektus-területekre csupán a megfelelő római számjeggyel fogok utalni. Megjegyzendő, hogy zenedialektusbeli eltérések csak az ú. n. régi stílus dallamanyagában észlelhetők, tehát ez a felosztás a dallamoknak csak erre a részére vonatkozik.

Vizsgálat tárgyául a következő anyag szolgált:

Nyomatásban megjelent gyűjtemények:

1. Színi Károly: „A magyar nép dalai és dallamai (200 darab) Pest. Heckenast Gusztáv tulajdona“; első kiadás: 1865., második kiadás: 1872.

2. Bartalus István: „Magyar Népdalok, egyetemes gyűjtemény.“ I.—VII. kötet. Budapest, 1873-tól 1896-ig.

3. Dr. Kiss Áron: „Magyar Gyermejjáték-gyűjtemény. Budapest, 1891. Kiadja Hornyánszky Viktor.“

Színi gyűjteményében 136 dallamról tételezhető föl, hogy a parasztosztályból származik. Lejegyzésük a körülményekhez képest — Színi nem volt képzett zenész — elég jónak mondható. Bartalusnak 7 hatalmas, nagy apparátussal („A Kisfaludy-Társaság megbízásából és segélyével s a Közoktatásügyi Ministerium és Tud. Akadémia pártfogásával“) kiadott és zongorakisérettel megterhelt kötetében mindössze 411 ilyen akad, s ezenkívül 32, a Színi gyűjtéséből átvett dallam. Lejegyzésük, dacára annak, hogy Bartalus „képzett“ zenész volt, sokkal fogyatékosabb Színiénél. Kiss gyermekjáték-gyűjteménye a legjobb mindhárom kiadvány közül. Igaz, hogy a jóval egyszerűbb gyermekjátékdallamok lejegyzése könnyebb feladat elé állította a lejegyzőket. A nagyszámú játékdallam közül, melyek a parasztnének egy speciális kategóriája, 42 dallam válik ki, mint egyéb parasztdallam.

A többi régebbi kiadvány (Mátrayé, Füredié stb.) még kevesebb használható anyagot tartalmaz, úgy hogy ezeket ez alkalommal mellőzhetjük.

Tehát a múlt század végéig nyomtatásban megjelent három legjelentékenyebb gyűjteményünkben mindössze 589 parasztdallamot találtunk; variánsok beszámítása nélkül csupán 476-ot.¹⁾

Az e század elején meginduló újabb gyűjtés eredménye összesen kb. 7.800 dallamra tehető (variánsokat beszámítva). Gyűjtőnként részletezve:

1.492 fonografált dallam,^{2) 3)} gyűjtötte Vikár Béla (1898-tól kb. 1910-ig):

47 fonografált dallam^{2) 3)}, gyűjtötte Garay Ákos;

kb. 2.700 részben fonografált,⁴⁾ részben csak lejegyzett dallam, gyűjtötte Kodály Zoltán (1904—1921);

¹⁾ Ebből 301 kéziratos gyűjteményeinkben meglévő dallamok variánsai.

²⁾ A fonográf-felvételek a Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának tulajdona.

³⁾ A felvételek túlnyomó részét Bartók Béla, kisebb részét Kodály Zoltán jegyezte le.

⁴⁾ A felvételek kisebb része a Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának, nagyobb része a gyűjtő tulajdona.

2.721 részben fonografált¹⁾, részben csak lejegyzett dallam, gyűjtötte Bartók Béla (1904—1918);

307 részben fonografált²⁾, részben csak lejegyzett dallam, gyűjtötte Molnár Antal (1911—1912);

348 lejegyzett dallam, gyűjtötte Kodály Zoltánné (1917—1920);

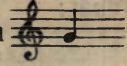
260 részben fonografált,²⁾ részben csak lejegyzett dallam, gyűjtötte Lajtha László (1911—1914).

Ebből 150, a IV. dialektusterületről származó dallam már megjelent: „Erdélyi Magyarság — Népdalok — közzéteszik — Bartók Béla és Kodály Zoltán — kiadja — a Népies Irodalmi Társaság“ (Rózsavölgyi és Társa, Budapest, 1923.). Ezekre Sz. N. betűkkel fogok alkalomadtán utalni.

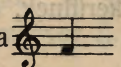
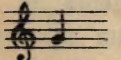
* * *

Ha ekkora dallamanyag tanulmányozásánál el akarunk igazodni, valamilyen rendszerbe kell azt foglalnunk. A magyar, tót és oláh népdalanyag „szótárszerű“ elrendezésére Krohn Ilmari finn zenefolklore-kutatónak rendszere³⁾ a legalkalmasabb, némi módosítással.

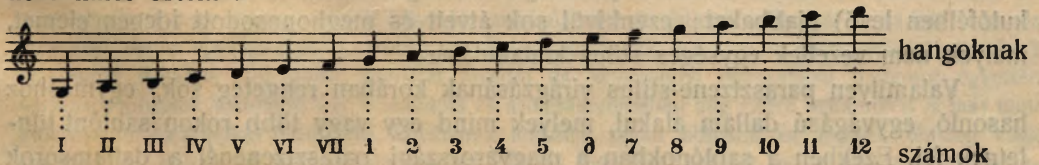
A módosított rendszer ebből áll:

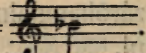
Valamennyi dallamot közös záróhangra — legcélszerűbben hangra hozzuk. A tulajdonképeni rendezés ezek után így történik:

1. A dallamokat dallamsoraik⁴⁾ száma szerint két, három és négysoros dallamokra osztjuk. Ennél a műveletnél bizonyos szekvenciaszerű sorismétléseket, melyek folytán némely dallam öt- vagy hatsorosnak látszik, nem számítunk külön sornak, úgy hogy ilyen kettős sorokat tartalmazó dallamok is a négysorosak közé kerülnek (pl. a 235. és 236. sz. dallamnak 3. sora, a 243.—245. sz. dallamoknak 1. és 3. sora kettős sor).

2. Újabb csoportosítás a dallamsorok záróhangjainak magassága szerint történik: a kétsorosaknál az 1. soré szerint, a háromsorosaknál elsősorban a főcezura záróhangja szerint (amely egyes háromsorosaknál az 1., másoknál a 2. dallamsor végén van), a négysorosaknál elsősorban a 2. sor záróhangja (főcezura) szerint, másodsorban az első dallamsor és végül a harmadik dallamsor záróhangja szerint. Az így nyert főbb és alsóbb csoportok egymásutánját az alulról felfelé haladó irány szabja meg. (Így pl. amely négysoros dallamok főcezurája , azok sorrendben megelőzik a főcezurájú dallamokat stb.).

A dallamsorok záróhangját egyszerűség kedvéért számokkal jelöljük a következő kulcs szerint:

felelnek meg. Esetleges módosító jeleket a számok elé helyezünk, pl.: $\flat 3 =$

¹⁾ A felvételek legnagyobb része a Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának, kisebb része a gyűjtő tulajdona.

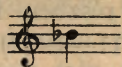
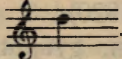
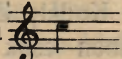
²⁾ A fonográffelvételek a Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának tulajdona.

³⁾ V. ö. Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft, IV. 4. (1903.).

⁴⁾ Dallamsornak nevezzük a dallamnak egy szövegsorra jutó részét.

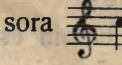
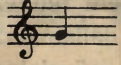
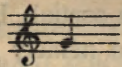
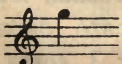
A főcezura záróhangját □-be helyezett számmal, az előtte levő dallamsor záróhangját ▭-be, az utána következőt ◻-be helyezett számmal jelöljük; pl.:

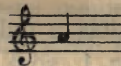

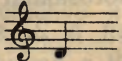
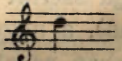
▭⁵ ◻⁴ olyan négysoros dallamot jelöl, melynek első sora -n, második sora -n, harmadik sora -n végződik.¹⁾

3.2. Újabb csoportra-osztás a dallamsorok szótagszáma szerint történik, kisebbtől nagyobb felé haladó irányban; a szótagszámokat vesszővel elválasztott arab számokkal jelöljük (pl. a 117. sz. dallamnál: 12, 10, 10, 12), a fentemlített szekvencia-szerű kettős sorokat + jellel összekötött két számmal jelölve (pl. a 244. sz. dallam szótagszámjelzése: 7 + 7, 6, 7 + 7, 6). Ha valamennyi sor egyforma szótag-számú (izometrikus sorok), akkor csak egy számot használunk mind a négy sor szótagszámjelzéséhez (pl. az 1.—6. sz. dallamoknál: 12, a 7.—32. sz.-aknál: 8).

4. Végre a dallam *ambitusa* szerint csoportosítunk; jelölésben a dallam legmélyebb és legmagasabb hangját jelző két számot vízszintes vonalkával kötjük össze (pl. a 15. dallamnál: VII—8).

Tehát:

▭⁴ ◻⁴ ◻¹, 8, 1—8 olyan négysoros dallamot jelöl, melynek 1. és 2. dallamsora -n, 3. dallamsora -n végződik; mind a négy sorának szótagszáma: 8; legmélyebb hangja , legmagasabb hangja (22. p.).

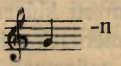
◻² ◻^v, 7, 10, 10, v—5 olyan háromsoros dallamot jelöl, melyben az 1. sor végén van a főcezura; 1. sora -n, 2. sora -n végződik; 1. sora hétszótagú, 2. és 3. sora tízszótagú; legmélyebb hangja: , legmagasabb hangja (311. p.).

Ilyen csoportosításnál a hangokban teljesen egyező dallamok föltétlen egymás mellé kerülnek, a dallamvariánsok pedig legtöbb esetben.

* * *

Manapság valamely keleteurópai nép paraszzenéjében nagyobb részt több zenei stílust találunk: többé-kevésbé jól megőrzött régebbieket, és (esetleg éppen kialakulófélben levő) újabbakat; ezenkívül sok átvett és meghonosodott idegen elemet, melyek nem vezettek egységes stílus kialakulására.

Valamilyen parasztszene-stílus virágzásának korában rengeteg sok, egymáshoz hasonló, egyvágású dallam alakul, melyek mind egy vagy több rokon sablont tüntetnek fel. Ezekben a sablónokban a magyarországi paraszzenénél a dallamsorok záróhangjainak (vagy legalább a főcezurának) számjelzése rendszeren egyforma. (Így pl. ▭^{vii} ◻^{vii}, 8, bizonyos oláh területekre jellemző; ▭ⁱ ◻⁵ ◻⁵, 11, egyike az új magyar parasztszenestílusra jellemző sablónoknak). Az egymáshoz rendkívül hasonló

¹⁾ Az utolsó sor természetesen mindig -n végződik, tehát ezt külön jelölni nem kell.

dallamok nagy tömege épen a legdöntőbb kritériuma annak, hogy kialakult paraszzenestílussal, tehát szűkebb értelemben vett paraszzenével van dolgunk.¹⁾

A magyar dallamanyag a dallamsorok záróhangjait illetőleg rendkívül változatos. Már ebből is látszik, hogy dallamaink sokféle zenei stílus képviselői. Alaposabb vizsgálatra azonban bizonyos típusok, mint különösen gyakoriak emelkednek ki a nagy tömegeből. Így például túlnyomóan nagy számban vannak az $\overline{1} \overline{5} \overline{?}$ jelzésűek, meglehetősen számban a $\overline{2} \overline{b3} \overline{?}$, 8, számjelzésűek. A további vizsgálat során meg kell kísérelnünk, hogy a világosan kiemelkedő egyes típusok viszonylagos korát — amennyire lehetséges — megállapítsuk.

Ennél a feladatnál abból a feltevésből indulunk ki, hogy a primitívnek időrendben előbb kellett léteznie, mint a kevésbé primitívnek. A primitívség vagy bonyolultság vonatkozhatik

a) dallamszerkezetre (dallamfölepítésre). A különböző fejlődési fokok ezek lehetnek:

1. rövid, egy-két ütemes motivumból, vagy ebből alakult periodusszerű kettős motivumból álló dallamok (pl. az orosz táncdallamok nagy része, az oláh duda-táncdallamok; az arabok paraszzenéje²⁾).

2. Zártformájú három- vagy négysoros dallamok határozottabb architektónika nélkül (l. az 1.—72. kótapéldákat).

3. Zártformájú négysoros dallamok világosan felismerhető architektónikus szerkezettel (pl. A A B A vagy A B B A stb. szerkezettel; ebben a jelzésben egy-egy nagy betű egy-egy dallamsort jelöl, hasonló tartalmú dallamsorokat ugyanaz a betű jelöli).

Természetesen átmeneti fokok is találhatóak, vagy egy-egy foknak bizonyos irányba történő módosulása.

b) Ritmus szempontjából a fejlődési fokok talán ezek lehetnek:

1. „*Tempo giusto*.” (feszes) ritmus, nagyobb részt egyenlő értékekkel. — Az ős-zene valószínűleg ritmikus testmozgással (munkával, táncsal) kapcsolatban keletkezett: ezen a kezdetleges fokon aligha képződhettek bonyolultabb ritmusképletek.

2. „*Parlando rubato*”-ritmus. Amint a dallamoknak testmozgáshoz-kötöttsége lassankint megszűnt, úgy hogy a dallamok emancipálódtak és önmagukban éltek tovább, az eredetileg szabatos ritmus feszesége is meglazult: a dallam ritmusa most már az alája helyezett szöveg (nem táncszerűen feszes) ritmusához alkalmazkodhatott, egyes hangjait az előadók emfaticusan megnyujthatták. A ritmusbeli fejlődésnek ezt a fokozatát tünteti föl a régi *parlando-rubato* magyar (l. többek közt az 1.—6., 19.—24. sz. kótapéldákat), tót és oláh dallamok.

3. „*Tempo giusto*” ritmus, mely „*rubato*” előadásnak feszéssé jegecedése folytán keletkezett. — Egynémely, *rubato* előadásban létesült ritmusképlet idővel magában

¹⁾ Ilyen nagy tömeg nagyon hasonló szabású, hasonló jellegű dallamnál néha fölötte nehéz eldönteni, vajjon egy-egy dallam variánsa-e valamely másíknak, vagy önálló dallamnak tekinthető-e? Hajlandók vagyunk hol egyik végletbe tévedni és valamennyi egyszabású dallamot egyetlen variáncscsoportnak tekinteni, hol a másikba és a dallamvonalban alig eltérő dallamokat is már mint külön-külön dallamokat feltüntetni. Egyébként léteznek olyan stílusok is, melyek tényleg csak egyetlen egy dallamnak improvizálásszerűen változó formáiból állanak (pl. az ukránoknak dumpy-dallamai, illetve az ezzel azonos máramarosi oláh régi, u. n. hora lungă-dallam). V. ö.: Beiträge zur ukrainischen Ethnologie, XIII., XIV. kötet, Kolessa: Melodien der ukrainischen rezitierenden Gesänge (*Dumy*), Lemberg 1910, 1913; továbbá: Sammelbände für vergleichende Musikwissenschaft, IV. kötet, Bartók: Volksmusik der Rumänen von Maramureş, München, Drei Masken Verlag, 1923.

²⁾ V. ö. Bartók: Die Volksmusik der Araber von Biscra und Umgebung, Leipzig, Zeitschrift für Musikwissenschaft, 1920, II. 489. lap.

a *rubato* előadásban is állandósulhatott már. Ha ilyen dallam valamilyen oknál fogva (pl. hogy tánczenélül szolgáljon) ismét „*tempo giusto*“ előadásúvá alakul át, megtartja a *rubato* előadásban létesült bonyolultabb ritmusképleteket. Vagyis ez, a 3. fejlődési fokozatot feltüntető „*tempo giusto*“ ritmus már jóval bonyolultabb lesz, mint az 1. fokozat ősi „*tempo giusto*“-ritmusa.

c) Ami az egyes dallamsorok szerkezetét (az alájuk helyezett szövegsorok szótagszámát) illeti, feltételezhetjük, hogy kisebb szótagszámú sorok általában véve primitívebb fejlődési fokon, nagyobb szótagszámúak kevésbé primitíven keletkezettek. Hangsúly következtében szimmetrikusan oszló sorok (pl. 8 szótag 4 + 4-re) primitívebb fokon találhatók, mint asszimmetrikusan oszlók (pl. 8 szótag 3 + 3 + 2-re). A versszak-szerkezetet illetőleg izoritmikus (illetve izometrikus) sorokból álló dallam primitívebb fejlemény lehet, mint heteroritmikus (illetve heterometrikus) sorokból álló.¹⁾

d) A dallamok ambitusát illetőleg a kisebb ambitusúak nagyobbbrészt primitívebb alakulatok, mint a nagyobb ambitusúak.²⁾

e) A dallamok hangsorában is mutatkozhatik különböző fejlődési fok. Hiányos (pl. valamilyen pentaton) hangsor primitívebb, mint teljes hétfokú; utóbbi primitívebb, mint kromatikus fokokkal tarkázott.

f) A fejlődési fok megnyilvánul végre az egyidőben (egy stílus virágzásának idejében) használt dallamok kategóriákra osztottságában is. — Az őállapot valószínűleg csak egyetlen egy dallamkategóriát ismert. További fejlődési fokon már bizonyos idegen befolyások észlelhetők, amelyeknek következtében élesen elváló dallamkategóriák alakultak ki bizonyos alkalmi dallamok számára (pl. lakodalmas, sirató dallamok stb.) Ilyen idegen befolyást szenvedhetett elsősorban minden, vallási szertartásokkal egybekötött zenélés; Keleteurópában ez a — talán erőszakos — változás kétségkívül a keresztény vallás bevezetésének volt elmaradhatatlan következménye. — Másodsorban — alighanem jóval később — a tánczene került különféle idegen befolyás alá, valószínűleg idegen (pl. városi) táncfajták elterjedésével kapcsolatban. Az eredetileg minden alkalomnál használt, egységes stílust feltüntető dallamok a fejlődésnek ezen a fokán csak a tulajdonképeni daloknál, az alkalomhoz nem kötött dalolás számára maradtak meg (esetleg a táncdalok egy részének számára is). Ez a második fejlődési fok manapság legtisztábban az oláhoknál észlelhető, ahol az alkalomhoz nem kötött dallamok ősi stílusán kívül külön-külön dallamkategóriákat találunk a karácsonyi dalok (Colinde), lakodalmas-, sirató- és végül táncdalok számára. Az első fejlődési fokozat pl. a biskra-vidéki araboknál észlelhető, akiknél az alkalomhoz nem kötött dalok, a táncdalok, továbbá a vallásos dalok egy részének dallamai egyetlen egy stílushoz tartoznak.³⁾ — A harmadik fejlődési fokozat tulajdonképen nem annyira fejlődés, mint inkább visszaesés. A keleteurópai népek egynéhányának parasztjai a városi kultúra egyre növekvő hatásának következtében idővel teljesen elhagyták szertartással egybekötött szokásaikat. A szertartásos szokások tönkrementével fölöslegessé váltak a számukra fennálló külön-külön dallamkategóriák. Így pl. az új magyar parasztnestílus már csak egyféle

¹⁾ Izoritmikus = egyforma ritmusú; izometrikus = egyforma metrikájú (azaz: egyforma szótagszámú); heteroritmikus = különböző ritmusú; heterometrikus = különböző metrikájú (azaz: különböző szótagszámú).

²⁾ A c) és d) pont alatt mondottak nem általános érvényességűek; dallamok viszonylagos korának megállapításánál az a) és b) alatt említett tulajdonságokat kell elsősorban tekintetbe venni s csak aztán ez utóbbiakat és akkor is fenntartással.

³⁾ L. a XI. lapon a ²⁾ jegyzetben megnevezett tanulmányt.

kategóriát ismer, amelynek „tempo giusto“ dallamait ép úgy használják alkalomhoz nem kötött daloláshoz, mint tánchoz.

Az imént megadott tételek alapján az egész magyar parasztdallam-anyagot három osztályra oszthatjuk:

- A) a régi stílus dallamai (variánsok nélkül kb. 181 dallam);
- B) az új stílus dallamai (variánsok nélkül 771 dallam);
- C) az előbbi kettőbe nem sorozható, vegyes (nem egységes) stílust alkotó dallamok (variánsok nélkül 1.527 dallam).

* * *

A) A magyar parasztzene régi stílusa.

Egyes vidékeknek (pl. Bihar, Hunyad megyének) nyugateurópai (városi) kultúrától alig érintett oláh parasztjai olyan zenélési módot őriztek meg mind e mai napig, amelyet ha nem is őszállapotnak, de mindenesetre nagyon régiesnek tekinthetünk. Ha a gyűjtő ilyen vidékre vetődik, úgy érzi, mintha a középkorba jutott volna. Teljesen lehetetlen, hogy ilyen terület a közelmúltban parasztzenei forradalmaknak lehetett volna színtere idegen zenei elemek beszívargása következtében: ezek a parasztok a városi kultúra „áldáshoz“ áramlatától jóformán teljesen elzárkózva élnek. Egész kulturális nivójuk megerősíti azt, hogy zenei evolúciók hosszú időre visszamenőleg nem történhettek náluk: majdnem kivétel nélkül analfabéták; ornamentális művészetük primitív; a gyári termékek özönétől mentesek; ruházatukat majdnem kivétel nélkül saját maguk készítik házilag; otthonukat alig-alig hagyják el.

Dallamanyaguk a fönntemlített élesen elhatárolt kategóriákra oszlik, melyek közül legfontosabb és legjellemzőbb az alkalomhoz nem kötött, vagyis tulajdonképeni dalok dallamainak kategóriája. Felvetődik ez a kérdés: vajjon nem hasonló állapot létezhetett-e valamikor régen a szomszéd népeknél akkor, mikor még ugyanilyen alacsony kulturális fokon álltak?

A magyar dallamanyagban tényleg elég szép számmal találunk olyan dallamokat, melyek szerepüket és ősiségüket illetőleg analógiát mutatnak az oláhok most említett, alkalomhoz nem kötött dallamaival. Ezek egy régies színezetű zenei stílusnak a mai korba szerencsésen átmentett maradványai, melyek napjainkban már-már veszendőbe mennek. Találunk továbbá, nem nagy számban, szertartásos dallamokat is, melyek szintén régieknek látszanak és ugyancsak pusztulófélben vannak. Feltételezhetjük, hogy valaha kizárólag ezek és ehez hasonló régiségek alkották a magyar parasztzénét, amely akkor ugyanolyan élesen elhatárolt dallamkategóriákra oszthatott, mint az oláhoké még manapság is. Ezek a kategóriák nálunk minden valószínűség szerint a következők voltak:

- a) a tulajdonképeni, alkalomhoz nem kötött dalok dallamai (lírai és balladaszövegekre) és a velük rokon táncdallamok (táncmulatságra vonatkozó, rendszeren tréfás szövegekre),
- b) lakodalmas-,
- c) sirató-,
- d) arató-,

e) párosító-,¹⁾

f) regös-dallamok²⁾ és a velük rokon gyermekjátékdallamok.

A régi stílus leírásánál csupán az a) kategóriával fogok foglalkozni, mert erre a stílusra csak ennek dallamai jellemzők. Lakodalmas és arató dallamok, mint valószínűleg idegen származásúak, a C) osztályba tartoznak, ugyanígy a párosító dallamok legnagyobb része.³⁾ A sirató dallamok leírását mellőzöm, mert ezzel Kodály Zoltán foglalkozott kimerítően „Magyar Siratók“ c. munkájában (Rózsavölgyi és Tsa, sajtó alatt). Épígy külön tanulmány tárgya kell, hogy legyenek a regös- és gyermekjátékdallamok, melyeknek karaktere és formája teljesen elüt az egyéb parasztdallamoktól.⁴⁾

* * *

A régi stílus tulajdonképeni (alkalomhoz nem kötött) dalainak és táncdalainak dallamai.

A régi stílusnak alkalomhoz nem kötött *parlando-rubato* dallamai bizonyos külsőségekben megfelelnek a hasonló kategóriába tartozó oláh *parlando-rubato* dallamoknak.

A régi stílus táncdallamai tulajdonképen e *parlando-rubato* dallamok *tempo giusto*-vá merevedésének látszanak. (Ezekről megfelelő helyen később lesz szó.)

Mielőtt a stílus részletes leírásába fognék, a parasztdallamokban megnyilvánuló prozódjáról kell néhány általános megjegyzést tennem.

A magyar parasztdalok szövegeinek verselése tudvalevően az ú. n. magyar hangsúlyos verselés, amely hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok rendszeres váltakozásán alapul. Különösebb eltérés a beszéd-hangsúlytól csupán abban az esetben nyilvánul, ha a versütem hangsúlytalan egytagú szóval (pl. névelővel) kezdődik; ebben az esetben erre az egytagúra vetődik a következő szó főhangsúlya. A magyar nyelv hangsúlyozási törvényének értelmében (minden szó első tagja a hangsúlyos) a dallamokban tényleges ütemelőző, illetve emelkedő ritmus nem lehetséges.⁵⁾

¹⁾ A párosító vagy „kidanoló“ dalok szövegei olyan leányt és legényt neveznek meg, akitől a falu tudja vagy sejt, hogy szerelmi viszonyban vannak egymással. A szövegek sablonai — szerelmi viszonyra történő tréfás célzások — állandóak, ebbe egyszerűen beléhelyezik az illető legény és leány nevét; 1. 9., 85., 152., 175., 199., 230., 249., 256., 262., 265., 267., 298., 300., 308., 311., 314. és 319. példák szövegeit.) Ha megnevezés nélkül (ami gyakorlatban tk. sohasem történik) akarják dalolni, akkor „ez a legény“ és „ez a leány“ vagy ehhez hasonló kifejezések helyettesítik a két nevet.

²⁾ A regösénekekre vonatkozólag lásd Dr. Sebestyén Gyula: Regösénekek. Magyar Népköltési Gyűjtemény IV. kötete. Budapest 1902. (28 dallammal).

³⁾ Kisebb töredékeiket újabban az új stílushoz tartozó dallamokra éneklik, ezek tehát B) osztályba tartoznak, (85. p.); sőt egyet (9. p.) A) osztályba sorozott dallamra énekeltek.

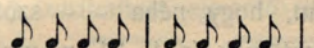
⁴⁾ Itt csak annyit akarunk megjegyezni, hogy főleg a magyar gyermekjátékdallamok karaktere teljesen azonos a tótokéival és nagyon hasonló a nyugateurópai népekéihez. Az oláhoknál viszont ez a kategória teljesen hiányzik.

⁵⁾ Ugyanez a jelenség észlelhető a cseh és tót dallamokban is, amelyek nyelvének hangsúlyozási törvényei majdnem teljesen azonosak a magyaréival, s amelyeknek verselése is ugyanolyan (u. n. hangsúlyos). Az oláh dalszövegek verselése szintén hasonló, habár itt ez nem magyarázható az oláh nyelv hangsúlyozási törvényeivel.

Azonban, amint erre Kodály „Ötfokú hangsor a magyar népzében“¹⁾ című tanulmányában rámutatott, „a hangsúlyos hangnak előlről való megtámasztása“²⁾ úgy látszik fiziológiai szükség. Ezért főleg a régebbi parasztelőadás az egyes szövegsorok elé szeret egy (néha két vagy több) szótagot (hej, ej, i, ə,) vagy esetleg csak valamilyen zengő mássalhangzót (m, n, hñ, stb.) beékelni, amely nem integráns része a szövegnek; az erre énekelt hang (esetleg hangcsoport) mint ütemelőző szerepel, amely viszont a dallamnak nem integráns része.³⁾ (1. a 2. példa 3. sora előtt, a 3. p. 1. és 3. sora előtt, a 4. p. 2. és 3. sora előtt lévő hangot stb.)

I. Nyolc és tizenkétszótagú szövegsorokra énekelt dallamok.

Ritmus és dallamversszak. — A dallamversszak négy izometrikus sorból áll. Túlnyomó többségben vannak a nyolcszótagú sorokból alakultak: kb. 70⁴⁾ (7.—32. p.); tizenkétszótagú sorokból álló mindössze kb. 7—8 van (1.—6. p.) Utóbbiak minden sora ritmus-sémára, a nyolcszótagúaké ritmus-sémára vezethető vissza. A tizenkétszótagúak előadása kivétel nélkül *parlando-rubato*, a nyolcszótagúaké túlnyomórésztben.

Az ős-séma egyes nyolcadai gyakran hosszabbodnak vagy rövidülnek meg a *parlando-rubato* dallamoknál racionális, sőt irracionális értékkel; ez az előadásmód gyakran improvizálásszerű (vagyis a hosszabbulások és rövidülések nem állandó jellegűek). Némely dallamnál viszont egy része ezeknek az értékváltozásoknak állandó, a dallam lényegéhez tartozó és talán rögzített *rubato*-nak fogható fel (7 a), 8. p.).

Nyolcszótagúaknál ilyen rögzített ritmusváltozás elsősorban is a dallamsorok utolsó vagy két utolsó hangját érinti. Még pedig:

az első és harmadik dallamsor gyakran végződik (vagy) formulával (10., 20., 22. p.);

a 2. és főleg a 4. sor záróritmusában már zenedialektusi karakterisztikum észlelhető, amennyiben az I., II., III. területre itt (ritkábban)

vagy záróritmus jellemző (10., 15., 24., 27., 29. p.); a IV. területen a

2. sor gyakran , a 4. majdnem mindig (vagy) ritmussal végződik (12., 14., 16., 17., 19. p. stb.)

A sorkezdő ős-ritmus kevésbé változik: az 1. soré majdnem soha, a 2. és 3.-é inkább (mint sorkezdet, 31. p.). Gyakori, főleg a IV. területen, az 1. sor elején mutatkozó gyorsított tempó, mely a 3.—4. ütemig a normális tempóvá lassul (4., 22. p.). Az I., II., III. területen a sor közepének ősritmusa kevésbé változik (erre a három területre kiválóan jellemző ritmusú a 24. és 32. p.); a IV. területen viszont annál inkább és olyan sokféle módon, hogy nem is lehet erre vonatkozó sémákat levezetni.

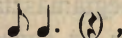
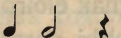
¹⁾ L. Zenei Szemle I. évfolyam 1917. (Temesvár).

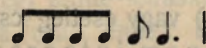
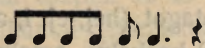
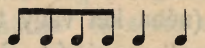
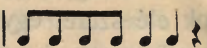
²⁾ T. i. valamilyen ütemelőző segítségével.

³⁾ Ugyanilyen ütemelőzőket találunk a régebbi tót, még gyakrabban az oláh előadásban.

⁴⁾ Innen kezdődőleg minden hasonló számadat variánsokat bele nem számítva értendő. (NB. Elterjedtebb dallamoknál előfordul, hogy a gyűjtött variánsok száma 15—20-nál is több).

A tizenkétszótagúaknál értéknyújtás legtöbbször csak a dallamsorok végén található: , vagy (3. p.), esetleg a sorok 5. és 6. szótagjánál

is: | || (vagy | ||),

de ebben az esetben a sorközép értéknyújtása vagy a 3. vagy a 4. sorban elmarad: alighanem a túlságos egyformaság elkerülése végett (2. p.). Az 1. sor első hangja sohasem hosszabbodik meg, a 3. vagy 4.- (esetleg 2.-)é néha. Egyéb értéknyújtás a tizenkétszótagúaknál nem igen található: a sorok ritmusa az említett változásoktól eltekintve, inkább egyhangú *recitativo*.

Külön kell hangsúlyoznom, hogy az értékváltozások úgy a *parlando-rubato* nyolcszótagúaknál, mint a később tárgyalandó *parlando-rubato* hat- és tizenegyszótagúaknál nem a hangok alá kerülő szótagok természetes vagy helyzeti hosszától függ. Ennek a kérdésnek kiderítését célzó kísérletek — egy dallamnak többszöri felvétele ugyanazzal a szöveggel — legalább is ezt mutatják (pl. ugyanaz az énekes ugyanabban a dallamban ugyanazon helyen — szótagokra hol -t, hol -t énekelt stb.). Igaz ugyan, hogy néha — szótagra jutó hangok feltűnően, mondhatnám kirívóan megrövidülnek (a 4., 21. p. utolsó üteme elején). Véleményem szerint ez az itt-ott előforduló alkalmazkodás a szöveg ritmusához már az újabb stílusok hatásának tudható be, melyeknek egyik jellemző tulajdonsága a később tárgyalandó ú. n. alkalmazkodó *tempo giusto* ritmus.

A IV. területről származó, ritmikailag nagyon változatos *parlando-rubato* nyolcszótagúak ékítésekben többször nagyon gazdagok (a tizenkétszótagúak kevésbé). Ez az ornamentika, ép úgy, mint a ritmusmodifikáció nem állandó: dallamismétlésnél sokszor meglehetősen nagy eltérések mutatkoznak ezen a téren még egy és ugyanannál az énekesnél is.

Amint tudjuk, a régi stílus kiveszőfélben van; dallamait majdnem kizárólag csak idősebb emberek tudják, és ha tudják is, már nem élnek velük, többek közt azért sem, hogy az új stílus híveinek, a fiatalabb nemzedéknek minden „régimódi“-t gúnyoló megjegyzéseit elkerüljék. Épenséggel nem lehetetlen, hogy a ritmusalakulatokban és az ornamentikában mutatkozó ingadozó forma már a romlás jele. Ezt abból is következtethetjük, hogy az oláhoknak hasonlóan gazdag cífrázatú *parlando-rubato* dallamaiban, amelyek még teljes virágzásuk korát élik, az ősritmusséma modifikálása és az ornamentelek annyira állandóak, hogy pl. több személy egyszerre történő előadásában is szinte hajszálnyi pontossággal egyezik ritmus és ornamentika versszakról versszakra. Hasonlóan romlás jelének tekinthetjük az I., II., III. terület régi dallamainál az ornamentelek feltűnő ritkaságát.¹⁾ Nyilvánvaló, hogy a székelyek már földrajzi helyzetüknél fogva is jobban megőrizhették az ősi, erősen cífrázó előadásmódot.

A régi táncdallamok ritmusának leírására reátérve előre kell bocsátanom, hogy meglehetősen nehéz eldönteni, vajjon valamennyi *tempo giusto* ritmusú és a régi stílus *parlando-rubato* dallamaival egyebekben egyező karakterű dallam táncdallam-e vagy sem. A régi táncoknak e század elején már nyomuk sem volt, úgy hogy ebben a kérdésben csakis az illető dallam szövege adhatna útbaigazítást. Azonban a *tempo giusto* dallamok nagyon csekély részének van táncra vonatkozó (tánc-szó

¹⁾ Egészen kivételesen — nagyon öreg emberektől származó felvételeknél — még itt is találunk gazdagabb ornamentikát (40. p.).

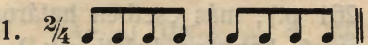

szerű), vagy egyéb olyan szövege, melynek alapján biztosra lehetne venni, hogy kizárólag táncdalként éltek vele. Itt bajos az eligazodás, ezért pontos szíjjelválasztásra nem is törekszem, hanem általában a *tempo giusto* dallamoknak ritmusát írom itt le, tekintet nélkül arra, vajjon táncdallamok lehettek-e vagy sem (egyéb tulajdonságaikban nem térnek el a *parlando-rubato* dallamoktól, úgy hogy a hangsor, szerkezet stb. ismertetésénél már nem kell róluk külön megemlékezni).

Abból, hogy a régi *tempo giusto* dallamoknak szerkezete teljesen megegyezik a *parlando-rubato* dallamokéval, azt következtethetjük, hogy az egyszerű ritmusú *tempo giusto* dallamokból (1. fejlődési fokozat: lásd a XI. lapon) fejlődtek a *parlando-rubato* dallamok (2. fejlődési fokozat), viszont a bonyolultabb ritmusú *tempo giusto* dallamok talán *parlando-rubato* dallamok feszesé rögzítése (3. fejlődési fokozat). Kézzelfogható bizonyítékunk sajnos nincs ennek az átalakulási folyamatnak bizonyítására, ezért csak mint hipotézist említjük meg. Tizenkét szótagú régi dallamoknál — mint már előbb említettem —, *tempo giusto* nem fordul elő.

A nyolcszótagúak közül kb. 23-nak ritmusa *tempo giusto*. Ezeknél a következő ritmus-sémák találhatók:

a) izoritmikus (egyenlő ritmusú dallamsorokból álló) dallamversszakok.

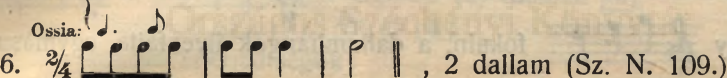
1. $\frac{2}{4}$ (= egyenletes feszes ritmusú nyolcadok), 2 dallam.

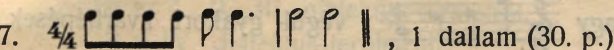
2. $\frac{4}{4}$ (tulajdonképpen azonos az előbivel, de tempója kétszer olyan lassú), 2 dallam.

3. az előbbi u. n. alkalmazkodó ritmusban (l. lejjebb), 8 dallam (28. p.; Sz. N. 21., 29. sz.)

4. $\frac{3}{4}$, 5 dallam (11., 13. p.)

5. $\frac{2}{4}$, 2 dallam (25. p.)

Ossia: , 2 dallam (Sz. N. 109.)

7. $\frac{4}{4}$, 1 dallam (30. p.)

β) heteroritmikus dallamversszakok (dallamsoraik nem egyforma ritmusúak); csak kétfélét ösmerünk (9. és 18. p.)

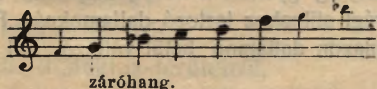
Amint látjuk, leggyakrabban az α) 3. és α) 4. Az α) 4. ritmus magyarból átvett vagy más dallamoknál megvan a tót anyagban is. Előfordul még a tót paraszzenében az α) 2., α) 6., talán α) 5. is (nem pentaton szerkezetű más dallamoknál).

Az α) 3. alatt említett alkalmazkodó ritmussal a hétszótagú régi dallamok leírásánál fogunk bővebben foglalkozni (l. XXVI., XXVII. lap).

A heteroritmikus alakulatokról feltehető egyébként az is, hogy a C) osztályban sokkal gyakoribb hasonló ritmussémák hatása alatt keletkeztek.

A *tempo giusto* dallamok ornamentikája, még a IV. területen is, nagyon szegényes, gyakran teljesen hiányzik.

Hangsor és ambitus. A régi stílus dallamainak hangsora a következő anhemitonpentaton (félhanglépést nélkülöző ötfokú) hangsorra vezethető vissza:

A pentatonrendszer jelentőségét a magyar paraszzenében először Kodály Zoltán ismerte fel és ismertette előbb említett tanulmányában¹⁾, melyben megállapítja, hogy régi dallamaink háromféle módon őrizték meg a pentaton hangsort. Vannak:

1. tisztán pentaton dallamok (2., 3. p.; 15. p.-nak¹⁾ alatt közölt variánsa; 59., 302. p.);

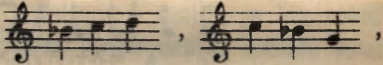
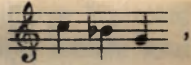
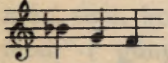
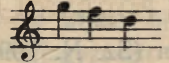
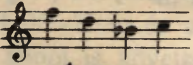
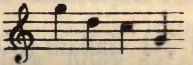

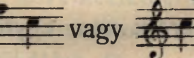
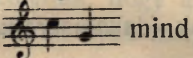
2. olyanok, melyekben a diatonikus hangsornak a pentaton hangsorból hiányzó 2. és 6. foka csak mint másodrendű, cifrázó hang szerepel (7.b), 12., 19., 21., 26., 38., 60., 64., 244. p.);

3. olyanok, melyekben a pentaton-bázis még fölismerhető ugyan, de a 2. és 6. fok már mint külön szótagra énekelt főhang szerepel (rendesen hangsúlytalan ütemrészen, a dallamsor záróhangján soha) (1., 4., 6., 10., 16., 17., 18., 29., 32. stb. p.).

A 2. és 3. esetben a 2. fok mint „ $\bar{a}$ ” vagy „ $\bar{as}$ ”, a 6. fok mint „ $\bar{e}$ ” vagy „ $\bar{es}$ ” léphet föl, tehát az eredetileg pentaton hangsorból dor, aeol vagy phryg hangsor keletkezik.²⁾

E pentaton hangsornak még egy, más természetű átalakulását tapasztaljuk, amely az I. dialektus-területre jellemző: ez a 3. vagy 3. és 7. foknak magasabb intonációja. A magasbodás némely esetben félhangnál kisebb, ilyenkor semleges terc és szekszt keletkezik³⁾ (15., 74a), 261. p.); más esetben határozottan félhangnyi, úgy hogy dur-szerű vagy mixolyd-szerű hangsor keletkezik.⁴⁾ De a pentaton szerkezet ezekben is annyira nyilvánvaló, hogy félre nem ismerhető a fent közölt pentaton hangsorból való származás (7b), 33c), 40., 56., 74b), 244. p.; a 9. példa a III. dialektusterületről csak kivételes jelenség). Ilyen származású dur-szerű hangsor többek közt abban különbözik az igazi dur-hangsortól, hogy 5. fokának nincs összhangzati domináns karaktere.

Pentaton-szerkezet a dallamvezetésben a 2. és 3. előfordulási módnál egyébként a dallamvonalnak úgynevezett pentaton fordulataiban nyilvánul meg.

Így pl. egyes dallamrészek keringése a hangsor , , vagy fokain, a dallamhangok ilyenfajta egymásutánja, mint pl. vagy ; végül gyakori kvartlépések, mint , vagy mind pentaton eredetre vallanak.

Amely, különben réginek látszó dallamokban ilyen fordulatok hiányzanak, vagy amelyekben a dallamsorok záróhangjainak valamelyike a pentaton hangsorból hiányzó 2. vagy 6. fok, azokat már nem a régi stílushoz, hanem a C) osztályba tartozóknak tekintjük.

A régi dallamok ambitusa a következő lehet: VII-7, VII-8, VII-9; 1-7, 1-8, 1-9; aránylag ritkább a VII-5, 1-5 és 1-10 ambitus.

Dallamszerkezet (forma). Ezt két szempontból vizsgáljuk: ¹⁾ a dallamsorok záróhangjait, ²⁾ a dallamsorok tartalmának egymáshoz való viszonyát (vajjon más-más tartalmú-e mind, vagy akad-e két vagy több azonos tartalmú) véve szemügyre.

¹⁾ Lásd a XV. lapon az ¹⁾ jegyzetet.

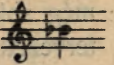
²⁾ A 4. lehetséges kombinációra — $\bar{as}$ -szal egyidejűleg $\bar{e}$ a hangsorban — nincs példa.

³⁾ Parasztelőadásban aránylag gyakori a tercet, szeptimát (esetleg szekundot és szeksztet is) érintő ingadozó intonáció régi stílushoz tartozó dallamoknál. Főleg az oláhoknál találjuk ezt.

⁴⁾ Gyakran egy és ugyanazon dallamon belül változó, hol mélyebb, hol magasabb a terc vagy szeptima.

A dallamsorok záróhangjai közül legfontosabb a 2. soré, a főcezuráé, amely két egymást ellensúlyozó részre osztja a dallamot, mintegy kérdésre és feleletre.

A régi stílus nyolc- és tizenkétszótagúinál ez a hang legtöbb esetben $\boxed{b3}$ =

még pedig 30 nyolcszótagúnál (12. - 21. p.) és 4 tizenkétszótagúnál (1. - 3. p.)

Az első sor záróhangja legtöbb (12) esetben $\boxed{5}$,

ritkábban $\boxed{4}$ és $\boxed{7}$,

még ritkábban $\boxed{b3}$, $\boxed{1}$, $\boxed{8}$ és $\boxed{VII}$.

A harmadik sor záróhangja legtöbb (11) esetben $\boxed{b3}$,

ritkábban $\boxed{1}$,

még ritkábban $\boxed{4}$, $\boxed{VII}$, $\boxed{7}$, $\boxed{5}$.

Legtöbb (7) az $\boxed{5}$ $\boxed{b3}$ $\boxed{b3}$ számjelzésű dallam (17. p.); tehát ezt kell a régi nyolc- és tizenkétszótagúak típusának tekintenünk.

A $\boxed{b3}$ főcezurájú dallamok földrajzi elterjedtsége:

29 a IV. dialektus-területről,

2 az I., II., III. dialektus-területről,

3 az I.—IV. dialektus-területről.

Amint látjuk az 1. és 3. dallamsor záróhangjainak, mint a dallam kevésbé fontos pilléreinek, elhelyezkedése a hangsor fokain meglehetősen változatos (néha még egyes variáns-csoportokon belül is különbözik). Előfordul már mostan az is, hogy a dallam legfontosabb pillére, a főcezura záróhangja, mely eredetileg alighanem valamennyi dallamban $\boxed{b3}$ fokra helyezkedett, némely dallamban (illetve variáns-csoportban) bizonyos okoknál fogva megváltoztatja eredeti helyét. Leggyakrabban $\boxed{1}$ -re sülyed. Ilyen dallam van: 17 nyolcszótagú (7. - 11. p.).

Ezeknél az 1. sor záróhangja legtöbb (4) esetben $\boxed{1}$,

ritkábban $\boxed{4}$, $\boxed{5}$, $\boxed{7}$, $\boxed{8}$ és $\boxed{b3}$,

a 4. sor záróhangja legtöbb (5) esetben $\boxed{b3}$,

ritkábban $\boxed{1}$, $\boxed{5}$, $\boxed{VII}$ és $\boxed{4}$.

Földrajzi elterjedtségük:

10 az I., II., III. dialektus-területről,

3 a IV. dialektus-területről,

4 az I.—IV. dialektus-területről.

Olyan dallam, melynek főcezurája $\boxed{5}$, van:

15 nyolcszótagú (24.—32. p.), és 1 tizenkétszótagú (6. p.).

Ezeknél az 1. sor záróhangja legtöbb (4) esetben $\boxed{7}$,

ritkábban $\boxed{b3}$, $\boxed{4}$, $\boxed{5}$, $\boxed{8}$, $\boxed{1}$,

a 4. sor záróhangja legtöbb (7) esetben $\boxed{b3}$,

ritkábban $\boxed{4}$, $\boxed{1}$, $\boxed{5}$, $\boxed{7}$ és $\boxed{VII}$.

Legtöbb a $\boxed{7}$, $\boxed{5}$, $\boxed{b3}$ számjelzésű dallam (29., 30. p.).

Földrajzi elterjedtség:

14 az I., II., III. dialektus-területről,

3 a IV. dialektus-területről,

3 az I.—IV. dialektus-területről.

$\boxed{4}$ mint főcezura csak 7 nyolcszótagúnál (22, 23. p.) és 1 tizenkétszótagúnál (4. p.) található; ezek közül:

4 a IV. dialektus-területről,

1 az I., II., III. dialektus-területről,

2 az I. - IV. dialektus-területről.

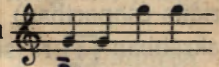

Végül van négy dallam, melyben $\boxed{\text{VII}}$ a főcezura (valamennyi a IV. dialektus területéről). Ezek kétségtávol átvételek az oláh anyagból, ahol feltalálhatók variánsai, még sok más, ugyanilyen főcezurájú dallammal egyetemben. Ezekről egy későbbre tervezett, az oláh népzeneéről szóló könyvben lesz részletesen szó.

Az imént közölt adatokból kiderül, hogy a $\boxed{\text{b3}}$ főcezurájú dallamok túlnyomó többsége a IV. dialektus-területről származik.¹⁾ De ebből még nem merném azt következtetni, hogy a $\boxed{\text{b3}}$ főcezura minden időben éppen csak erre a területre volt jellemző. A székelyek földrajzi fekvésüknek következtében jobban tudták megőrizni a régi stílus maradványait: ezzel magyarázható a feltűnő bőség. Valószínű, hogy a $\boxed{\text{b3}}$ főcezura valaha az egész magyarlakta területen egyformán volt elterjedve és alighanem csak később álltak be a főcezura hangjának különféle félrecsúszásával zenedialektusbeli eltérések. Mégpedig az I., II., III., de különösen az I. dialektus-területre jellemző az $\boxed{\text{1}}$ -re csúszás, a III. dialektus területre az $\boxed{\text{5}}$ -re csúszás.

Még meg kell emlékezni arról, hogy a főcezura hangjának eltolódása egy más (nagyobbrészt szomszédos) fokra variáns-csoportokon belül is előfordul. Így pl. a $\boxed{\text{4}}$, $\boxed{\text{b3}}$, $\boxed{\text{4}}$, 8, VII–8 számjelzésű dallamnak (15. p.) vannak variánsai főcezurával. Más variáns-csoportokban az eredeti $\boxed{\text{5}}$ némely variánsban $\boxed{\text{b3}}$ -ra csúszott (a 67. példánál) és fordítva (a 60. példánál).²⁾

A dallamsorok záróhangjainak elhelyezkedésétől függ némileg a dallam vonala.

A régi stílusra jellemző a 7. vagy 8. fok on (néha ilyen módon): vagy általában az oktáva felső felében (b3 és 8 közt) történő kezdés. A $\boxed{\text{b3}}$, $\boxed{\text{4}}$ és $\boxed{\text{5}}$ főcezurájú dallamok legtöbbszörében ez a magas fekvés az 1., 2., 3. dallamsorban megmarad; a 4. sorban 5-től 1-re száll le a dallam. (Az I., II., III. dialektusterület $\boxed{\text{1}}$ főcezurájú dallamaiban természetesen már a 2., sőt az $\boxed{\text{1}}$ -es dallamoknál már az 1. sor végén süllyed a dallamvonal az 1. fokra; de ezekre is jellemző a 8. [7.] fokon való kezdés, nemcsak az 1. sorban, hanem gyakran a 2. sorban is.

Ha a négy dallamsornak zenei tartalmát egymással összehasonlítjuk, erre az eredményre jutunk (lásd a XI. lapon közölt magyarázatot a nagybetűs sémákra vonatkozólag):

A B C D séma 3 tizenkétszótagúban, 30 nyolcszótagúban található (14., 15., 20., 23. stb. példa).

A B B C séma 1 tizenkétszótagúban, 18 nyolcszótagúban található (10., 12., 26., 27., 30. példa).

¹⁾ Aminthogy általában véve a régi stílus dallamainak többsége is.

²⁾ Sőt egy-két dallamnál azt gyaníthatjuk, hogy még a dallam legeslegfontosabb, változásnak legkevésbé alávetett hangja, a záróhang is félrecsúszott. Ha az 5. sz. példa záróhangját egy

fokkal lejjebb toljuk (-re), de a többi hangot érintetlenül hagyjuk, akkor olyan szerkezetű

dallamot ($\boxed{\text{5}}$ $\boxed{\text{4}}$ $\boxed{\text{b3}}$) kapunk, amely bátran beillenék a 4. példa variánsának. Nem lehetetlen, hogy tényleg az utóbbiból származott, úgy hogy záróhangja valamilyen más $\boxed{\text{4}}$ $\boxed{\text{b3}}$ $\boxed{\text{b2}}$ szerkezetű, C) csoportba tartozó, phryghangsorú dallam analógiájára egy fokkal feljebb csúszott. Hasonlót tételezhetünk fel a Sz. N. 123. számáról: itt mintha a záróhang egy fokkal lejjebb csúszott volna; mert ha egy fokkal feljebb képzeljük, akkor olyan $\boxed{\text{4}}$, $\boxed{\text{b3}}$, $\boxed{\text{VII}}$ számjelzésű dallam keletkezik, amely nagyon közeli rokona a 17. és 19. példának. Ép ezért ezt a két dallamot is a régi stílushoz sorozzuk (máskülönben a C) csoportba tartoznának).

A A B C 9 esetben (7., 8., 28. p.).

A⁵ B⁵ A B 4 „ (21., 24., 32. p.).

(A⁵ = kvinttel magasabb A-nál.)

A B C B 5 esetben (11. p.; Sz. N. 26. sz.).

A A B B_v 1 „ (Bartalus IV. 43. sz.).

(B_v = B, de végén kis eltéréssel.)

A A_v B B_v 2 esetben (18., 25. p.).

A B C C_v 1 „ (Kiss, 67. lap.).

Vagyis túlnyomó számban a nem-architektónikus A B C D és A B B C szerkezet fordul elő: az elsőben mind a négy sor egymástól elütő, a másodikban csupán a 2. és 3. sor tartalma azonos. Feltűnő, hogy A B C D, A B B C, A⁵ B⁵ A B szerkezet a *parlando-rubato* dallamok közt van túlnyomó számban, a többi séma viszont majdnem kizárólag a *tempo giusto* dallamoknál található. Az A B C D szerkezet nagyon gyakori a C) osztály dallamai közt is: ez alighanem a régi stílus hatására vezethető vissza. Ellenben A B B C szerkezet a C) osztályból szinte teljesen hiányzik, és — amint látni fogjuk — a régi stílus további alosztályaiban is nagyon ritka, úgy hogy ezt a sémát a régi *parlando-rubato* nyolcszótagúakra tekinthetjük első sorban jellemzőnek.

A⁵ B⁵ A B sajátságos, a magyar paraszzenére különösen jellemző szerkezet. Itt az 1. és 2. sor tulajdonképpen azonos a 3. és 4. sorral, kvintmagasságnyi különbséggel. Ebből következik, hogy számjelzése $\begin{matrix} 7 \\ \boxed{5} \end{matrix} \begin{matrix} \boxed{b3} \\ \boxed{4} \end{matrix}$, $\begin{matrix} 8 \\ \boxed{5} \end{matrix} \begin{matrix} \boxed{4} \\ \boxed{1} \end{matrix}$ vagy $\begin{matrix} 9 \\ \boxed{5} \end{matrix} \begin{matrix} \boxed{5} \\ \boxed{1} \end{matrix}$, ritkán $\begin{matrix} 4 \\ \boxed{5} \end{matrix} \begin{matrix} \boxed{VII} \\ \boxed{1} \end{matrix}$; a negyedik elképzelhető eset $\begin{matrix} 5 \\ \boxed{5} \end{matrix} \begin{matrix} \boxed{1} \\ \boxed{1} \end{matrix}$ nem fordul elő. (A 21. példában az eredeti $\boxed{5}$ -ös cezura-hang $\boxed{b3}$ -ra csúszott a IV. területen többségben levő $\boxed{b3}$ -as főcezurájú dallamok hatása alatt; viszont több esetben — így a 71. a) és 302. p.-ban $\boxed{1}$ -re csúszott az eredeti $\boxed{5}$!) — Közele rokona az A⁵ B⁵ A B szerkezetnek az A⁵ A_v⁵ A A_v, amelyben az 1. és 2. sor azonos tartalmú, de eltérő zárlatú: tehát periodus; ez a periodus ismétlődik meg mint 3. és 4. sor kvinttel mélyebben (67., 71. a), 74. a), 302. p.). A statisztikai kimutatásokban egyszerűség kedvéért mind a kétféle szerkezetet csak A⁵ B⁵ A B alatt tüntetjük fel. — A⁵ B⁵ A B és A⁵ A_v⁵ A A_v szerkezet a régi stílusban — habár valamennyi alosztályban előfordul — aránylag nem nagyon gyakori.¹⁾ A C) osztály dallamai közt bizonyos ritmikái-

¹⁾ Érdekes példa arra, hogy ritkább jelenség is lehet bizonyos körülmények között jellemző. Csak széljegyzetben merek azzal a kissé merész föltevessel foglalkozni, vajjon nem A⁵ B⁵ A B szerkezet, vagy épséggel ennek még egyszerűbb formája: A A_v⁵ A A_v volt-e a magyar parasztdallamok legősibb szerkezete, és nem ebből alakult-e ki később az A B C D, tehát komplikáltabb szerkesztési mód. Úgy képzelhető a dolog, hogy eredetileg csak kétsoros A A_v vagy A B szerkezetű dallamok léteztek, ezek valamilyen oknál fogva később meghosszabbodtak, négy sorossá váltak azáltal, hogy a két sort, tehát az egész dallamot kvinttel mélyebben megismételték. (Ilyen ok lehetett esetleg hangszeren történő előadás, pl. kvintre hangolt kéthúros hangszeren, vagy hosszú furulyafélén, amelyen mechanikus módon: erősebb és gyengébb fuvással, egyik húrról a másikra való átlépéssel történhetett a transzponálás). T. i. feltűnő, hogy az A B C D szerkezetű dallamok nagyrésznél AB sorok rendesen épűgy az oktáva felső fekvésében mozognak, mint az A⁵ B⁵ sorok, vagyis az A⁵ B⁵ A B szerkezetnél mutatkozó felülről-lefelé haladás épűgy megvan az A B C D szerkezetű dallamoknál is. Sőt épen ez a dallamvonal-irány karakterisztikus — amint ez a dallamvonal leírásánál kitűnt — a régi stílus dallamaira. Feltűnő továbbá az is, hogy A⁵ B⁵ A B szerkezetű dallamoknak sokszor vannak A B C D szerkezetet megközelítő variánsai (71a) és 71b) p.) és fordítva; illetve: néha A B C D szerkezet leple alatt erősen átalakult A⁵ B⁵ A B szerkezetet gyanítunk (27., 29., 30., 54., 57. p.).

Cseremis pentaton dallamoknál sajátságos szerkezetet találunk, amely azonban lényegében megfelel az A⁵ B⁵ A B szerkezetnek. Lásd az Appendix I.—III. sz. példáit és a hozzájuk közölt jegyzetet.

lag módosult heterometrikus formái találhatók; megvan továbbá a tót anyagban is, részben magyarból átvett dallamoknál, részben önálló képződményeknél. Dacára ennek speciális magyar szerkezetnek mondhatjuk, elsősorban izometrikus pentaton formáit. (Bővebbet erről I. a C) osztály 5. versszaktipusának ismertetésénél, LIX. lap.)

Az A A_v B B_v szerkezetben A A_v és B B_v rész tulajdonképpen egy-egy periodus. A régi stílusban nagyon ritka, ellenben egyike a máramarosi román újabb stílusra jellemző szerkezeteknek. Ezért alapos a gyanunk, hogy ez az 1—2 dallam onnan szivárgott be a székely területre, úgy, hogy tulajdonképpen a C) osztályba is kellene sorolnunk. Mégis ezt a 25. példában feltüntetett dallamot majdnem tiszta pentatonikája miatt egyelőre a régi stílusba soroztam.¹⁾

Habár az A⁵ B⁵ A B, A A_v B B_v és A A B B_v szerkezetek bizonyos szimmetriát tüntetnek fel, még sem tartoznak az architektonikus szerkezetekhez, mert utóbbira az architektonikus összefoglalás a jellemző, ami elsősorban akkor létesül, ha az 1. és 4. dallamsor azonos.

Nem lehetetlen azonban, hogy a B) osztály (az új stílus) architektonikus szerkezetének csirái a régi stílus A⁵ B⁵ A B, esetleg A B B C formáiban keresendők, ha szoros összefüggést nem is lehet köztük kimutatni.

Az izometrikus tizenkétszótagú és nyolcszótagú sorokból álló pentaton-rendszerű dallamok a régi stílus legjellemzőbb képviselői; valószínűleg ezek alkotják a magyar parasztszene legrégebb ismert anyagát, mely más, illetve szomszéd népeknél nem, vagy pedig csak átvételként fordul elő.

Erre a következő bizonyítékaink vannak:

A dallamok régi volta mellett szól:

a pentaton hangrendszer;

primitívebb szerkezetük: ugyan zárt, de még nem architektonikus formák;

a dallamsorok izometriája;

és végül a régi magyar parasztszenében betöltött szerepüknek azonossága az oláh *parlando-rubato* nyolcszótagúak szerepével.

(Kevésbé nyomós, de ennek dacára fölemlíthető bizonyíték volna még szövegeknek, főleg a IV. dialektusterületről származóknak, feltűnő nyelvbeli és tartalmi régies színezete.)

Vajjon a tizenkétszótagúak vagy a nyolcszótagúak-e a régebbiek, azt bizonyítékok híján nehéz eldönteni. Igaz ugyan, hogy nyolcszótagú sorképzés primitívebb, mint tizenkétszótagú, de viszont a tizenkétszótagúak talán épebben őrizték meg a pentaton-rendszert.

Eredetük teljesen homályban van. Ellenben azt igenis lehet bizonyítani, hogy nem a szomszéd népek régi zenéjéből származnak. Sem a délszlávoknál, sem a németeknél, sem a tótoknál (kivéve 1—2 *tempo giusto* nyolcszótagút, mint a 11 a) sz. példa) hasonlójuk, sőt nyomuk sincs. Ha az oláh anyaggal vetjük ezeket egybe, már kissé bonyolódik a kérdés, mert az oláhoknál sok többé-kevésbé hasonló dallam van (sőt néhányuk közös is a magyar és oláh anyagban). Ezt a kérdést részletesen az előbb említett, az oláh népzeneről szóló könyv fogja fejtegetni. Itt előlegképpen csak ennyit akarok leszögezni.

Régi Magyarország oláhlakta területének parasztszenéje olyan két zenedialektus-területre oszlik, amelynek zenéje, egyenként véve, egymástól annyira

¹⁾ Teljesen ugyanilyen szerkezetű a 196. p. is, mely a C) osztályba van sorozva, és szintén átvétel a máramarosi oláh anyagból.

különbözik, mintha két nem is rokon, sőt nem is szomszédos nép zenéje volna. Ezzel ellentétben a régi magyar stílus a jóval nagyobb kiterjedésű magyarlakta területen teljesen egységes, úgy hogy az egyes zenedialektusok közt csak árnyalatbeli különbségek fedezhetők fel.¹⁾

A magyar [3] és [5] főcezurájú régi dallamok közül kb. 4–5 ugyanolyan alakban van elterjedve a Székelyfölddel közvetlenül szomszédos oláh területeken, elsősorban a vegyes lakosságú Mezőségen (így a 16., 21. és 26. sz. példa²⁾); ezenkívül ugyanott néhány nem pontosan egyező, de hasonló szabású dallam is található. Viszont a II. és III. magyar dial.-területtel szomszédos oláh területeken egyáltalában nincs semmiféle átvétel a régi magyar stílus anyagából, sem ettől származó hatás nem fedezhető fel.

Semmiképen sem tételezhető fel, hogy ez a kis, a Székelyfölddel közvetlenül határos oláh terület gyúrta volna át a maga képére és hasonlatosságára nemcsak a Székelyföld régi zenéjét, hanem a vele lényegében egyező egész magyarlakta terület (tehát a Dunántúl!) zenéjét is, még hozzá egy más zenéjű széles oláh gyűrű átugrásával. Vegyük továbbá tekintetbe azt, hogy a régi magyar parasztzene hatféle különböző alakulatot ismer: a tizenkét-, a nyolcszótagú és — amint később látni fogjuk — a hat-, hét-, tizenegy-, tíz- és kilencszótagú alakulatokat, amelyek lényegében hasonló karakterűek; az oláh parasztzene viszont csak egyetlenegy, a *parlando-rubato* nyolcszótagú alakulatot ismeri; képtelenség feltételezni, hogy egy, az oláhok nyolcszótagú alakulatait átvevő nép az átvett anyagból ennyiféle sémát tudott volna teremteni, viszont ezzel szemben a kölcsönadó oláh nép megmaradt volna az egyetlen egy sémánál.

Sokkal közelebb fekvő az a magyarázat, hogy a székelyek, mint már századok óta magasabb kulturájú nép, az alacsonyabb kulturájú szomszédos oláhságra gyakorolhattak parasztzenejükkel befolyást.

A már említett átvételeken és hasonló szabású dallamokon kívül vannak az oláh területen olyan négy soros dallamok is, amelyek csak részben egyeznek a régi magyar stílus négy soros nyolcszótagúival.

A főbb különbség ez:

1. az oláh dallamok főcezurája többnyire [VII], néha az 1. és 3. sor záróhangja is VII. (I. Bartók: Chansons pop. roum. du départ. Bihar 81., 95., 98., 106. számai).

2. A dallam vonala a magyar dallamokkal ellentétben az 1. és 2. dallamsorban VII (esetleg 1) — 5 (esetleg 6) közt mozog; dallamkezdés VII-en vagy 1-en.

Egyéb, a régi magyar nyolcszótagúakkal közös és valószínűleg magyar (illetve székely) hatást feltüntető tulajdonságaik folytán ezek a dallamok a tulajdonképeni oláh dallamok zömétől karakterben kissé eltávolodtak. Ez utóbbi viszont inkább a délszláv dallamokhoz áll közel.³⁾

¹⁾ Hogy a régi magyar stílus lényegében mennyire egységes, azt legjobban a 16. és 19. (IV.-ről), a 20. (II.-ről) és a 15. sz. (I.-ről származó) példák igazolják.

²⁾ Ezek közül a 16. sz. dallamot az oláhság úri osztálya is felkapta és terjesztette, úgy hogy Erdélyben és Bánátban általánosan ösmertté vált. Bihari oláh gyűjteményemben is van több variánsa (Chansons populaires roumaines du département Bihar (Hongrie), București 1913, az Academia Română kiadványai, 231., 233., 234., 236. és 237. sz. dallam).

³⁾ Van az oláhoknál egy 5–6, egészen 7 soros pentaton-rendszerű dallamfajta (tulajdonképen egy és ugyanannak a dallamnak improvizálás-szerű variánsai), mely Szatmár, (talán Szilágy) és Maros-Torda vm. északi részére jellemző. Erről bővebben az előbb említett, az oláh népzeneiről szóló könyvben; itt csak annyit, hogy ez a magyar hatás alatt keletkezett, eloláhosított dallam szórványosan a székelyeknél is feltalálható és mint az oláhból való átvétel könyvelhető el.

Ha már a régi stílus eredetének kérdését feszegetjük, felmerül annak a hipotézisnek lehetősége, vajjon nem ázsiai eredetű-e a benne megnyilvánuló pentaton rendszer. Szerintem nem lehetetlen, hogy van valamelyes összefüggés, talán közös eredet a cseremiszek, tatárok pentatonikája és a miénk közt. (Lásd az Appendix I.—III. példáját és a hozzá közölt jegyzetet.) Sajnos a magyarral rokon népek zenéje oly kevésbé ösmert, tudományos összehasonlításra oly kevés idevágó anyag áll rendelkezésünkre, hogy egyelőre nem is gondolhatunk ennek a kérdésnek megfejtésére.

II. Hatszótagú szövegsorokra énekelt dallamok.

Hangsorra és dallamszerkezetre vonatkozólag nagyjából ugyanaz áll róluk is, mint az előbbi alosztály dallamaira.

Van kb. 30 (lásd 33.—43. sz. példát); ezeknél:

♭3 mint főcezura 11 esetben (34.—36. p., Sz. N. 62., 67., 77., 79., 85., 101., 102., 111. sz.),

1 mint főcezura 5 esetben (33. p., Sz. N. 19., 24. sz.),

5 " " 7 " (37.—42. sz. p.),

4 " " 3 " (Sz. N. 121. sz.),

8 " " 1 " (43. p. és Sz. N. 150. sz.),

VI " " 3 " (Sz. N. 2., 4., 8. sz.).

Az 1. és 3. dallamsor záróhangjainak elhelyezkedésénél kb. hasonlóak az arányok, mint az előbbi alosztályban.

A földrajzi elterjedtségre vonatkozó adatok szintén az előbbi alosztályra vonatkozóakkal egyeznek meg, épúgy a dallamvonalról és ambitusról mondottak.

A B C D szerkezet 22 esetben (33., 34., 35., 41., 43. példa),

A⁵ B⁵ A B szerkezet 3 esetben (40., 42. példa, Sz. N. 77. sz.)

A B A C (37. p.)

A A B B (38. p.)

A A B C (Sz. N. 62. sz.)

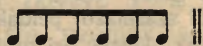
A B B C (36. p.)

} egy esetben található.

Tehát itt is A B C D van túlsúlyban (főleg a *parlando-rubato* dallamoknál), viszont feltűnő az előbbi alosztályra annyira jellemző A B B C ritkasága.

Ritmus. A dallamoknak kb. fele (17) *parlando-rubato*, a többi *tempo-giusto* ritmusú.

A *parlando-rubato* dallamoknál egy-egy sor ritmusának alapsémája:

Ez az alapséma még sokkal inkább van változásoknak alávetve, mint az előbbi alosztály ritmus-sémája, úgy hogy bajos volna típusokat megállapítani. A kevésbé *rubato* előadásnál mindenesetre tipikusnak mondható mind a négy sor

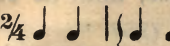
utolsó hangjának megnyújtása: || vagy csupán a 2. és 4. soré:

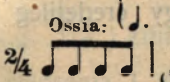
|| (Ez utóbbi némileg a tizenkét szótagú dallamok felének ritmusára emlékeztet).

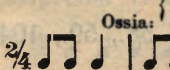

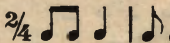
A *tempo-giusto* dallamoknál a következő ritmusféleségek találhatók:

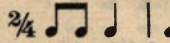
a) izoritmikus dallamversszakok:

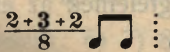
1. $\frac{2}{4}$ 1 esetben (37. p.);

2. $\frac{2}{4}$ 1–2 esetben;

3. $\frac{2}{4}$ 2 esetben (38. p. Sz. N. 121. sz.);

4. $\frac{2}{4}$ 2 esetben (35. p.);

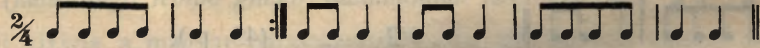
5. $\frac{2}{4}$ 1 esetben (39. p.);

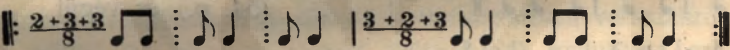
6. $\frac{2+3+2}{8}$ 1 esetben (34. a) p.);

7. $\frac{2}{4}$ 1 esetben.

β) heteroritmikus dallamversszakok:

1. $\frac{2}{4}$ 1 esetben (Sz. N. 8. sz.):

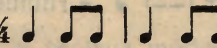
2. $\frac{2}{4}$ 2 esetben (Sz. N. 19., 101. sz.);

3. $\frac{2+3+3}{8}$ 1 esetben (36. p.);

4. $\frac{2}{4}$ 1 esetben (42. p.)

Amint látjuk, valamennyi sémára csak 1–2 példa van: különösebb elterjedtséget egyiknél sem állapíthatunk meg a régi stílusban. Ellenben ugyanezek a ritmus-alakulatok, nevezetesen az a) 1., 2., 3., 5. β) 1., 2., 4. sokkal gyakoribbak a C) osztály dallamainál, úgy hogy még több joggal tételezhetjük fel, mint a régi stílus *tempo giusto* nyolcszótágúinál azt, hogy ezek a feszes ritmusformák a C) osztály dallamainak hatása alatt keletkeztek a régi stílusban.¹⁾

Majdnem valamennyi ritmusforma többé-kevésbé gyakori a tót anyagban is (magyarból átvett vagy más dallamokban). Ez is idegen ritmus befolyását gyanítatja, amivel nem azt akarjuk mondani, hogy az illető dallamok nem magyar fejlemények: csupán ritmusuk eredete sejtet idegen befolyást.

Megjegyzendő: $\frac{2}{4}$ ritmus teljesen hiányzik a magyar parasztzenéből! Mintha ezt a magyar paraszt zenei érzése nem tűrné meg.²⁾

A hatszótágúak alosztályában kétségkívül a *parlando-rubato* dallamok a legjellemzőbbek a régi magyar stílusra. Nagyobbrészt A B C D szerkezetük, határozott pentaton rendszerük ősiségük mellett szólnak. Hogy egykorúak-e az előbbi alosztály dallamaival, az nem dönthető el, de ez a kérdés nem is fontos.

¹⁾ Úgy, hogy kétség támadhat, vajjon a hatszótágú *tempo giusto* dallamok valóban a régi stílushoz sorolhatók-e, vagy a C) osztályba. Az éles szétválasztás meglehetősen nehéz és mindig lesznek kétes hovatartozású dallamok az A) csoportban ép úgy, mint a másik két csoportban. De mert ezeknek a száma aránylag jelentéktelen, azért esetleges téves osztályozásuk a levont általános következtetések helyességére nem lesz befolyással.

²⁾ Ez a tétel A) B) C) osztályra egyformán érvényes. Van ugyan B) C) osztályban néhány kivétel, (92., 184. p.), de ezek pontosan kimutathatólag műdalokból származnak.

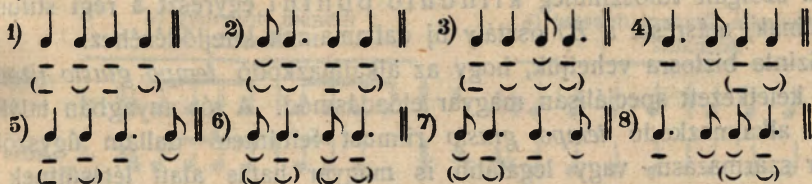

Az alapséma 2. üteme majdnem mindig $\text{♩} \cdot \text{♩}$ -é alakult át: ez a záró ritmusformula annyira kényszerítő erejű, hogy csak ritkán változik az alája helyezett szöveg – vagy – ~ szótagpár-ritmusának megfelelően $\text{♩} \text{♩} \text{♩}$ (vagy még ritkábban $\text{♩} \cdot \text{♩} \text{♩}$) ritmussá.¹⁾

Az alapséma 1. üteme tehát a következő 8-féle módon alakulhat át:

Leggyakoribb: 6) 7) 8).

A 9. lehetséges kombináció: $\text{♩} \cdot \text{♩} \cdot \text{♩}$ sohasem fordul elő; ~ ~ ~ szótagokra ehelyett legtöbbször az 1), 3), 4) vagy 5) módot választják (így a 86. p. 4. ütemében). Ez a jelenség alighanem ugyanazon a lélektani törvényen alapul, amely a (hatszótágú *tempo giusto* dallamoknál említett) $\frac{2}{4} \text{♩} \text{♩} | \text{♩} \text{♩}$ ritmust föltétlenül kizárja a magyar parasztdallamból. És tényleg van valami analógia a két gondosan elkerült ritmusnak sántikáló esésében.

A ritmuskombinációk megválasztása természetesen versszakról verszakra más és más, a dallam alá helyezett szöveg szótagjainak kvantitása szerint.²⁾ Itt tehát nem a dallam lényegéhez tartozó, hanem a szöveg szótagjainak kvantitásától, tehát egy tk. nem zenei faktortól függő ritmussal van dolgunk. A magyar parasztszövegekben a rövid és hosszú szótagok tudvalevően nem váltakoznak törvényszerűséggel, illetve kötöttséggel; ennek következtében a tőlük függő, általuk előidézett alkalmazkodó dallamritmusok is a szövegritmus szabadságát mutatják.³⁾

A $\text{♩} \cdot \text{♩}$ vagy $\text{♩} \text{♩}$ pontozott ritmus gyakran módosul; gyorsabb tempójú előadásban kevésbé élessé, sokszor $\text{♩} \text{♩}$, illetve $\text{♩} \text{♩}$ triólává válik, lassabb tempójú előadásban élesebbé: $\text{♩} \text{♩}$ ritmus $\text{♩} \text{♩}$, sőt $\text{♩} \text{♩}$ ritmussá változik, $\text{♩} \cdot \text{♩}$ pedig $\text{♩} \text{♩}$ sőt $\text{♩} \text{♩}$ ritmussá alakul át. Lassú tempóban még az eredetileg egyenletes $\text{♩} \text{♩}$ ritmus is $\text{♩} \text{♩}$ triólává módosulhat (de $\text{♩} \text{♩}$ -vá soha!).

Tehát az előadásnak számtalan tempofokozata és az előadónak egyéni, pillanatnyi diszpozíciója szerint a $\text{♩} \text{♩}$ ritmustól $\text{♩} \text{♩}$ és $\text{♩} \text{♩}$ át $\text{♩} \text{♩}$ -ig, illetve $\text{♩} \text{♩}$ -ig

¹⁾ A $\text{♩} \text{♩} \text{♩} |$ záróritmus – mint a kótapéldákból látható – többször $\text{♩} \text{♩} \text{♩} |$ vagy $\text{♩} \text{♩} \text{♩} |$ -vé alakul át. Egyszerűség kedvéért a sémák közlésénél csak az első formát használom, amely az utóbbiakkal teljesen azonos értékelésű.

²⁾ Kevés példát ismerünk arra, hogy a dallamnak az első versszakban jelentkező „pontozott” ritmusa a további versszakok más-más metrumának ellenére is kényszerítő erővel végig változatlanul megmaradjon (kivéve a $\text{♩} \text{♩} \text{♩}$ záróritmus állandóságát, amely nagyon gyakori).

³⁾ Előfordulhat, hogy ilyen dallamokat szöveg nélkül (dúdolva, füttyülve, esetleg hangszeren) adnak elő; ebben az esetben a szövegtől függetlenül a dallam ritmusa állandóbb: ilyenkor leggyakrabban a 8. kombináció használatos ($\text{♩} \text{♩} \text{♩}$).

vezető számtalan ritmusfokozattal találkozunk. (Ez öt, írásban feltüntethető képlet között levő fokozatokat kótairással pontosan megrögzíteni megfelelő diakritikus jelek hiányában természetesen nem lehet.)

A régi stílus hétszótagúinak alcsoportjában ez az alkalmazkodó ritmus a leggyakoribb. Bonyolultabb volta azt sejteti, hogy későbbi alakulat, mint a többi változatlan *tempo giusto* ritmus. Fontossága azért oly rendkívül nagy, mert ez a ritmusforma szolgált valószínűleg kiinduló pontul egyrészt a régi stílus tizenegyszótagúinak, másrészt a B) osztály új dallamainak kifejlődéséhez.

Szinte biztosra vehetjük, hogy az alkalmazkodó *tempo giusto* ritmus magyar földön keletkezett speciálisan magyar előadásmód. A tót anyagban található nagyszámú, alkalmazkodó *tempo giusto* ritmust feltüntető dallam úgyszólván mind magyar származású, vagy legalább is magyar hatás alatt létesültek tekinthető. Ugyanez áll a máramarosi oláh zenedialektus új stílusának dallamaira, melyeknek ritmusára a hét- és nyolcszótagúak alkalmazkodó *tempo giusto* ritmusa jellemző.¹⁾ Bizonyítékul csak annyit, hogy a magyarok területén ez a ritmusfajta, amint a mult század feléből származó feljegyzések bizonyítják, sokkal előbb létezett és volt általánosan elterjedve, mint a tótoknál és morváknál, ahol, mint gyűjteményeik bizonyítják, csak a mult század vége felé jött divatba.

A dallamsorok zenei tartalmát illetően a régi hétszótagúaknál:

A B C D van 13 esetben (44., 46., 50., 52., 54. p.; Sz. N. 104. sz.)

A A B C „ 5 „ (49., 53. p.; Sz. N. 54., 58., 59. sz.)

A B B C „ 5 „ (45., 47., 51. p.; Sz. N. 103. sz.)

A⁵ B A C „ 1 „ (48. p.)

Amint fennebb említettem, a régi stílus hétszótagúinak alkalmazkodó *tempo giusto* ritmusú dallamai, valamint a C) osztály II. csoportjában tárgyalandó azonos ritmusú dallamok nagy befolyással voltak a máramarosi újabb oláh zenei stílus kifejlődésére. Ennek a befolyásnak természetéről, eredményéről az oláh népzeneről szóló könyv megfelelő szakaszában lesz bővebben szó. Itt csak azt akarom megjegyezni, hogy dallamátvételek is történtek az oláhok részéről; megvannak a máramarosi anyagban:

A 28. példa („Volksmusik der Rumänen von Maramureș“ 128. sz.)

a 45. „ (ugyanott 45. sz.)

az 50. „ („ 104. sz.)

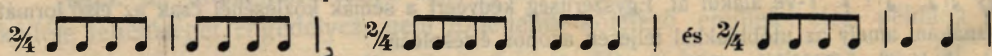
az 52. „ („ 107. sz.);

továbbá a Sz. N. 54., 58., 59. és 104. száma (ott 96., 98., 97., 105. sz.)

* * *

Mint hogy az eddig tárgyalt *tempo giusto* sémák néhány kétségtől alapul szolgált a továbbiakban tárgyalandó bonyolultabb ritmusalakulatok kifejlődésére, itt most még egyszer összefoglaló képet adok róluk.

Ez a három ritmusképlet:

bizonyos összefüggésbe hozható egymással: az elsőből fejlődött talán a 2., úgy hogy

¹⁾ Máramarosban dallamátvételeken kívül nagyszámú szerkezetileg és tartalmilag eltérő dallam is akad ugyanilyen ritmusban: vagyis ez az oláh zene-stílus magyar hatás alatt fejlődött ugyan, de legtöbbször az eredeti mintától eltérő jellegű alakulatokat mutat. (Erről bővebben l. az előbb említett „Volksmusik der Rumänen von Maramureș“ c. könyvben.)

két utolsó nyolcadát („nőnemű“ végződés) egy negyeddé vonták össze („hímnemű“ végződés); a 2.-ből fejlődhetett a 3., úgy hogy harmadik nyolcadpárját negyed váltotta fel („hímnemű erős“ végződésből „hímnemű gyöngé“ végződés lett.¹⁾

Van itt ennél fogva két ős-ritmus csoport: α) egy gyorsabb és β) egy lassabb menetű:

	α) gyorsabb menetű ritmusok	β) lassabb menetű, alkalmazkodó ritmusok
nőnemű végződéssel:	1. $\frac{2}{4}$ 	1. $\frac{4}{4}$
hímnemű erős:	2. $\frac{2}{4}$ 	2. $\frac{4}{4}$
hímnemű gyöngé végződéssel:	3. $\frac{2}{4}$ 	3. $\frac{4}{4}$ ²⁾

β) 1., 2. és 3. ritmusokból fejlődtek ki valószínűleg a régi stílus későbbi alakulatai, továbbá a B) osztály (új stílus) legtöbb ritmusképlete.

* * *

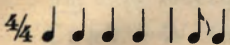
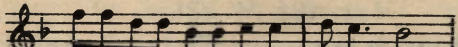
A következő három alosztály: a tizenegy-, tíz- és kilencszótagú sorokra énekelt dallamok kétségkívül későbbi fejlődési korszakból valók: ritmusképleteiknek az előbbi három alosztályban talált és β) alatt megadott ritmusképletekből való származtatósága szól fiatalabb koruk mellett.

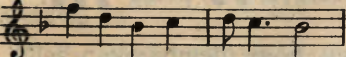
IV. Tizenegyszótagú szövegsorokra énekelt dallamok.

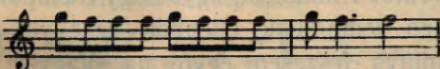
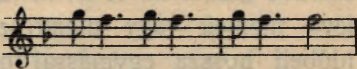
A legegyszerűbb és legrégebbnek látszó ritmusalakulat ebben az alosztályban:

Tempo giusto

$\frac{4}{4}$; ez a képlet a hétszótagú

$\frac{4}{4}$ alkalmazkodó *tempo giusto* ritmusképlet egyenes leszármazottjának tekinthető: utóbbi 1. ütemének alkalmazkodó negyedei előbbiben nyolcadpárakká alakultak át. Világosan látható ez a leszármazás egynehány olyan példán (57., 58. p.), amelyben az egyes nyolcadpárok két hangja egy és ugyanazon a fokon helyezkedik el: valószínűleg

 -ből származott (hangkettőzés következtében). Ép így származhatott

 ebből:

Ez a legrégebb tizenegyszótagú ritmus idővel sokféleképpen alakult át:

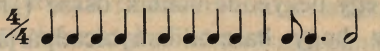
α) Izoritmikus versszakoknál van:

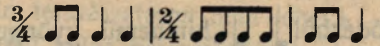
1. $\frac{4}{4}$ legtöbb esetben (58., 60., 61., 65. p. Sz. N. 6., 99., 106. sz.);

¹⁾ Lehetséges az is, hogy a fejlődés fordított sorrendben történt.

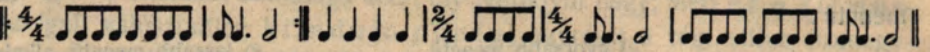
²⁾ β) 3. ritmus ugyan a régi stílus hatszótagú közt nem található, de nagyon elterjedt a C) osztály régebbi dallamai közt, amelyek talán szintén gyakorolhattak befolyást a régi stílusnak a következőkben leírt későbbi jelleményeire.

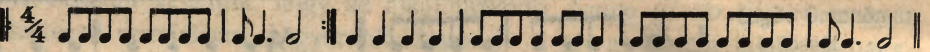

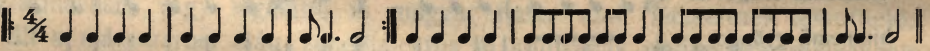
2. 2—3 esetben (62 p.);

3. 1 esetben (67. p.);

β) Heteroritmikus versszakoknál van:

1. gyakori (57. p., Sz. N. 82. sz.)

2. gyakori (59. p.; Sz. N. 100., 149. sz.)

3. 1 esetben (Sz. N. 78. sz.)

Ezenkívül vannak *parlando-rubato* dallamok, melyeknél az 1., 2. és 3. sor utolsó üteme gyakran ritmusú (a sorok első üteme *parlando-szerűen* recitáló nyolcadokból áll; a 4. sor utolsó ütemének ritmusa:). Leginkább az I., II. és III. dialektus-területen fordulnak elő (56., 66. p.)

α) 2. alakulat fontos lépés a továbbfejlődésben: a változás abban áll, hogy α) 1. első üteme kétszer olyan lassúvá vált. Belőle fejlődött a legtöbb B) osztályba (új stílushoz) tartozó dallamnak ritmusa.

β) 1. harmadik sorának ritmusa szintén nevezetes alakulat, mert a B) osztály tizenegyszótagúinál nagyon fontos szerepet tölt be. Szintén α) 1.-ből alakult, úgy hogy utóbbi első ütemének csak első fele lassabbodott meg¹⁾. β) 1.-nek 3. sorából fejlődhetett β) 2.-nek 3. sora, úgy hogy megrövidült záróritmussá.

α) 3. változatlan, nem alkalmazkodó *tempo giusto* ritmus ennél az alosztálynál csak az I. területen található.²⁾

A IV. dialektus-területre nagyon jellemző a feszes táncritmusnak egy sajátos „*rubato*“ (!) formája: egy csoport , ,

vagy -szerű ritmussá, csoport -szerűvé, pedig -

szerűvé alakul át. A kvintolák nem pontos ritmusúak, úgy, hogy ütempárokon belül levő ütemek vagy ütemrészek változó tempójúak, ellenben az egyes ütempárok időbeli hossza egymással összehasonlítva feszesen egyforma. Vagyis: a dallam nagyobb szakaszait véve szemügyre, *tempo giusto*-t (táncszerű feszes ritmust) találunk; a nagyobb szakaszokon belül eső kisebb dallamrészekben viszont *rubato*-t

¹⁾ Lehetne mint α) 2.-ből származottat is felfogni: α) 2. második ütemének negyedei nyolcadokká gyorsultak meg.

²⁾ Magától értetődik, hogy a többi (alkalmazkodó) ritmus-képletnél az alkalmazkodás csak a negyed () párokra és nem a nyolcadpárokra értendő. Mégis, kivételesen lassú tempójú előadásnál megtörténik, hogy a nyolcadpárok is alkalmazkodókká válnak: átalakulhat vagy triolává, sőt nagyon lassú előadásban és -vé is. Ugyanez történhetik túllássú előadás következtében a változatlan *tempo giusto* ritmusú dallamok nyolcadpárjainál (l. a 70. p.-t és a hozzá köztölt jegyzetet).

A) osztályba tartozó egynehány tizenkét-, nyolc- és tizenegyszótagú dallam csonkult kétsoros formában, mint fél-dallam található, főleg a IV. területen. Így többek közt a 2. sz. példának sok olyan variánsa van, amelyből az 1. és 3. sor hiányzik. Nyolc- és tizenegyszótagúaknál csonkulás esetén rendszeren az 1. és 2. sor marad el. Némely esetben a fél-dallam teljes, négysoros formája ismeretlen. Ugyanígy csonkul fél-dallammá egynémely C) osztályba sorozott izometrikus *parlando rubato* tizenkét- és nyolcszótagú dallam is.

* * *

A régi stílusra vonatkozó főbb tételek összefoglalása előtt még a szöveg és dallam viszonyát kell megvizsgálnunk.

Fontos kérdés: vajjon minden dallam saját speciális szövegéhez van-e kötve, mellyel elválaszthatatlan egységet alkot, vagy sem?

A régi stílusnál a mai (illetve a gyűjtés idejében) megfigyelhető állapot szerint egyes dallamok általában véve egy bizonyos szöveghez vannak kötve (főleg az I., II., III. területen, pl. egy bizonyos ballada-szöveghez: így a 29. sz. dallamot csak a „Fehér László“ szövegére éneklik, stb.) Ezzel szemben tekintetbe kell vennünk azt, hogy a régi stílus dalai, ha már dallamaik ritmusában és ornamentikájában is bizonyos romlás jeleit mutatják, aligha őrizhették meg a szöveggel való bánás eredeti, ősi módját. Annál inkább nem, mert éppen ez van legjobban kitéve különféle idegen befolyásnak, amint ezt pl. az oláhoknál nagyon jól megfigyelhetjük.

Ha az oláh paraszzenében észlelhető, régiesnek feltételezett állapotokat vesszük alapul, akkor erre a következtetésre jutunk:

Valamely paraszzenestílus virágzásának idején rendkívül nagy számú nagyon hasonló (azt mondanám: egymástól nehezen megkülönböztethető) egyforma ritmusú dallam alakult ki; pszichologiailag lehetetlen, hogy minden egyes, egymástól csak árnyalatokban eltérő dallamnak külön-külön, szigorúan hozzátartozó, tőle elválaszthatatlan szövege lett volna. Sokkal inkább megérthető az az állapot, amelyet a mai oláh paraszzenében látunk: a nyolcszótagúak bármelyike alá bármely nyolcszótagú lírai vagy epikai szöveg helyezhető.

Azt hiszem, hogy a magyaroknál is ilyen állapot lehetett a régi stílus virágzásának idején. (Természetesen a tizenkétszótagú dallamok alá csak tizenkétszótagú, a nyolcszótagúak alá csak nyolcszótagú sorokból álló szövegek kerülhettek és így tovább.) Egyébként a IV. területen még a ma észlelhető állapot is nagyobbára ezt a tételt igazolja.

Dallam és szöveg elválaszthatatlanul nagyobb részt csak olyan átvett, népies műdaloknál tartozik össze, amelyek nem lényegesen átalakulva élnek a parasztsztyályban és amelyekből nem alakult ki valamilyen egységes paraszstílus (v. ö. az V. és VI. lapon mondottakkal).

A másik kérdés: mikép helyezkednek a szövegek egyes sorai az egyes dallamsorok alá?

A dallamok túlnyomó részében ez úgy történik, hogy minden újabb dallamsor alá újabb szövegsor kerül: tehát a szövegversszak 4 különböző sorból áll. A IV. terület azonban néhány példában a szövegsor-elhelyezésnek egy régiesebb módját is megőrizte: a dallam alá csak két szövegsor kerül, még pedig az 1. és 2. dallamsor alá az első szövegsor megismételve, a 3. és 4. dallamsor alá egy újabb szövegsor szintén megismételve. Itt tehát a szövegversszak tk. csak két sorból áll, de mindegyik megismétlődik (4. p.).

Az oláh paraszzenéből vett analogiára támaszkodva ezt tekinthetjük az ősbibb állapotnak. Sőt az sem lehetetlen (oláhoknál sok példa van rá), hogy valamikor az egész dallam alá csak egy szövegsor került négyszer megismételve.

Összefoglalás.

A legrégebbi ismert magyar parasztzene: az ú. n. régi stílusnak alkalomhoz nem kötött dallamai. Ezek tizenkét-, nyolc-, hat-, hét-, tizenegy-, tíz- és kilencszótagú izometrikus sorokra énekelt négysoros dallamok.

Legrégibbek közülök a *parlando-rubato*-ritmusú tizenkét-, nyolc- és hatszótagúak, kevésbé régieknek látszanak a változatlan *tempo giusto*-ritmusú nyolc-, hat- és hétszótagúak, aránylag újabb keletűeknek az alkalmazkodó *tempo giusto*-ritmusú nyolc-, hét- és tizenegyszótagúak, továbbá a tíz- és kilencszótagúak.

Valamennyire jellemző:

a pentaton hangsor;

az eredetileg általános $\boxed{b3}$ -as főcezura, mely később a dallamok egy részénél $\boxed{1}$ -re és $\boxed{5}$ -re csúszott;

az A B C D, A B B C és A⁵ B⁵ A B nem architektonikus szerkezet; ezek közül az első általánosan jellemző, a második csak a *parlando-rubato* nyolcszótagúakra; a harmadik (aránylag ritkább) szintén valamennyi al-osztályra jellemző.

Zenedialektusbeli különbségek:

Az I. területre a *parlando-rubato*-ritmusnál bizonyos sorzáró ritmus (lásd XV. lap), a magasabban intonált terc és septima, $\boxed{1}$ mint főcezura jellemző;

a II. területre ugyanez, a terc és septima magasabb intonálását kivéve;

a III. területre a *parlando-rubato*-ritmus hasonló sorzáró ritmusa, $\boxed{5}$ mint főcezura;

a IV. területre a *parlando-rubato*-ritmus másféle sorzáró ritmusa; fokozottabb *rubato*, gazdagabb ornamentika, ragaszkodás az eredeti $\boxed{b3}$ -as főcezurához.

A régi stílus dallamai magyar produktumnak tekinthetők, más népeknél hasonló karakterű zenei stílus tudomásunk szerint nincs. — A *parlando-rubato* nyolcszótagúak erős hatással voltak a székelységgel közvetlen szomszédságban levő oláh területek paraszzenéjére; az alkalmazkodó *tempo giusto*-ritmusú hét- és nyolcszótagúak a máramarosi oláh újabb stílus kialakulására voltak döntő befolyással.

Az alkalmazkodó *tempo giusto*-ritmusú hét-, nyolc-, tizenegyszótagúak ritmusából fejlődött ki a magyar parasztzene új stílusához (B) osztályba tartozó dallamok legnagyobb részének ritmusa.

Az anyag bőségét a következő összegező számok tüntetik fel:

tizenkét szótagú van kb.	7
nyolcszótagú „ „	70
hatszótagú „ „	30
hétszótagú „ „	24
tizenegyszótagú „ „	35
tízsótagú „ „	11
kilencszótagú „ „	4

Összesen van kb. . . . . 181¹⁾

¹⁾ Ez a szám variánsok nélkül értendő. Variáns kb. ötször annyi van: átlag minden dallamra 4–5 variáns jut. Színi, Kiss és Bartalus gyűjteményeiben együttvéve csak 38 régi stílushoz tartozó dallam van (a kevészámú variánst nem számítva külön); ebből 30 kéziratos gyűjteményeinkben meglévő dallamok variánsa. Mindezek szintén bennfoglaltaknak a statisztikai kimutatásban.

B) A magyar parasztzene új stílusa.

Dallamszerkezet, ambitus, hangsor. Az új stílus dallamai legfeltünőbbben zárt architektonikus formáikban különböznek a régi stíluséitól. A következő táblázat szemlélteti legjobban a négy szerkezetbeli (nagybetűs) séma és a kétféle leggyakrabban előforduló főcezurának (1 és 5 -nek), továbbá a különböző (6-tól 22-ig terjedhető) szótagszámú soroknak előfordulási hányadát:

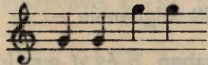
Főcezura	Az architektonikus szerkezetet feltüntető nagybetűs séma	A két szélső (1. és 4.) sor (izometrikus versszakoknál mind a négy sor) szótagszáma																							Összesen
		6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21	22	23	25						
<u>1</u>	A A B A	—	—	—	—	6	5	6	6	24	22	4	10	11	8	1	3	1	2	109					
	A A ⁵ B A	8	8	13	4	18	39	9	8	14	17	6	1	4	3	2	—	—	—	154					
<u>5</u>	A A ⁵ A ⁵ A	7	4	16	6	35	31	4	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	109						
	A B B A	—	—	2	7	67	131	32	13	24	14	3	—	2	—	—	—	—	295						
		15	12	31	17	126	206	51	28	67	53	13	11	17	11	3	3	1	2	667					

Megjegyzés: A két szélső sor (A—A) néha az elsőnél vagy utolsónál föllépő szótagszám-száporulat vagy csökkenés következtében nem teljesen azonos; ugyanilyen különbség észlelhető sok esetben a két belső sornál (A⁵ A⁵ vagy B B-nél). Erről a jelenségről később (a XLII. lapon) számolunk be részletesebben.

Ha föltételezhetjük, hogy kisebb szótagszámú sorok régibb alakulatok, mint nagyobb szótagszámúak, akkor a fenti kimutatásból azt következtethetjük, hogy A A⁵ B A és A A⁵ A⁵ A a legrégebb, A A B A a legújabb fejlemény (mert kisebb szótagszámú soroknál csak a két első, nagyobb szótagszámúaknál csak az utolsó fordul elő).

Az architektonikus szerkezet és a főcezura hangjának elhelyezkedése közt benső összefüggést látunk: A A B A szerkezetnél a főcezura hangja mint 1, a többinél mint 5 jelentkezik. Az első dallamsor záróhangja mind a négyféle szerkezetnél 1; a harmadiké leggyakrabban 5, gyakran 4, 3, 2 és 1, ritkábban 6, 7, 8, 9 (egyetlen egy esetben v); tehát az első esetet kivéve, a különben egyforma A⁵ A⁵ illetve B B belső sorok záróhangja egymástól eltérő.

Az **ambitus** lehet: 1—8, 1—9, 1—b10, 1—10, 1—11. Dur és moll dallamoknál a szélső két dallamsor (1. és 4.) a ♯VII. fokot is érintheti; dor és aeol hangsornál a legmélyebb hang némely dallamnál VII. (101. p.)

A A⁵ B A és A A⁵ A⁵ A szerkezetű dallamoknál a szélső két dallamsor ambitusa rendszeren 1—5 (kisterces hangsornál 1—7 is lehet); gyakori az 1. fok mint kezdőhang. A B B A és A A B A szerkezetnél A ambitusa 1—8, a sor gyakran vagy a 8. fokon, vagy ezzel az oktávlépéssel: kezdődik (a régi stílusból átöröklött sajátosság).

A B B A és A A⁵ B A szerkezetnél a B dallamsor ambitusa 5—8, 5—9, 5—10 lehet, az 5. fok alá ritkán süllyed (kivéve a 3. sort, ha záróhangja 1, 2, 3 vagy 4). A dallamvonal bizonyos sablonjairól később lesz szó (a XLIII. lapon).

Hangsor. Leggyakrabban a dor, aeol és dur hangsor; a mixolyd még eléggé gyakori, de magától értetődik, hogy csak A B B A és A A B A szerkezetnél lehetséges; phryg hangsor csak két esetben ismeretes (131., 133. p.). Némely dallamban A (esetleg A⁵) dallamsor durban van, B viszont mixolydban (142. p.). Dor dallamok B sorában néha nagy tercet találunk (119. p.)

Dor és aeol dallamokban gyakoriak a pentaton fordulatok, ami kétségkívül szintén a régi stílusból átmentett sajátosság (105. p.). Rendszeresen nem valamennyi dallamsorban jelentkeznek, hanem vagy csak az A, vagy csak a B sorokban; dallamvonalban ilyenkor a régi stílusnál ismertetett pentaton-rendszerre valló fordulatok találhatóak (XVIII. lap).

Némely, eredetileg talán dor vagy aeol hangsorban a modern moll hangsor befolyása nyilvánul meg (fölfelé menet *e-fis*, lefelé menet *f-es* használatában).

Ugyancsak az újabb műzene hatásának tudhatók be az egy és ugyanazon dallamban található kromatikus hangok mint váltóhangok ugyanannak a foknak nem alterált hangjai mellett (119., 142. példákban *cis* és *c*).

A dallamok főcezurája kivételes esetekben a következő öt más fokon helyezkedhetik el: [2], [3], nagyon ritkán [7], [8] és [9].

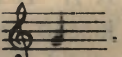
A [2]-es főcezurájú dallamok szerkezete kivétel nélkül A B B A, hangsoruk dur. Ilyen van összesen 23, ezek közül:

2-nek szélső sorai 9 szótagúak,

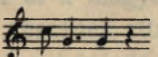

5-nek „ „ 10 „ (93. c) p.),

16-nak „ „ 11 „ (96., 108. p.).

3. soruk záróhangja leggyakrabban [2], ritkábban [v], [vi], [1], [5], nagyon ritkán [4], [6]. Ambitusuk: V–6 (vagy #VII–6). Ha szerkezetüket az [5]-ös főcezurájú mixolyd A B B A dallamokkal összehasonlítjuk, csak annyi különbséget látunk a két fajta között, hogy a [2]-es főcezurájú dallamok egy kvarttal mélyebb

fekvésűek az [5]-ös főcezurájú dallamoknál, de záróhangjuk mindamellet . Vagyis olyanok, mintha (létező vagy nem létező) [5]-ös A B B A mixolyd dallamok „plagális“ formáinak „autentikus“ változatai lennének.¹⁾ Néhány [2]-es főcezu-

¹⁾ Az „autentikus“ és „plagális“ szókat a régi egyházi hangsorok idejében divott értelemben használjuk. Hogy mit értsünk autentikus formák plagálissá változása alatt és fordítva, azt legjobban példával világíthatom meg. Vegyük mintául a 93. b) dallamot, amely [5]-ös főcezurájú mixolyd A B B A dallam. Ha 1. és 4. sorában a záróhangot -re alakítjuk át,

pl. úgy, hogy helyébe ütemet teszünk, akkor — megkapjuk a 93. c) dallamot, mint a 93. b) variánsát. 93. b) a dallam „plagális“ formája, 93. c) pedig „autentikus“ formája; az előbbi 1. és 4. sorának záróformuláját „plagális“ kadenciának nevezzük, utóbbinak 1. és 4. soráét „autentikus“-nak.

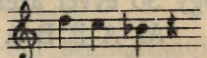
Autentikus dallamok plagalizálása vagy plagális dallamok autentizálása a B) és főleg a C) osztály anyagában nagyon gyakori és fontos jelenség, mely rávilágít néhány sajátosságos hangsor keletkezésének módjára. Pl. nem lehetetlen, hogy a B) osztályban eléggé gyakori mixolyd hangsor dur dallamok plagalizálása folytán jött létre. A 93. a) b) c) variáncsoport ugyan nem jó példa erre, mert itt alighanem a) az eredeti alakulat. Ebben akkord hangjai a dallam főhangjai; b) variánsban $\bar{b}$ és $\bar{d}$ egy fokkal felcsúszott, úgy hogy itt a dallam főhangjai ezek . Vagyis a felcsúszás következtében az eredeti ^{moll} dur hangsorból mixolyd keletkezett; c) dallam (dur hangsorú variáns) bizonyos analógiák hatása alatt keletkezett a fentismertetett módon a mixolyd variánsból.

rájú dallamnak tényleg ismeretesek [5]-ös variánsai (mint a 93. b), c) p. mutatják), de a legtöbbnek nem; ezek talán az előbbieket analógiájára alakultak.¹⁾

Megjegyzés: A A B A szerkezetű mixolyd dallamok közül is van néhánynak autentikus variánsa, pl. a 144. és 150. számúnak (autentikus formáik számjelzése $\overset{1}{1} \overset{2}{2} \overset{3}{3}$, illetve $\overset{1}{1} \overset{2}{2} \overset{3}{3}$).

A [b3]-as főcezurájú (kivételesen [b3]-mal is, 87. p.) dallamok száma 45; közülük 30-nak A B B A a szerkezete. Szélső dallamsoraik 1 esetben hat-, 5 esetben nyolc-, 2 esetben kilenc-, 11-ben tíz-, 22-ben tizenegy-, 2-ben tizenhárom- és 3-ban tizenöt-szótagúak. Ezek tk. mellékhajtásai az [5]-ös főcezurájú aeol és dor A B B A formáknak: az eredetileg [5]-ös főcezura [b3]-ra csúszott. Pl. a 105. és 115. sz.

dallamnak vannak variánsai, melyekben az 5. ütem így hangzik: hasonló a kapcsolat 88. és 87. közt. Ellenben soknak, mint pl. a 82. sz.-nak nincs; [5]-ös variánsa. Az ilyen talán analógia útján keletkezett.

A A³ B A vagy A A³ A³ A szerkezetű (84. p.) [b3]-as főcezurájú dallam 15 van (A³ = három fokkal magasabb mint A); ezek az A A⁵ B A és A A⁵ A⁵ A pendant-alakulatai.

A A³ B A és A A³ A³ A szerkezet a cseh-tót anyagban sokkal gyakoribb mint nálunk (igaz ugyan, hogy csak változatlan *tempo giusto* ritmusban), úgy hogy tót befolyásnak tulajdoníthatjuk a nálunk alakult hasonló szerkezetű dallamokat.

Az alig néhány [7]-es, [8]-as és [9]-es (109. p.) főcezurájú dallamnál a rendestől eltérő záróhang az eredeti [5] felcsúszásának következménye, kivéve a 132. p.-t, amely egy dur $\overset{1}{1} \overset{2}{2} \overset{3}{3}$, 15, 15, 13, 15, számjelzésű dallam plagális formája; ennek az átalakulásnak következtében került az eredeti [5]-ös főcezura kvarttal följebb ([8]-ra). Az egyetlen [6]-os főcezurájú dallam viszont egy nem ismert (vagy nem létező) [b3]-as főcezurájú dallam plagális formájának tekinthető.

Hogy hogyan, milyen minták után és mikor fejlődött ki az A A⁵ B A és A A⁵ A⁵ A szerkezet a parasztnében, az egyelőre teljesen homályos. Néhány példájuk már Mátray gyűjteményéből²⁾ ismeretes. Viszont Sušil-nak 1859-ben kiadott morva gyűjteményében is van 8 ilyen szerkezetű dallam.³⁾

Elsőbbségi jogunkat erre a fejleményre — sajnos — semmi, döntőnek elfogadható adat nem bizonyítja, mert a múlt század első feléből származó gyűjteményünk egyáltalában nincs. Az én meggyőződésem az, hogy ez a szerkezet nálunk keletkezett és már a múlt század első felében általánosan ismert volt.⁴⁾

Még nehezebb azt eldönteni, mi adta meg a lökést ennek a kétféle szerkezetnek kifejlődésére. Találgatásokba nem érdemes bocsátkozni; csupán arra a meglepő analógiára akarok utalni (anélkül, hogy ebből bármit is következtetnék), amely egyrészt a fuga-expositionál a téma és a *comes* közti viszonyban, másrészt az új stílus dallamainál az A és A⁵ sor közti viszonyban mutatkozik. Sőt arra is van

¹⁾ Egy nagyon ismert [2]-es dallam tartozik ebbe a csoportba, amely „Eresz alatt fészkel a fecske” szöveggel ismert mūdallamból keletkezett ($\overset{1}{1} \overset{2}{2} \overset{3}{3}$, 11, v-5; szerzője ismeretlen).

²⁾ Mátray Gábor: Magyar Népdalok Egyetemes Gyűjteménye. I.—III. füzet, megjelent 1852, 1854, 1858-ban; pl. II. füzet 69. sz.

³⁾ Sušil Fr. „Moravské Národní Písňe“, Brünn, 1859, (1.890 dallam), a 251c), 291a), 330a), 390a), 549., 709e), 795a) és 774d) sz.; valamennyi alacsony szótagszámú (6-tól 10-ig).

⁴⁾ Újabb gyűjtőink a század elején A A⁵ B A és A A⁵ A⁵ A szerkezetű dalokat 60-70 éves öregektől is gyűjtötték, akik erősködtek, hogy bizony ezt még öreganyjuktól hallották, stb.; persze ez tudományos szempontból nem elfogadható adat.

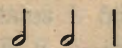
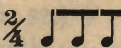
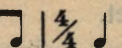

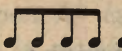
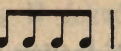

f) rendszeren indulatszókra (sej, haj) énekelt hangok hozzátoldása vagy beéke-
lése folytán:

1. $\frac{4}{4}$ | $\frac{2}{4}$ | $\frac{4}{4}$ | || (123. p.) (a) 2.-ből);

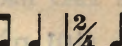
Sej, haj
hozzátoldás

2. $\frac{4}{4}$ | $\frac{2}{4}$ | $\frac{4}{4}$ || (γ) 2.-ből);

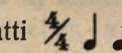
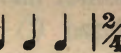
Sej, haj
beékelés

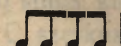

Előfordulhat az is, hogy a továbbfejlődési módok közül több is érvényesül
egyidejűleg.

Ezt látjuk a 144. p. 1., 2., 4. sorában:

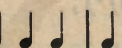

$\frac{4}{4}$ | | $\frac{2}{4}$ | $\frac{4}{4}$ || ; származtatható az

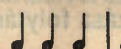
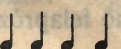
ritmus-
szűkítés

a) 1. alatti $\frac{4}{4}$ | $\frac{2}{4}$ | $\frac{4}{4}$ | ritmusból: 2. és 3. üteme meg-

kettőződött, de úgy, hogy | | első fellépésénél |
ritmussá szűkült (tehát itt a), b) és e) fejlődési módot észlelhetjük egyidejűleg).

A 148. p. 1., 2., 4. sorának fejlődési menete ez lehetett:

$\frac{4}{4}$ | | | (= δ) 2.) átváltozott e) módon:

$\frac{4}{4}$ | | | | e) 1.) ritmussá;

ennek első üteme b) módon (ritmus-szűkítés folytán) meggyorsult, 3. üteme
pedig c) módon -vá alakult át.

Egyforma, (pl. tízes) szótagszámú ritmus záróritmusa lehet vagy gyönge vagy
erős; pl. gyönge záradékkal: $\frac{4}{4}$ | || (ez az elterjedtebb;
84., 86. p.); erős záradékkal $\frac{4}{4}$ | | (kevésbé elterjedt,
93. p.). Utóbbi γ) 2.-nek d) módon történt átalakulásaként fogható fel.

A kevésbé gyakori változatlan *tempo-giusto* ritmus-képletek vagy a régi
stílusból már ismertek, vagy ezeknek (az imént feltüntetett átalakító módok foly-
tán létrejött) származékai.

Hogy a 12- és magasabb szótagszámú sorok tényleg csak kisebb szótag-
számúak leszármazottjai, azt az alájuk helyezett szövegsorok is bizonyítják, amelyek
a 10-, illetve 11-nél magasabb szótagszámot rendszeren könnyen felismerhető versütem-
ismétlések vagy betoldások (pl. jelzők stb.) segítségével érik el. Ha ezeket belőlük
elhagyjuk, a 12-, 14-, 16, 18 szótagú szövegsorokból könnyen levezethetjük az
eredeti 10-szótagút, a 13-, 15-, 17-, 19-szótagúakból az eredeti 11-szótagút.¹⁾

¹⁾ Pl. a 141. és 144. sz. dallam eredeti 11-szótagú szövegsorai kétségkívül így hangzottak:
(141.) Ez a kislány rezet hozott az este, Rézsarkantyút csináltatott belőle;
Aj de szépen csengett-pengett az este, Mikor régi babáját beengedte.
(144.) Átullmennék én a Tiszán, nem merék,
Attul félek, hogy a Tiszába jesék;
Lovam hátán férefordul a nyerég,
Tisza, Duna habgyai közt elveszék.

Az új stílus ismert ritmusalakulatai rendkívül sokfélék: kb. 200 különböző ritmusú sor és ebből alakult kb. 390 különböző összeállítású versszak ismeretes. Utóbbiak a) izoritmikus, b) heteroritmikus, de még izometrikus, c) heterometrikus dallamversszak-alakulatokra osztályozhatók, melyeknek számarányát a következő táblázat mutatja:

A sorok szótag- száma (heteromet- rikus szerkezetnél csupán a szélső soroké)	Izometrikus sorokból álló versszakok				c) Heterometrikus sorokból álló versszakok	
	a) izoritmikus sorokkal		b) heteroritmikus sorokkal		a különböző ritmusképletek száma	a dallamok száma
	a különböző ritmusképletek száma	a dallamok száma	a különböző ritmusképletek száma	a dallamok száma		
6	3	3	2	4	8	12
7	3	4	3	3	6	8
8	10	18	9	15	7	10
9	7	7	3	3	8	11
10	16	126	7	14	20	22
11	13	108	21	62	44	65
12	7	15	2	4	27	32
13	4	4	1	1	22	26
14	4	21	2	3	27	47
15	5	14	6	8	28	37
16	—	—	—	—	11	13
17	—	—	—	—	10	11
18	—	—	—	—	17	19
19	—	—	—	—	11	11
20	—	—	—	—	1	1
21	—	—	—	—	3	3
22	—	—	—	—	3	3
23	—	—	—	—	1	1
25	—	—	—	—	2	2
	72	320	56	117	256	334
			Összesen :	771		

Ebből azt látjuk, hogy heterometrikus versszak szerkezet 11-nél magasabb szótagszámnál fordul elő túlnyomó számban, izometrikus szerkezet viszont 12-nél alacsonyabb szótagszámnál (sőt 15-nél magasabb szótagszámnál teljesen hiányzik is). Ez utóbbi jelenség a parasztnál ösztönszerűen működő helyes proporció-érzékre vall, mert 16-os és magasabb szótagszámú sorokból álló izometrikus versszakok csakugyan szinte elviselhetetlenül nehézkes képződmények lennének.

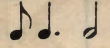
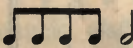
Továbbá azt látjuk, hogy a $72 + 56$ izometrikus ritmusképlet aránylag sokkal több — $320 + 117$ — dallammal van képviselve, mint a 256 heterometrikus (csupán 334 dallammal). Abból, hogy az izometrikus szerkezet első sorban 10-es és 11-es szótagszámú soroknál található, kiviláglik, mily kevéssé változatosak az új stílus zömének dallamai. Kb. 170 tizenegyszótagú és 140 tízszótagú — tehát a dallamok 40%-a — áll izometrikus sorokból (sőt 30%-a izoritmikusakból); ezeknél (a kis számú [2]-es és [3]-as főcezurájú dallamokat kivéve) [1] [5] az 1. és 2. dallamsor záróhangja; 56 különböző ritmusképletük csak lényegtelen eltéréseket

mutat. Tekintetbe kell vennünk még azt is, hogy a legtöbb heterometrikus szerkezetnél a belső (B) sorok szintén 10- vagy 11-szótagúak, a szélső (A) magasabb szótagszámú sorok pedig alapjában véve csak kibővítései a 10 vagy 11 szótagszámú soroknak. A dallamanyag több mint felének ez az egyöntetű szerkezete a legvilágosabb bizonyítéka annak, hogy teljes virágzásában levő paraszzenestílussal van dolgunk.

A heterometrikus szerkezeteknél a szótagszámeltérés a következő főbb módokon nyilvánulhat meg:

- a) csupán a 3. sor tér el szótagszámban a többi sortól: sok A A⁵B A, némely A A⁵A⁵A és A B B A, a legtöbb A A B A szerkezetű dallamban (l. 110., 111. stb. példát);
- b) a 2. és 3. sor szótagszámban egyformán tér el a szélső soroktól: legtöbbször A B B A szerkezetű dallamokban, A A B A-nál természetesen sohasem (118., 122. p.);
- c) a 2. és 3. sor szótagszámban nem egyformán tér el a szélső soroktól (142. p.);
- d) a 4. sor tér el szótagszámban a többitől, rendszeresen meghosszabbodás folytán (77. p.).

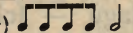
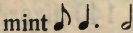
Hattól egészen tizenegy szótagszámú szélső sorokat feltüntető dallamoknál csak az a) mód lehetséges. Ezek legtöbbször a 3. sor eltérése szótagszám-szaporulatban nyilvánul meg (11-szótagúaknál gyakran úgy, hogy záróritmus -vá alakul át; l. 93. b), c) p.); más eltérési módnál — csak 6-tól 10-szótagúaknál — kettős sor (6 + 6, 7 + 7 vagy 8 + 8) van a 3. sor helyén (76. p.).

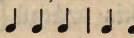
Tizenkét és magasabb szótagszámú szélső sorokat feltüntető dallamoknál az a) mód legtöbbször az A A B A szerkezetű dallamokra szorítkozik; a 3. sor ezeknél legtöbbször kettős sor (6 + 6, 7 + 7, 10 + 10); a szélső sorok erős vagy gyöngye záradékanak megfelelően a kettős sor két záradéka is erős vagy gyöngye (125., 128., 133. p.).^{1) 2)} Ha azonban a 3. sor nem kettős, akkor az eltérés legtöbbször szótagszámcsökkenésben nyilvánul meg (a sorzáró ritmus parallelizmusa ebben az esetben is érvényesül 136., 141. p.).

A b) mód tizenkét- és több szótagszámú szélső sorokat feltüntető dallamoknál fordul elő; erős záróritmusnál a belső sorok 11-szótagúak,³⁾ gyöngye záróritmusnál 10-szótagúak (122., 117. p.). Ezek a versszakalakulatok tk. 11- illetve 10-szótagú sorokból álló izometrikus versszakból alakultak a szélső sor kibővítése folytán.

A c) mód tulajdonképpen a b) mód egy oldalhajtsának tekinthető: az eredetileg egyforma ritmusú belső sorok közül a második kibővült vagy megrövidült (142. p.).

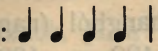
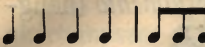

A d) mód aránylag ritka; csak olyan dallamoknál található, melyeknek első sora legfeljebb 10-szótagú. Néhány dallamban a) móddal egyidejűleg jelentkeznek.

¹⁾ mint -ből származó záradék szintén erősnek számít.

²⁾ Kivételesen eltérést is találunk ettől a parallelizmustól (130., 131. sz.). Előfordulhat az is, hogy a kettős sor nőnemű ritmussal végződik (a 134. p. 3. sora = kétszer).

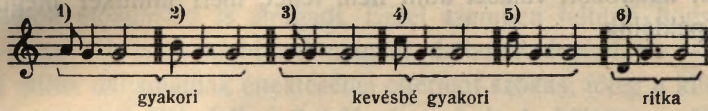
³⁾ Azonban 11-szótagú sort erős záróritmusú 10-szótagú is helyettesíthet (122. p.).

Mint már említettem, nőnemű záróritmus csak belső sorokban (főleg a 3.-ban) fordulhat elő, még pedig mint: és leszármazottjai: (110. p.), (stb.).

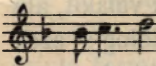
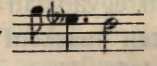
Végül még az alkalmazkodó *tempo giusto* dallamoknál a himnemű erős záróritmust feltüntető sorvégek dallamvonaláról kell szólnom.

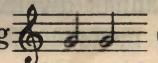
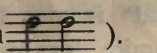
A sorzáróütem A sorokban a következő lehet:

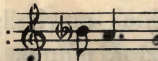
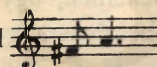
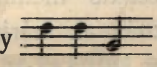

A 15-ös és több szótagszámú sorok majdnem kivétel nélkül 1. és 2. formálával végződnek.

A⁵ és B soroknak mint 2. dallamsornak utolsó üteme ugyanez a hatféle lehet, de kvinttel magasabban. (B sorokban, mint 2. dallamsorban, kivételesen

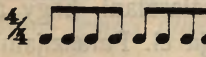
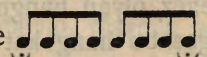
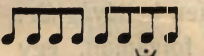
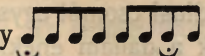

 vagy záróütem is található).

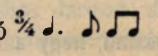
Gyöngye záradékú A sorokban a sablonos záróütem mindig (illetve a 2. dallamsorban).

Kb. 10 dallam A soraiban ezt a sorzáró ütemet találjuk: (115., 116. p.), még kevesebbnél vagy ütemet; ez talán idegen (városi) befolyás következménye (t. i. ilyen sorzáró ütemek műdallamokban eléggé gyakoriak).

A dallamsoroknak ennyire egyforma végződése bizonyos egyhangúságot eredményez, amit ugyan a dallamok ritmikus változatossága némileg ellensúlyoz. A kisebbségben levő változatlan ritmusú dallamoknál nincs meg ez az egyöntetűség a sorzáró ütemekben, ezért az új stílus dallamainak nagy tömegében szinte felfrissítő a hatásuk.

Mint a régi stílusból származó örökséget kell tekintenünk az új stílus dallamainál kivételesen észlelhető *parlando-rubato* előadást: ezt találjuk 1 nyolcszótagú, 14 tízszótagú (89. p.), 12 tizenegyszótagú (99. p.) és 1 tizenkilencszótagú (146. p.) szélső sorokat feltüntető dallamnál.

Ezekben *tempo giusto* ritmus helyébe vagy vagy stb. *parlando* ritmus lép (majd -dé, majd -dé nyúlik meg); a sorzáró ritmus vagy megmarad, vagy ritmussá alakul át.¹⁾

¹⁾ Lehetséges, hogy *tempo giusto* dallamoknál itt-ott található ritmus (97., 115. p.) ilyen *parlando-rubato* előadás megjegecesedése.

Ornamentika. Az új stílus dallamaiból vagy teljesen hiányzanak az ornamentelek, vagy legföljebb két hangból (nagyon ritkán háromból) álló melizmák formájában jelentkeznek. (100., 102. p.; 122. p.-nak 8. üteme). *Portamento* (hanghoz vagy hangról történő föl- vagy lecsúszás) viszont elég gyakori.¹⁾

A dallam és szöveg egymáshoz való viszonya. Az új stílus dallamainak szövege majdnem kivétel nélkül lírai (legtöbbnyire szerelmi-, katona-, néha párosító dalszövegek). Arra a kérdésre, hogy az egyes dallamok bizonyos szöveghez vannak-e kötve vagy sem, határozott választ adni nem lehet, mert mindkét megnyilvánulási módra vannak példáink.

Előadás. Az új stílus dallamainak gyűjtése jóval kevesebb nehézséggel jár, mint a régi dallamoké. Utóbbiakat majdnem kizárólag csak idősebb emberektől tudjuk megszerezni, akiknek már kedvük sincs éneklésre, és akiket emlékeztük is sokszor cserben hagy. Hogy régi dallamokat többektől egyszerre halljunk, arra alig van eshetőség, hiszen örülhetünk, ha a faluban egyáltalán találunk valakit, aki még tud régi dallamokat. Az új dallamokkal egészen másként áll a dolog; ezek most vannak divatban, jóformán minden legény és leány jó egynehányat tud; munkában, meneteléskor, stb. együtt szokták énekelni, tehát ilyen alkalmakkor a parasztok „zenei ösztönének spontán megnyilvánulását” is meg lehet lesni. Ennél fogva a dallamok előadását is jól megfigyelhetjük, amire legalkalmasabb éppen a csoportos ének meghallgatása.

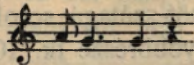
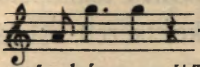
Parasztok nálunk csakis mellhangon énekelnek, úgy hogyha netán egy-egy paraszt fejhangot is használ, az máris városi befolyásra gyanus. Az előadás erősen ritmikus; menetelésnél egy-egy lépésre egy-egy jut, tehát kb. = M. M. 100. Ezt tekinthetjük az új dallamok normális tempójának.²⁾ Ha azonban egy-egy személy egyedül énekel, főleg ha valakinek énekel, akkor gyakran tulságosan elnyújtja a tempot (aminek következtében a különben változatlan nyolcadcsoportok is alkalmazkodókká válnak!); vagy pedig — különösen legényeknél tapasztalható ez — az eredeti *tempo giusto* ritmust *rubato*-vá torzítja.

Itt kell megemlékezni az új dallamok előadásánál észlelhető sajátosságos, hogy ne mondjam, rossz szokásról, amely annyira általános, hogy gyakorlott gyűjtő szinte már számba se veszi; viszont a kezdőt annyira zavarba hozza, hogy sokszor alig tud eligazodni a dallam vonalán. Ez a szokás az új dallamoknak mindinkább növekvő ambitusával van összefüggésben: 1—10, sőt 1—12-es ambitusú dallamnak (ekkorámban egyéb paraszttzenei dallamainál ritkán fordul elő) elénekeléséhez nehéz olyan hangmagasságot megválasztani, hogy az énekes a legmélyebb és legmagasabb hangokat egyaránt jól bírja el. Paraszttjaink azonban magasság megválasztásával nem sokat törődnek, hanem a gordiusi csomót egyszerűen kettévágják: amint túlmély vagy túl magas fekvésbe érkeznek a dallam éneklése folyamán, egy oktávval fel- vagy leszállnak, tekintet nélkül frázisra vagy jó és rossz ütemrészre.

¹⁾ A *portamento*ban, mint a paraszti előadásra nagyon jellemző sajátosságban mutatkozó rendszer érdemes volna behatóbb vizsgálatra; itt erre a részletkérdésre nem akarok kiterjeszkedni.

²⁾ Valószínű, hogy a régi stílus alkalmazkodó *tempo giusto* dallamainak is ez volt a normális tempója.

Teszik ezt *ad libitum* többször is egy dallam folyamán. Ennek következtében néha a legfurcsább szeptima-ugrások keletkeznek, pl. a szokásos helyett akárhányszor -t hallunk tőlük. Idővel annyira divatossá vált ez a szokás, hogy már kényszerítő szükség nélkül is énekel vele.

Magától értetődik, hogy ezeket az esetlegesen transzponált hangokat nem az előadásnak megfelelően, hanem visszatranszponálva kell lejegyezni. Ezért a kóta-példákban ennek a szokásnak nyoma se látszik.

Az új stílus térfoglalásával ez a transzponálgató modorosság helyel-közzel a régi dallamok előadására is átragadt. Ezzel szemben feltűnő, hogy a tótoknál — akik pedig annyi új, nagy ambitusú magyar dallamot énekelnek — alig észlelhető.

Az új stílus dallamainak éneklésénél elterjedt szokás, főleg a kilencnél nagyobb szótagszámú sorokból álló dallam 2. felének (a 3. és 4. dallamsornak) megismétlése.

Az új stílussal első sorban, jobban mondva szinte kizárólag a fiatalabb nemzedék él, amely a régi stílus dallamaitól lassanként teljesen elidegenedett. A zenei érzésnek ez az átalakulása, mely legjobban az utolsó évtizedekben volt észlelhető, szinte forradalminak mondható, melynek a régi dallamok idővel teljesen áldozatul fognak esni. Ennek a zenei forradalomnak hatása nem szorítkozott kizárólag magyarlakta földre: átcsapott tót, rutén, sőt az ország határán túl morva és talán galíciai területre is, ahol a fiatalság újabban — persze anyanyelvének szövegeire — szinte kizárólag a magyar új stílus dallamait használja, vagy ezeknek a hatása alatt létesült és velük többé-kevésbé rokon újabb dallamokat énekel. Erről a hatásról bővebben egy későbbre tervezett, a tót népdalról szóló könyvben lesz szó.

Az oláhoknál csak elvétve tapasztalható az új stílus befolyása. Itt csak néhány példára hivatkozunk: a 140. p.-nak két sajtáságosan megrövidült oláh variánsát találjuk a „Chansons populaires roumaines du département Bihar“ 195. és 196. száma alatt (l. a dallamhoz közölt jegyzetet); a 143. p.-nak Maros-Tordából ismerjük oláh variánsát.

Összefoglalás.

Az új stílus dallamainak száma kb. 770 (variánsokat nem számítva).¹⁾ Ezekre elsősorban és kizárólag ez a 4 zárt architektonikus szerkezet jellemző: A A⁵ B A, A A⁵ A⁵ A (régibb), A B B A (újabb), A A B A (legújabb), melyek közül kétséget kizárólag sajátos magyar alakulat az A B B A forma. A három első szerkezet számjelzése $\boxed{1} \boxed{5} \square$, az utolsóé $\boxed{1} \boxed{1} \square$.

Jellemző továbbá az alkalmazkodó *tempo giusto* ritmus; a ritmusképletek részben azonosak a régi stílus *tempo giusto* ritmus-alakulataival, részben azokból fejlődtek tovább.

Jellemző végül az izometrikus versszak-szerkezet; a látszólag heterometrikus szerkezetek is izometrikusokra vezethetők vissza.

Leggyakrabban előforduló hangsorok a dor, aeol és modern dur hangsor; elég gyakori a mixolyd, kevésbé a phryg és modern moll.

¹⁾ Színi, Kiss és Bartalus gyűjteményeiben csak 48 új stílushoz tartozó dallam van (a kevés számú variánsokat nem számítva külön); ebből 30 kéziratot gyűjteményeinkben meglevő dallamok variánsa.

A dallamsorok szótagszámát illetőleg nagy a változatosság: 6-tól egészen huszonöt-szótagú sorok fordulnak elő; de a 12-es és magasabb szótagszámú sorok legnagyobb része tk. 10- és 11-szótagú sorok kibővítésének tekinthető.

Az új stílus kétséget kizárólag magyar földön keletkezett. Hatása nagy volt az újabb tót és rutén paraszzenére, az oláhra alig.

A régi magyar paraszzenestílusból származó örökségnek tekinthetők:

az alkalmazkodó *tempo giusto* ritmus,

az izometrikus versszak-szerkezet,

a dor és aeol hangsorú dallamokban gyakran mutatkozó pentaton fordulatok.

Uj, talán nyugati hatást elérülő jelenségek:

a zárt architektonikus szerkezet (főleg A A B A);

a modern dur és moll hangsor.

Számszerű kimutatással a közölt két táblázat szolgál.

C) A magyar parasztzene egyéb dallamai. (Vegyes osztály).

Mindazokat a dallamokat, melyekből az előbbi két osztályra jellemző tulajdonságok közül egy vagy több hiányzik, külön osztályba, az ú. n. vegyes osztályba soroztam. Vagyis ezek tk. nem pozitív, hanem negatív tulajdonságaik alapján verődtek össze; ennél fogva ez az osztály meglehetősen heterogén elemekből áll: nem tüntet fel egységes stílust.

Aszerint, hogy egy-egy ide sorozott dallam több vagy kevesebb tulajdonságában tér el az előbbi két osztály dallamaitól, illetve távolabb vagy közelebb van az A) vagy B) osztálytól: inkább vagy kevésbé gyanus idegen eredetre (idegen anyagból történt átvételre), illetve kevesebb vagy több joggal mondható sajátos magyar zenei kulturterméknek.

Egyes dallamok hangsora pl. nyilvánvalóan pentaton, számjelzésük, nagybetűs sémájuk is a régi stílusra jellemző, de versszak-szerkezetük heterometrikus (243., 244., 261. p.): ezek nagyon közel állnak a régi stílus megfelelő alosztályú dallamaihoz és csupán heterometrikus dallamsoraik alapján kerültek a C) osztályba. Másoknál számjelzés, nagybetűs séma, izometrikus versszak-szerkezet a régi stílusra jellemző, de hangsorukban nem fedezhető fel pentaton eredet.

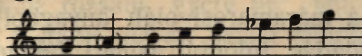
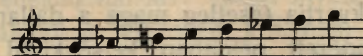
Ismét másokban megtaláljuk az új stílusra jellemző egyszerű vagy továbbfejlődött alkalmazkodó *tempo giusto* ritmust és $\overline{1}$ $\overline{5}$ $\underline{2}$ számjelzést: ezeket viszont nem-architektonikus (pl. A A B C) szerkezetük miatt kellett a C) osztályba sorolni.

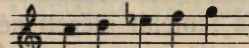
Az A) és B) osztálytól való kisebb vagy nagyobb eltérés szerint több alosztályra és csoportra oszthatók. E felosztás megtörténte előtt azonban bizonyos általános megjegyzéseket kell tennem.

A dallamsorok záróhangjai tekintetében nagy a változatosság. Törvényszerűségnek, illetve bizonyos feltűnően gyakori sémáknak itt nem igen akadunk nyomára.

Hangsor tekintetében ugyanez mondható. Az előbbi két osztályban talált hangsorok itt is előfordulnak: pentaton hangsor csupán egyes heterometrikus versszak-szerkezetű dallamokban; modern moll aránylag gyakoribb, mint a B) osztályban; dor eléggé

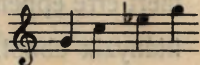

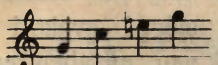
gyakori, aeol, mixolyd kevésbé, dur a leggyakoribb. Moll és dur hangsor sokszor csak 1–5 vagy 1–6 fokokkal van képviselve. Szerepel ezenkívül még két más hangsor is: (240. p.) és

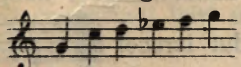
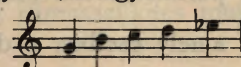
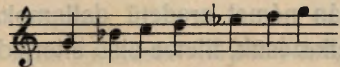
(271. p.); mindkettőnél a dallam főhangjai: . A második hangsor $\bar{a}$ s és $\bar{h}$ -ja sem föl, sem lefelé menet nem szokott egymásutánban előfordulni, vagyis bővített szekund-lépés hiányzik az ilyen hangsorú dallamokból. Mindkét hangsor kb. úgy viszonylik egy $\bar{c}$ -ből kiinduló moll-hangsor 1–5 fokához, mint a $\bar{g}$ -ből kiinduló mixolyd-hangsor egy $\bar{c}$ -ből kiinduló dur-hangsor 1–5 fokához. Vagyis alapos okunk lehet arra, hogy ez a két sajátságos hangsor tk.

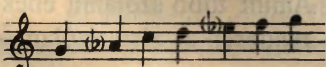
moll hangsor plagalizálásából ered (l. a XXXVI. lapon mondottakat és ugyanott a széljegyzetet). Van is példánk ilyen folyamat illusztrálására: a 218. p. a) dallama autentikus, b)-je plagális variáns. Valószínű, hogy 218 a) az eredeti forma (legalább is ez van jobban elterjedve), 219 b) pedig az a)-ból származott variáns. Ugyanígy származhatott a sokkal elterjedtebb 276 a) autentikus moll-dallamból a kevésbé elterjedt 276 b) plagális variáns. Hasonló példa továbbá a Sz. N. 72.—75. száma. Ezeknél viszont a 74., tehát a plagális forma van sokkal jobban elterjedve, mint a 72. sz. autentikus. (A 73. és 75. sz. az előbbi kettőnek nagy terces, illetve nagy szeksztes variánsa.)

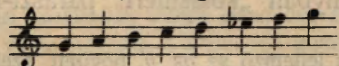
Itt tehát a plagális formát kellene az eredetinek föltételezni, habár különböző variánsok kisebb vagy nagyobb száma nem minden esetben döntő bizonyíték. Az időrend kérdését legtöbb esetben nem lehet tisztázni; de éppen a C) osztályban, mely annyira telítve van nyilvánvalóan idegen, nyugati elemekkel, s ilyen idegen elemek legfontosabbika éppen a nyugati moll és dur hangsor, inkább valószínű, hogy az autentikus (akár dur, akár moll) formák az eredetiek, a plagálisak pedig a leszarmazottak. (A plagalizálás egyike azoknak a módoknak, amelyeknek segítségével különben egészen nyugatias ízű dur- vagy moll-dallamok kelet-európai népeknél frissebbé, szinte exotikussá válnak.)

Némely dor, aeol és mixolyd dallamról is föltehető, főleg ha főhangjai

vagy , hogy moll-, illetve dur-dallamokból származtak plagalizálás folytán (226., 227. p.; érdekes példa a 299 b) plagális dor vagy aeol, és a 229 c) plagális mixolyd-dallam egybevetve a 299 a) autentikus moll-szerű dallammal.¹⁾

A fönt közölt két hangsornak 2., vagy 3., vagy 2. és 3., vagy 7. foka hiányozhatik is: , vagy (280. p.); hiányos lehet dor vagy phryg hangsor is:

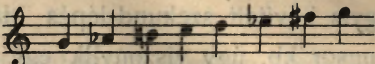
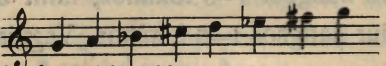
(226. p.), vagy (174., 195. p.), stb.

Alig hat-nyolc dallamban bővített szekund-lépést találunk, amely vagy moll-szerű (esetleg dor, aeol) hangsorok 4. fokának felemelésével (153., 196., 214., 299 a) p.), vagy hangsor 7. fokának felemelésével (304. p.)

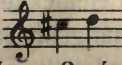
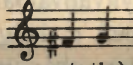
¹⁾ A tót paraszzenében is rendkívüli fontosságú a plagalizálásnak nevezett jelenség, mellyel (a tót anyagra való vonatkozással) a tót népdalról szóló könyv fog majd kimerítően foglalkozni.

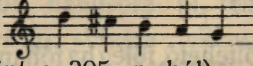

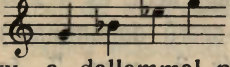
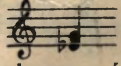
együttjáró tünet. Hasonló bővített szekund-lépések a máramarosi oláh zenedialektus hangsoraiban nagyon gyakoriak: ennek a befolyásnak tulajdonítható a 196. p. bővített kvartja (esetleg maga a dallam is átvétel a máramarosi oláh anyagból).¹⁾ A többi idézett példában kétségkívül a cigány-előadás tulontúl ismert bővített szekund-lépéseinek befolyása ismerhető fel. Talán fölösleges külön hangsúlyozni, hogy ennyire ritkán észlelt jelenség nem szolgálhat alapul arra, hogy bővített szekund-lépésű hangsort tegyünk meg speciális magyar hangsornak, arról nem is szólva, hogy

ama bizonyos két „magyar“-nak nevezett hangsor és a magyar parasztzenében teljesen ismeretlen (a fentebb idézett néhány példa vagy csak $\bar{b}$ $\bar{c}\bar{i}\bar{s}$, vagy csak $\bar{e}\bar{s}$ $\bar{f}\bar{i}\bar{s}$ szekund-lépést, tehát egy dallamban csak egyfélélt tartalmaz).

Az is érdekes jelenség, hogy az említett példákban $\bar{c}\bar{i}\bar{s}$ mellett $\bar{c}$, illetve $\bar{f}\bar{i}\bar{s}$ mellett $\bar{f}$ is szerepel, aminthogy a bővített szekund két hangjának intonálása általában véve meglehetősen bizonytalan: a szekund alsó hangja rendszeren valamivel magasabb, felső hangja mélyebb a kelleténél.²⁾ A 153. p.-ban $\bar{b}$ mellett $\bar{h}$, $\bar{c}\bar{i}\bar{s}$ mellett $\bar{c}$ is előfordul.

A C) osztályban különben is gyakori egy-egy hangsor-foknak természetes és kromatizált jelenléte egy és ugyanazon dallam keretén belül (259. e) p.-ban $\bar{a}\bar{s}$ és $\bar{a}$; 181-ben $\bar{f}$ és $\bar{f}\bar{i}\bar{s}$; a 241. p.-ban $\bar{e}\bar{s}$ és $\bar{e}$; a 252. p.-ban $\bar{h}$ és $\bar{b}$ stb.) Kromatikus váltóhangokat is találunk, még talán sűrűbben, mint a B) osztály dallamainál (176. b) és 251. p., 2. ütem $\bar{c}\bar{i}\bar{s}$); rendszeren mint $\bar{c}\bar{i}\bar{s}$ fordul elő dur- vagy moll-dallamokban: a lépés kétségkívül lépés analogiájára jött létre (amint ezt a 177. p. 2. és 5. üteme világosan mutatja).

Mint jellemző negativumot kell felemlítenem a régibb tót parasztzenében annyira gyakori lyd-hangsor teljes hiányát! (a 274. p.-ban nincs valódi lyd-hangsor, mert erre éppen a lefelé haladás volna jellemző, amely épügy hiányzik ebből, mint a 305. p.-ból).

Hasonlóképen teljesen hiányzanak a tót anyagban eléggé gyakori ú. n. tercelő dallamok; ezeknek olyan, látszólag phryg hangsoruk van, melyben rendszeren a fődallamhangok. Az ilyen dallamokhoz hozzáképzeltünk egy, a dallammal párhuzamosan haladó, a dallamhangsor hangjaiból álló, terccel mélyebb szólamot, amely esetben a dallam dur terccel végződik. (Ezeket a nyugati, talán német eredetű dallamokat eredetileg csakugyan így, két szólamban énekelték keletkezésük, illetve első elterjedtségük helyén. Amint több szólamú ének nem kultiváló népek vették át, pl. a tótok, az egyik — rendszeren az alsó szólam — elmaradt.)

A C) osztályba, sőt ennek is idegenebb karakterű alosztályaiba (lásd lejjebb) tartozik a legtöbb, a magyar úri osztályban „közismert“ paraszt-dal; mint pl. a

¹⁾ A bánáti oláh dialektusra is nagyon jellemző az $\bar{a}\bar{s}$ $\bar{h}$ bővített szekund, de ennek a magyar parasztzenére hatása nem volt.

²⁾ Bővített szekundlépésnél ugyanezt a bizonytalan intonálást észlelhetjük az oláhoknál is, akár a máramarosi, akár a bánáti zenedialektusban.

„Szeretnék szántani“, „Kutya, kutya tarka“, „Ördög bújjék komámasszony bocskorába“, „Megy a gőzös, megy a gőzös“, „Kerek ez a zsemle“, „Ezt a kerek erdőt járom én“, „Gyere be rózsám, gyere be“ stb. szöveggel énekelt dallam: csupa olyan, mely még a legtöbb idegen hatást feltüntető C) osztályból is feltűnően kirí nem-magyar jellegével, és amely pl. a tót paraszzenében (ahol szintén a nem-tót jellegű dallamokhoz tartozik) ép úgy el van terjedve, mint a miénkben. Ez a feltűnő jelenség, hogy t. i. az úri osztály mintha csak célzatosan, éppen a legidegenebb jellegű parasztdallamokat választotta ki és tette meg közkedvelt dallamaivá, nehezen magyarázható.¹⁾

* * *

A C) osztály anyaga hét alosztályra osztható; ezekre a következő sajátságok jellemzőek:

I. Négy izometrikus sorból álló dallamversszak, és *parlando-rubato* vagy változatlan *tempo giusto* ritmus.²⁾

II. Négy izometrikus sorból álló dallamversszak, alkalmazkodó *tempo giusto* ritmus.

III. Négy heterometrikus sorból álló dallamversszak, változatlan *tempo giusto*²⁾ ritmus.

IV. Négy heterometrikus sorból álló dallamversszak, alkalmazkodó *tempo giusto* ritmus.

V. Kolomejka-ritmus, négysoros versszak-szerkezet.

VI. Két sorból álló dallamversszak.

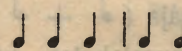
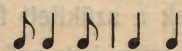
VII. Három sorból álló dallamversszak.

I.

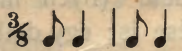
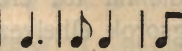
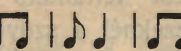
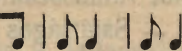

A négy izometrikus sorból álló dallamversszakot és *parlando-rubato* vagy változatlan *tempo giusto* ritmust feltüntető dallamok sorai lehetnek 5—14 szótagúak.

1. Ötszótagúak.

Kevés van (kb. 8). Legtöbbjük izoritmikus sorokból áll, melyeknek ritmusa

$\frac{3}{4}$ vagy ennek változatai és (152. p.).

Szerkezetük: A B C D. — A két heteroritmikus dallam közül az egyiknek

ez a ritmusa: $\frac{3}{8}$

Ebben a következő csoportnál leírt ú. n. tót ritmusszűkítés mutatkozik.

2. Hatszótagúak.

a) *parlando-rubato* ritmusú kb. 32 van. Ritmusuk teljesen megegyezik az A) II. alosztály *parlando-rubato* dallamaiéval. (153.—158. p.; Sz. N. 39., 66., 122. sz.)

¹⁾ Sajátságos, hogy ugyanez a jelenség észlelhető más népeknél is, pl. az oláhoknál; (I. a ²⁾ jegyzet a XXIII. lapon). — Egyébként föltételezhető volna az is, hogy az ilyenfajta dallamok először az úri osztályban voltak elterjedve és onnan kerültek a parasztosztályba. Ebben az esetben ismét az volna nehezen eldönthető: miként és honnan kerültek az úri osztályba.

²⁾ Szokottnál lassabb tempóban természetesen itt is ép úgy felléphet a ritmus alkalmazkodása nyolcadpároknál, mint az A) és B) osztály változatlan ritmusú dallamainál. (V. ö. a XXX. lap ²⁾ széljegyzetével.)

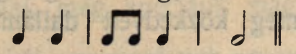

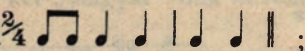
b) α) változatlan *tempo-giusto* ritmusúak, izoritmikus sorokkal.

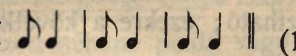
Tizenegyféle ilyen ritmusképletet ismerünk; képviselve vannak az A) II. alosztálynál feltüntetett ritmusképletek közül az

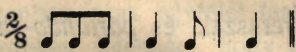
α) 1. (159., 160. p.); α) 2. (163. p.); α) 3. (161. p.; Sz. N. 43. sz.); α) 4. (Színi 183. sz.); α) 5. (162. p.; továbbá a „Szeretnék szántani“ szöveggel közismert dallam).

Ezeken kívül van még:

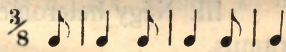
α) 8. $\frac{3}{4}$ (164. p.);

α) 9. $\frac{3}{4}$ $\frac{2}{4}$;

α) 10. $\frac{3}{8}$ (165. p.);

α) 11. $\frac{3}{8}$ $\frac{2}{8}$ (egy dallam; 4 variánsát l. Sz. N. 72.—75 sz.).¹⁾

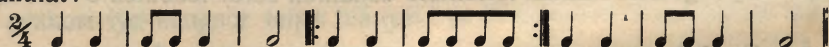
Megjegyzések: Leggyakoribb az α) 2. (16 dallamban), α) 3. (7 dallamban) és α) 1. (6 dallamban).

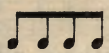
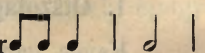

α) 10. alighanem a német ütemelőzős és emelkedő ritmusú $\frac{3}{8}$ képletnek „elmagyarosodása“.²⁾

b) β) változatlan *tempo-giusto* ritmusúak, heteroritmikus sorokkal.

Összesen 50-féle ilyen kombináció ismeretes (166.—178. p.). Ezek közt szerepel az A) II. alosztálynál feltüntetett β) 1. (Sz. N. 57. sz.), β) 2. (171., 172. p.) és β) 4. (a „Pántlikás kalapom fujdogálja a szél“ szöveggel közismert dallam: Bartalus VI., 34. sz.). Valamennyi kombinációt nem közölhetjük; leggyakoribb a β) 1. (5 dallamnál).

Különös figyelmet érdemel ez a, négy dallamban (178. p.) megfigyelhető ritmusalakulat:

$\frac{3}{4}$

Itt a 2. és 3. sor ritmusa tulajdonképpen az 1. és 4. sor ritmusának a szűkített formája (+ két nyolcaddá rövidült). A tót paraszzenére nagyon jellemző ritmusalakulat: körülbelül biztosra vehetjük, hogy minden ilyen „tót ritmusszűkítést“ feltüntető dallam tót eredetű (Ilyen még a 185. és 205. p.) — Sajátságos ezeknél a szövegsorok elhelyezése is: egy dallamversszak alá csak két szövegsor jut, mindegyik külön-külön megismételve. A szövegelhelyezésnek ez a módja ilyen dallamoknál lényeges hozzátartozék.

3. Hétszótagúak (csak *tempo giusto* ritmusban).

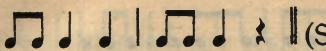
α) Izoritmikus sorokkal.

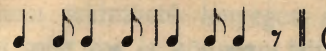
Az A) III. alosztálynál közölt ritmusképletek közül az 1. (179.—181. p.), a 2., a 3. (182. p.), továbbá a 4. és ennek változatai (183. p.) fordulnak elő; ezenkívül még:

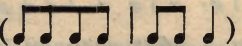
¹⁾ Bartalusnál 3 variánsa található: III. kötet 118. sz., III. kötet Függelék II. 1. sz. és IV. kötet 90. sz.; egytől-egyik teljesen hibás ritmusban.

²⁾ Megvan különben hasonlóan elváltozott ritmusban a tótoknál is.

α) 6. $\frac{3}{4}$ (Színi 87. sz.);

α) 7. $\frac{6}{8}$ (184. p.).¹⁾

Ezek közül az α) 1. () feltűnően gyakori (27 dallamnál); a többi csak 1–4 dallamnál található.

β) Heteroritmikus sorokkal.

Van 9-féle kombináció (pl. a „Falu végén egy kis ház“ szöveggel közismert dallam: Színi 153. sz.).²⁾

Föltétlenül tót eredetű a 185. p., melynek 2. és 3. sorában tót ritmusszűkítést észlelünk.

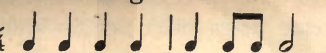
4. Nyolcszótagúak.

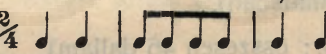
a) *parlando-rubato* ritmusú van kb. 98 — Ritmusuk ugyanolyan, mint az A) osztálybeli *parlando-rubato* nyolcszótagúaké (186.—193. p.; Sz. N. 31., 32., 70. sz.).

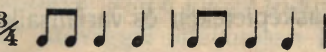
b) α) változatlan *tempo-giusto* ritmusúak, izoritmikus sorokkal (68 dallam). Az A) I. alosztálynak α) alatt közölt ritmusképletei közül az

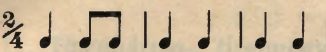
α) 1. (194. p.); α) 2. (195. p.); α) 4. (197. p.; a „Debrecenbe kéne menni“ szöveggel közismert dallam); α) 5. (196. p.); és α) 6. (Sz. N. 25., 89. sz.) fordul itt elő.

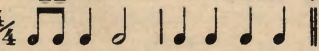
Ezenkívül van még:

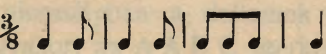
α) 8. $\frac{4}{4}$ (A „Kis szekeres, nagy szekeres“ szöveggel közismert dallam: Színi 62. sz.).

α) 9. $\frac{2}{4}$ (198. p.)

α) 10. $\frac{3}{4}$ (199. p.)

α) 11. $\frac{3}{4}$ (201. p.³⁾; és a „Gyere be rózsám, gyere be“ szöveggel közismert dallam)

α) 12. $\frac{4}{4}$

α) 13. $\frac{3}{8}$

Leggyakoribb az α) 4. és α) 5. ritmusképlet (13, illetve 9 dallamnál).

b) β) változatlan *tempo-giusto* ritmusúak (57 dallam), heteroritmikus sorokkal.

Van 38-féle kombináció; legtöbbször csak egy-egy példa (202.,⁴⁾ 204., 205. p.); de a következők:

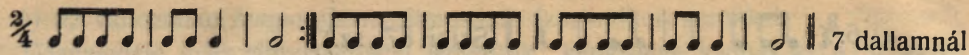
¹⁾ Csak egy dallamban, amelynek ugyanilyen ritmusú tót variánsai vannak.

²⁾ Hetedik ütemében levő ritmus tk. -ből származik, ezért a 3. dallamsort is 7-szótagúnak tekintjük.
Hej

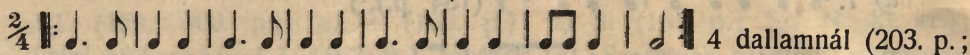
³⁾ Itt ugyan átváltozott , pedig triolává; szögletes vagy egyenletes ritmusok hasonló eltriolásítása nagyon jellemző a tót parasztelőadásra.

⁴⁾ Ez tk. a szokásosabb *tempo giusto* ritmusnak kivételesen *rubato* előadása.

(pl. Bartalus IV. 109. sz. és VI. 174. sz.);

4 dallamnál (203. p.; továbbá az „Ég a kunyhó, ropog a nád“ szöveggel közismert dallam) ismeretesek. Ebben a csoportban is találunk több példát tót ritmusszűkítésre (205. p.)

5. Kilencszótagúak.

Van összesen 14, valamennyi *tempo giusto* ritmusú és izoritmikus sorokból áll. Ötféle ritmusképletet ismerünk:

1. ¹⁾ (8 esetben; 206. p., továbbá az „Ezt a kerek erdőt járom én“ szöveggel közismert dallam: Színi 156. sz.).

2. ;

3. (Bartalus I. 40. sz.);

4. (Bartalus II. 135. sz.).

5. ²⁾ (Bartalus V. 37. sz., teljesen hibás ritmusban).

6. Tízszótagúak (csak *tempo giusto* ritmusban).

a) Izoritmikus sorokkal (207.—209. p.; összesen 46 dallam).

Az A) V. osztályban ismertett ritmusképleteken és variánsaikon kívül még a következők fordulnak elő:

a) 4. ||

a) 5. ||

a) 6. ||

a) 7. ||

a) 8. 7 ||

a) 9. ||

Megjegyzés: a) 9. átalakulhat (208. p.) vagy (209. p.) ritmussá.

Leggyakoribb az a) 1. (207. p.) (10 dallam); a) 3. ritmus (7 dallam); a) 2. (6 dallam); a többi csak 1–2 dallamból ismert.

¹⁾ Az A) és B) osztályból jól ismert ritmusképlet.

²⁾ Ez is, ép úgy mint a hétszótagúaknál közölt a) 7) ritmusképlet teljesen ellenkezik a magyar zenei ritmussal (v. ö. a ritmusról mondottakkal XXV. 1.)

Egyébként e dallamok egy részének előadásmódja *poco parlando*, de ez az előadásmód nem tekinthető lényeges sajátásnak, mert az eredeti *tempo giusto* ritmus nyomai még így is könnyen felismerhetők.

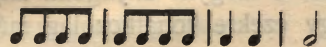
b) Heteroritmikus sorokkal.

Van 6-féle kombináció, valamennyi csak egy-egy esetben (210., 211. p.).

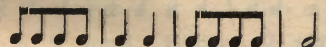
7. Tizenegyszótagúak.

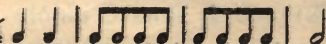
a) *Parlando-rubato* ritmusban kb. 20 dallam¹⁾ (212. p.)

b) α) Változatlan *tempo giusto* ritmusban, izoritmikus sorokkal: 7 dallam, 4-féle ritmusképlettel:

1. (5 dallam, pl. Bartalus VII. 179. sz.);

2. ²⁾ = Bartalus I. 67. sz.;

3. = Bartalus II. 110. sz.

4.

b) β) Változatlan *tempo giusto* ritmusban, heteroritmikus sorokkal csak egy dallam.

8. Tizenkétszótagúak.

a) *Parlando-rubato* ritmusban van kb. 9 dallam¹⁾ (213. p. és Sz. N. 28. sz.; 214. p. és Sz. N. 42., 44. sz.; Sz. N. 23., 40. sz.).

b) α) Változatlan *tempo giusto* ritmusban, izoritmikus sorokkal 6 dallam, 5-féle ritmusképlettel.

b) β) Változatlan *tempo giusto* ritmusban, heteroritmikus sorokkal 5 dallam (pl. a „Szűcs Marcsa“ szöveggel általánosan ismert: Szini 53. sz.), 5-féle ritmusképlettel.

9., 10., 11. Tizenhárom-, tizennégy- és tizenötszótagúak.

2, 7, illetve 1 dallam ismeretes (215., 216. p.).

A C) I. alosztályban a dallamok túlnyomó része (kb. 220) A B C D szerkezetű; elég gyakori az A A B C szerkezet is (60 esetben); A A B B_v 20 esetben, A⁵ B⁵ A B 20 esetben, A A B B 10 esetben, A B B C és A B B_v C 7–7 esetben, A A B A 6 esetben található. Ezenkívül még kb. 25-féle szerkezet van 1–2 dallammal képviselve.

* * *

A C) I. alosztálynak *parlando-rubato* dallamai állnak kétségkívül legközelebb a régi stílushoz. Eltérés — valószínűleg idegen minták befolyásának eredményeként — hangsorban és a sorzáró hangok elhelyezésében mutatkozik, viszont a *parlando* előadásmód úgyszólván változatlanul került át a régi stíusból. Hasonló *parlando* dallamok, illetve *parlando* előadásmód a szomszéd népeknél nem-igen

¹⁾ Ezeknek ritmusa is tökéletesen egyezik az A) osztály *parlando-rubato* tizenegy-, illetve tizenkétszótagúinak ritmusával.

²⁾ Tk. az A) osztálybeli tízszótagúak 3. ritmusával egyezik az egy szótagnyi kibővítéstől eltekintve.

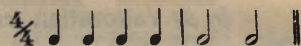
található, ezért föltételezhetjük, hogy dacára a többé-kevésbé mutatkozó idegen hatásnak, ezeknek a dallamoknak legnagyobb része magyar földön alakult ki. Nem így a C) I. alosztály *tempo giusto* dallamai. Ezeknek nagyobb része valószínűleg a tót anyagból került hozzánk, vagy legalább is ilyen átkerült idegen dallamok hatása alatt keletkezett, mint a mintául szolgáló dallamoktól lényegesen el nem térő dallam. A kérdés részletes fejtegetésébe most nem bocsátkozhatom, mert ehhez a tót anyag alapos ismertetése volna elengedhetetlenül szükséges, úgy hogy a bizonyítást a fentebb említett tót népdalokról szóló könyvre kell hagynom. Itt csak annyit akarok mondani, hogy a változatlan *tempo giusto* képletek legnagyobb része (sokszor éppen a megfelelő dallam tót variánsával) a tót anyagból is jól ismertek.

Ú. n. tót ritmusszűkítést feltűntető dallam a magyar anyagban alig 7–8, a tót anyagban viszont nagyon sok van, úgy hogy ezekre vonatkozólag már most is bizvást megállapíthatjuk a tót eredetet.

II.

A négy izometrikus sorból álló dallamversszakot és alkalmazkodó *tempo giusto* ritmust feltűntető dallamok 6-, 7-, 8-, 10-, 11-, 14- és 15-szótagú sorokból állhatnak. A ritmusképletek legnagyobb részével már az A) és B) osztály alkalmazkodó *tempo giusto* dallamainál ismerkedtünk meg. Természetesen itt is találkozunk a soroknak azzal a látszólagos heterometrikájával (220., 222., 223. stb. p.), amely egyes soroknak a ritmus lényegét nem érintő szótagszámösvöléséből ered, és amelyet az új stílus leírásánál ismertettem (XXXIX. 1.).

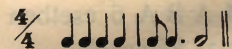
1. Hatszótagúak.

α) Izoritmikus sorokkal egyetlen egy ritmusképlet ismert: $\frac{4}{4}$ (2 dallam; 217. p., Sz. N. 97. sz.);

β) heteroritmikus sorokkal egyetlen-egy dallam.

Megjegyzés. A hatszótagúak csoportjába foglalt dallamok tempoja eredetileg alighanem gyorsabb, ritmusuk változatlan lehetett, úgy hogy tk. a C) I. alosztály 2. csoportjába tartozhattak. Csak később változhatott meg a tempojuk és ezzel kapcsolatban ritmusuk a mindinkább tért hódító alkalmazkodó *tempo giusto* dallamok hatása következtében. Ugyanezt a folyamatot tételezzük fel a C) IV. alosztály 6. csoportjába tartozó 6, 6, 8, 6, szótagszámjelzésű dallamok kialakulásáról is.

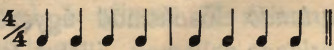
2. Hétszótagúak.

α) Izoritmikus sorokkal egyetlen egy ritmusképlet, a jól ismert $\frac{4}{4}$

Ilyen ritmusú dallam van: 16 modern moll jellegű (218. a) p.), 3 dor, 4 phryg, 5 mixolyd (219., 220. p.), 19 dur (221. p.) hangsorú.

β) Heteroritmikus sorokkal két ritmusképletet ismerünk egy-egy dallammal.

3. Nyolcszótagúak.

α) Izoritmikus sorokkal csak egy ritmusképlet: $\frac{4}{4}$

és pedig 14 moll-szerű dallamnál, 4 aeol (222. p.)¹⁾, 4 dor, 1 mixolyd és 19 dur hangsorú dallamnál.

¹⁾ Szinte pentaton rendszerűnek volna vehető, úgy hogy kétséges, nem tartozik-e inkább az A) osztályba.

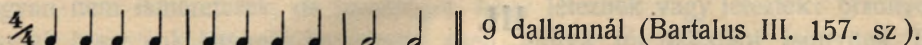

β) Heteroritmikus sorokkal (9 dallam).

6-féle kombináció ismeretes (224., 225. p., Sz. N. 114. sz.), mindegyik 1–2 dallammal.

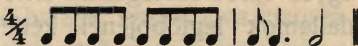
4. Tízszótagúak.

α) Izoritmikus sorokkal egy ritmusképletet ismerünk:

 9 dallamnál (Bartalus III. 157. sz.).

β) Heteroritmikus sorokkal 3-féle kombináció, mindegyik 1–2 dallammal. (226., 227. p.)

5. Tizenegyszótagúak.

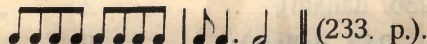
α) Izoritmikus sorokkal a két jól ismert képlet:

és ;

előbbi 5 moll, 1 dor, 2 phryg, 1 mixolyd és 10 dur hangsorú dallamnál (228. p.), utóbbi 3 moll, 1 dor (229. p.), 1 aeol, 1 phryg, 1 mixolyd és 9 dur dallamnál található.

β) Heteroritmikus sorokkal 12-féle kombinációt ismerünk; ezek közül leggyakoribb (4 eset) az A) IV. alosztályban β) 1. alatt közölt (231. p.)¹⁾; előfordul még egy-egy dallamban a β) 2. (230. p.) és β) 3.

Három esetben található:

 (233. p.).

Megjegyzés. Dallamátalakulás megfigyelésére nagyon tanulságos a 234. példa. 234. b) egy még alig elváltozott műdallam lehet, amely tk. a C) III. alosztály 16. csoportjába tartozik. 234. a)-ban a dallamversszak már izometrikussá vált, a 3., 4. sor ritmusa pedig ezzel egyidejűleg az alkalmazkodó ritmusú 11-es sorok ős-sémájához hasonult.

6. Tizennégy- és tizenöt szótagúak.

2, illetve 3 dallam ismeretes.

A C) II. alosztályban — ép úgy mint az előzőben — A B C D szerkezet van túlsúlyban (76 dallamnál), gyakori az A A B C szerkezet (40 dallamnál).

A B C B található 8 esetben; ezenkívül még 17 különféle szerkezet ismeretes, mindegyik csupán 1–2 esetben.

* * *

A C) II. alosztály⁷dallamai ritmus tekintetében közel állnak egyrészt az A) osztály, másrészt a B) osztály alkalmazkodó ritmusú dallamaihoz. Előbbiéi felé a kis terces, A B C D szerkezetűek hajlanak (eltéréssel a dallamsorok záróhangjaiban és a hangsorban), utóbbiéi felé inkább az A A B C és egyéb szerkezetűek, továbbá a nagy terces A B C D szerkezetűek (eltéréssel a szerkezetben és a dallamsorok záróhangjaiban).

Alkalmazkodó ritmusuk — ez a speciális magyar ritmusalakulat — szinte meg nem dönthető bizonyítéka annak, hogy több vagy kevesebb idegen hatás alatt

¹⁾ 2. illetve 4. ütemében az eredeti -ből bővült.

ugyan, de szintén magyar földön alakultak ki. A tót anyagban vannak hasonló dallamok, ha nem is nagy számban: egy részük nyilvánvalóan átvétel a magyar anyagból, más részük talán ezeknek az átvételeknek hatása alatt alakult ki. (Bővebbet erről a tót népdalról szóló könyvben.)

III.

A négy, heterometrikus sorból álló dallamversszakot és változatlan *tempo giusto* ritmust feltüntető dallamok alosztálya a leggazdagabb.

Ha benne további osztályozással csoportokat akarunk megkülönböztetni, az egyes sorok szótagszám-eltéréseinek viszonyát kell tekintetbe vennünk. Az idetartozó dallamok legtöbbször kétféle hosszúságú sorokat találunk. Ha a hosszabbikat nagy *Z* betűvel, a rövidebbet kis *z*-vel jelöljük, akkor pl. *z, z, Z, z* betűséma azt fogja jelenteni, hogy a dallamban – szótagszámot illetően – 1. = 2. = 4. sorral, a 3. pedig ezeknél nagyobb szótagszámú. (Pl. az 5, 5, 8, 5, szótagszámjelzésű 246. dallam.) *Z, Z, z + z, Z*, olyan dallamot jelöl, amelyben az 1. 2. és 4. sor szótagszáma egyforma, a 3. sor pedig olyan kettős sor, melynek egyforma szótagszámú 2 tagja közül egy-egy kisebb szótagszámú az 1., 2., 4. sornál (pl. a 11, 11, 5 + 5, 11 szótagszámjelzésű 237. dallam). A sorok szótagszám-viszonyának alapján 16 csoportot különböztetünk meg:

1. <i>Z, Z, Z + Z, Z.</i> (pl. 6, 6, 6 + 6, 6; Bartalus III. 135. sz.)	8 esetben;
2. <i>z, z, Z + Z, z.</i> (pl. 6, 6, 8 + 8, 6; 235. dallam)	5 „
3. <i>Z, Z, z + z, Z.</i> (pl. 8, 8, 7 + 7, 8; 236. dallam)	25 „
4. <i>Z, Z, z + z, z¹⁾</i> (pl. 10, 10, 7 + 7, 6; 240. dallam)	71 „
5. <i>Z + Z, z, Z + Z, z.</i> (pl. 7 + 7, 5, 7 + 7, 5; 244. dallam)	17 „
6. <i>z, z, Z, z.</i> (pl. 5, 5, 8, 5; 247. dallam)	22 „
7. <i>Z, Z, z, Z.</i> (pl. 7, 7, 6, 7; 249. dallam)	22 „
8. <i>Z, Z, z, z.</i> (pl. 8, 8, 7, 7; 250. dallam)	47 „
9. <i>z, z, Z, Z.</i> (pl. 5, 5, 8, 8; 253. dallam)	41 „
10. <i>Z, z, Z, z.</i> (pl. 7, 6, 7, 6; 256. dallam)	46 „
11. <i>z, Z, z, Z.</i> (pl. 8, 11, 8, 11; 261. dallam)	9 „
12. <i>Z, z, z, z.</i> (pl. 8, 6, 6, 6; Bartalus IV. 61. sz.)	5 „
13. <i>z, Z, Z, Z.</i> (pl. 6, 9, 9, 9; Bartalus II. 119. sz.)	1 „
14. <i>z, z, z, Z.</i> (pl. 8, 8, 8, 12; Bartalus VII. 147. sz.)	12 „
15. <i>Z, Z, Z, z.</i> (pl. 10, 10, 10, 8; Bartalus I. 144. sz.)	3 „
16. Vegyes csoport; dallamaikban legfőljebb 2 sor szótagszáma egyező, vagy mind a négy különböző szótagszámú (pl. 7, 5, 6 + 6, 5; 262. dallam; 10, 13, 6, 9; 266. dallam)	85 „
Összesen	

Összesen . . . . . 419 esetben.

Megjegyzés: *Z, Z, Z + Z, z*, és *Z, Z, z + z, z* szerkezetű dallamokat könnyebb áttekinthetőség kedvéért a 4. csoportba, *Z + Z, Z, Z + Z, Z* és *z + z, Z, z + z, Z*, szerkezetűeket az 5. csoportba helyeztem.

¹⁾ Ennek a *z*-vel jelölt negyedik sornak szótagszáma legtöbbször a *z*-vel jelölt kettős-sor tag szótagszámánál kisebb, egyes esetekben azonban ugyanakkora (utóbbiak számára fölöslegesnek látszott külön csoportot létesíteni).

A C) III. alosztályra jellemző sajátságok egyrészt tökéletesen ellenkeznek a két legmagyarabb osztály, az A) és B) osztály sajátságaival, másrészt a cseh, morva és tót anyagban teljesen otthonosak¹⁾; ebből méltán következtethetjük, hogy ez a szerkesztési mód onnan ered.

E dallamok egy részének (pl. a 239.²⁾, 254., 268.) tényleg vannak cseh, morva vagy tót variánsai, más részének (pl. 242., 246., 249., 253. stb.) ilyen variánsai ugyan nem ismeretesek, de lehetséges, hogy léteznek vagy léteztek: bizonyos csak annyi, hogy sok hasonló szerkezetű cseh, morva, tót dallamot ismerünk. Egy kis töredékük viszont (243, 244., 261. p.) sorzáró hangjaik, pentaton hangsoruk és jellegzetes A⁵ B⁵ A B szerkezetük révén oly közel jutnak az A) osztályhoz, hogy tk. osztályozhatók volnának abba is. Ez utóbbiak úgy látszik olyan, régi stílusból eredő dallamok, melyekre bizonyos (nevezetesen az 5. és 11.) heterometrikus versszak-szerkesztési módok gyakoroltak lényegét nem érintő hatást; ennél fogva magyar alakulatoknak tekinthetők, még ha véletlenül (mint pl. a 243.) el is terjedtek a tótoknál.

Ha a C) III. alosztályban észlelhető heterometrikus versszak-szerkesztési módok nagyjából véve egyeznek is a cseh, morva és tót hasonló szerkesztési módokkal, mégis érdekes megfigyelni, hogy mely versszak típusokat kedvelnek különösebben a magyarok, melyeket a tótok, morvák stb.

Igy pl. feltűnő az 5. és 11. típusnak ritkasága a tót anyagban.

A 4., 9. és 10. típus magyarban aránylag kétszer-háromszor annyi dallamban található, viszont az 1., 2. és 3. a tótban van aránylag 2—3-szor annyi dallammal képviselve. A 11. típus úgy látszik magyar földön fejlődött ki; az 5.-ről ezt már nem állíthatjuk, mert bár a tót anyagban ritka, de elég gyakori a morvában és csehben.

* * *

Valamennyi dallamversszak-típus tüzetes leírására nem térhetek ki; ehelyett csak a jellemzőbbeket fogom röviden leírni néhány általános megjegyzés előrebocsátása után.

Az 1. versszak-típus (Z, Z, Z + Z, Z), tk. izometrikus dallamversszak-szerkezetből származtatható: Z, Z, Z, Z-vel jelölhető izometrikus versszak 3. sora megkettőződött.

A 11.-ik (z, Z, z, Z) és 14. (z, z, z, Z) bizonyos tekintetben rokon típusok: a 11.-ben a 2. és 4. sor hosszabbodott meg valamilyen dallamsor-nyulvány segítségével, a 14.-ben csak a 4.; mindkettő egyformán ritka a tót anyagban.

További kapcsolatok: 5. (Z + Z, z, Z + Z z) és 10. (Z, z, Z, z) közt, (mindkettő aránylag ritkább a tót anyagban, mint a magyarban), továbbá

3. (Z, Z, z + z, Z) és 4. (Z, Z, z + z, z) közt.

A 4. versszak típusra vonatkozólag megjegyzendő, hogy jóformán kizárólag A A B C szerkezetű (2. sor lehet A³, A⁴ vagy A⁵ is); a 4. (tehát C-vel, illetve z-vel jelölt) sor legtöbbször „A” sor második felének vagy végének ritmusát reprezentálja (241. p.). Ebből nyilvánvaló, hogy az egész versszak-típus Z, Z, z + z, Z-ből származott, olyanformán, hogy utóbbi 4. sorának első fele vagy akár első háromnegyede elmaradt. Vegyük szemügyre pl. Bartalus gyűjteményéből a IV. 97. sz., V. 59. sz. és VII. 48. sz. dallamokat. Valamennyinek dallamversszakja

¹⁾ Habár oda is valószínűleg nyugatról kerültek és csak később honosodtak meg.

²⁾ L. a dallamszöveg folytatásánál közölt megjegyzést.

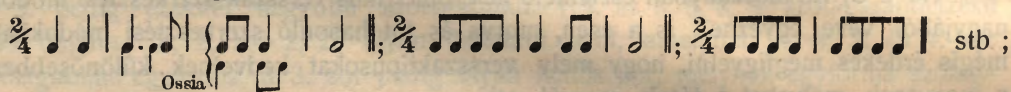
Z, Z, z + z, Z típusú; mind a háromból a 4. sor első fele elhagyható volna, s így a dallam Z, Z, z + z, z₂ versszak típusúvá volna átalakítható, anélkül, hogy ezáltal értelmetlenné válnék. Vannak egyébként variáns-csoportok, melyekben a dallamok egyrésze a 3., más része a 4. versszak típusúhoz tartozik.

Figyelemre méltó, hogy a tót anyagban a nehezebb 3. típus van aránylag sokkal inkább elterjedve, a magyarban viszont a könnyedebb, frissebb ritmusú 4. típus. Dacára ennek a 4. típust is inkább tót alakulatnak kell tekintenünk, aminek tüzetes bizonyítására azonban csak a tót népdalról szóló könyvben térhetünk ki.¹⁾

* * *

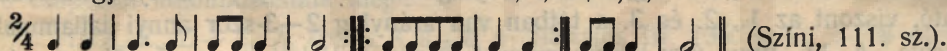
A magyar anyagban a 4. versszak típus a leggyakoribb, (C) III. alosztály 71 dallamánál, kb. 17⁰/₀-nál található), s ezek közül is az az alcsoport a leggazdagabb, melyben Z nyolcszótagú, z hat- vagy hét-, z₂ négy- vagy hat-szótagú (15 dallam).

A nyolcszótagú Z sor lehet:

z sor legtöbbszörre ritmusú.

Legjellemzőbb ez a sor-összetétel: 8, 8, 6 + 6, 4,

Egyéb ebbe a csoportba tartozó dallamok: Sz. N. 27., 64. száma; Bartalus I. 20. sz., II. 155., 194. sz.; VII. 120., 189, 191. sz. stb.

Eléggé elterjedt a 10. versszak típus (Z, z, Z, z) (46 dallam, 11⁰/₀), melyben a következő két szerkezet a leggyakoribb:

7, 6, 7, 6, illetve 8, 6, 8, 6: (19 dallamban: 256. p., Sz. N. 5., 139. sz.), továbbá

8, 5, 8, 5: (7 dallamban, 258. p.)²⁾

Mind a két szerkezet tk. a „kolomejka“ ritmust tünteti fel (bővebben erről I. a C) V. alosztálynál).

Dallamátalakulás megfigyelésének szempontjából tanulságos az idetartozó 259. a), b), c), d), e) példa (lásd a példához közölt jegyzetet).

Ugyanilyen gyakori a 9. versszak típus (z, z, Z, Z) is (47 dallam, 11⁰/₀), 34-féle ritmusképlettel (legtöbbször csak egy dallammal), melyek közül 14-nél z = 8 szótag. Ide tartoznak az ismertebb dallamok közül a: „Két malomra tartok számot“ (Bartalus VI. 166. sz.), „Erdő mellett nem jó lakni“ (Bartalus II., 172. sz., hibás ritmusjegyzés!), „Ezer esztendeje annak“, (Bartalus I. 121. sz.) szöveggel közismertek.

¹⁾ A 4. versszak típus csoportjába tartozik a kétséget kizárólag tót származású „Azt mondják, nem adnak engem galambomnak“ szöveggel közismert dallam (Szini, 92. sz.) és egy ehhez nagyon hasonló másik dallam. Bartalus III. 114. sz.

²⁾ Ebben a dallamban a szótagszám megállapításánál az ismétléseket nem vettem figyelembe.

Az 5. versszak típusról (17 dallam) részletesebben kell megemlékezniem.

Nyolcnak szerkezete $A^5 B^5 A B$; ezek közül 6 pentaton vagy dor hangsorú (243.—245. p.; Bartalus II. 201. sz.), úgy hogy magyar alakulatoknak tekinthetők, habár a 244 p. kivételével valamennyi a tótoknál is meglehetősen el van terjedve. Már a két dur hangsorú $A^5 B^5 A B$ (242. p.; és az „Ugyan édes komámasszony“ szöveggel közismert dallam: Bartalus I. 95.), valamint általában a C) osztály egyéb alosztályaiba tartozó dur $A^5 B^5 A B$ szerkezetű dallamokról inkább azt lehet feltételezni, hogy tót földön keletkeztek, mert ilyenek oit nagyszámban találhatóak, ellenben dor vagy éppen pentaton hangsorú $A^5 B^5 A B$ dallamok, az előbb említett átvételeken kívül alig.

Van továbbá ebben a csoportban hat $A B C D$, illetve $A B C B$ szerkezetű dallam. (1, 2 illetve 5-ös főcezurával). (Szini 57. sz.; Kiss, 446. lap 1. sz.). Ezeket már átvételeknek lehet tekinteni, mert számos hasonló alakulat található a cseh, morva és tót anyagban.

A magyar $A^5 B^5 A B$ dallamszerkezet és az idegen $Z + Z, z, Z + Z, z$ versszak-szerkezet kereszteződését így lehetne magyarázni: az $A^5 B^5 A B$ szerkezetű, pentaton hangsorú, izometrikus dallamversszak-szerkesztési mód magyar földről nyomult elő nyugat felé; a $Z + Z, z, Z + Z, z$ versszak-szerkezet nagyobbára dur vagy moll hangsorral és 1-es vagy 2-es főcezurával talán német földről kiindulva cseh, morva és tót területen hatolt kelet felé. A két áramlat bifurkációjából származtak egyrészt az $A^5 B^5 A B$ szerkezetű, pentaton hangsorú, $Z + Z, z, Z + Z, z$ dallamversszakot feltüntető magyar alakulatok, másrészt az $A^5 B^5 A B$ szerkezetű, dur hangsorú, akár izometrikus, akár heterometrikus dallamversszakot feltüntető morva és tót alakulatok.

A 11. versszak típus (9 dallam: 20%) dallamaiból a következők érdemelnek különösebb figyelmet:

1¹ 5 1, 6, 8, 6, 8, számjelzésű, $A B^5 A B$ szerkezetű dallam (Szini 37. sz., Bartalus IV. 96. sz. és 155. sz.). Ez ugyan megvan a tót anyagban, mégis — tekintettel arra, hogy az ilyenfajta szerkezet a tótoknál aránylag ritka, továbbá tekintettel az $A B^5 A B$ szerkezetre, mely elég közel áll a jellegzetesen magyar $A^5 B^5 A B$ -hez, azt kell hinnünk, hogy magyar alakulat.

A két 8, 11, 8, 11, (261. p.; Bartalus VI. 111. sz.) és egy 8, 14, 8, 14, szótagszámjelzésű dallamnál jellemző, hogy valamennyi szövegsor nyolcszótagú, a 2. és 4. sor végén mutatkozó dallamsornyúlvány alá „ejeha“, „hajrá haj“, „ricaca“ vagy „csillagom, galambom“ refrain kerül: ez is világosan mutatja, hogy eredetileg izometrikusak lehettek a dallamsorok, ami különben a dallamsor megnyúlásának módjából is kiviláglik.¹⁾

A 14. versszak típus (12 dallam, 30%) 4. sorának nyúlványáról ugyanez mondható. Itt szintén refrain kerül a 4. sor hosszabbodása alá: „kis angyalom“, „eszem-adta“, „ihajja“, „hej dunárom“, „kedves angyalom“; három esetben a refraint szóismétlés helyettesíti. Tehát a 14. típusnál is izometrikus versszak típusból való fejlődés gyanítható.²⁾ Példák: Szini 114. sz., Bartalus II. 90. sz., IV. 106. sz., V. 40. sz., VII. 147. sz.

¹⁾ A 261. p. pentaton hangsora és $A^5 B^5 A B$ szerkezete miatt egyébként is nagyon közel áll a régi stílushoz.

A másik két dallamnak sajátosság, talán $A^5 B^5 A B$ első felének lejjebb tolódásából származó $A^4 B^4 A B$ szerkezete van.

²⁾ Több, más csoportba tartozó heterometrikus versszak-szerkezetű dallamról is ezt gyanítjuk. Valamennyi eset részletes ismertetésére azonban nem térhetek ki.

A 16. vegyes csoport (85 dallam, 20%) egyes dallamainak versszak-szerkezete annyira különböző, hogy minden rendszerbe-foglalásról egyelőre le kellett mondanom

Példák: 262. – 268. p ; Sz. N 3., 12., 20., 35., 38. sz. ; továbbá a „Debrecenben kidobták, hogy a dongót ne danolják“ (Szini 173. sz.), „Ez a kis lány megy a kútra“, („Hajnalban, hajnal előtt“ refrain-nel, Bartalus V., 161. sz.), „Kakas a szemeten annyit nem kapar“ (Bartalus I. 129. sz.) és „Én elmentem a vásárra félpénzzel“ (Bartalus I. 23. sz.) szövegekre énekelt dallamok.

A C) III. osztályban feltűnő az A B C D szerkezet aránylag kisebb száma: kb. 130, viszont az A A B C (2. sor esetleg A³, A⁴ vagy A⁵ is) aránylag nagy száma: kb. 150. A⁵ B⁵ A B 14 dallamnál található, még pedig legtöbbje (8) az 5. versszak típus csoportjából, 4 a 10. versszak típusnak kolomejka-ritmusú alcsoportjából kerül ki (Sz. N. 139. sz.).

A A B B_v (2. sorban A_v is, 4. sorban B is) 20 dallamnál fordul elő, érthető módon majdnem kizárólag a 8. és 9. versszak típus csoportjában található.

Feltűnő, de jól magyarázható az A A B A séma előfordulása (3 dallamnál) a 3. versszak típus csoportjában¹⁾, továbbá egy-egy dallamnál az 1., 4. és 7. típusában. Ezenkívül van még 21-féle különböző szerkezet, mindegyik 1- legfeljebb 3 dallamnál.

IV.

A négy, heterometrikus sorból álló dallamversszakot és alkalmazkodó *tempo-giusto* ritmust feltüntető dallamok osztálya a III. osztálytól tulajdonképpen csak a dallamok sorainak ritmusában tér el: speciális magyar ritmusuk következtében elég közeli rokonságban vannak a B) osztálynak hasonló ritmusú dallamaival, amiért is legnagyobb részüket, főleg amelyeknél a ritmus alkalmazkodása nem csak későbbi járulékos, hanem alakulatoknak tekinthetjük. Némelyikük éppenséggel C) osztálytól B)-hez vezető átmeneti fokot tüntet fel.

Pl. hasonlítsuk össze a C) osztályba tartozó 273. dallamot B) osztály 114. dallamával. Előbbinek szerkezete még A B C D, utóbbié már A B B_v A; a kettő közti rokonság nyilvánvaló, hiszen 3. és 4. soruk jóformán azonos. Hogy melyik a régibb, az persze bajosan állapítható meg: mindkettőt a fiatalság énekli.

Még érdekesebb jelenség a 299. a) b) c) példa, mert a C) és B) osztályt összekötő vonalnak elejét, közepét és végét egyaránt elénk tárja. 299. a) — alighanem régi mődal — 10, 10, 8 + 8, 12, szótagszámjelzésű, A A B C szerkezetű, változatlan ritmusú²⁾ dallam, amely C) III. osztály 16. (vegyes) csoportjába tartozik; 299. b)-ben a ritmus már alkalmazkodó, ezért ez a dallam C) IV. osztály 16. (vegyes) csoportjába sorozható (szótagszámjelzése még 10, 10, 8 + 8, 12, szerkezete A A⁵ B C); 299. c)-ben végül, a fejlődés utolsó állomásán, egy B) osztályba tartozó $\overline{1} \quad \underline{1} \quad \underline{1}$, 12, 12, 8 + 8, 12, (illetve 14, 14, 10 + 10, 14), A A B A szerkezetű dallamot látunk. A mődalból így vált szűkebb értelemben vett parasztdallam.

¹⁾ Megjegyzendő, hogy a B) osztály A A B A szerkezetű dalainak nagy részénél — amelyekben a 3. sor kettős sor — szintén Z, Z, z + z, Z versszak-szerkezetet találunk. B) osztály e dallamainak kialakulására kétségtelenül a C) osztályból már megszokott versszak-szerkezet lehetett hatással.

²⁾ A közölt példa előadása csak kivételesen *parlando*, némi alkalmazkodással a ritmusban.

Hogy a 299. a) a legrégebb a három variáns közt, arra szinte kétségtelen bizonyítékunk van: a dallamnak ezt a formáját csak öreg emberek ismerték, a másik kettőt csak fiatalok.¹⁾

Figyelemreméltó a következő jelenség is: 275. b) és 276. a)-nak léteznek kétszerakkora variánsai, melyeknek alakja ez: 1. dallamsoruk a példa 1. és 2. sora, 2. dallamsoruk ugyanez, 3. dallamsoruk a példa 3. és 4. sora, 4. dallamsoruk a példa 1. és 2. sora; vagyis 275. b)-ból ilyen módon $\overline{1} \overline{1} \overline{5}$, 19, 19, 12, 19, A A B A szerkezetű, 276. a)-ból $\overline{1} \overline{1} \overline{2}$, 14, 14, 12, 14, A A B A szerkezetű, B) osztályba tartozó dallam keletkezett.

A dallamátalakulás e példái némi fényt vetnek a B) osztály A A B A szerkezetű dallamainak keletkezési módjára.

Arra is van példánk, hogy B) osztályba sorozható műdal megrövidítéséből néhány C) IV. alosztályba tartozó dallam keletkezett. Ilyen a 151. b) dallam: $\overline{v} \overline{5} \overline{1}$, 8, 7, 8, 14, A B C D szerkezetű dallam, mely 151. a), egy újabban felkapott, kétségtelenül népies műdalnak tekinthető dallam 2. feléből alakult. Érdekes továbbá a 285. példa is, amely alighanem „Meghalt a cselszövő, éljen László király“ szövegű, Erkel Ferencnek „Hunyadi László“-jából való kar témájának 2. feléből keletkezett (lásd a dallamhoz közölt jegyzetet).

A tót anyagban szintén van egy C) IV. alosztálynak megfelelő dallam-alosztály. Az összefüggés a magyar és a tót alosztály közt nem egészen világos. Számos közös dallamon kívül (így a 272., 275., 278., 285., 290. példák), melyeknél magyar eredetet tételezhetünk föl²⁾, van sok, ugyan hasonló versszak típusokat képviselő, de a sorritmusban és szerkezetben meglehetősen eltérő dallam: azt kell hinnünk, hogy ezek magyar hatás alatt ugyan, de mint önálló tót alakulatok tót földön keletkeztek. (Erről bővebbet a tót népdalról szóló könyvben.)

Külön figyelmet érdemel a 269. és 271. példa. Ez a két dallam megvan a máramarosi oláh zenedialektus újabb dallamai közt (lásd a dallamokhoz közölt megjegyzést). Valószínű, hogy onnan került át az erdélyi magyar parasztzenébe.

A 270. példa némileg emlékeztet a C) I. alosztályba sorozott 192. példára; nem lehetetlen, hogy abból származott.

* * *

¹⁾ Alig néhány dallamnál sikerült a fejlődés három főbb fokát feltüntető variánsokra rábukkani. Ki tudja, hány esetben sikerülhetett volna ez, ha nem a XX. század elején, hanem jóval előbb fogtunk volna parasztzenénk tanulmányozásához!

²⁾ Bizonyos esetekben a magyar eredet annyira kétségtelen, hogy külön bizonyításra sem szorul. Így van ez olyan tót szövegű refraines dallamoknál, amelyeknél a szöveg refrain-je a megfelelő magyar refrain torz-alakja. Ilyenek pl.:

„Čilagom rad'agom galambom“ (≪ Ragyogó csillagom, galambom).

„En vad'ok en, zorgo a legeň“ (≪ ?).

„Ej, barna baba“ (≪ Barna babám ?).

„Látod baba“ (≪ látod babám).

„And'alom vilám, dere be,
Fordo čak ed'ser a elembe“ } (≪ ?).

„Rin vaj revere
rožám dere be“
és ebből
„Leva levele
Ruzan dzerebebe“ } (≪ Rin vaj revere,
Rózsám, gyere be.)

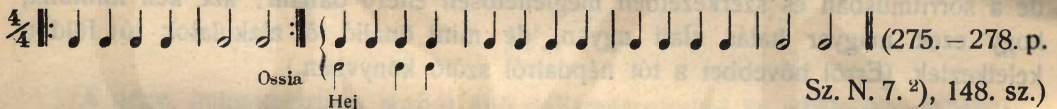
A III. alosztálynál ismertetett versszak típusok közül a 2., 12. és 15. itt hiányzik.

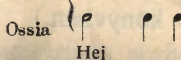
Példák:

- az 1. versszak típusra 269.¹⁾, 270., 271. p.;
 a 3.-ra 272. p.;
 az 5.-re 274. p.;
 a 6.-ra 275.–279. p.;
 a 7.-re 280. p.;
 a 8.-ra 281., 282. p.;
 a 9.-re 283. p.;
 a 10.-re 284.–289., 151. b) p.;
 a 11.-re 290.–294. p.;
 a 14.-re a „Kossuth“-nóta (Színi 186. sz.);
 a 16. (vegyes) csoportra 295.–300. p.

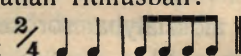
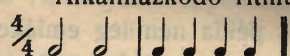
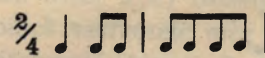
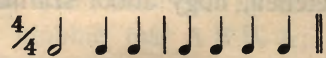
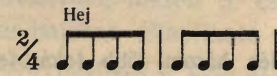
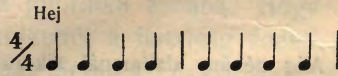
A meglevő típusok részletes leírása helyett csak a két legfontosabbnak ismertetésére kell szorítkoznom.

A 6. versszak típus (z, z, Z, z). 33 idetartozó dallamot ismerünk, közülök 19-nek ez a ritmusa:

$\frac{4}{4}$: (275.–278. p. Sz. N. 7.²⁾, 148. sz.)

Ossia
 Hej

Az „*ossia*“ alatt közölt forma sajátos pseudo-heterometrikus versszak szerkezet, és átmeneti típusnak tekinthető az izometrikus hatszótagú sorokból álló versszak szerkezettől a 6, 6, 8, 6, szótagszámú versszakhoz. A fejlődés menete a 3. dallamsorban valószínűleg ez volt:

Változatlan ritmusban:	Alkalmazkodó ritmusban:
1. fejl. fok: $\frac{2}{4}$ 	$\frac{4}{4}$
2. fejl. fok: $\frac{2}{4}$ 	$\frac{4}{4}$
3. fejl. fok: $\frac{2}{4}$ 	$\frac{4}{4}$

A 2. fejlődési fokot feltüntető képletben látható „*hej*“ (*sej*, *ej*), indulatszóra énekelt $\downarrow$, illetve $\downarrow$ hangbetoldást a szótagszám megállapításánál esetleg figyelmen kívül hagyhatjuk³⁾: ebben az esetben izometrikusnak tekintjük a versszakot (így a 173. példában). Amely dallamoknak 3. fejlődési fokot feltüntető variánsai ismeretesek, azokat az áttekinthetőség megóvása céljából jobb velük együtt a heterometrikus dallamok osztályába helyezni.

¹⁾ 4. sorában az „ihaj-csuhaj“-ra eső dallamsorbővülést nem számítottam a szótagszámba.

²⁾ Ritmusa némileg módosult.

³⁾ A tót anyagban lépten-nyomon találhatunk effajta betoldást (pl. 1. és 3. sor elején; 2. és 4. sor elején stb.) úgy, hogy ott az áttekinthetőséget zavarná, ha külön szótagnak számítanók.

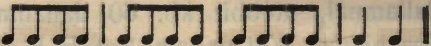

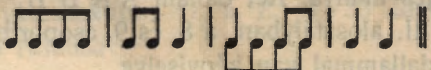
A második sor egynémely dallamnál szövegetől együtt megismétlődik, más-más záróhanggal. A magyarországi rutén dallamoknál¹⁾ a 2. sornak csak két utolsó üteme szokott hasonló módon megismétlődni, vagy az ütempár ismétlése helyett refrain-szerű szótagokra énekelt 2 (sőt némely esetben 4) ütemnyi függelék járul a dallamhoz. A kolomejka-dallamok egyéb sajátosságainak leírására nem terjeszkedem ki. Roppant nagy számuk és teljesen homogén szerkezetük arra vallanak, hogy egységes zenei stílus képviselői.

A magyar anyagban már a C) III. alosztálynak 10. (Z, z, Z, z) csoportjában akadunk kb. 15 dallamra, melynek ritmusa nagyjából megegyezik a fent közölt kolomejka-ritmussal (256. p.; továbbá az „Elvesztettem zsebkendőmet, megver anyám érte“ szöveggel közismert dallam: Szini, 174. l.). Valószínű, hogy származásukat illetőleg köztük és az ukrán kolomejka-dallamok közt van valami összefüggés; különösebb jelentőségük a magyar anyagban egyrészt csekély számuk, másrészt nem egységes szerkezetük folytán nincs. Szerkezet tekintetében ezeket négysorosoknak vehetjük 8, 6, 8, 6, vagy 7, 6, 7, 6, szótagszámjelzéssel, és ennek megfelelően a C) III. alosztályba sorozhatjuk.

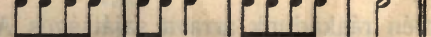
Vannak azonban a magyar anyagban nagyobb számban hasonló ritmusú, de kétszerakkora négysoros dallamok (29 dallam, számos variánssal).

Ezeknek dallamsor-ritmusa a következő 4-féle lehet:

a) 1. (303. a) p.).

2. (301., 303. b) p.).

b) 1. } (303. c) p.)

2. }

1. és 2. egymást egy és ugyanazon dallamban felválthatják, a) és b) soha.

A főcezura 1 esetben $\boxed{v}$, 14 esetben $\boxed{1}$, 6 esetben $\boxed{5}$, 4 esetben $\boxed{3}$, 2 esetben $\boxed{4}$, 2 esetben $\boxed{2}$.

A A B B-szerű (2. és 4. sorban A_v, B_v is) szerkezet a túlnyomó (16 esetben); A A B C 6 esetben; sajátos A⁵ B⁵ A B-hez közel álló szerkezet a két esetben előforduló A⁵ A⁵ A A (2. és 4. sor A_v⁵, A_v is).

Hangsor: dor vagy aeol, mely sok esetben szinte pentaton szerkezetűnek vehető (a 302. példának hangsora tiszta pentaton).

Ez a dallamcsoport tehát elég közel áll a régi stílushoz, úgy hogy esetleg ahhoz is lehetne számítani. Nem tettem ezt két oknál fogva: először is jellemző A A B B szerkezetük miatt, mely a régi stílus dallamainál csak szórványosan található, másodsor nyilvánvalóan idegen eredetük miatt.

A formának sajátos kibővítése, melynek következtében a dallamok hossza az ukrán kolomejka-dallamok hosszának éppen a kétszerese, talán így magyarázható.

A magyaroknál régi időben a n é g y s o r o s izometrikus dallamversszak-szerkezet annyira kizárólagos volt, hogy a beszivárgott kétsoros kolomejka-dallamokat féldallamoknak érezték, és egyéb négysoros dallamaik analogiájára önkéntelenül négysorosra bővítették, úgy hogy minden dallamsort egyszerűen megismételtek. Innen magyarázható az A A B B szerkezet az eredeti kétsoros A B helyett. A

¹⁾ Saját, kiadatlan gyűjteményemben (81 rutén dallam Máramaros és Ugocsa vármegyéiből) 16 kolomejka-dallam.

megisméltés történhetett úgy is, hogy ismétléskor a sor záróhangja megváltozott, vagyis $A A_v$ és $B B_v$ periódus-szerű alakulat jött létre ($A A_v B B_v$ szerkezet). Megjegyzendő, hogy a négysorosra kibővített formák mellett kisebb számban ezek egynehányának kétsoros formái is találhatók (melyek a négysorosakhoz viszonyítva — régi magyar felfogás szerint — féldallamok).

Megjegyzés. Talán az előbb említett C) III. osztály 10. csoportjába sorozott dallamok is ilyen „féldallamok“, de mert kibővített formájuk ismeretlen és mert más dallamok analógiájára négy heterometrikus dallamsorra is tagolhatók, jobbnak láttam valamennyiüket a C) III. osztályba helyezni.

Lehetséges az is, hogy eredetileg csak ilyen kétsoros — régi magyar felfogás szerint féldallam-szerű — formában éltek nálunk a kolomejka-átvételek, és csak később bővültek ki. Hogy ez nagyon régen történhetett, arra a négysoros kibővített formáknak a régi stílushoz történt erős hasonulásából következtethetünk.

Szerepüket illetően valószínű, hogy tánczenélőül szolgálhattak talán, mint valamilyen „kanásztánc“ dallamai. Legalább is erre vall szövegük egyrésze. (302., 303. b) p.).

E 29 dallamon kívül van még 16 hasonló ritmusú, de modern dur-hangsorú dallam. Ilyenek: a 305. p.¹⁾; Kiss, 384. lap; Bartalus IV. 104. sz. stb. A két csoport közötti viszony kb. megfelel az izometrikus *parlando-rubato* durdallamok (C) I. osztályban) és a megfelelő A) osztálybeli pentaton dallamok közt fennálló viszonyoknak.

Az oláhok „ardeleana“-szerű szövegnélküli táncdallamai valószínűleg szintén az ukrán kolomejkából származnak. A magyar és oláh kolomejka-ritmusú alakulatok közt ennél fogva van bizonyos kapcsolat; ez a 303. c) példában ötlik legjobban szembe. (Bővebben erről az oláh népdalról szóló könyvben.)

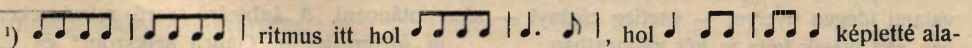
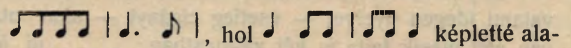
VI.—VII.

Két- és háromsoros dallam aránylag kevés van a magyar anyagban.

A 76 kétsoros egyrésze régi stílushoz, más része új stílushoz tartozó féldallamnak látszik, melynek teljes négysoros formája ismeretlen. Az ezenkívül még fennmaradók — nagyobbrészt változatlan *tempo giusto* ritmusúak (306., 307. p.) származását illetően nehéz megállapítani, vajjon csonka dallamok-e vagy önálló alakulatok. Utóbbiak közül néhány megvan a tót anyagban is.

A 79 háromsoros közül 51-nek az első sor végén van a főcezúrája, 28-nak a 2. sor végén.²⁾

Háromsoros, tehát asszimmetrikus dallamszerkezet nem igen tekinthető ős-alakulatnak, inkább szimmetrikus két- vagy négysoros szerkezetből kibővülés vagy

¹⁾ ritmus itt hol képletté alakult át. — Egyébként kétségbe is vonható, vajjon csakugyan a kolomejka-átvételek hatása alatt keletkezett-e ez a dallam. Ebben az esetben 11-szótagú izometrikus sorainak és változatlan *tempo giusto* ritmusának alapján C) I. osztályba kellene sorolni.

²⁾ Némely esetben bajos eldönteni, vajjon melyik a főcezúra, úgy hogy kérdéses, nem volna-e jobb az osztályozásnak erről a módjáról lemondani.

csonkulás következtében származottnak. Már a szövegsorok elrendezése is ezt mutatja. Háromsoros szövegversszak parasztdaloknál a legnagyobb ritkaság, magyarban egyáltalában nincs is. Háromsoros dallamoknál tehát a kétsoros szövegversszaknak vagy egyik, vagy másik sora megismétlődik, vagy a sorismétlés helyét refrain foglalja el.

Hogy minden háromsoros dallam két- vagy négySOROSBÓL származott-e, azt kimutatni nem lehet. Néhány háromsoros magyar dallamnak van ugyan négySOROS variánsa, így a 310. dallam (A B C) mint négySOROS (A A B C) található Vikár gyűjteményében; Színi 17. sz.-nak (A B C) négySOROS variánsa van Bartalusnál: I. 128. sz. alatt (A A⁵ B C); a 313. p.-nak tót négySOROS variánsai ismeretesek (utóbbiról l. lejjebb). Vagyis a négySOROSBAN a háromSOROS A B C szerkezet A sora valamilyen módon megismétlődik. Nagyon valószínű, hogy ha már volt néhány háromsoros, amely csonkulás folytán keletkezett négySOROSBÓL, ezeknek analógiájára újabb háromSOROSOK is alakulhattak, mint önálló képződmények.

Amely háromsoros dallamnál az 1. sor végén van a főcezura, annak szerkezete többnyire A A B C (esetleg A A B A) négySOROS szerkezettel vethető össze; amelynél a 2. sor végén van a főcezura, azé A B C C négySOROSSAL.

Az előbbi csoportból kiemelkedő két főbb alcsoport ez:

1. $\boxed{1} \boxed{?}$, A B A szerkezetű, dur vagy moll hangsorú, változatlan *tempo giusto* ritmusú dallamok, melyekben B mindig kettős sor (legtöbbször 8+8), A néha. Ilyen a 309. p.; a „Víz, víz, víz, nincsen olyan víz“ szövegű dallam: Bartalus III. 83. sz., más szöveggel; továbbá Bartalus VI. 156. sz., I. 127. sz. (utóbbi kivételesen $\boxed{2} \boxed{3}$).

Szövegük ú. n. homológ versszakokból áll¹⁾; szövegversszakuk legtöbbször 1. sor, 2. sor, 1. sor.

Van ilyen 8, valamennyi föltétlenül idegen eredetű. Ez a dallamszerkezet t. i. nagyon elterjedt a cseh anyagban²⁾ (talán német eredetű); hozzánk kétségkívül tót közvetítéssel jutott.

2. A „Libizaré labzom“³⁾ vagy hasonló refrain-ű dallamok. (308., 311., 312. p.; Bartalus I. 114.)

Ezek A A_v B vagy A B C szerkezetűek; *tempo giusto* ritmusuk eredetileg változatlan lehetett, de — talán csak ujabban — a legtöbb dallamban meglapshabodott és alkalmazkodóvá lett. Sajátságos a 3. szövegsort pótló refrain elhelyezése; magyarázat helyett legcélszerűbb, ha példát közlök:

¹⁾ Homológ versszakoknak nevezzük Kodály nyomán olyan versnek versszakjait, melyben „az egymásután következő stórfák csak egy-két szóban térnek el egymástól, a tartalom ugyanaz, valami új oldalról megvilágítva“. L.: Kodály Zoltán: „A magyar népdal stófa-szerkezete“, Nyelvtudományi Közlemények, XXXVI. évfolyam, Budapest, 1906.

²⁾ Lásd: Erben, K. J.: Nápěvy prostonárodních písní českých, Prága, 1862.: 26., 213., 318., 384., 485., 499., 744. stb. számú dallam.

³⁾ A refrain értelmetlen szavakból áll (ami különben más refrain-eknél is gyakori); talán valami idegen nyelvet — esetleg cigányt — akar utánozni. A Libizaré-szerű refrain-eken kívül van egy másik fajta is két változatban: „... új idrom-fidrom Gálica szikszom“ és „... jó igrom figrom Gránicom szikszom“. Mindkét fajta a tótoknak hasonló szerkezetű dalaiban is megvan: „libezaji labzom Labzaji bumbum“; „iksom figurom Punktom zamurom“ és „iksom fiksom Kompasarom“. A tótoknak hasonló szerkezetű dalaikból ezenkívül még több, furcsábbnál furcsább ilyenfajta refraint ismerünk, pl.: „handža mindža hazatri La tri metre tri na tri...“, vagy: „sumbr jabr Maksu sumbr miksu zabr volta gabr“, vagy: „šnip šnap šnibrdan Šnibiribi zbrdaj“.

Azoknál a háromsoros dallamoknál, amelyeknél a főcezura a 2. sor végén van (315.—320. p.), a 3. dallamsorra szövegül rendszeren valamilyen refrain vagy megismételt sor (sor-rész) jut.

Egy-két kivétellel valamennyi változatlan *tempo giusto* ritmusú.

* * *

A C) osztály dallamainak szövege. A szövegre vonatkozó megfigyeléseink az izometrikus *parlando-rubato* dallamoknál nagyjából ugyanolyanok, mint az A) osztályok hasonló ritmusú dallamainál;

az izometrikus, alkalmazkodó *tempo giusto* dallamoknál pedig olyanok, mint a B) osztály dallamainál.

A C) III. és IV. alosztályának heterometrikus sorokból álló dallamainál ellenben már sokkal szervezettebben függ össze dallam és szöveg, úgy hogy a legtöbb dallam szövegét más dallamra nem szokták (vagy — a dallam speciális versszak-szerkezete következtében — nem is lehet) énekelni. Ezek legtöbbször tréfás, játékos szövegek (238., 260. a); 264., 288., 297. p. szövegei), esetleg játék- vagy táncdalok szövegei (246., 250., 281. p. szövegei) sokszor „homológ“ versszakokból álló szövegek (252., 257., 305. stb. p.), melyeknek nagyrésze idegen népeknél is nagyon elterjedt, úgy hogy már maga a szöveg is idegen eredetre, vagy legalább is a dalok internacionális karakterére utal. Az ilyen dalok minden valószínűség szerint idegen műdalokból származnak, melyek dallamostul és szövegestül terjedtek el a különböző népeknél; terjesztőik alighanem úriosztálybeliek lehettek.

Általában véve azt mondhatjuk: minél parasztibbak a dallamok (sok egyforma szerkezetű dallam + egyforma szerkezetű szöveg), annál kevésbé specializálódnak egyes szövegek egyes dallamokra; minél inkább gyanakodhatunk arra, hogy városi, nem-népi műdalokból származnak, annál szorosabban tartozik szöveg és dallam egymáshoz.

Megjegyzés: A lakodalmos és párosító szövegek dallamai legnagyobb részben C) osztályban találhatók.

* * *

Összefoglalás.

A vegyes anyagú C) osztály szerkezet tekintetében rendkívül változatos dallamokat foglal magába. A dallamok korát illetőleg is nagy eltéréseket találunk: vannak nagyon régieknek látszók; akárhány viszont alighanem csak az utolsó évtizedekben alakulhatott.

A többé-kevésbé észrevehető idegen befolyás dacára magyar képződményeknek tekinthetők: az izometrikus versszak-szerkezetű *parlando-rubato* dallamoknak, továbbá az alkalmazkodó ritmusú akár izometrikus, akár heterometrikus szerkezetű dallamok legnagyobb része, tehát a C) osztályba sorozott anyagnak kb. egy harmada. Az idegen befolyás legfeltűnőbb a heterometrikus versszak-szerkezetű változatlan *tempo giusto* ritmusú, továbbá a háromsoros dallamoknál, sőt sok ilyenél ki is mutatható az egyenes átvétel idegen anyagból.

Idegen befolyás nagyrészt bizonyos zenei elemeknek (heterometrikus versszak-felépítés; modern dur- és mollhangsor stb.) vagy dallamoknak cseh-morva-tót

területről történő beszivárgásában mutatkozik. Azt a kérdést, hogy az említett területek mennyiben tekinthetők az idegen hatások közvetlen kibocsátóinak, vagy csak közvetítőinek, a tót népdalról szóló könyv fogja részletesebben tárgyalni. Az V. osztálynál ukrán (rutén) területről származó befolyást fedezünk fel.

A dallamoknak osztályokra történő eloszlását a következő kimutatás tünteti fel:

I. osztály	$\left\{ \begin{array}{l} a) \text{ parlando-rubato } 6-, 8-, 11-, 12\text{-szótagúak} \dots \dots \dots 159 \\ b) \text{ változatlan } \textit{tempo giusto} \text{ ritmusúak:} \\ \alpha) \text{ izoritmikus sorokkal} \dots \dots \dots 231 \\ \beta) \text{ heteroritmikus sorokkal} \dots \dots \dots 161 \end{array} \right.$		
		II. osztály	$\left\{ \begin{array}{l} \alpha) \text{ izoritmikus sorokkal} \dots \dots \dots 139 \\ \beta) \text{ heteroritmikus sorokkal} \dots \dots \dots 40 \end{array} \right.$
		III. osztály	417
IV. osztály		180	
V. osztály	$\left\{ \begin{array}{l} \text{kisterces hangsorú} \dots \dots \dots 29 \\ \text{dur hangsorú} \dots \dots \dots 16 \end{array} \right.$		
		VI. osztály (kétsorosak)	76
VII. osztály (háromsorosak)	$\left\{ \begin{array}{l} \text{főcezura az 1. sor végén} \dots \dots \dots 51 \\ \text{főcezura a 2. sor végén} \dots \dots \dots 28 \end{array} \right.$		
		Összesen	1 527 ¹⁾

* * *

A paraszzenében egyike a jellemző tüneteknek a dallambőség foka. Ebben a tekintetben a magyar terület, egy-egy falu dallambőségét vagy egy-egy személynek dallamtudását véve alapul, a tót és oláh terület közti átmeneti fokot mutatja. Vagyis jelenleg egy-egy tót falu dallamokban átlag gazdagabb, egy-egy oláh falu viszont jóval szegényebb egy-egy magyar falunál. Ez a körülmény egyrészt a parasztszene állapotának ősiségével, másrészt a parasztlak konzervatív hajlamának erősségével van szoros kapcsolatban.

A magyar anyagban a régi stílus dallamait már csak az öregebbek ismerik; a C) osztály dallamait általánosságban ugyan elég sokan tudják még, de ez az anyag is kezd lassanként háttérbe szorulni az egyre jobban tért foglaló új stílus dallamai elől. Tehát a ma hallható anyag kevés régi, több kevésbé régi és legtöbb új dallamból áll.

Hadd álljon itt néhány, dallambőségre vonatkozó adat: 1906. és 1907-ben Felsőireghen (Tolna vm.) kétszeri (összesen kb. 2 hétig tartó) alapos gyűjtés 307 dallamot eredményezett, Nagymegyeren (Komárom vm.) 1910-ben (kb. egy heti gyűjtés) 94 dallamot. Tekintetbe veendő, hogy már előbből ismert dallamokat ez utóbbi helyen nem jegyeztem le.

Egy-egy személyre vonatkozó adatok: Magyar paraszténekeseim közül eddig legtöbb dallamot — kb. 80-at — 1906-ban Békésgyulán jegyeztem le Illés Panna,

¹⁾ Itt is, mint az A) B) osztályoknál közölt kimutatásoknál, a variánsok nincsenek az összegbe beleszámítva. — Színi, Kiss és Bartalus gyűjteményeiben C) osztályba sorozható dallam van összesen 391 (a kevészsámú variáns beszámítása nélkül); ebből 241 kéziratos gyűjteményeinkben levő dallamok variánsa.

akkor 18 éves lánytól. Ennél jóval többet, 130 dallamot sikerült lejegyeznie Kodály Zoltánnénak 1917-től 1920-ig Kontz Júlia avasúvárosi (Szalmár vm.) leánytól (született 1894-ben)

Erről a kérdésről bővebben a tót népdalt leíró könyv fog szólni.

* * *

Zárószó.

A magyar parasztzene tanulmányozásából a következők derülnek ki:

A magyar parasztok ragaszkodása az izometrikus dallamversszak-szerkezetekhez és bizonyos pentaton fordulatokhoz a legrégebb dallamoktól egészen a legújabbakig világosan felismerhető; még elég régi dallamoktól egészen a legújabbakig észlelhető az alkalmazkodó *tempo giusto* ritmusnak nagy kedveltsége. Tehát ez a három zenei jelenség mondható az egész magyar parasztnépre általánosan jellemzőnek, amely megkülönbözteti minden más nép parasztnéjétől.

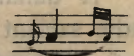

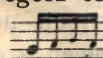
Ha egyrészt meg is tudták ennyire őrizni régi zenéjük egynéhány sajátosságát, másrészt nem zárkóztak el újabb fejlődési lehetőségektől: ennek köszönhetjük a teljesen homogén, minden más parasztnétől elütő, határozottan faji jellegű új stílus létrejöttét¹⁾, melyet erős szálak fűznek a nem kevésbé faji jellegű régihez. Az új stílus létrejötte és feltűnő eredetisége annál bámulatosabb, mert közvetlenül keletkezése előtt a magyar parasztzene telítve volt rendkívül sok idegen zenei elemmel, idegen dallammal. Hogy ezeknek hatása a továbbfejlődés idejében mégsem volt végzetes parasztnénk faji jellegére, az a magyar parasztság nagy önállóságának és művészi alakító erejének legjobb bizonyítéka.

¹⁾ Tudtommal ilyen egységes, új parasztnestílus kialakulása az utolsó évtizedekben más népeknél példátlan jelenség.

Kótapéldák.

Jelmagyarázat.

1. Az apró hangjegyekkel jelölt hangokat (kivéve a rövid *vor-* és *nachschlag*-okat: ♯) jegyüknek megfelelő értékben kell leolvasni, amely értéket az ívvel hozzájuk kapcsolt főhang értékéből kell levonni; tehát pl. = . Apró hangjeggyel történt jelzésük azt jelenti, hogy ezeket a hangokat sokkal kevesebb súllyal, kevesebb reánehezéssel, — sokszor csak futólag (gyöngébben) — énekelték. Ha azonban ú. n. *Querbalken* kapcsolja az apró hangjegyeket a nagy hangjegyekhez, akkor az egész csoport minden egyes hangját saját értékének megfelelően kell leolvasni, (pl.)

Melismát alkotó hangokat (egy szótagra énekelt hangcsoportot) ívvel jelöltem; minden más hang külön-külön szótagra jut.

2. jel (pl.) csekély értékbeli nyújtást, jel (pl.) csekély megrövidülést jelent. (*fermata*) a hangot legalább értékének kétszeresére nyújtja.

3. vagy jel csúszást (*portamento*-t) jelent: = a hang magasságától, rögtön a hang intonációja után kezdődő csúszás kb. addig a magasságig, amelyen a jel végződik (a csúszás a hang teljes értékét tölti be);

 valamivel később kezdődő ugyanolyan csúszás (a csúszás a hang értékének kb. 2. felére jut); = csúszás attól a magasságtól, melyen a -jel kezdődik egészen az illető hang magasságáig (a csúszás ideje a hang értékének kb.

első felére terjed). Két vagy több hang fölött levő jel ( ) olyan csúszást jelöl, mely az első hangon valamivel innen kezdődik és a második hangon valamivel túl halad, és amelyből a kottafejvel jelölt hangok némileg kidomborodnak.

 jel *tremolo*-szerű hangvételt jelöl.

4. Módosító jelek csak akkor szerepelnek a sor elején mint előjegyzés, ha az egész dallamon át érvényesek. Ütemjelzés *parlando rubato* dallamoknál legnagyobb-részt nincs.

5. $\uparrow$ a hangnak kissé magasabb, $\downarrow$ kissé mélyebb intonációját (de legfeljebb $\frac{1}{4}$ hangnyi magasbodást vagy mélyülést) jelenti; $\flat/2$ = negyedhanggal mélyít.

6. Az 1., 2. és 3. dallamsor záróhangjának tekintett hangok fölött a megfelelő számjelzés ($\overset{1}{\square}$, $\overset{5}{\square}$, $\overset{1}{\square}$ stb.) látható.

7. A dallamok szövegének dült betűkkel feltüntetett szótagjai olyan nem integráns részei a szövegnek, amelyek a szótagszámításnál figyelmen kívül maradnak. Az æ -vel jelölt hang kb. az angol $\ddot{u}$ -hoz, vagy az oláh ă -hez hasonló. Dült j euphonikus j -hangot, $\tilde{n}$ orrhangú n -hangot jelöl.

8. A dallam fölött balról jobb felé haladó irányban első helyen az esetleges fonográf-fölvétel száma látható: vagy Muz. F. jelzéssel (= a budapesti Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának tulajdona), vagy F. jelzéssel (= a gyűjtő magántulajdona). Utána a dialektusterületet jelző római szám; a falu neve; a vármegye neve (zárójelben); az énekes neve, az énekes kora (zárójelben), amennyire ismeretes; a gyűjtés éve és végül a gyűjtő nevének kezdőbetűje következik (B. = Bartók, G. = Garay, K. = Kodály, L. = Lajtha, M. = Molnár, V. = Vikár). Megjegyzés: Garay és Vikár felvételeit Bartók Béla jegyezte le.

A dallamok a tanulmányban ismertetett főbb típusoknak ott feltüntetett sorrendje szerint sorakoznak egymásután és nem a bevezetésben ismertetett lexikon-szerű elhelyezésben.

Amely dallamszöveg elején 1., 2., a), vagy a) 1. jelzés látható, annak egy vagy több versszaknyi folytatása a „Dallamok teljes szövege” című részben megfelelő szám alatt található. Ott az esetleges refrain-eket nem közlöm és az állandó jellegű sorismétléseket nem jelölöm.

A szövegek 2. és további versszakjaiban némely helyen található ritmusjelzések azt jelentik, hogy a megfelelő helyen a dallam ritmusa a jelzett módon tér el az első versszak (dallampélda) ritmusától.

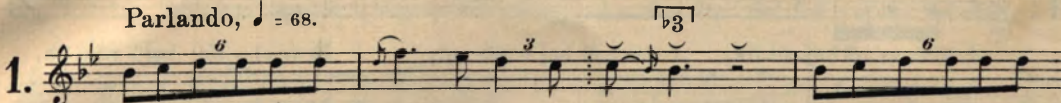

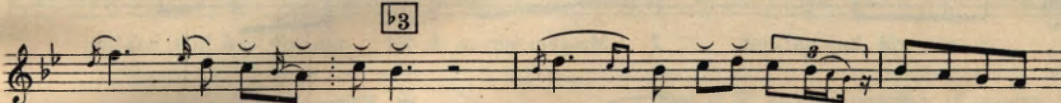

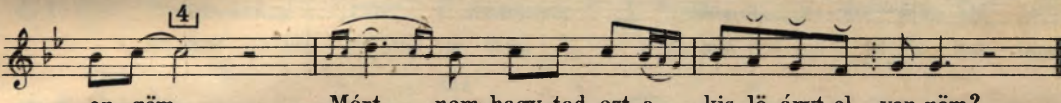
A. I.

Muz. F. 1030 b); IV. Tekerőpatak (Csík), 1907.; B.

Parlando, $\text{♩} = 68$.

1.

Sír a kis ga-lamb-om, sí - rok én ma - gam is, Sí-runk mind a két-ten

i - gën ke - ser - ve-sën. A - nyám, é - des a - nyám, mért ül - dö-zesz

en-gëm, Mért nem hagy-tad ezt a kis lë-ányt el - ven-nëm?

Muz. F. 1016 b); IV. Vacsáresi (Csík), 1907.; B.

Parlando, $\text{♩} = 192$.

2.

Ke-mény kő-szik-lá - nak könnyebb megha-sad - ni, Mint két é - des szív-nek

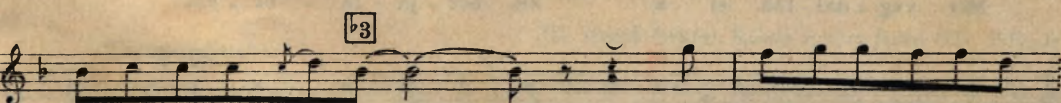
$\text{♩} = 160$.

egy-más-tól meg - vál-ni. *M* Mi - kor két é - des szív egy - más - tól meg -

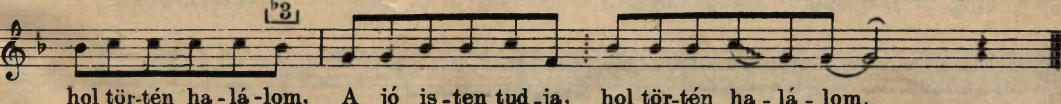

vá - lik, Még az é - des méz es ke - se - rü - vé vá - lik.

Muz. F. 1272 a); IV. Gyergyószentmiklós (Csík), 1910.; K.

Parlando, $\text{♩} = 76 - 72$.

3.

Aj, Si-rass él-des a-nyám, mig e - lőt-ted já-rok, Mer az-tán si - rat-hatsz,

ha tő - led el - vá - lok. Aj, A jó is - ten tud - ja,

hol tör-tén ha - lá - lom, A jó is - ten tud - ja, hol tör-tén ha - lá - lom.

F. 1315 a); IV. Ehed (Maros-Torda), Nagy Ferencné (45), 1914.; B.

Parlando, $\text{♩} = \text{cca } 126$.

4.
 1. Nem ar-ról haj-nal-lik, a-mer-ről haj - nal-lott, I Nem ar - ról haj - nal-lik,

 a - mer-ről haj-nal-lott, I Ma-gam sor-sa fe-lől szo-mo - rú hírt hal-lok,

 Ma-gam sor-sa fe - lől szo-mo-rú hírt hal - lok.

Muz. F. 354 a); IV. Kadicsfalva (Udvarhely), Tibád Lajosné (75); V.

Parlando.

5.
 Is - te-nöm, is - te-nöm, sze-rel-mes is - te-nöm, Mi en-nek az

 o - ka, mi en-nek az o - ka: Szép se-jöm ka-rin-cám vé-gig el - ha -

 sa - da, Szép se - jöm ka - rin - cím vé - gig el - ha - sa - da.

I. Felsőiregh (Tolna), Szabó Mihály (70), 1907.; B.

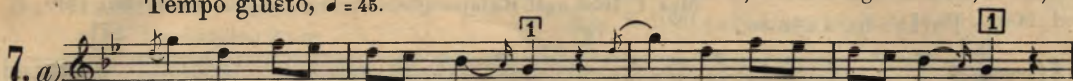
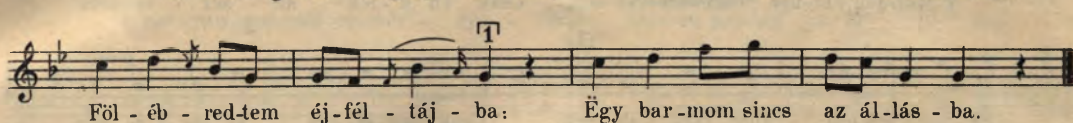
Parlando.

6.
 Ver - je meg az is - ten a mé - szá - ro - so - kat,

 Mér vag - dal - ták el a kis bor - ju - lá - ba - kat!

 A sze - gény kis bor - ju nem tud láb - ra áll - ni,

 Nyó - mo - rult ba - ká - nak a há - tán kell vin - ni.

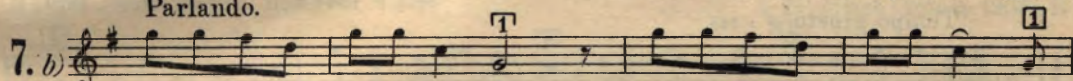
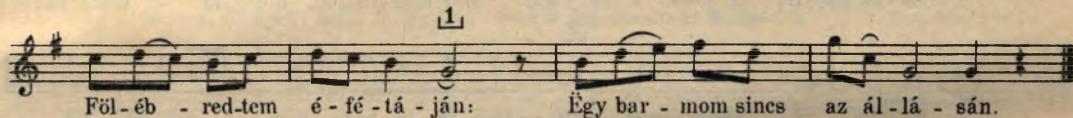
Tempo giusto, ♩ = 45.

Muz. F. 995. b); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

7. a)
 Mi - kor gu - lás - le - gény vol - tam, Gu - la mel - lett el - a - lud - tam.

 Föl - eb - red - tem éj - fél - táj - ba: Egy bar - mom sincs az ál - lás - ba.

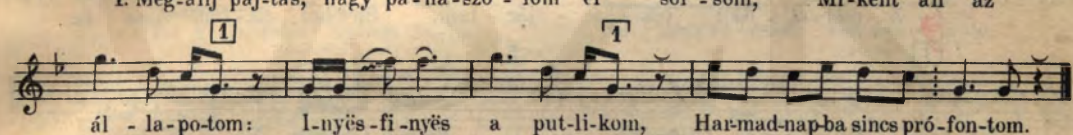
Parlando.

Muz. F. 55 c); I. Kaposujlak (Somogy); V.

7. b)
 Mi - kor gu - lás - boj - tár vol - tam, Nyáj - jam mel - lett el - a - lud - tam.

 Föl - eb - red - tem é - fé - tá - ján: Egy bar - mom sincs az ál - lá - sán.

Parlando.

Muz. F. 258 a); II. Mezőkövesd (Borsod), Kovács Mátyás; V.

7. c)
 1. Meg - állj paj - tás, hagy pa - na - szo - lom el sor - som, Mi - ként áll az

 ál - la - po - tom: I - nyés - fi - nyés a put - li - kom, Har - mad - nap - ba sincs pró - fon - tom.

Parlando.

Muz. F. 1331 b); II. Ipolyság (Hont), 1910; B.

8.
 1. El - ment Si - mon disz - nót lop - nyi, Nem jó hely - re ta - lált mennyi.

 Ot - tan vár - ja egy pár fegy - ver: Ugy jár, kit az is - ten meg - ver.

Tempo giusto.

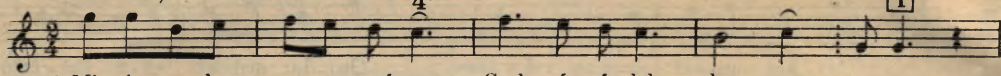
III. Vésztő (Békés), Kocsis Juhász Róza (15), 1917.; B.

9.
 1. Hal - lot - tá - tok - e már hí - rül Ka - szai Sa - nyi le - gény - sé - gül;

 Bics - ká - val vág - ja ja nyár - fát, Hogy ne hall - ják do - bo - gá - sát.

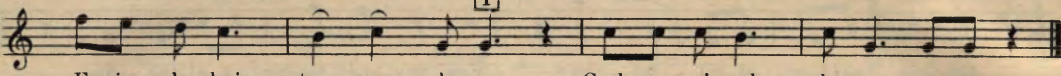

Parlando, ♩ = 80-90.

Muz. F. 1635 a); II. Rafajnaufalu (Bereg), Gajdos János (60), 1912.; B.

10. [4] [1]

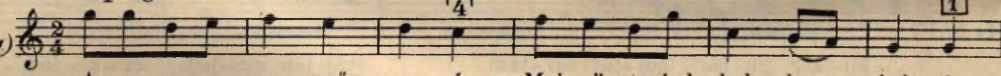
1. Min-den em-ber sze-ren-csé-sen, Csak én é - lek ke - ser - ve-sen;

 [1]

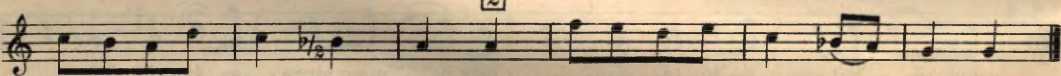
Fe-jem le-haj - tom csen - de-sen, Csak úgy si-rok ke-ser - ve-sen.

Tempo giusto, ♩ = 148.

Muz. F. 1344 b); II. Ipolyság (Hont), 1910.; B.

11. a) [4] [1]

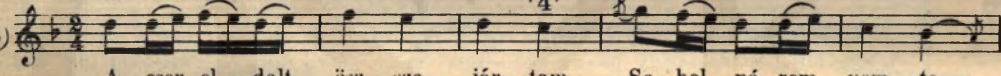
Ar-ra gye-re, a mű - re én, Maj még-tu-dod, hol la - kok én:

 [2]

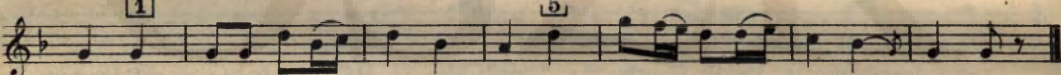
Csip-ke-bo-kor- ró - zsa mel - lett, — Gye-re ba-bám, még - ő - lel - lek.

Tempo giusto.

Muz. F. 1314; IV. Csikmenaság (Csík), 1911.; L.

11. b) [4]

A cser-ol - dalt ősz - sze - jár - tam, Se - hol pá - rom nem ta -

 [1] [5]

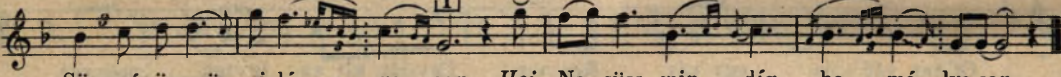
lál - tam. Ez a hat fo - rin - tos nó - ta, Ki-nek tet-szik, jár - ja re - a.

Parlando.

Muz. F. 1518 a); IV. Gyergyócsomafalva (Csík), 1911.; M.

12. [1] [3]

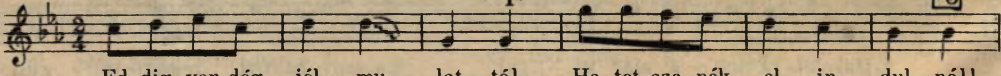
Na-pom, na-pom fé-nyés na-pom, Ho-mály-ban bo - rult csil - la-gom *Hn*

 [1]

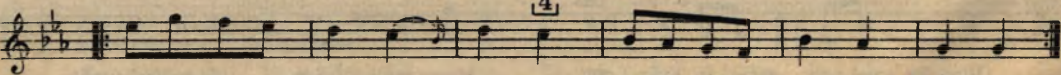
Süss még egyszerű vi-lá - go - san, *Hej* Ne süss min - díg ho - má - lyo-san.

F. 232 b); IV. Andrásfalva (Bukovina), Erős Kati (61), 1914.; K.

Tempo giusto, ♩ = 108.

13. [1] [3]

Ed-dig ven-dég jól mu - lat - tál; Ha tet-sze-nék, el - in - dul - nál!

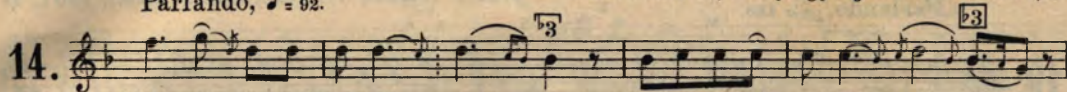
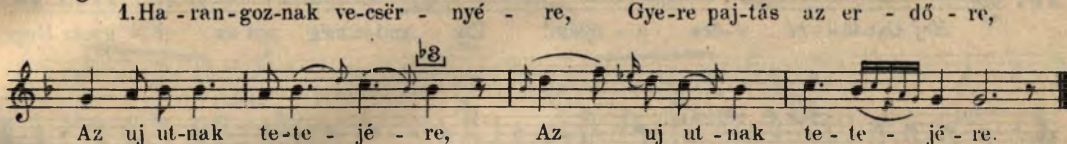
 [4]

Sza-ladj gaz-da, kap - jál bot - ra, A ven-dé-get in - dítsd út - ra.

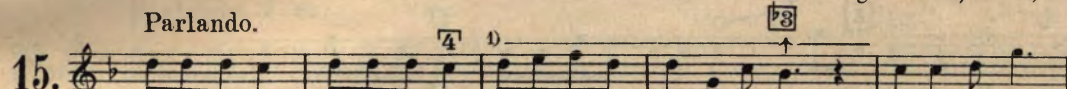
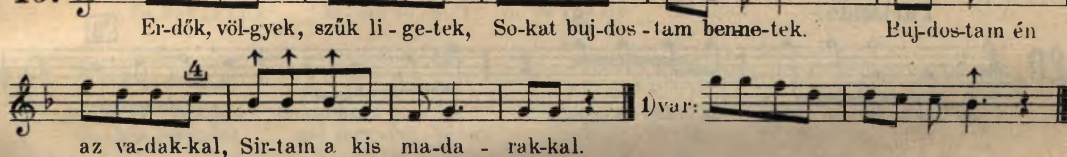
Parlando, $\text{♩} = 92$.

Muz. F. 1040 a); IV. Gyergyóújfalú (Csík), 1907.; B.

14.
 1. Ha - ran - goz - nak ve - csér - nyé - re, Gye - re paj - tás az er - dő - re,

 Az uj ut - nak te - te - jé - re, Az uj ut - nak te - te - jé - re.

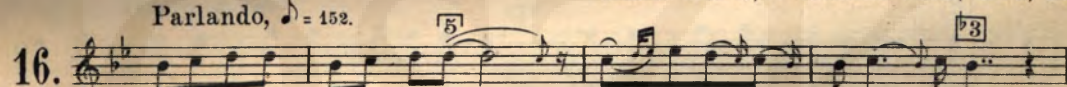
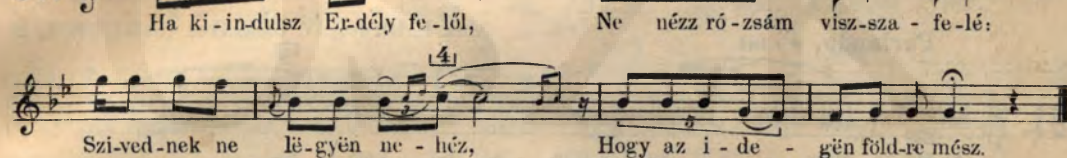
Parlando.

I. Felsőiregh (Tolna), 1906.; B.

15.
 Er - dők, völ - gyek, szűk li - ge - tek, So - kat buj - dos - tam benne - tek. Euj - dos - tam én

 az va - dak - kal, Sir - tam a kis ma - da - rak - kal.

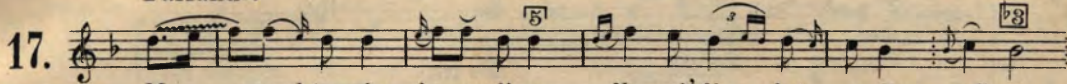
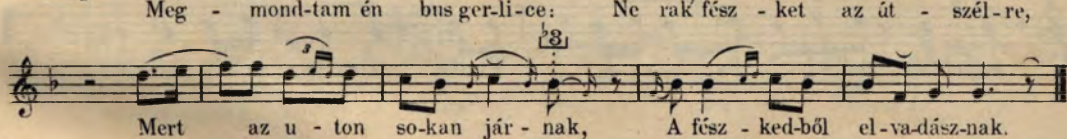
Parlando, $\text{♩} = 152$.

Muz. F. 1015 c); IV. Vacsáresi (Csík), 1907.; B.

16.
 Ha ki - in - dulsz Er - dely fe - lől, Ne nézz ró - zsa - m visz - sza - fe - lé:

 Szi - ved - nek ne lő - gyen ne - héz, Hogy az i - de - gën föld - re mész.

Parlando.

Muz. F. 460 d); IV. Szentegyházasfalú (Udvarhely), Tankó Józsefné, V.

17.
 Meg - mond - tam én bus ger - li - ce: Ne rak' fész - ket az út - szél - re,

 Mert az u - ton so - kan jár - nak, A fész - ked - ből el - va - dász - nak.

Tempo giusto, $\text{♩} = 100$.

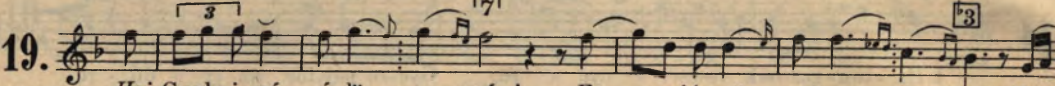
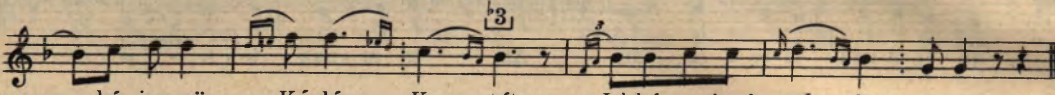
Muz. F. 1332 b); II. Ípolyság (Hont), 1910.; B.

18.
 Föl - mën - tem a szil - va - fá - ra, El - re - pedt a ga - tyám szá - ra.

 Hu - szul b..... az ir - gal - mát, Maj még - varr - ja az én ba - bám.

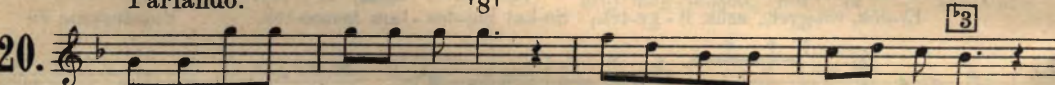
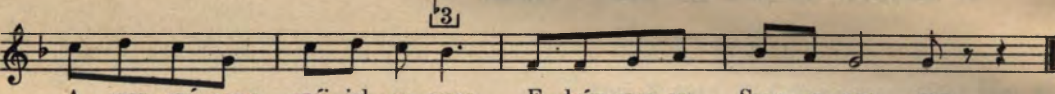
Parlando, $\text{♩} = 150$.

Muz. F. 1028a); IV. Tekerőpatak (Csík), 1907.; B.

19. *Hej Gyula-i-né é-dés a - nyám! En - ged-je még azt az ë - gyet: Hogy*
 — kér-jemmég Ká-dár Ka - tát, Job-bá-gyunknak szép lë - á-nyát.

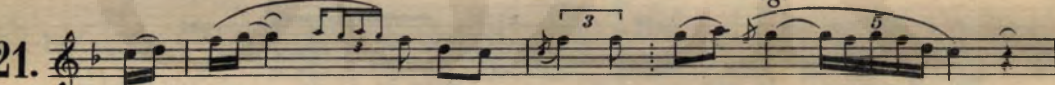
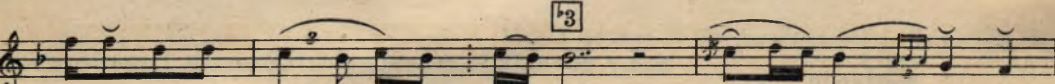
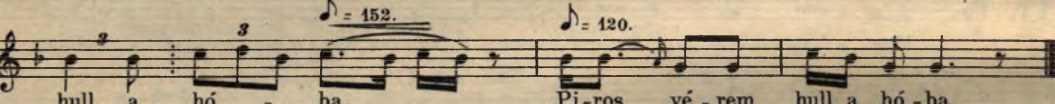
II. Tura (Pest), 1906.; B.

Parlando.

20. *1. Szán-ta - ni kék, ta - vasz va - gyon, A szer - szá - mom széj - jel va - gyon,*
 A szer - szá - mom széj - jel va - gyon, E - kém szar - va Szar - va - son van.

Parlando, $\text{♩} = 184$.

Muz. F. 1014c); IV. Csíkrákos (Csík), 1907.; B.

21. *1. Hn Rom - lott tes-tém a bo - kor - ba,*
 Pi - ros vé - rem hull a hó - ba; Hull a vé - rem,
 hull a hó - ba, Pi - ros vé - rem hull a hó - ba.

Muz. F. 1016a); IV. Csíkvacsárcsi (Csík), 1907.; B.

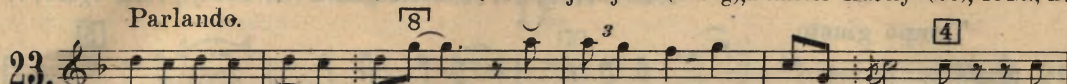
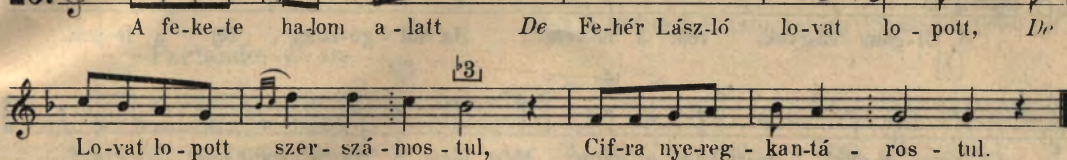
Parlando, $\text{♩} = \text{cca } 144$.

22. *1. Mi - kor a nagy er - dőn ki - mész, Ar - ra kér - lek, . viz - sza ne nézz;*
 Nele - gyen szű - ved - nek ne - héz, Hogy az i - de - gën föld - re mész.

Parlando.

Muz. F. 1632b); II. Rafajnaufalu (Bereg), Demeter Károly (20), 1912.; B.

23.

A fe-ke-te ha-lom a-latt De Fe-hér Lász-ló lo-vat lo - pott, De
Lo-vat lo - pott szer - szá - mos - tul, Cif-ra nye-reg - kan-tá - ros - tul.

Muz. F. 943a); II. Tura (Pest), Veszelka Mihályné (50), 1906.; B.

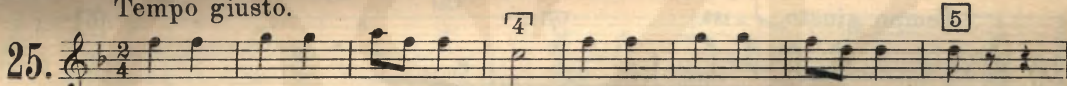
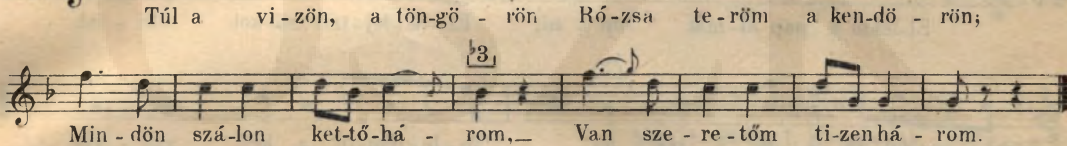
Parlando, $\text{♩} = 94$.

24.

Fe-hér Lász-ló lo-vat lo-pott A fe-ke-te ha-lom a-latt; Hej,
Fe-hér Lász-lót ott meg-fog-ták, Töm-léc fe - ne ké - re zár - ták.

Muz. F. 402d); IV. Lövéte (Udvarhely) Jánosi Anna; V.

Tempo giusto.

25.

Túl a vi-zön, a tön-gő - rön Ró-za te-röm a ken-dő - rön;
Min - dön szá-lon ket-tő-há - rom, - Van sze - re-töm ti-zenhá - rom.

Muz. F. 1033c); IV. Tekerőpatak (Csík), 1907.; B.

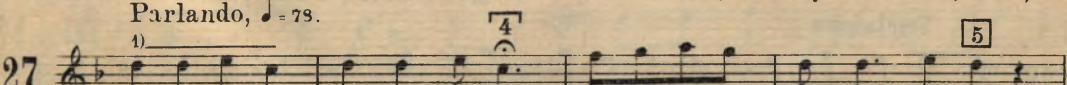
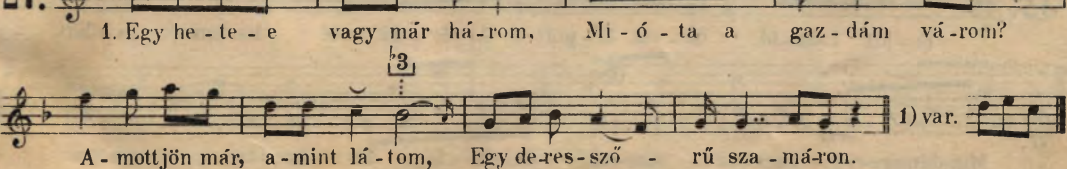
Parlando, $\text{♩} = 180$. allarg. - $\frac{4}{4}$ - - - - $\text{♩} = 120$.

26.

1. To-va mű-nyén há - rom ár - va, Tő-lük kér-di a Szűz Már - ja:
-Ho-va mēn-ték há-rom ár - va? Ho - va mēn - ték há-rom ár - va?

Muz. F. 941a); II. Tura (Pest), Versecký József (40), 1906.; B.

Parlando, $\text{♩} = 79$.

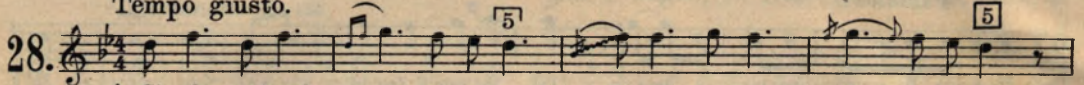
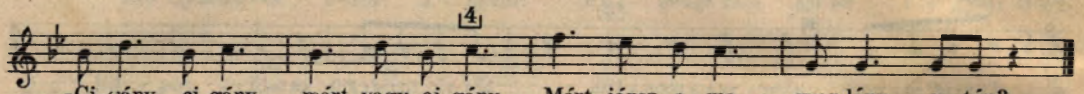
27.

1. Egy he - te - e vagy már há-rom, Mi - ó - ta a gaz - dám vá-rom?
A - mottjön már, a - mint lá - tom, Egy de-res-szó - rú szá - má-ron. 1) var.

Muz. F. 471e); IV. Felsőboldogfalva (Udvarhely), Péter Ignác; V.

Tempo giusto.

28.

1. Ci-gány vagyok, rest a ne-vem. Ha dol-go-zom, fáj a fe-jem.
-Ci-gány, ci-gány, mért vagy ci-gány, Mért jársz a ma-gyar lány u-tán?

III. Vésztő (Békés), Ökrös Róza (18), 1918.; B.

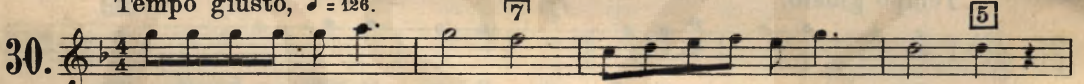
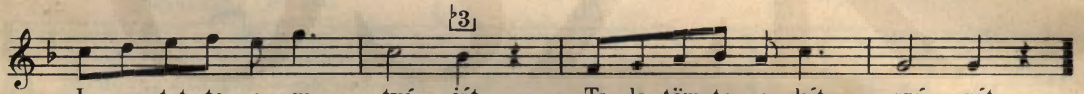
Parlando.

29.

1. Hej Fe-hér Lász-ló lo-vat lo-pott A fe-ke-te ha-lom a-latt, hej,
Ha-tot fo-gott su-ho-gó-ra, Görc vá-ro-sa cso-dá-já-ra.

Muz. F. 1633; II. Rafajnaufalu (Bereg), Demeter Károly (20), 1912.; B.

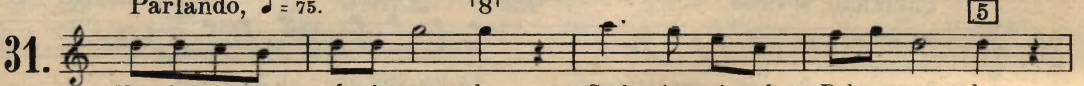
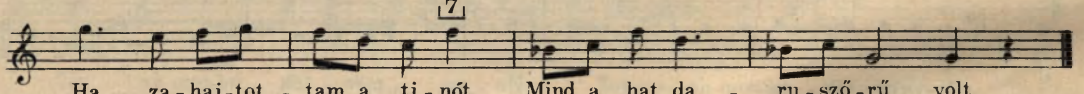
Tempo giusto, $\text{♩} = 126$.

30.

El-ment a pap al-mát lop-ni, El-fe-lej-tett zsá-kot vin-ni,
Le-ve-tet-te a ga-tyá-ját, Te-le-töm-te a két szá-rát.

III. Ujszász (Pest), Dobóczy Bernátné (26), 1918.; B.

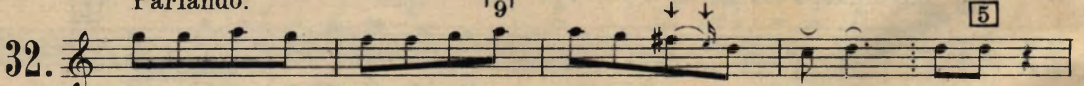
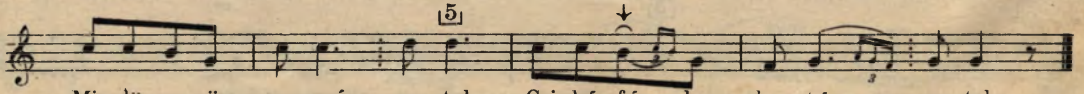
Parlando, $\text{♩} = 75$.

31.

1. Nem lop-tam én é-le-tem-be, Csak hat ti-nót Deb-re-cen-be;
Ha-za-haj-tot-tam a ti-nót, Mind a hat da-ru-szó-rű volt.

Muz. F. 951b); I. Dunapentele (Fehér), 1906.; B.

Parlando.

32.

Fe-hír Lász-ló lo-vat lo-pott A fe-ké-te ha-lom a-latt,
Min-dén nye-rég-szer-szá-mos-tul, Csi-kó-fé-kes. kan-tá-ros-tul.

II.

Muz. F. 958 c); I. Balatonberény (Somogy), 1906.; B.

Parlando, $\text{♩} = 128$.

33 a). [4] [1]

1. El - her - vadt eid - rus - fa A ma - gos hegy - te - tön,-

Én is el - her - vad - tam A bör - tön fe - ne - kén.

Muz. F. 805 a); II. Nagymegyer (Komárom), 1910., B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 89$.

33 b). [5] [1]

1. Ké - ret - ték né - né - met Szép ki - rály - fi - á - nak,

En - gem is ké - ret - tek Egy kó - dus fi - á - nak.

Muz. F. 55 b); I. Kaposujlak (Somogy); V.

Parlando.

33 c). [4] [1]

Lé - szál - lott a pá - va Vár - me - gye há - zá - ra,

Száj - já - ba visz vi - zet A ra - bok szá - má - ra.

III. Vésztő (Békés); Ökrös Róza (18), Simon Ferencné (33), 1918.; B.

Tempo giusto.

34 a). [4] [3]

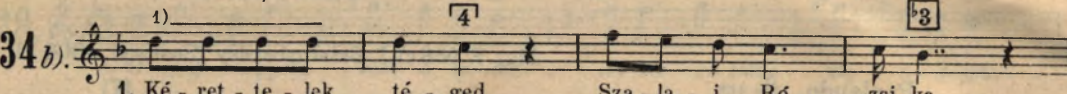
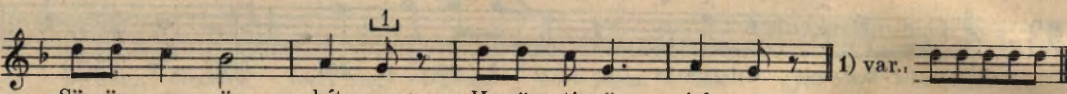
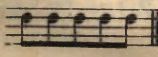
1. An - go - li Bor - bá - la Kis szok - nyát va - ra - tott,

E - lül kur - táb - bo - dott, Há - tul hsz - szab - bo - dott.

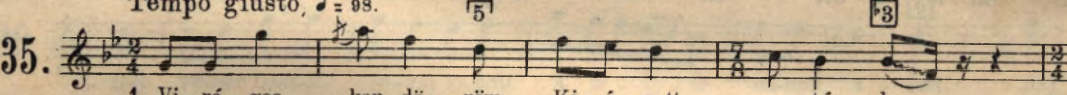
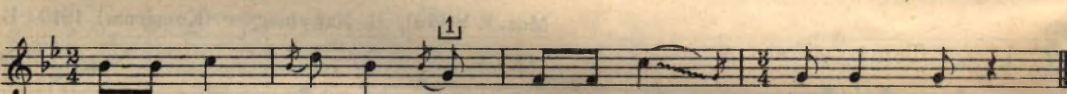
Parlando, $\text{♩} = \text{cca } 84$.

Muz. F. 952b); I. Felsőiregh (Tolna), 1906.; B.

34b).
 1. Ké - ret - te - lek té - ged Sza - la - i Ró - zsi - ka,
 Sém - égy - szer, sém két - szer, Ha - ném ti - zén - két - szer. 1) var.

Tempo giusto, $\text{♩} = 98$.

Muz. F. 1037d); IV. Gyergyóújfalu (Csík), 1907.; B.

35.
 1. Vi - rá - gos ken - dē - rēm Ki - á - zott a tó - ba -
 Ha ha - rag - szol ba - bām, Ne jőjj a fo - nó - ba.

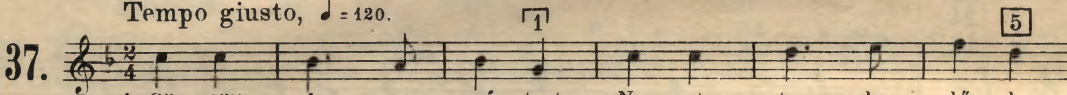
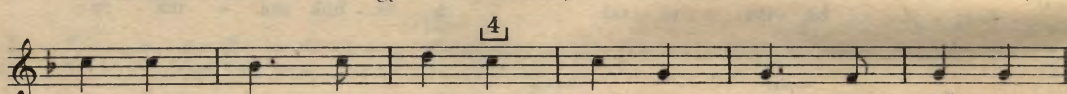
Tempo giusto.

IV. Gyergyóújfalu (Csík), 1911.; M.

36.
 1. Az én lo - vam Szaj - kó, Ma - gam pe - dig Jan - kó;
 Mind a négy lá - bá - ról Le e - sett a pat - kó.

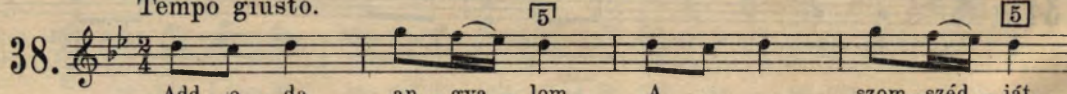
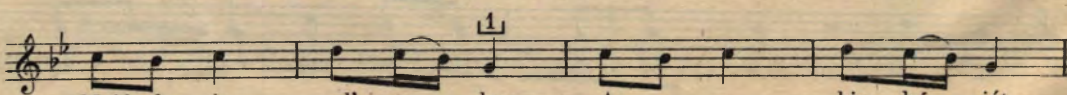
Tempo giusto, $\text{♩} = 120$.

Muz. F. 994a), I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

37.
 1. Sü - tött án - gyom ré - test, Nem et - tem be - lű - le,
 Le - vit - te ja ker - be Ró - zsás kesz - ke - nő - be.

Tempo giusto.

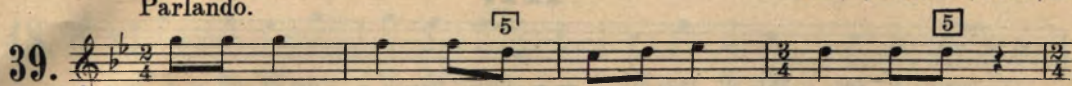
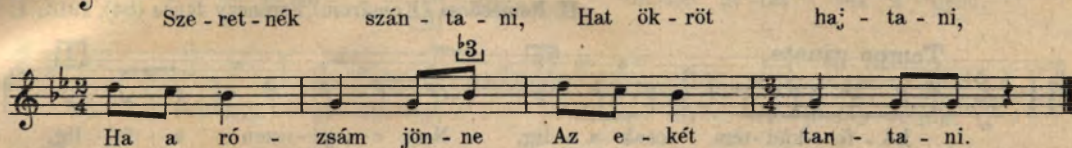
II. Nemesócsa (Kornárom), 1913.; L.

38.
 Add o - da an - gya - lom A ... .. szom - széd - ját,
 Majd én is od' a - dom A .. .. bim - bó - ját.

Parlando.

I. Kánya (Tolna), 1907.; B.

39.
Sze - ret - nék szán - ta - ni, Hat ök - röt ha; - ta - ni,
Ha a ró - zám jön - ne Az e - két tan - ta - ni.

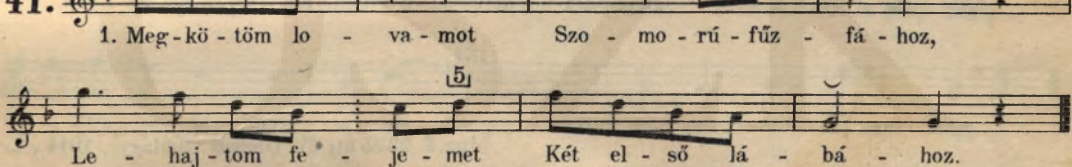
Parlando.

Muz. F. 1132a); I. Kórógy (Szlavónia); G.

40.
1. Im - hol ke - re - ke - dik Egy fe - ke - te föl - hő,
Ab - ban tol - lász - ko - dik Sár - ga - lá - bú hol - ló.

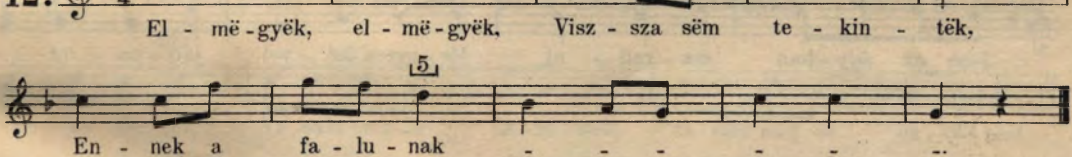
Parlando, ♩ = 66 - 56.

III. Ujszász (Pest), Dobóczi Bernátné (26), 1918.; B.

41.
1. Meg - kö - töm lo - va - mot Szo - mo - rú - fűz - fá - hoz,
Le - haj - tom fe - je - met Két el - só lá - bá - hoz.

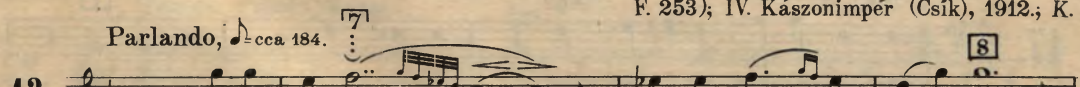
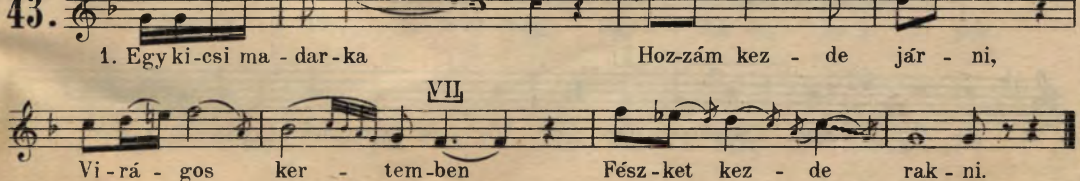
Tempo giusto.

Muz. F. 2280 a); I. Szentgyörgyvölgye (Zala), Tóth Imre; V.

42.
El - mű - gyék, el - mű - gyék, Visz - sza sém te - kin - ték,
En - nek a fa - lu - nak

Parlando, ♩ cca 184.

F. 253); IV. Kászonimpér (Csík), 1912.; K.

43.
1. Egy ki - csi ma - dar - ka Hoz - zám kez - de jár - ni,
Vi - rá - gos ker - tem - ben Fész - ket kez - de rak - ni.

III.

II. Nemesócsa (Komárom), Ferenczy János (84), 1913.; L.

44. *Tempo giusto.* [3] [1]

Le - fe - küd - tem csak a - lig, Nem e - gé - szen a fa - lig;

Jól meg - ö - lelj en - ge - met, Le ne es - sem mel - lő - led!

Muz. F. 1038 b); IV. Gyergyóújfalu (Csík), 1907.; B.

45. *Tempo giusto, ♩ = 123.* [4] [1]

Sar - jut e - szik az ök - röm, Ha jól - la - kik, bé - kö - töm;

Úgy me - nyek a ba - bám - hoz, Tu - dom, el - vár ma - gá - hoz.

Muz. F. 2325 b); IV. Diószád (Szilágy), 1914.; L.

46. *Tempo giusto.* [4] [1]

Té - len nem jó szán - ta - ni, Ne - héz e - két tar - ta - ni,

Jobb az ágy - ban ma - rad - ni, Me - nyecs - ké - vel jác - ca - ni.

Muz. F. 15 b); III. Szegvár (Csongrád), Szarvas Pál; V.

47. *Tempo giusto.* [5] [1]

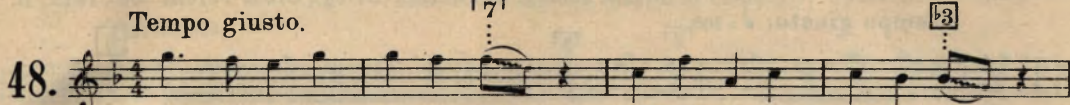
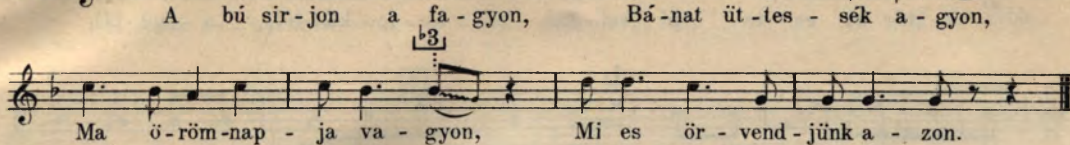
Szép a le - ány i - de - ig, Ti - zen - nyolc esz - ten - de - ig;

De a le - gény mind - ad - dig, Míg még nem há - za - so - dik.

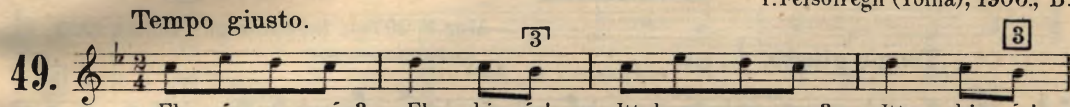
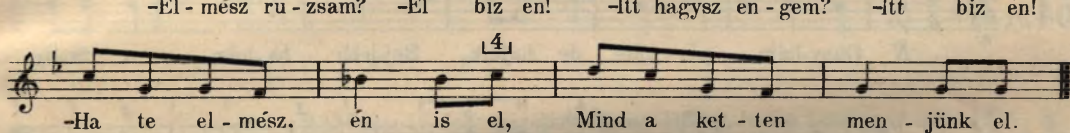
Muz. F. 1315 b); IV. Csíkszentdomokos (Csík), 1912.; L.

Tempo giusto.

48.
 A bú sir-jon a fa-gyon, Bá-nat üt-tes-sék a-gyon,
 Ma ö-röm-nap - ja va - gyon, Mi es ör - vend - jünk a - zon.

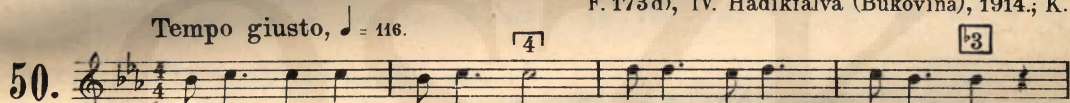
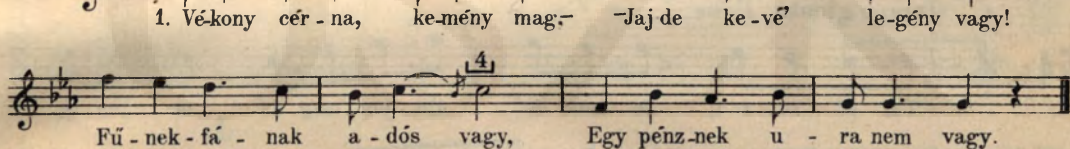
I. Felsőiregh (Tolna), 1906.; B.

Tempo giusto.

49.
 -El - mész ru - zsám? -El biz én! -Itt hagysz en - gem? -Itt biz én!
 -Ha te el - mész. én is el, Mind a ket - ten men - jünk el.

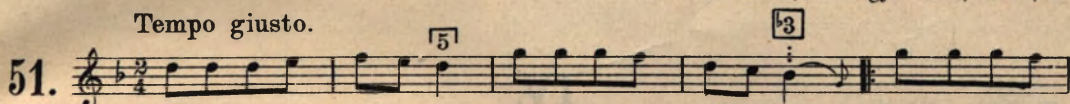
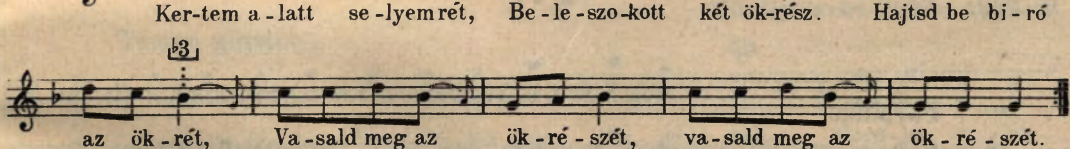
F. 173 d), IV. Hadikfalva (Bukovina), 1914.; K.

Tempo giusto, $\text{♩} = 116$.

50.
 1. Vékony cér - na, ke - mény mag - -Jaj de ke - vé' le - gény vagy!
 Fű - nek - fá - nak a - dós vagy, Egy pénz - nek u - ra nem vagy.

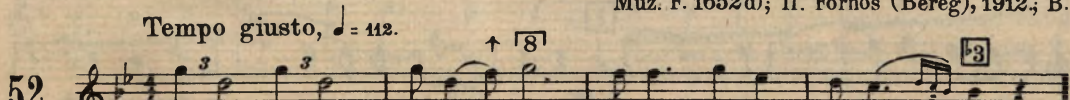
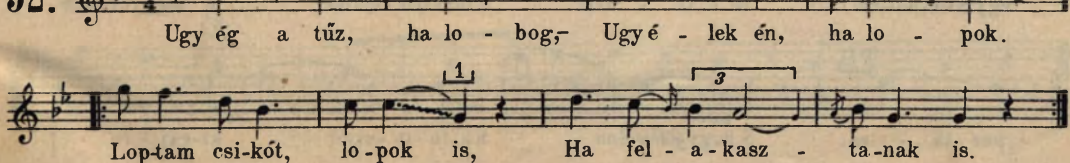
II. Tura (Pest), Szilágyi János, 1906.; B.

Tempo giusto.

51.
 Ker - tem a - latt se - lyemrét, Be - le - szo - kott két ök - rész. Hajtsd be bi - ró
 az ök - ré't, Va - sald meg az ök - ré - szét, va - sald meg az ök - ré - szét.

Muz. F. 1652 d); II. Fornos (Bereg), 1912.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 112$.

52.
 Ugy ég a tűz, ha lo - bog - Ugy é - lek én, ha lo - pok.
 Lop - tam csi - kót, lo - pok is, Ha fel - a - kasz - ta - nak is.

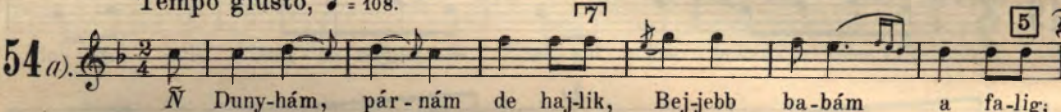
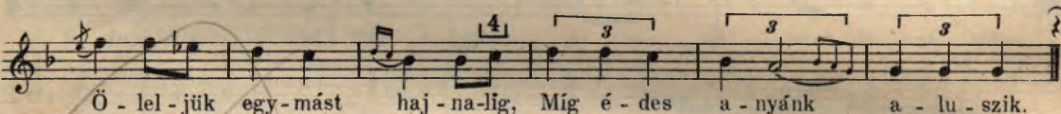
Muz. F. 1644 b); II. Derczen (Bereg), Orosz Ferenc (62), 1912.; B.

Tempo giusto, ♩ = 400.

53.
 Még az es - te jó vol - tál, Le - fe - küd - től, a - lud - tál;

 Ha - za jöt - tél vi - zes - sen, Csó - kot ad - tál szí - ves - sen.

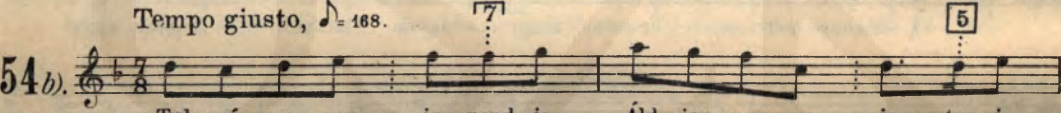
Muz. F. 997 c); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, ♩ = 408.

54 a).
 Ű Duny - hám, pár - nám de haj - lik, Bej - jebb ba - bám a fa - lig;

 Ő - lel - jük egy - mást haj - na - líg, Míg é - des a - nyánk a - lu - szik.

Muz. F. 985 a); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, ♩ = 468.

54 b).
 Tul - só so - ron, in - nend is Áld - jon meg az is - ten is,

 Té - ged ró - zsám, en - gém is, Még a - ki föl - ne - velt is.

IV.

Parlando.

Muz. F. 81 I. a); IV. Zentelke (Kolozs), Pálinkás Kulesár Kata; V.

55.
 Ha tudtat té, kis an - gya - lom, nem sze - retsz, S mérnökűd - től

 egy szo - mo - rú le - ve - let? S tét - ted vol - na a leggyor - sabb

 pos - tá - ra, S hogy jött volna Ka - lo - ta - szen - ki - ráj - ra.

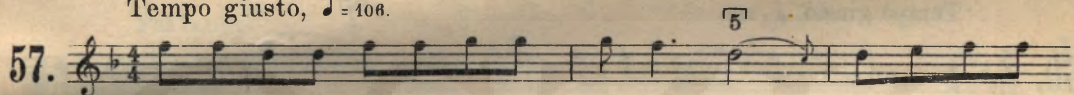
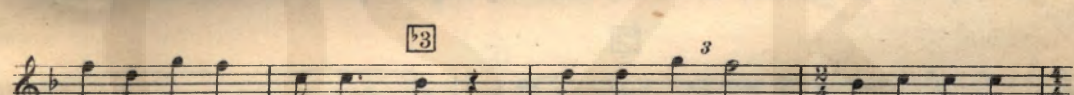
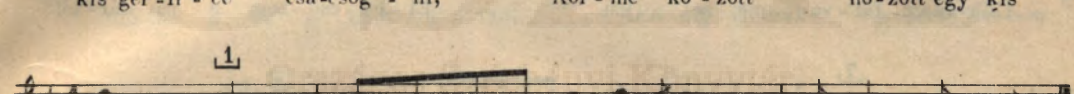
Muz. F. 339 b); I. Kaposfüred (Somogy), Gyura László (50); V.

Parlando.

56.
 É - dős a - nyám, te - me - tő - ben e - redj ki, A leg - ár - vább

 sir - hal - mot ott ke - resd ki. Á - ra bu - rújj, a - zon sí - rasd

 fi - a - dat, Á - ra ül - tesd ta - vasz - kor vi - rá - go - dat.

F. 1301a); IV. Jobbágytelke (Maros-Torda), Balog Györgyné (50), 1914; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 106$.

57.
 El - men - tem a kút - ra vi - zet me - rít - ni, O - da - jött a

 kis ger - li - ce csa - csog - ni; Kör - me kö - zött ho - zott egy kis

 új - sá - got, Hogy mind el - fog - ták az é - fi - ú - sá - got.

III. Gyulavári (Békés), 1906; B.

Tempo giusto.

58.
 Asz hit - tem, hogy nem kel - lek ka - to - ná - nak, Gond - ját vi - se -

 lem az é - des a - nyám - nak. De mánn lá - tom, ka - to - ná - nak

 kell len - ni, Fe - renc Jós - ka csá - kó - ját kell vi - sel - ni.

Muz. F 1601 d); IV. Gyimesközéplokk (Csík), Ambrus Jozefa, 1912.; L.

59. *Tempo giusto, ♩ = 108.*

Szá - raz fá - bul köny - nyű hi - dat csi - nál - ni, Jaj de ba - jos
szép sze - re - tőt ta - lál - ni! Ta - lál - tam én sze - re - tő - re,
de jó - ra, Ki el - vi - szen a bá - na - tos ha - jó - ra.

Muz. F 1020 b); IV. Karczfalva (Csík), 1907.; E.

60. *Tempo giusto, ♩ = 100.*

Ok - tó - bër - nak, ok - tó - bër - nak el - se - jén Nem süt a nap
Csík - karcz - fal - va me - ze - jén. El - bú - csú - zom a ma - dár - tól
s az ág - tól, Az - u - tán a csík - karcz - fal - vi lá - nyok - tól.

Muz. F 810 a); IV. Magyargyerőmonostor (Kolozs), Imre Ilona, 1910.; B.

61. *Tempo giusto, ♩ = 52.*

1. A Ti - szá - ból a Du - ná - ba foj a víz, - - Mi do - log az,
kis an - gya - lom, hogy te sírsz? - Hogy - ne sír - nek, hogy - ne rí - nek
drá - ga kincs: Most a - kar - ta - lak sze - ret - ni, már el - mész.

Tempo giusto, ♩ = 76.

F. 1317 c); IV. Székelyvaja (Maros-Torda), 1914.; B.

62. É - des a-nyám, be szé - pen fel - ne-vel - tél, Mi - kor en-gem
 kar - ja - id - dal ren-get - tél. Ak - kô mond - tad, bé - vesz - nek ka -
 to - ná - nak, Fel - es - ket - nek egy szép ma - gyar hu-szár - nak.

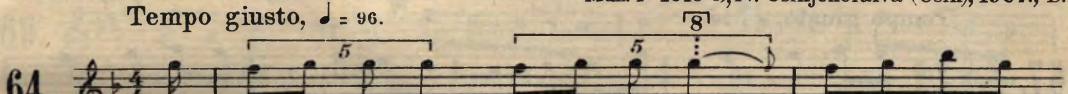
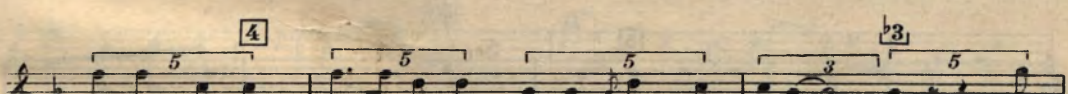
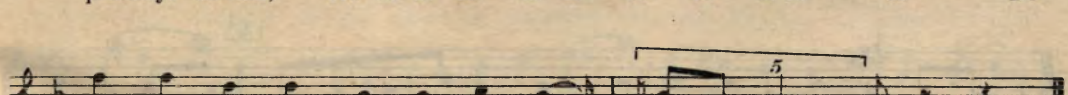
IV. Körösfő (Kolozs), Péntek Gyugyi Györgyné (30), 1908.; B.

Parlando.

63. Uj - ko - rá - ba meg-re - ped - jen a csisz - mám, Ha én já - rok
 töb - bet a ba - bám u - tán! Ed - dig is csak a - zért jár - tam
 én o - da, Hogy a ba - bám kö - kény - sze - me csalt o - da.

Tempo giusto, ♩ = 96.

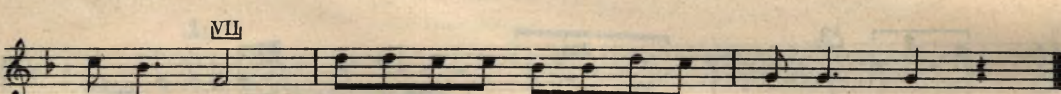
Muz. F. 1019 c); IV. Csikjenőfalva (Csík), 1907.; B.

64. De Mi - kor én - gem fér - hez ad - tak, Ti - zén - há - rom
 pen-delyt ad - tak, Tra la la la la la la la la la De
 Ti - zén - há - rom pen - delyt ad - tak, tra - la - la.

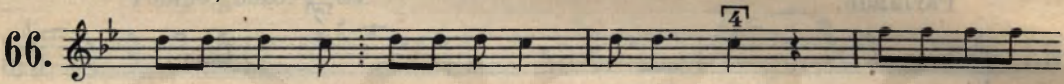
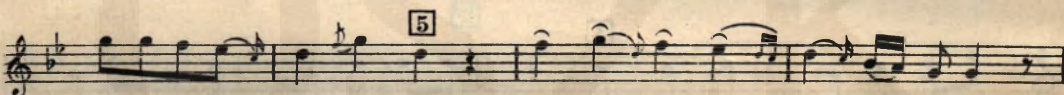
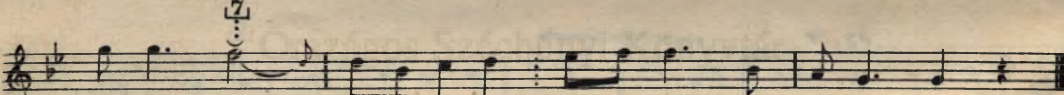
Tempo giusto.

IV. Csíkszenttamás (Csík) 1907.; E.

65.
 - É - des a - nyám, mi va - gyon a zse - bé - be? - Há - rom al - ma.

 - Ad - jon e - gyet be - lő - le. Ugy sem o - szem so - ká - ig az

 al - má - ját, Vi - se - lem a Fe - renc Jós - ka csá - kó - ját.

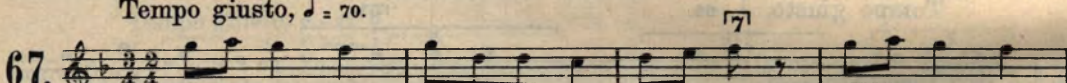
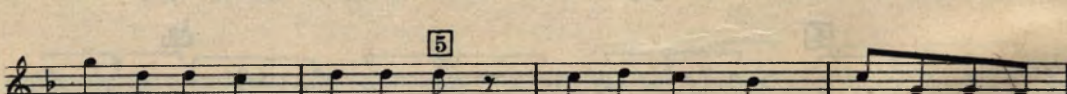
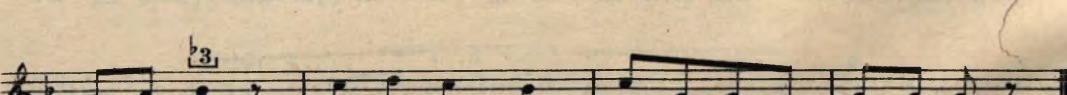
Parlando, $\text{♩} = \text{cca } 140$.

Muz. F. 926 a); III. Békésyula (Békés), Borek András (40), 1906.; E.

66.
 1. A - mott lát - szik egy pi - ros tűz ma - gá - ba, Ott tü - zel - get

 szó - ga - le - gény ű - nál - la. Gye - rünk paj - tás! tán nem já - runk

 hi - á - ba: Ott le - ge - lész szép hat csi - kó ma - gá - ba.

Tempo giusto, $\text{♩} = 70$.

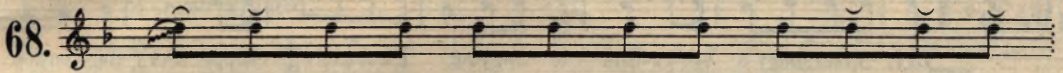
Muz. F. 950 a); I. Baracs (Fejér), 1906.; E.

67.
 Bé - res - le - gény, jól meg - rakd a sze - ke - ret, Sar - ju - tús - ke

 bö - kö - di a te - nye - red! Men - nél job - ban bö - kö - di a

 te - nye - red, An - nál job - ban rakd még a sze - ke - re - det.

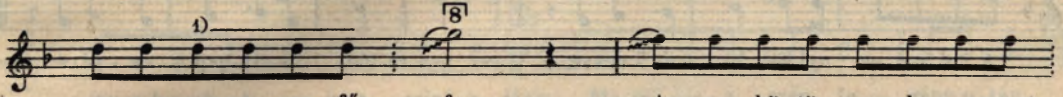

Muz. F. 2300 b); I. Felsőíregh (Tolna), Kolonics Mari (20), 1907.; B.

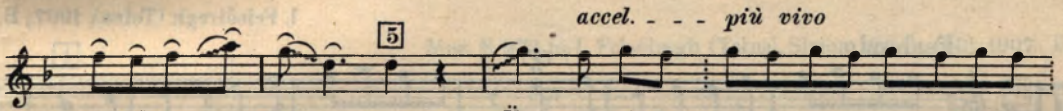
Parlando, ♩ = cca 102.

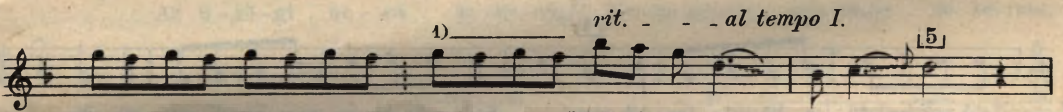
1. Kon - do - ro - si szép csár - dás - né há - za e - lőtt

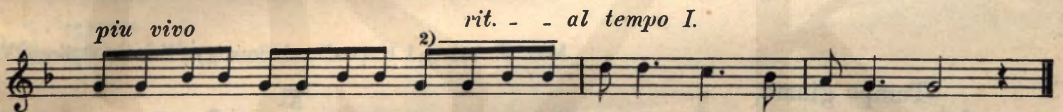
van egy szo - mo - ru - fűz - fa, Ar - ra kö - tőm a lo - va - mat

jö - vő szom - bat haj - nal - ba. Üjj föl hát most kon - do - ro - si szép csár - dás - né

c - gyet - len egy é - des ked - ves Mar - csa ne - vű lő - á - nya a lo - vam - ra,

El - visz - lek az esz - ter - há - zi szám - a - dó - nak leg - el - ső ta - nyá - já - ra.

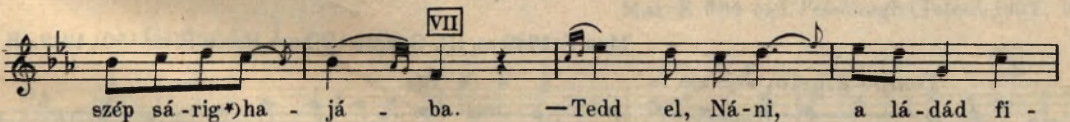
V.

Muz. F. 544 a); IV. Déva (Hunyad), Sebestény Józsefné.; V.

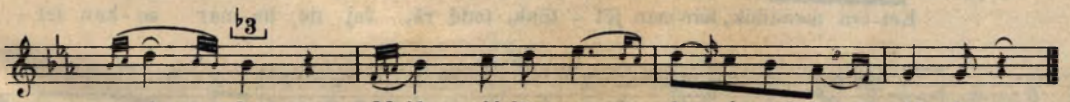
Parlando.

Be - reg Ná - ni ve - res pán - ti - ká - ja Nem il - lik a

szép sá - rig*) ha - já - ba. - Tedd el, Ná - ni, a lá - dád fi -

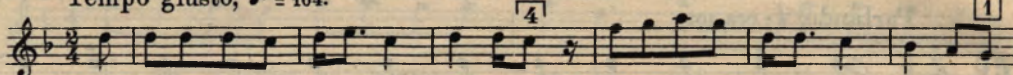
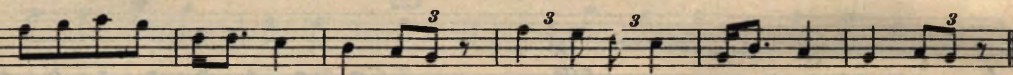
á - ba, Majd jó lesz a le - á - nyod ha - já - ba.

*) sárga

Muz. F. 961 b); III. Doboz (Békés), 1906.; B.

Tempo giusto, ♩ = 104.

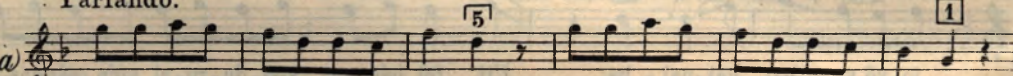
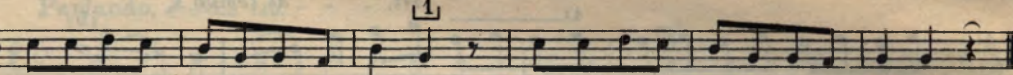
70.

Hej, A-zér, hogy a sze-re-tőm el - hagyott, Én a-zér egy csöppet sem bú - su - lok.

A ró - zsa se nyi - lik ki ëc - ce - re, Lesz sze - re - tőm va - sár - nap es - té - re.

I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Parlando.

71. a)

Fe - ke - te föld ter - mi a jó bu - zát, Sű - rű er - dő ne - ve - li a bë - tyárt,

Sű - rű er - dő a bë - tyár la - ká - sa, Szép esár - dás - né gon - dot vi - sel rá - ja.

Muz. F. 341 c); I. Kaposfüred (Somogy), Kovács György, V.

Tempo giusto.

71. b)

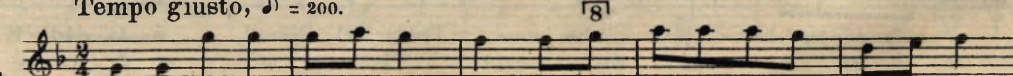
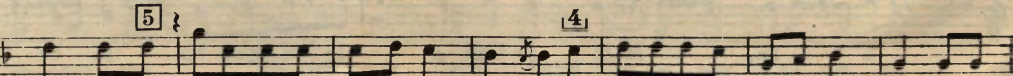
Fél - re tő - lem bu - bá - nat, bu - bá - nat, Kan - csót vá - gok

u - tá - nad, u - tá - nad, Szó - lés vi - lág csuf - já - ra,

csuf - já - ra, Mëg - fujt - lak ëgy po - hár - ba, po - hár - ba.

Muz. F. 1629 a); III. Gyanta (Bihar), Boros Péter (50), 1912.; B.

Tempo giusto, ♩ = 200.

72.

Ket - ten men - tünk, hár - man jöt - tünk, tedd rá, Jaj de ha - mar so - kan let -

tünk, nyomd rá. Lehuzták a jegy - kö - tőt e - lő - le, Ugy takarták a gyer - me - ket be - le.

VI.

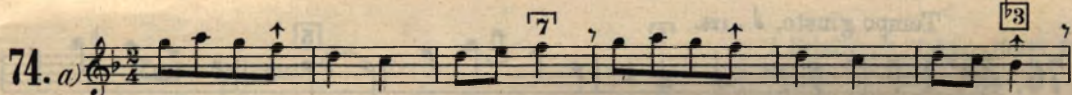
II. Menyhe (Nyitra), 1909.; K.

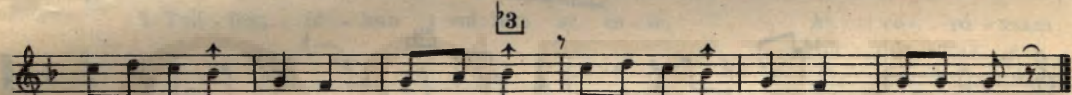
Tempo giusto.

73. Ak-kor szép az er - dő, mi-kor zöld, Mi-kor a vad - ga - lamb ben-ne költ.

 A vad-ga-lamb o - lyan, mint a lány, Ma-ga jár a szép le - gény u-tán.

Muz. F. 972 b); I. Felsőiregh (Tolna), Simon Mihály (50), 1907.; E.

74. Az ü - rő - gi uc - ca si - ke - res,*) Een-ne paj - tás szép lányt ne ke - ress,

 Mer a - ki van ben - ne, mind gör - be, Ki - nek a szá - ja szé - le csem - pe.**)

*) = egyenes

**) = csorba, ferde

Muz. F. 341 b); I. Kaposfüred (Somogy), Kovács György, V.

Tempo giusto.

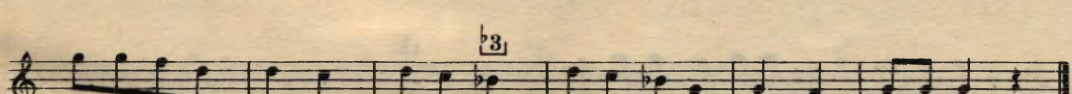
74. Oh én é - dős pin - tös ü - ve - göm, Sü - ve - göm e - lőt - ted lē - vő - szöm.

 A - hol szép lánt lá - tok, kö - szön - tők, Oj - jat i - szom, csak úgy nyű - szőr - gők.

Muz. F. 984 c); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Parlando, $\text{♩} = 57$.

74. Nem messzi van in - nen U - zo - ra, Csak egy ó - ra já - rás az út - ja,

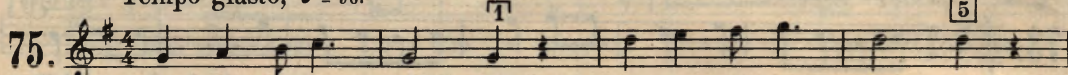
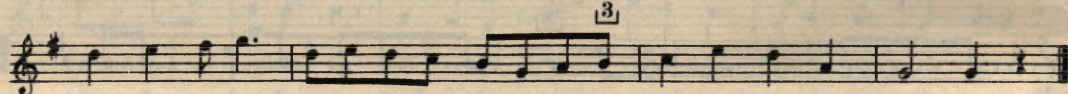
 Va - sas ko - csim, rúz a szeg - je - i, Kis an - gya - lom csal - fa sze - me - i.

B. (6)

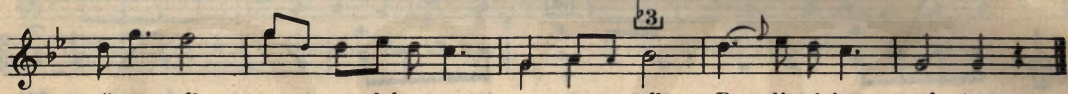
Muz. F. 2330 b); I. Őcsény (Tolna), 1913.; L.

Tempo giusto, $\text{♩} = 96$.

75.
 1. Jaj de be-teg va - gyok, Ta-lán meg is ha - lok,

 Ta-lán bi-zony a sze-re-tőm é-des any-ja En-gem meg-át - ko-zott.

Muz. F. 776 c); IV. Ákosfalva (Maros-Torda), 1909.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 126$.

76.
 1. Csü-tör - tö-kön es - te Ná-lad vol-tam les - be; Lát-tam, hogy pán-kót

 sü-töt - tét, en - gem bémem e - resz-tet - tét, Pe - dig é-hes vol - tam.

(7)

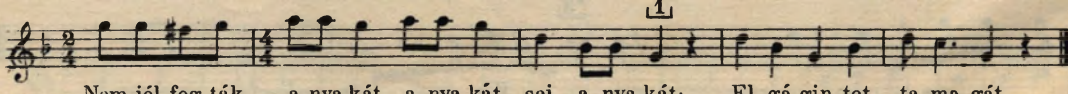
III. Apátfalva (Csanád), 1906.; B.

Tempo giusto.

77.
 Bi-ró Mar-csa li-bá - ja Be-le - ment a Ti-szá - ba; Ket-tőt

 lé - pett u - tá - na: Ki-lát-szott a Bi-ró Mar-csa pi-ros al - só szok-nyá - ja.

• III. Apátfalva (Csanád), 1906.; B.

Tempo giusto.

78.
 A rá - tó - ti le - gé - nyek Li-bát fog - tak sze - gé - nyek.

 Nem jól fog-ták a nya-kát, a nya-kát, sejt, a nya-kát: El-gá-gin-tot - ta ma-gát.

(8)

II. Tura (Pest), 1906.; B.

Tempo giusto.

79.

1. Nincsen szebb a ma-gyar lány - nál, Vé-kony karcsu dë-rë - ká - nál;
O - lyan vé - kony, *de* mint a nád-szál, Ma-ga jár a le-gény u - tán.

(9)

I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

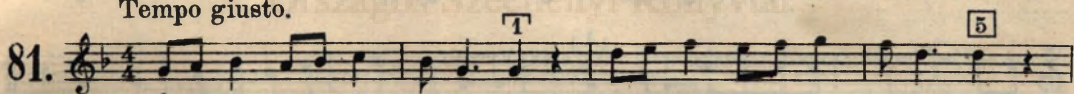
Tempo giusto.

80.

1. Toll - fosz - tó - ban vol-tam az es - te, Az én ró - zszám
Min - díg csak azt
azt is ki-les - te; Ki-vel be-szél - get - tem az es-te.
hánya - ve - ti sze-mem-re,

III. Fóth (Pest), 1907.; B.

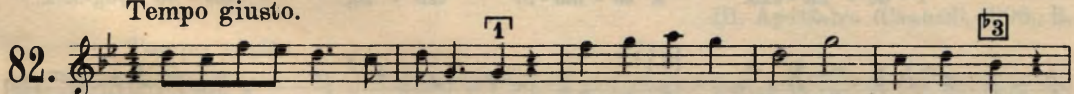
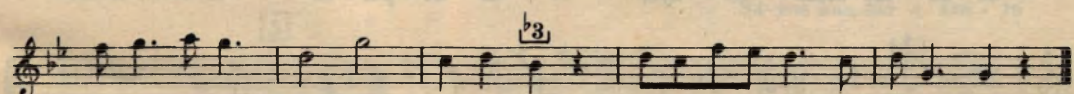
Tempo giusto.

81.

É - rik a ro-po-gós cse-resz-nye, Vi-szek a ba-bám-nak be-lő - le,
Vi-szek a ba-bám-nak, tyu-haj, be-lő - le, Ha be-teg, gyó-gyul-jon meg tő - le.

III. Vésztő (Békés), Kiszely Jutka (18), 1906.; B.

Tempo giusto.

82.

Jaj de szé-pen e - sik az e - ső, Jaj de szé-pen zöl - düil a me - ző,
Kö - ze - pi-be le - gel a ju - hom, - Ka-to-na jaz é - des ga-lam-bom.

III. Ujszász (Pest), Dobóczy Bernátné (26), 1918; B.

83. *Tempo giusto.*

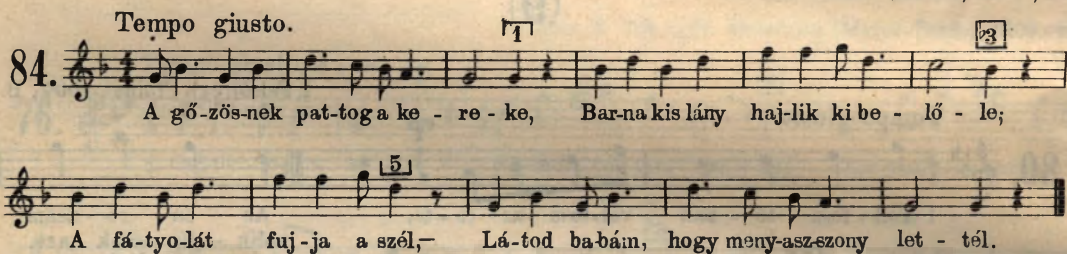
1. Vá-ra-di-né lá - nya Ma-ris - ka Ki-ál-lott az ú - ca - sa-rok - ra.

-E-redj be te, sej, haj, göndör-hajú zsi-dó-lány, Mer meg-fog a ren-dőr - ka-pi - tány.

(10)

III. Vésztő (Békés), 1906.; B.

84. *Tempo giusto.*

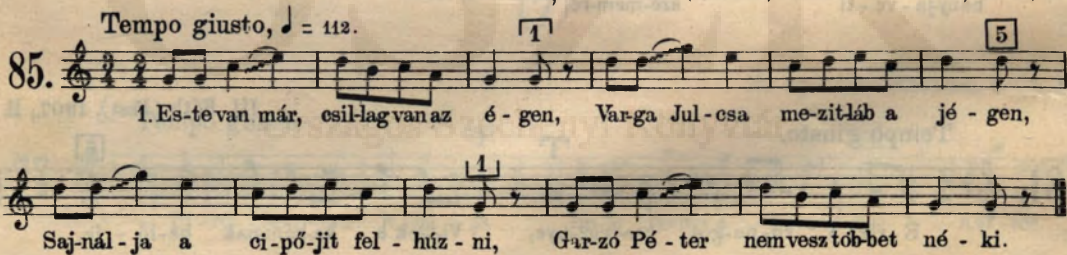

A gő-zős-nek pat-toga ke - re - ke, Bar-na kis lány haj-lik ki be - lő - le;

A fá-tyo-lát fuj-ja a szél,- Lá-tod ba-bám, hogy meny-asz-szony let - tél.

Muz. F. 772b); III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909; B.

85. *Tempo giusto, ♩ = 112.*

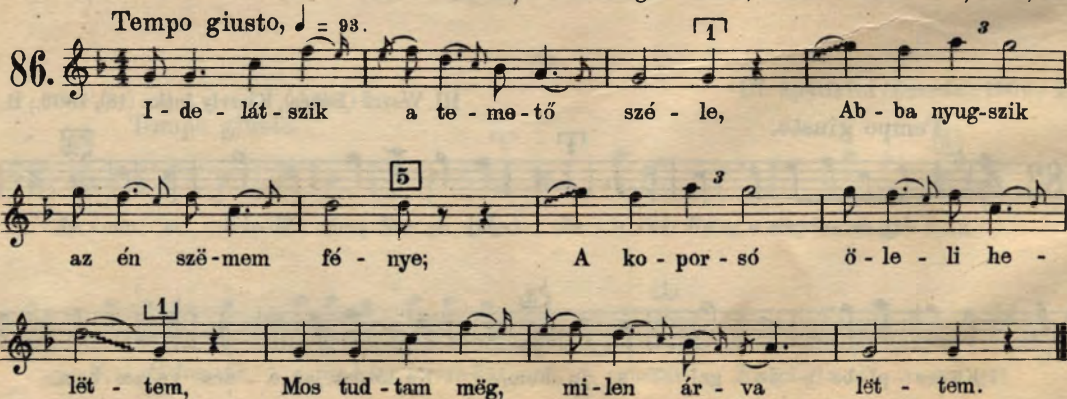

1. Es-te van már, csil-lag van az é - gen, Vár-ga Jul - csa me-zit-láb a já - gen,

Saj-nál - ja a ci-pő-jit fel - húz - ni, Gar-zó Pé - ter nem-vesztő-bet né - ki.

Muz. F. 1004c); I. Felsőiregh (Tolna), Kolonics Mari (20), 1907; B.

86. *Tempo giusto, ♩ = 93.*

I - de - lát - szik a te - me-tő szé - le, Ab - ba nyug - szik

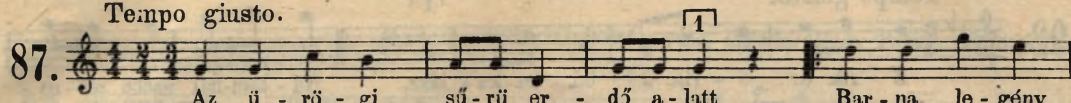
az én sző - mem fé - nye; A ko - por - só ö - le - li he -

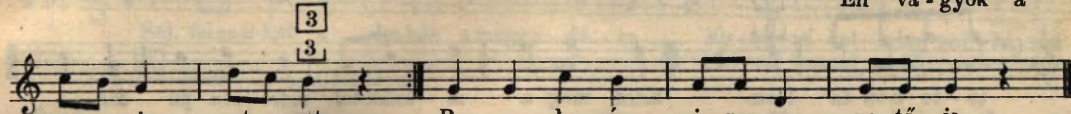
lét - tem, Mos tud - tam még, mi - len ár - va lét - tem.

I. Felsőiregh (Tolna), 1903.; B.

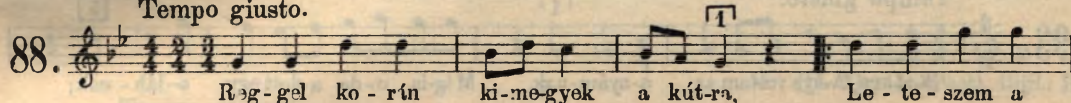
Tempo giusto.

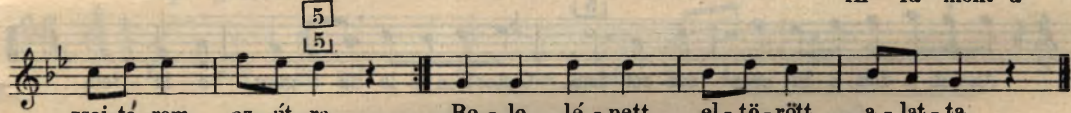
87. Az ü - rő - gi sú - rü er - dő a - latt Bar - na le - gény
En va - gyok a

 roz - ma - rin - got a - rát, Bar - na le - gény i - gaz sze - re - tő - je.
roz - ma - ring sze - dő - je,

Muz. F. 2237a); I. Resznek (Zala); V.

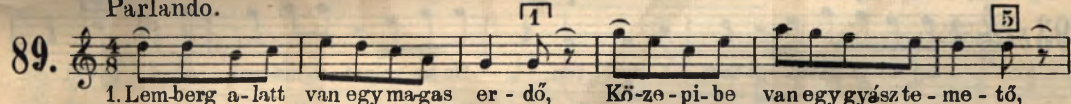
Tempo giusto.

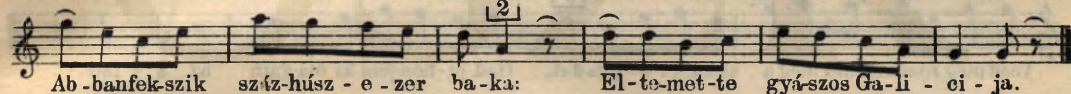
88. Rög - gel ko - rín ki - me - gyek a kút - ra, Le - te - szem a
Ar - ra ment a

 zsa - j - tá - rom az út - ra. Be - le - lé - pett, el - tő - rött a - lat - ta.
vár - me - gye haj - du - ja,

IV. Marosvásárhely (Maros - Torda), 1916.; B.

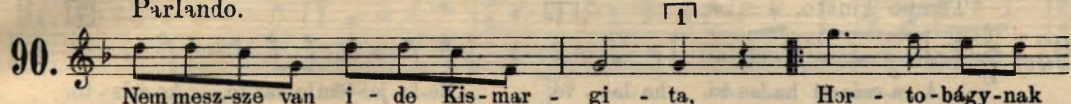
Parlando.

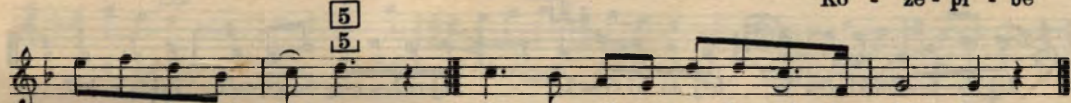
89. 1. Lem - berg a - latt van egy - ma - gas er - dő, Kö - ze - pi - be van egy - gyász - te - me - tő,

 Ab - ban - fek - szik száz - húsz - e - zer ba - ka: El - te - met - te gyász - os Ga - li - oi - ja.

Muz. F. 144a); II. Füzesabony (Heves), Kerekes István; V.

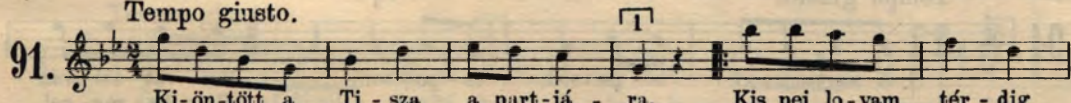
Parlando.

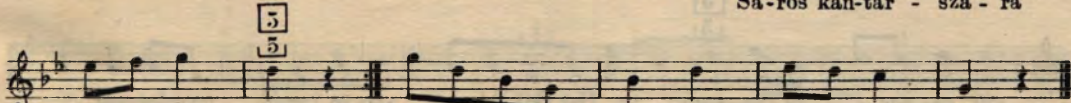
90. Nem mesz - sze van i - do Kis - mar - gi - ta, Hör - to - bágy - nak
Kö - ze - pi - be

 vi - ze kö - rül - foly - ta; Ott í - szik egy nagy be - tyár bu - já - ba.
ko - po - nya - i csár - da,

III. Apátfalva (Csanád), 1906.; B.

Tempo giusto.

91. Ki - ön - tőtt a Ti - sza a part - já - ra, Kis pej lo - vam tér - dig
Sá - ros kan - tár - szá - ra

 jár a sár - ba, Gye - re kis an - gya - lom az ö - lem - be.
a ke - zem - be -

III. Körösladány (Békés), Bak Róza (19), 1918.; B.

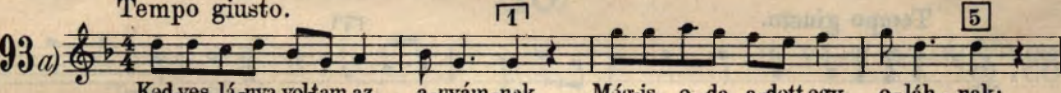
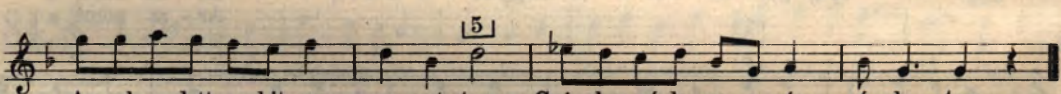
Tempo giusto.

92. É - rik a, é - rik a bú - za - ka - lász, Ná - lam - nál szebb sze - re - Szállj i - de, szállj o - da

 tő - re nem ta - lász. Kérd meg a ró - zsám - tól, mért esa - po - dár.
fecs - ke ma - dár,

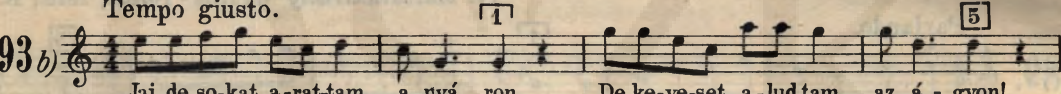
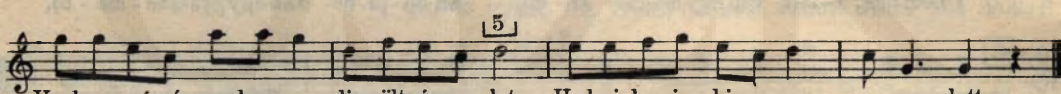
III. Bókésgyula (Békés), Illés Panna (18), 1906.; B.

Tempo giusto.

93. a) Ked - ves lá - nya voltam az a - nyám - nak, Míg - is o - da a - dott egy o - láh - nak;
 An - nak a - dott, a - kit nem sze - ret - tem, Gyász lesz vé - le az e - gész é - le - tem.

III. Horgos (Csongrád), 1906.; B.

Tempo giusto.

93. b) Jaj de so - kat a - rat - tam a nyá - ron, De ke - ve - set a - lud - tam az á - gyon!
 Vesd meg rózsám, vesd meg a slingölt á - gya - dat, Had pi - hen - jem ki ma - gam az a - latt.

IV. Muz. F. 1018a; Vacsáresi (Csík), 1907.; B.

Tempo giusto, ♩ = 76.

93. c) A va - csár - csi ha - las - tó, ha - las - tó, Be - le - jes - tēm lo - vas - tó, ko - csis - tó.
 Jaj is - te - nēm! ki vész ki, hej de ki vész ki? Saj - nál - e még én - gö - mēt va - la - ki?

III. Vésztő (Békés), Kocsis Juhász Róza (15), 1917.; B.

Tempo giusto.

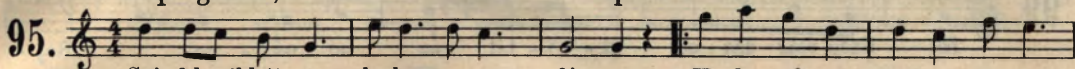
94. 1. A kert - me - gi la - po - son, la - po - son Hor - vát Ist - ván
Es - te - reg - gel
 ül va - son, ül va - son; Hej, Gál Ró - za szi - ve majd meg - ha - sad.
zór - ge - ti a va - sat,

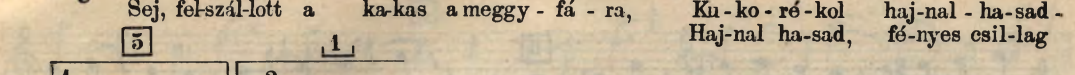
(11)

Muz. F. 927b); III. Békésgyula (Békés) Illés Panna (18), 1906.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 104$.

95. 1

Sej, fel-szál-lott a ka-kas a meggy-fá-ra, Ku-ko-ró-kol haj-nal-ha-sad -
Haj-nal ha-sad, fé-nyes csil-lag

 1

1. tá-ra. 2. ra-gyog, Sej, én még most is a ba-bám-nál va-gyok.

III. Ujszász (Pest), 1918.; B.

Tempo giusto.

96. 1

Ká-roly ki-rály bá-na-tá-ba, de i-ga-zán, *refr.*

 2

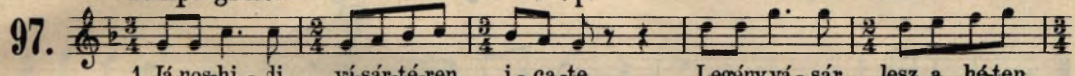
Ki-sé-tál a Du-na-part-ra, de i-ga-zán. Rá-bo-rúl a

 5

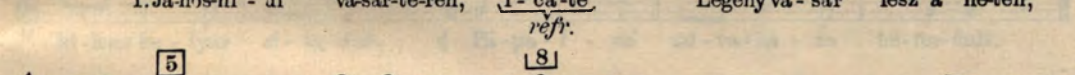
ko-ro-ná-ra: Sej, ho-va lett a ka-to-ná-ja, de i-ga-zán. *refr.*

III. Jánoshida (Szolnok), 1918.; B.

Tempo giusto.

97. 1

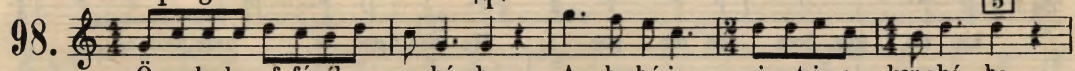
1. Já-nos-hi-di vá-sár-té-ren, i-ca-te Legény vá-sár lesz a hé-ten, *refr.*

 5 3

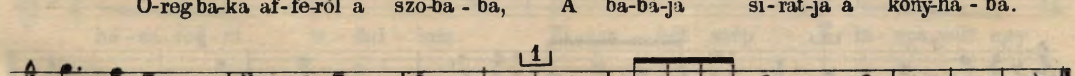
i-ca-te; Ez-re-se-kér adnak e-gyet, Jaj de drá-ga, még-is vesznek, i-ca-te *refr.*

III. Békésgyula (Békés), 1906.; B.

Tempo giusto.

98. 1 5

Ö-reg ba-ka af-fé-ről a szo-bá-ba, A ba-bá-ja si-rat-ja a kony-há-ba.

 1

-Né sirj ba-bán, kér-jed a jó te-rem-tőt, Ad-jon né-ke-degy-remun-da sze-re-tőt.

Muz. F. 983b; I. Felsőiregh (Tolna), 1907; B.

99. *Parlando*, $\text{♩} = 66$.

Hű Szép csár - dás - né ki - sá - tál az uc - cá - ra, Raj -
 - ta van a nyá - ri pi - ros szoknyá - ja, Raj - ta van a nyá - ri pi - ros
 szok - nyá - ja, Ku - tyá szol - ga - bi - ró sé - tál u - tá - na.

III. Vésztő (Békés), Kocsis Juhász Róza (15), 1917; B.

100. *Tempo giusto*.

Megyen már a haj - nal - csil - lag lő - fe - lé, Az én ba - bám
 mos me - gyen ha - za - fe - lé. Lá - bán van a la - gos - szá - rú
 kis oszís - ma; Rá - sü - tött a haj - nal - csil - lag su - ga - ra.

Muz. F. 2328c; I. Ócsény (Tolna), 1913; L.

101. *Tempo giusto*, $\text{♩} = 72$.

Az ó - csé - nyi temp - lom pi - ros bá - do - gos, - Az én ked - ves
 kis an - gya - lom de ma - gos. Ha ma - gos is, nem kell ar - ra
 gon - dul - ni, Maj le - ha - jul, ha meg a - kar esó - kul - ni.

Muz. F. 935b); III. Vésztő (Békés), Szombati Zsuzsa (16), 1903.; B.

102. Tempo giusto, ♩ = 88.

Ká-sát et-tem, meg-é - get - tem a szá - mat; - Ki vi - se - li
gond - ját az én a - nyám - nak? En már lá - tom, nem vi - se - lem
sze - gény - nek, Ol - tal - má - ra bi - zom a jó is - ten - nek.

III. Jánoshida (Szolnok), 1918.; B.

103. Tempo giusto.

1. Da - ru - madár ut - nak in - dul hajnal - ba, Le - ve - let hoz i - de Já - nos - hi - dá - ra;
Az van ír - va a le - vél bel - se - jé - be: El kell menni hu - szon - ket - te - di - ké - re.

I. Bazsi (Zala), 1906.; B.

104. Tempo giusto.

Jaj de szé - les, jaj de hosz - szi az az út, | A kin az a
ki - lene be - tyár el - in - dult, | Pá - pa - i - né ud - va - rá - ra be - for - dult.

Muz. F. 928a); III. Békésgyula (Békés), Illés Panna (18), 1906.; B

105. Tempo giusto, ♩ = 90.

1. Már mi - kor én ti - zen - nyolc é - ves vol - tam, Már én ak - kor
há - za - sod - ni in - dul - tam. Ti - zen - két szép lá - nya volt egy
a - nyá - nak, Mind a ti - zen - ket - tőt kér - tem ma - gam - nak.

Tempo giusto, $\text{♩} = 108$.

106. Muz. F. 1039e); Gyergyóújfalu (Csík), Hosszú György (30), 1907.; B

Bé - kót ve - re - tők a lo - vam lá - bá - ra,

Mert nem ü - gyel a gaz - dá - ja sza - vá - ra. Bé - kó - ba ver en - gem

is a sze - re - lém, A - mi - ó - ta ezt a kis lányt sze - re - tém.

III. Tápiószele (Pest), 1906.; B.

Tempo giusto.

107. Elmennék én te - hoz - zá - tok egy es - te, Ha az a - nyád az ab - la - kon

nem les - ne. De az a - nyád, ez a csalfa menyecske Kihallgatta, mit beszéltünk az es - te.

II. 1916.; B.

Tempo giusto.

108. E - gyet - ket - tőt fűt - tyen - tett a ma - si - na,

Gye - re ve - lem, ba - bám, ki a va - sút - ral - Nem me - he - tek, ró - zsám,

szi - vem meg - ha - sad: E - gyé - dül kell visz - sza - jön - nöm ma - gam - nak.

III. Szeged (Csongrád), 1906.; B.

Tempo giusto.

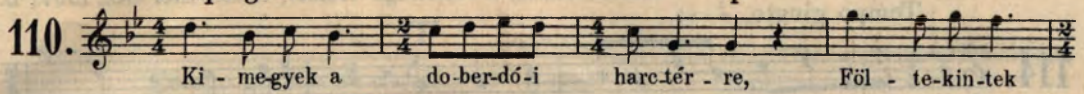
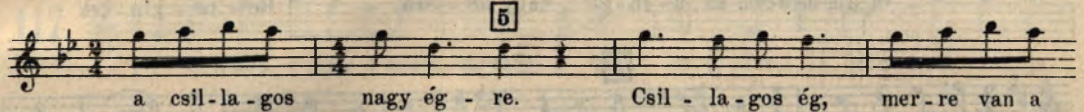
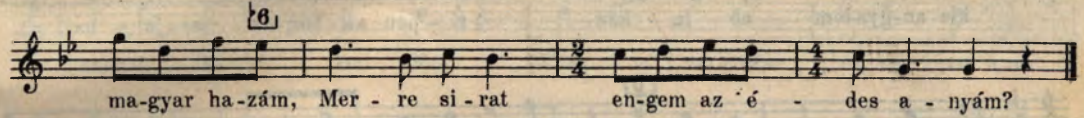
109. Zsin - de - lye - zik a ka - szár - nya te - te - jit, Mind el - vi - szik
Ma - rad it - ten

a le - gé - nyek e - le - jit. Rá - tok lá - nyok még az ég is be - bo - rult.
ket - tő - há - rom nyo - mo - rult:

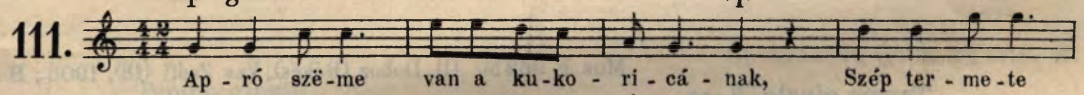
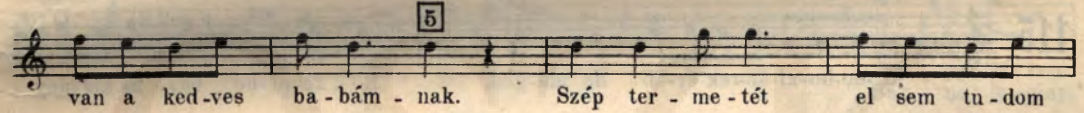
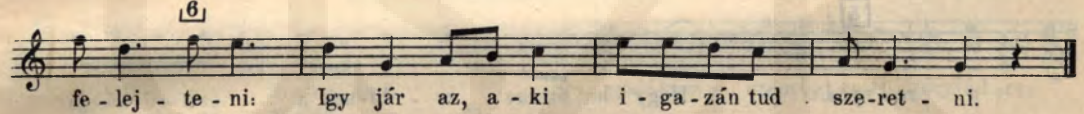
III. Körösladány (Békés), Kerekes Julia, (17), 1918.; B.

Tempo giusto.

110.
 Ki - me-gyek a do-ber-dó-i harc-tér - re, Föl - te-kin-tek

 a csil-la-gos nagy ég - re. Csil - la-gos ég, mer-re van a

 ma-gyar ha-zám, Mer - re si-rat en-gem az é - des a - nyám?

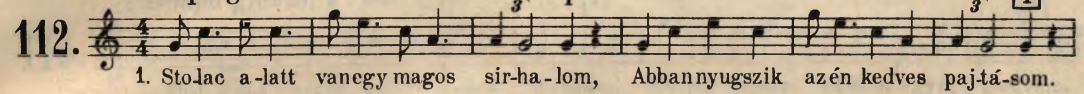
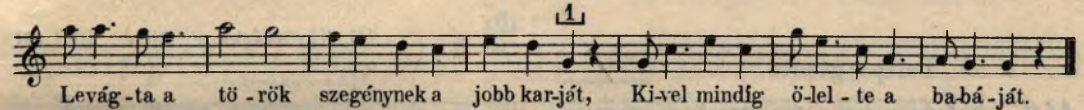
III. Jánoshida (Szolnok), 1918.; B.

Tempo giusto.

111.
 Ap - ró szé-me van a ku-ko - ri - cá - nak, Szép ter - me-te

 van a ked-ves ba-bám - nak. Szép ter - me-tét el sem tu-dom

 fe - lej - te - ni: Így jár az, a - ki i - ga-zán tud sze-ret - ni.

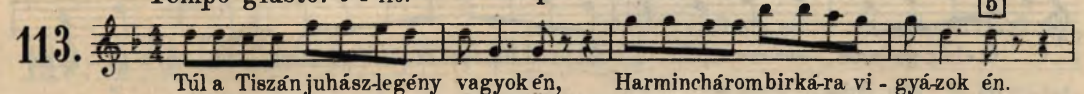
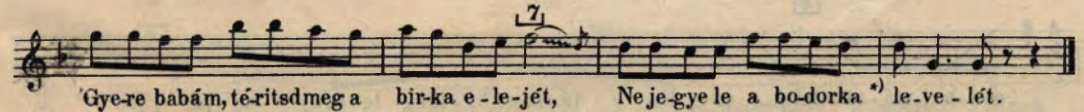
II. Tura (Pest), Gólya Gábor, 1906.; B.

Tempo giusto.

112.
 1. Sto-lac a-latt vanegy magos sir-ha-lom, Abbannyugszik azén kedves paj-tá-som.

 Levág-ta a tö - rök szegénynek a jobb kar-ját, Ki-vel mindig ö-lel - te a ba-bá-ját.

Muz. F. 960c); III. Vésztő (Békés), Szombati Zsuzsa (16), 1906.; B.

Tempo giusto. $\text{♩} = 116.$

113.
 Túl a Tiszánjuhász-legény vagyok én, Harminchárombirká-ra vi - gyázok én.

 Gye-re babám, téritsd meg a bir-ka e - le-jét, Ne je-gye le a bo-dorka *) le-ve - lét.

*) - lóhere-fajta.

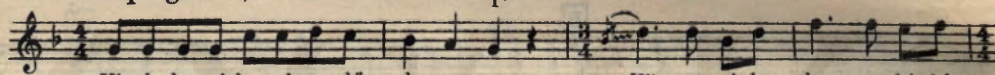
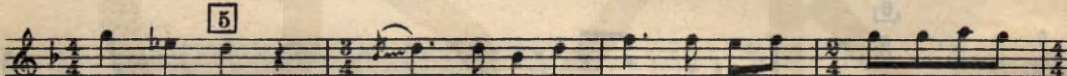
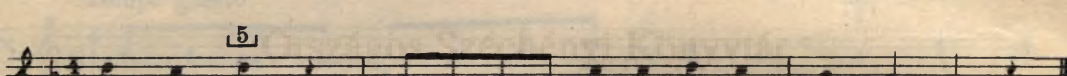
Muz. F. 993 c); I. Felsőiregh (Tolna), Német Etel (18), 1907; B.

Tempo giusto, ♩ = 80.

114. 1
 Vé-gig-men-tem az ü - rö - gi nagy uc - cán, Be - te - kin - tek
 5
 kis an-gya-lom ab - la - kán. É - pen ak - kor, de se - je - haj,
 5
 ve - tét - te föl az á - gyát, Rozma-ring-gal sö-pör-te ja szo-bá - ját.

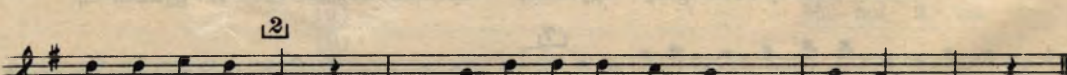
Muz. F. 962 b); III. Doboz (Békés), Vas Zsófi (18), 1906.; B.

Tempo giusto, ♩ = 89.

115. 1
 Ki-do-bo-zi ke-rek er-dő de ma-gos, Kö - ze-pi-be bar - na kis lány
 5
 a - ra - nyos. Hogy - ha én az er - dő-nek a szél-ső fá - ja
 5
 le - het - nék, A ba - bám-nak vál - la - i - ra bo - rul - nék.

III. Köröstárkány (Bihar), 1911.; B.

Tempo giusto.

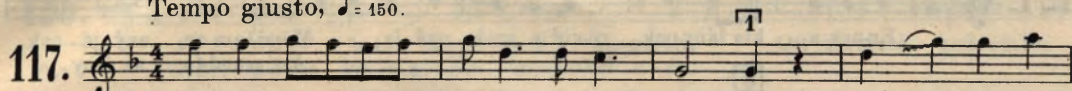
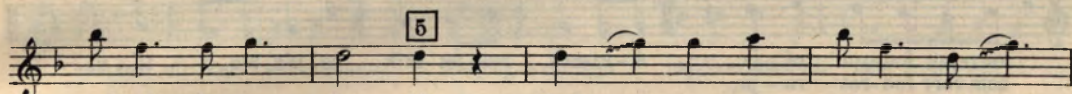
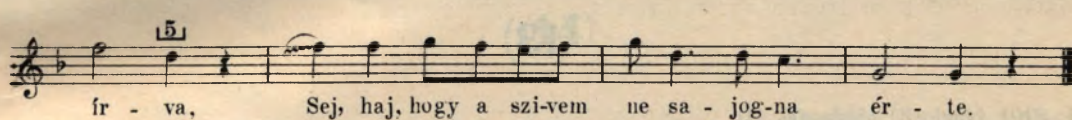
116. 1
 Be - lé - nye - si ál - lo - má - son ke - resz - tül Ti - zen - há - rom
 5
 fe - hér ga - lamb át - re - pül. Ti - zen - há - rom fe - hér ga - lamb, fe - hér - ga - lamb,
 2
 csu - haj, pá - rat - lan, — Én u - tá - nam bi - tang le - gény ne jár - jon.

(12)

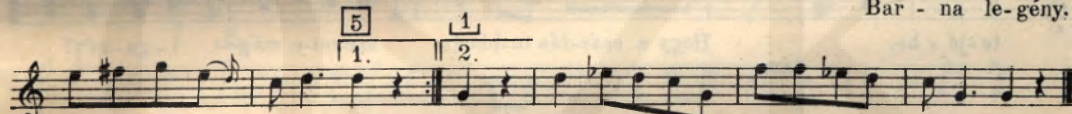
Muz. F. 1000 a); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 150$.

117.
 Sej, haj, é-des a-nyám, hu-szár a sze - re - tóm, El - vit - te ja

 zseb-jé - be ja ken - dóm. Csak a ne - vém rá ne vol - na

 ír - va, Sej, haj, hogy a szí-ve-m ne sa - jog-na ér - te.

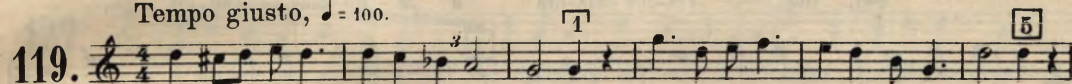
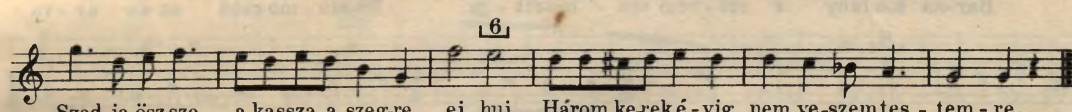
III. Jánoshida (Szolnok), 1918.; B.

Tempo giusto.

118.
 Sej, jaj de szé-les, jaj de hosz-zú az az út, A - me-lyi-ken
 Bar - na le-gény.

 bar-na le-gény el-in - duit. Sej, em-lé-kezz a szombát es-ti szavad-ra.
 térj visz-sza az u-tad - ra,

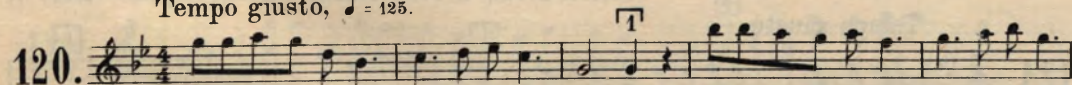
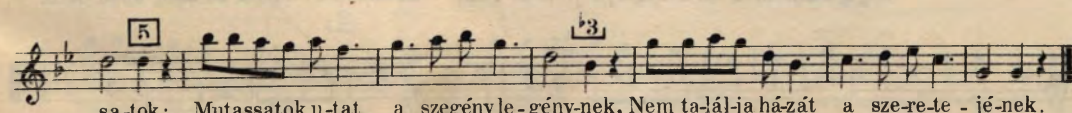
F. 1304 a); IV. Jobbágytelke (Maros-Torda), Balog Teréz (17), 1914.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 100$.

119.
 Hej, é-des a-nyám, kedves é-des a-nyám, Szed-je ösz-sze né-kem a gyász-gu-nyám,

 Szed-je ösz-sze, a-kassza a szeg-re, ej, huj, Három ke-rek é-vig nem ve-szem-tes - tem - re.

Muz. F. 956 b); I. Keszthely (Zala), 1906.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 125$.

120.
 Csil-la-gok, csil-la-gok, szé-pen ragyog - ja - tok, A szegény le-génynek u - tat mu-tas-

 sa-tok; Mutassatok u-tat a szegény le-gény-nek, Nem ta-lál-ja há-zát a sze-re-te - jé-nek.

I. Keszthely (Zala), 1906; B.

121. *Tempo giusto.*

En-nek a kis lány-nak rö-vid a szok - nyá - ja, Mond-tam az any - já - nak,
Asz mond-ta az any - ja,

varr-jon fod-rot rá - ja. A - ki-nek nem tet-zik, ne jár-jon u - tá - na.
nem varr fod-rot rá - ja,

(13)

III. Vésztő (Békés), Kocsis Juhász Róza (16), 1918; B.

122. *Tempo giusto.*

Fe-ke-te cse-re-pes a mi há-zunk te-te - je, Vad-ga-lambszál-lott a te -
Vad-ga-lamb, tur-bé-kold el

te-jé - be, Hogy a csár-dás tu-bi-cám sze-ret-e még i - ga-zán?
a nó - tám:

Muz. F. 172c); II. Adács (Heves), Kovács József; V.

123. *Tempo giusto.*

Sej, huj, vik-cos csiz-ma a lá - bo-mat szo-rít - ja,

Bar-na kis lány a szi - vem szo - mo-rít - ja. Ne szo - mo-rídd az én ár - va

szi - ve - met, Sej, huj, szen-ved-he-tek há - rom é - vig e - le - get.

Muz. F. 187a); II. Felsőtárkány (Heves), Kapocsi Teréz; V.

124. *Tempo giusto.*

Végigmentem a tárkányi, sejhaj, fő-uc-cán, Be-te-kin-tet-tem a ba-bám ab-la-kán.

É-phen akkor ve-tét-te meg pap-la-nos á-gyát, Rozmaringgal sē-prétteki pingált szo-bá-ját.

Muz. F. 994 e); I. Felsőiregh (Tolna), 1918.; B.

Tempo giusto, ♩ = 120.

125.
 Az ü - rö - gi fa - lu - vé - gen szól a mu - zsi - ka, Ott mu - la - tok ked - vem - re,
 Gye - re ked - ves kis an - gya - lom, menjünkel o - da.

 ba - bám sír ke - ser - ve - sen, Ro - po - gós csolk - ja raj - tam szá - rod, nem fe - lej - tēm el.

(14)

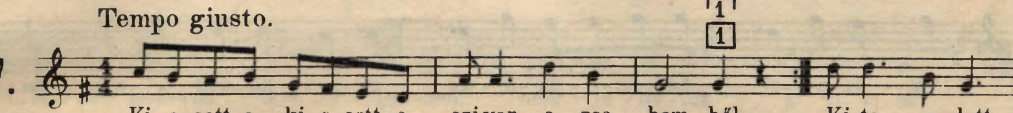
III. Jánoshida (Szolnok), 1918.; B.

Tempo giusto.

126.
 Ha fel - ü - lök, Bö - zsi - kém, a fe - ke - te gő - zös - re, Is - ten tud - ja,
 hol szá - lok ki be - lő - le. Majd ki - szá - lok a sva - rom - lé - ni -
 a je - lőt, Ott vár en - gem, Bö - zsi - kém, a szép gyá - szos te - me - tő.

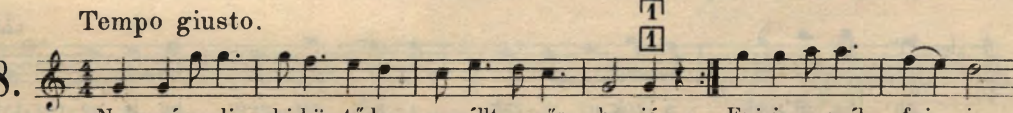
III. Békésgyula (Békés), Illés Panna (18), 1906.; B.

Tempo giusto.

127.
 Ki - e - sett a, ki - e - sett a szí - var a zse - bem - ből, - Ki - ta - ga - dott,
 Ki - ta - ga - dott, ki - ta - ga - dott ba - bám a szí - vé - ből,
 az - ért vagyok ár - va; - Jaj de szé - pen szól a ze - ne Gyula vá - ro - sá - ban.

I. Baracs (Fejér), 1906.; B.

Tempo giusto.

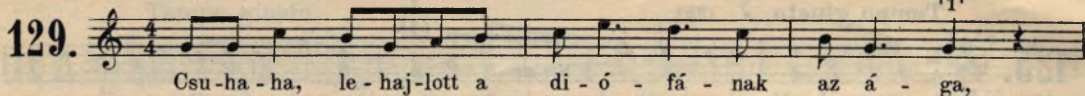
128.
 Nagy - vá - ra - di ki - kö - tő - ben megállt a gőz - ha - jó, Fúj - ja a szél, fúj - ja,
 Te - te - ji - be kivan tűz ve a nem - ze - ti zász - ló;
 ha - za - fe - lé fúj - ja, Az egy - be - li *) ő - reg ba - kák jön - nek sza - bad - ság - ra.

*) 1901 - beli.

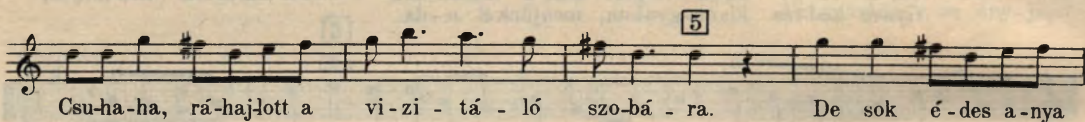

Tempo giusto.

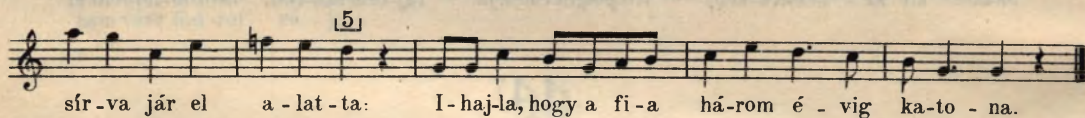
III. Sámson (Hajdu) 1906.; B.

129.

Csu-ha-ha, le-haj-lott a di-ó-fá-nak az á-ga,

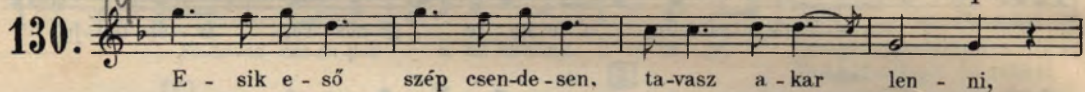
Csu-ha-ha, rá-hajlott a vi-zí-tá-ló szo-bá-ra. De sok é-des a-nya

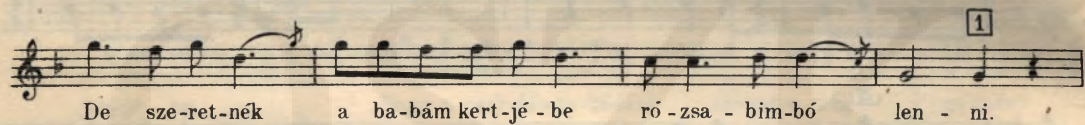
sír-va jár el a-lat-ta: I-haj-la, hogy a fi-a há-rom é-vig ka-to-na.

Muz. F. 965a); III. Vésztő (Békés), Szombati Zsuzsa, (16), 1906.; B.

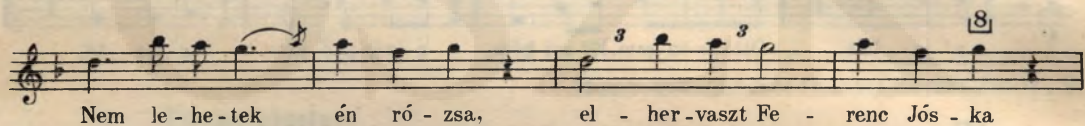
Tempo giusto, $\text{♩} = 96$.

130.

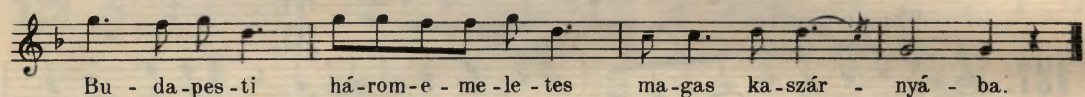
E-sik e-ső szép csen-de-sen, ta-vasz a-kar len-ni,

De sze-ret-nék a ba-bám kert-jé-be ró-zsa-bim-bó len-ni.

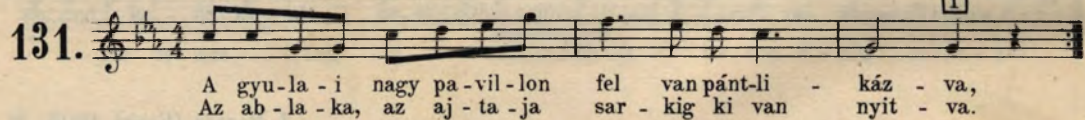
Nem le-he-tek én ró-zsa, el-her-vaszt Fe-renc Jós-ka

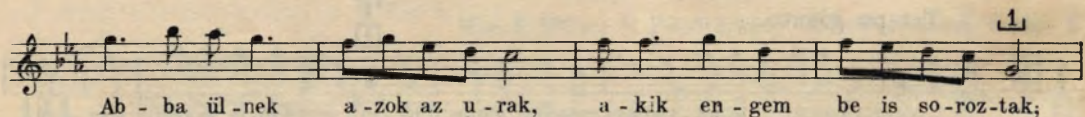
Bu-da-pes-ti há-rom-e-me-le-tes ma-gas ka-szár-nyá-ba.

III. Doboz (Békés), Hegedűs Zsófi (16), 1917.; B.

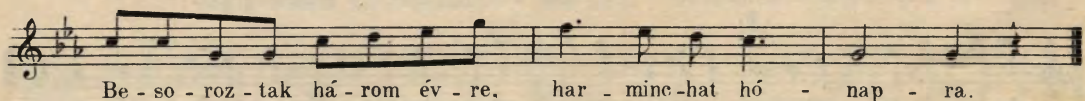
Tempo giusto, $\text{♩} = 100$.

131.

A gyu-la-i nagy pa-vil-lon fel van pánt-li-káz-va,
Az ab-la-ka, az aj-ta-ja sar-kig ki van nyit-va,

Ab-ba ül-nek a-zok az u-rak, a-kik en-gem be is so-roz-tak,

Be-so-roz-tak há-rom év-re, har-minc-hat hó-nap-ra.

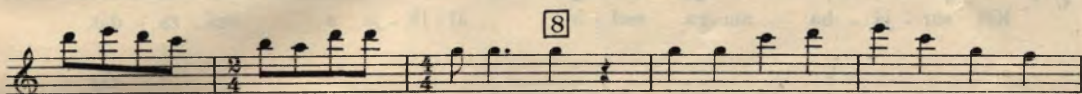

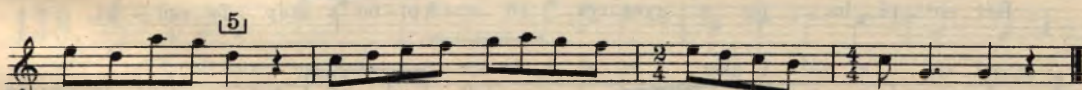
(15)

IV. Mezőpanit (Maros-Torda), 1912.; L.

Tempo giusto.

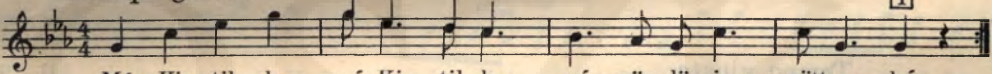
132. Bar-na kis lány le - ve - let ír, rá - bo - rul az asz - tal - ra, O - da meg - az

 é - des any - ja, kér - di tő - le: mi ba - ja? - Ne kér - dez - ze é - des a - nyám,

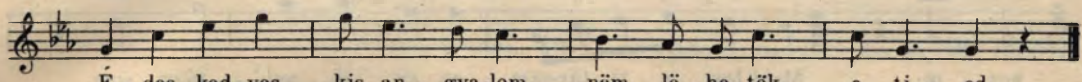
 nincsem - mi ba - jom, Jól tud - ja, hogy ár - va va - gyok, galambo - mat si - ra - tom.

Muz. F. 310b); II. Kistild (Bars), Varga Juli (19); V.

Tempo giusto.

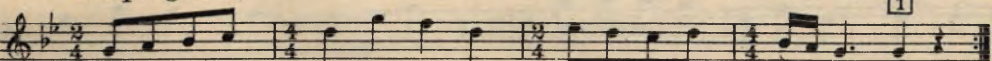
133. Már Kis - til - den, már Kis - til - den ré - g - en lé - je - s - ètt a hó, -
Azt gon - dol - tam, kis an - gya - lom, vé - led lé - je - s - ètt a ló,

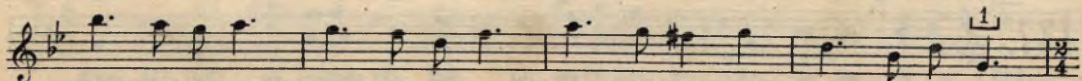
 Ki - tö - rött a jobb ke - zed, mi - vel ő - lelsz en - g - è - met; -

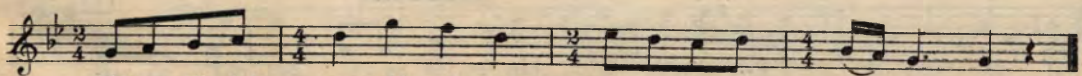
 É - des ked - ves kis an - gya - lom, nem lé - he - t - èk a ti - ed.

I. Baracs (Fejér), 1906.; B.

Tempo giusto.

134. Ha be - me - gyek, ha be - me - gyek a ba - ra - csi csár - dá - ba,
Cif - ra - nye - lű, kis bics - ká - mat vá - gom a ge - ren - dá - ba.

 A - ki le - gény, az ve - gye ki, a - ki bá - tor, az te - he - ti:

 Még az é - j - jel zsan - dár - vér - rel í - rom ki a ne - ve - met.

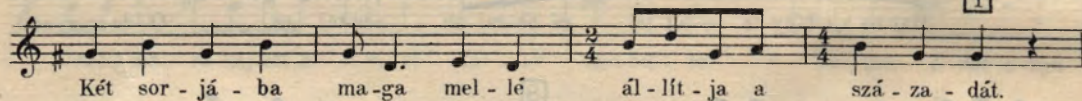
Tempo giusto.

II. Dejtár (Nógrád), 1912.; M.

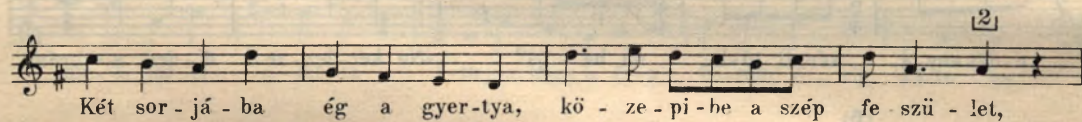
135.

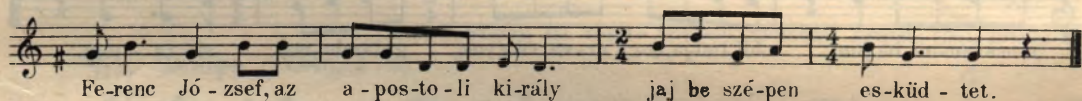
Fe-renc Jó-zsef, az a-pos-to-li ki-rály sze-re-ti a re-gu-tát,

Két sor-já-ba ma-ga mel-lé ál-lít-ja a szá-za-dát.

Két sor-já-ba ég a gyer-tya, kö-ze-pi-be a szép fe-szü-let,

Fe-renc Jó-zsef, az a-pos-to-li ki-rály jaj be szé-pen es-kü-d-tet.

(16)

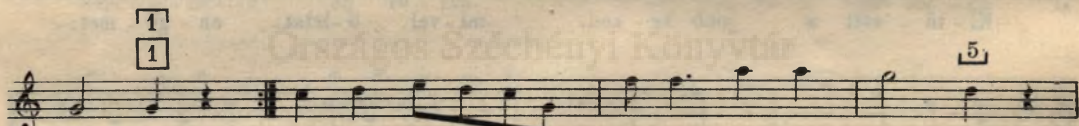
Tempo giusto.

II. 1917.; K.

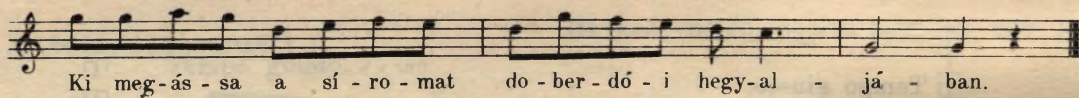
136.

Mi-kor szür-ké-be öl-töz-tem, a-zon kezd-tem gon-dol-Ki lesz az én u-ti-tár-sam, ha ja harc-tér-re kell

koz-ni: Majd lesz u-ti-tár-sam az én jó paj-tá-som, men-ni?

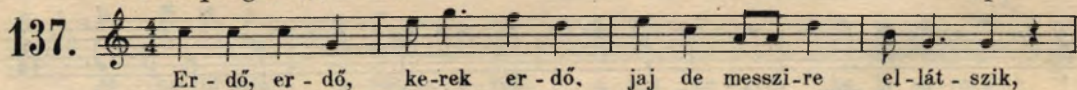

Ki meg-ás-sa a sí-ro-mat do-ber-dó-i hegy-al-já-ban.

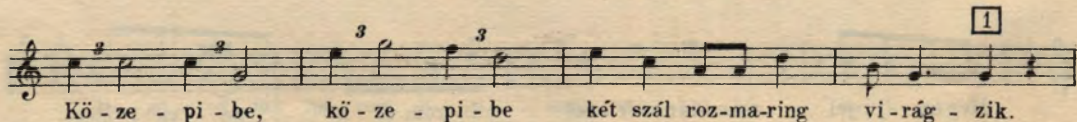
Muz. F. 956a); I. Keszthely (Zala), 1906.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 140$.

137.

Er-dő, er-dő, ke-rek er-dő, jaj de messzi-re el-lát-szik,

Kö-ze-pi-be, kö-ze-pi-be két szál roz-ma-ring vi-rág-zik.

E - gyik haj - lik a vál - lam - ra, má - sik a ba - bám - é - ra,
Rá - haj - tom a bús fe - je - met ba - bám ö - le - lő kar - já - ra.

Tempo giusto. III. Körösladány (Békés), Kerekes Julia (17), 1918., B.

138. 1. Mi - kor megyek Ro - má - ni - a fe - lé, még a fák is sír - nak,
Rez - gő nyár - fa hul - lat - ja le - ve - lét, az is en - gem si - rat. Si - rass, si - rass,
rez - gő nyár - fa, bo - rul - jál a ba - bám vál - lá - ra, Sugjad né - ki be - le a fü - lé - be:
fáj, fáj, fáj a szi - vem ér - te, ba - bám, fáj, fáj, fáj a szi - vem ér - te.

Muz.F. 966 b); III. Vésztő (Békés), Szombati Zsuzsa, (16), 1906., B.
Tempo giusto, $\text{♩} = 96 - 100$.

139. Kis ker - tem - ber, se - je hu - ja haj, egy ró - zsa - fát ül - tet - tem,
Es - te, reg - gel, i - haj csu - haj - ja, köny - nye - im - mel ön - töz - tem.
Meg - ár - tott a tö - vé - nek, se - je hu - ja, gyen - ge le - ve - le - jé - nek; -
Már én töb - bet, i - ca hej - re haj, nem hi - szek a le - gény - nek.

(17)

Muz. F. 639a); I. Resznek (Zala); V.

Tempo giusto.

140.

Gá-bor-gy-há-zi Te-lők a-latt, an-gya-lom, ra-gyo-gú csil-la-gom,

De sok gya-log u-tak vannak, an-gya-lom, ra-gyo-gú csil-la-gom. Minden kis-lány

egy-gyet csi-nál, Sej, kja*) sze-re - tü-jé - hez-jár, an-gya-lom, ra-gyo-gú csil-la-gom.

*)=ki a.

IV. Marosvásárhely (Maros-Torda), 1916.; B.

Tempo giusto.

141.

Ez a kis lány, ez a bar-na kis lány re-zet ho-zott az es - te,
Réz-sar - kan-tyút, hej de réz-sar-kantyút csi-nál-ta-tott be-lő - le.

Aj de szé - pen csen - gett - pen - gett csü - tör - tők es - te,

Mi-kor azt a ré - gi jó ba-bá - ját aj - ta - ján be - en - ged - te.

(18)

Muz. F. 933 b); III. Békésgyula (Békés), Illés Panna (18), 1906.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 102$.

142.

Ha csak-u-gyan, csak-u-gyan, ha csak-u-gyan nem ta-lá-lok sze-re - tőt,

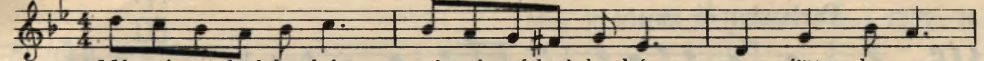
Fel-szán-ta-tom a csor-vá-si te-me-tőt. Ve-tek be-lé roz-ma-rin-got,

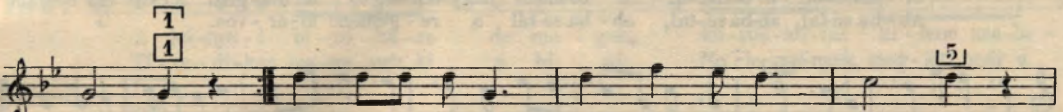
Az én ba-bám, a ba-bám, az én ba-bám más-sal é-li vi-lá-gát.

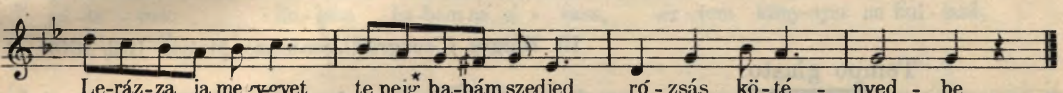

IV. Jobbágytelke (Maros-Torda), Balog Teréz (17), 1914.; B.

Tempo giusto.

143.
 Már mi-ná-lunk ba-bám, már mi-ná-lunk ba-bám az jött be szo -
 Nem sze-dik a lá-nyok, nem sze-dik a lá-nyok megy-gyet a ko -

 kás - ba, Fel-megy a le-gény meggy - fa te - te - jé - be,
 sár - ba.

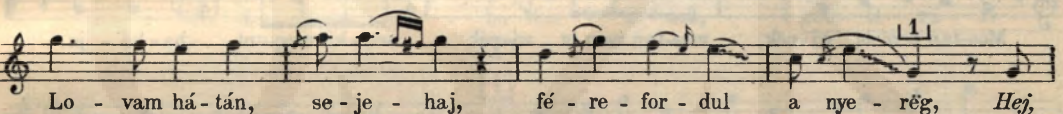

 Le-ráz-za ja me-gyget te pejj ba-bám szedjed ró-zsás kö-té - nyed - be

* = pedig

Muz. F. 998a); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 80$.

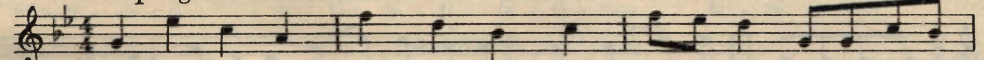
144.
 Á - tul - men-nék én a Ti-szán, nem me-rék, nem me-rék, de nem me-rék,
 At - tul fé - lek, hogy a Ti-szá-bá je-sék, hogy a Ti-szá - bá je-sék.

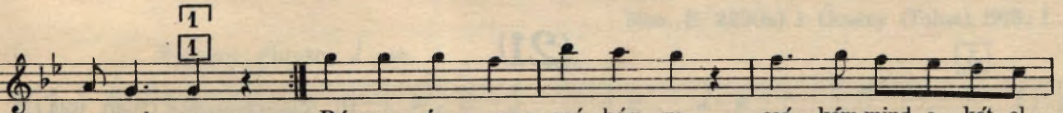

 Lo - vam há-tán, se-je - haj, fé - re - for - dul a nye - rög, Hej,

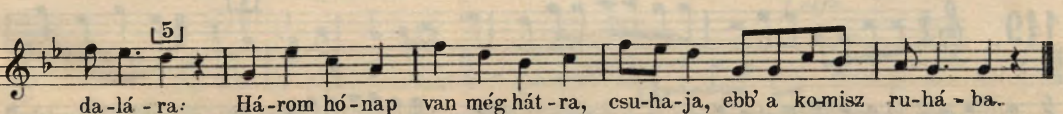

 Ti - sza, Du - na hab-gya-i közt el-ve-szék, a ba - bá-mé nem lő - szék.

III. Sámson (Hajdu), 1906.; B.

Tempo giusto.

145.
 Deb - re - ce - nyi nagy ka - szár - nya, csu-ha-ja, sár-gá-ra van
 Há - rom é - vet, nyolc hó - na - pot, csu-ha-ja, én is el - től -

 me-szel - ve, Rá van ír - va csá-kóm-ra, csá - kóm mind a két ol -
 tők ben - ne.

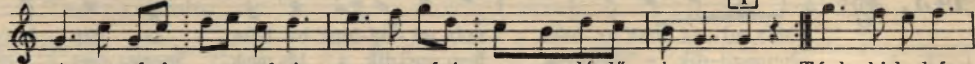

 da-lá - ra: Há - rom hó - nap van még hát-ra, csu-ha-ja, ebb' a ko-misz ru-há - ba.

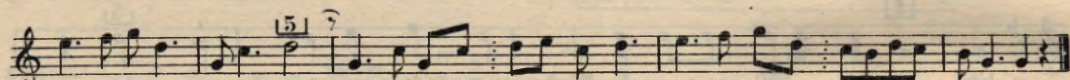
(19)

Muz. F. 954a); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Parlando, $\text{♩} = 68$.

146. 1
1

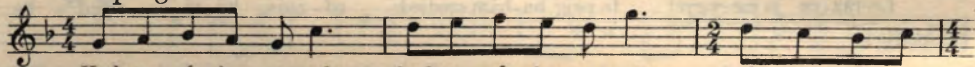
A ta-má-si, a ta-má-si, a ta-má-si nagy-ven-dég-lő de ma-gos, Tárd ki ba-bám
Ab-ba sé-tál, ab-ba sé-tál, ab-ba sé-tál a re-gemenc fő-or-vos.

 15

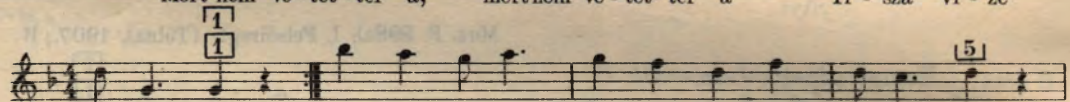
két ka-ro-dat, ö-lelj meg, Hogy a fel-cser, kutya fel-cser, ku-tya fel-cser ne vi-zi-tál-hasson meg!

III. Horgos (Csongrád), Szaniszló Matild (18), 1906.; B.

Tempo giusto.

147.

Ked-ves é-des a-nyám, ked-ves é-des a-nyám, mért szül-tél a
Mért nem ve-tet-tél a, mért nem ve-tet-tél a Ti-sza vi-ze

 1
1 5

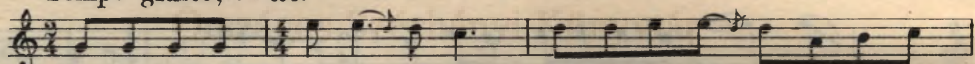
vi-lág-ra? Ti-sza vi-ze vitt vó-na ja Du-ná-ba,
a-lá-ja?

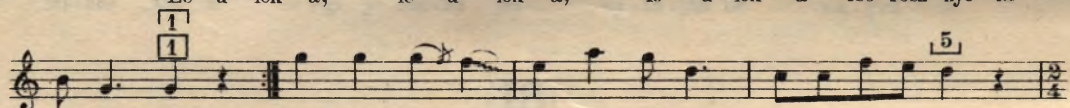
Mos-tan nem is vó-nék, mos-tan nem is vó-nék sen-ki meg-unt ba-bá-ja.

Muz. F. 963b); III. Doboz (Békés), 1906.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 104$.

148.

Ha be-me-gyek, ha be-me-gyek, ha be-me-gyek a do-bo-zi
Le-ü-lök a, le-ü-lök a, le-ü-lök a cse-resz-nye-fa-

 1
1 5

csár-dá-ba, -Kocs-má-ros-né, ar-ra ké-rem rög-tón jő-jön ki,
ló-cá-ra.

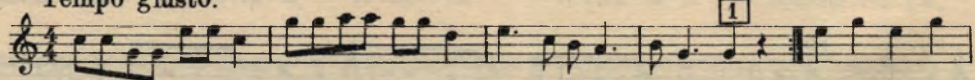

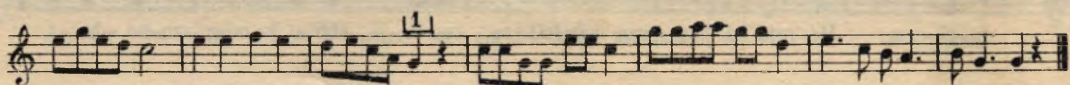
Ezt a cse-kély a-dós-sá-gom, bo-rom á-rát ki a-ka-rom fi-zet-ni.

(21)

III. Rákoskeresztúr (Pest), 1914.; B.

Tempo giusto.

149. 1
1

 11

(22)

Muz. F. 1048b); I. Kánya (Tolna), 1907.; B.

150. Tempo giusto, ♩ = 100.

A ká-nya-i bi-ró há-za de ma-gos, kö-rös-kö-rül ki-lenc zsa-lu -
 Ti-ze-di-ken ma-ga néz ki a bi-ró: -No le-gé-nyek, meg-jött már a

1

1

5

gá-té - ros, -En-gém ba-bám ne si - rass, ér - tem köny-nyet ne hul - lass,
 be - hi - vő!

Be-ír-ták a ne-ve-met a nagy könyv-be, a ta-má-si „Ko-ro-na”ven - dég-lő - be.

II. 1916.; B.

151a) Tempo giusto.

Sze-gény asz - szony fi - a va-gyok, rom - ti - rá - ri
 Min - den kocs - má - ba tar - to - zok, rom - ti - rá - ri

1

1

ra-ti ta-ti ta-ti-tom ti-rá - rom. Jaj is - te-nem, hogy ad - jam meg,
 ra-ti ta-ti ta-ti-tom ti-rá - rom,

1. refr.

5

rom - ti - rá - ri ti - rá - rom, Hogy a ba-bám ne tud - ja meg,

2. refr.

rom-ti - rá - ri ra - ti ta - ti ta - ti - tom ti - rá - rom,

3. refr.

Muz. F. 2330a) I. Ócsény (Tolna), 1913.; L.

151b) Tempo giusto, ♩ = 88.

1. Já - nos bá - csi he - ge - dű - je Ej, ti-ráj - rom ti - ráj - rom,

1. refr.

5

Ma-radt vó - na az er - dő - be, Ej, ti-ráj-rom ri-ti-ti-ti ri-ti-tom, ti-ráj - rom,

2. refr.

C. I. 1.

Muz. F. 1189c); I. Pankasz (Vas), Kardos Szidi; V.

152. *Tempo giusto.*

1. Szán-tot-tam gyö-pöt, Ve-tét-tem gyön-gyöt, Hajtot-tam á-gát, Széd-tem vi-rá-gát.

2.

Muz. F. 2320b); I. Ócsény (Tolna), Nyul Rozália (53), 1913.; L.

153. *Parlando.*

El-mentazén ró-zsám l-de-gen or-szág-ba, Azt i-zen-te visz-sza, Men-jek el u-tá-na.

Muz. F. 301c); II. Pográny (Nyitra), Mészáros Ambrusné, V.

154. *Parlando.*

So-ha-sé lát-ta-lak, Ném is ös-mer-te-lek,
Csak hi-red hal-lot-tam, Má még-sze-ret-te-lek. *Huj!*

Muz. F. 981a); I. Felsőnyék (Tolna), 1907.; B.

155. *Parlando, ♩ = 92.*

1. Hi-rés bé-tyár va-gyok, Pat-kó az én ne-vém,
Ti-zén-há-rom mé-gye Rég ke-res-tet en-gém.

Muz. F. 2303b); IV. Gyergyócsomafalva (Csík), 1907.; B.

156. *Parlando.*

2. Csak azt szá-nom-bá-nom, Tő-led még kell vál-nom,
Sok u-tán-nad va-ló Já-rá-sim saj-ná-lom.

Muz. F. 1012c); Csíkrákos (Csík), Péter Balázsné Szabó Tékla (35), 1907.; B.

157. *Parlando*, $\text{♩} = \text{cca } 116.$ 5 2

1. Mé - nyecs - ke, mé - nyecs - ke, Te bar - na mé - nyecs - ke,

Rég még - mond - tam né - ked, Ne mēnj a cse - rés - be.

Muz. F. 2302a); IV. Gyergyósomafalva (Csík), 1907.; B.

158. *Parlando.* 1 6

1. Dom-bon van a há - zam, *Hn* Szel - nek van for - dít - va,

Ej, — ke-rék az ab - lak - ja, In - gem les - nek raj - ta.

2. Ej, ne bú - sulj, ne bán - kódj, *Hn* Ne is sí - rán - koz - zál,

Még - se-gít a jó is - ten, Csak jól i - mád - koz - zál.

Muz. F. 796b); II. Nagymegyer (Komárom), Rácz József (60), 1910.; B.

159. *Tempo giusto*, $\text{♩} = 77.$ 5 3

Hēr - vadj, ró - zsám, hēr - vadj, Mer az e - nyim nem vagy.

Ha az e - nyim vol - nál, Kü - lön - bet nyi - lon - nál.

Muz. F. 1345c); II. Ipolyság (Hont), 1910.; B.

160. *Tempo giusto*, $\text{♩} = 144.$ 3 3

Ha - za, gaz - da, ha - za, Bé van a ló fog - va,

Héj vár-me - gye - há - zá - nál Szól a csen - gő raj - ta.

III. Ujszász (Pest), Kónyár Verka (12), 1918.; B.

161. *Tempo giusto.*

1. Egy öz - vegy asz - szony - nak Volt ti - zen - két lá - nya,
A ti - zen - ket - te - dik Lon - don - vár I - lon - ka.

Muz. F. 1002a); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

162. *Tempo giusto, ♩ = 53.*

1. E - lej - be, e - lej - be, Sár - ga ló e - lej - be,
Hogy bé nē u - gor - jon Vi - rá - gos kis ker - be!

Muz. F. 1644a); II. Derczen (Bereg), Orosz Ferenc (62), 1912.; B.

163. *Tempo giusto, ♩ = 120.*

1. Itt van az i - de - je, Há - za - sod - ni ké - ne;
Nem tu - dom, kit ve - gyek, Fi - a - talt vagy vé - net.

Muz. F. 1618c); III. Köröstárkány (Bihar), 1912.; B.

164. *Tempo giusto, ♩ = 70.*

1. Két út van e - lőt - tem, Me - lyik - re in - dul - jak?
Há - rom sze - re - tőm van, Me - lyik - től bú - csúz - zak?

IV. Karczfalva (Csík), 1907.; B.

165. *Parlando.*

1. -Jó na - pot, jó na - pot Hom - ró - di nagy - asz - szony!
Hol va - gyon, hol va - gyon Hom - ró - di Zsu - zsan - na?

Muz. F. 968b); IV. Kibéd (Maros-Torda), Dósa Anna (15), 1906.; B.

166. Tempo giusto, $\text{♩} = 92$.

1. Ve - tet - tem vi - jo - lát, Vá - rom ki - ke - let - jét,
Vá - rom a ba - bám - nak Ha - za - jö - ve - 'e - lét.

Muz. F. 1008a); III. Jászberény (Szolnok), 1907.; B.

167. Tempo giusto, $\text{♩} = 72$.

I - gyunk itt, mert van mit, Jó gaz - da la - kik itt,
Nem csu - rog, nem csē - peg, El - mu - lat - ha - tunk itt.

Muz. F. 1016c); IV. Vacsárcsi (Csík), 1907.; B.

168. Parlando, $\text{♩} = 96$.

1. Áld - ja meg az is - ten Azt az é - des a - nyát,
A - ki ka - to - ná - nak Ne - ve - li a - fi - át.

Muz. F. 299a); II. Pográny (Nyitra), Gyepes Rózi (80); V.

169. Tempo giusto.

Jel - metsz - tem az uj - jam, Fo - lyik pi - ros vé - rēm;
Mesz - sze van ga - lam - bom, Ki kö - tyi még ne - kem?

F. 1362a), III. Rákoskeresztúr (Pest), Burger Zsuzsa (16), 1915.; B.

170. *Tempo giusto*, $\text{♩} = 84-100$. 1 2

a) Ül - tet - tem i - bo - lyát, Roz - ma - ring mi vy - šou,
 Öz - vegy em - bert vár - tam, Mlá - de - nec mi pri - šou.

Muz. F. 815a), IV. Magyargyerómonostor (Kolozs), Barta Erzsi (16), 1910.; F.

171. *Tempo giusto*, $\text{♩} = 71-100$. 1 1

1. Jár - jad pap a tán - cot, A - dok száz fo - rin - tot.
 -Nem já - rom, nem tu - dom, Pap - nak tán - cot jár - ni.
 nem il - lik, nem sza - bad

III. Ujszász (Pest), Dobóczy Bernátné (26), 1918.; B.

172. *Tempo giusto*. 1 2

1. Egy - szer egy ki - rály - fi Mit gon - dolt ma - gá - ba,
 Hə hə həñ, ha ha ha, Mit gon - dolt ma - gá - ba:
réfr.

Muz. F. 952d); I. Felsőiregh (Tolna), 1916.; B.

173. *Tempo giusto*, $\text{♩} = 50-60$. 1 4

1. Bé - res va - gyok, bé - res, Bé - res - nek sze - gőd - tem;
 Sej, itt az új - esz - ten - dő, Jön a sze - kér ér - tem.

II. Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

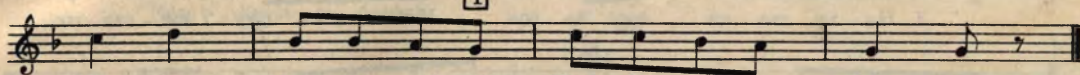
174. *Tempo giusto*, $\text{♩} = 108-120$. 1 5 5

1. Volt - e o - lyan ju - hász, Volt - e o - lyan ju - hász,
 Héj huj ti - raj - lá - rom, Héj huj ti - raj - lá - rom, *D var.*

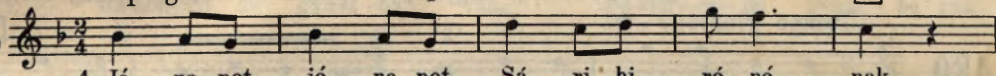
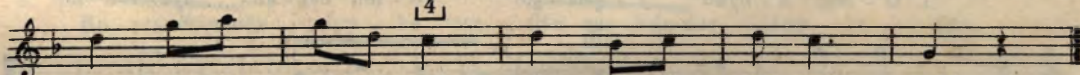
Muz. F. 2239a); I. Resznek (Zala); V.

Tempo giusto.

175.
Két szál pün-kösd-ró - zsa Ki - haj - lott az út - ra,
El a - kar her - vad - ni, Nines ki le - sza - kít - sa.

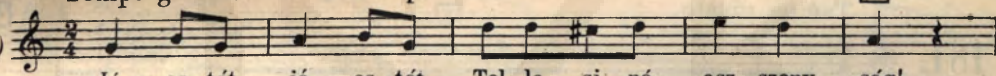
III. Tápiószele (Pest), 1906.; B.

Tempo giusto.

176a)
1.-Jó - na - pot, jó - na - pot Sá - ri bi - ró - né - nak,
Sá - ri bi - ró - né - nak, A Ka - ti lá - nyá - nak!

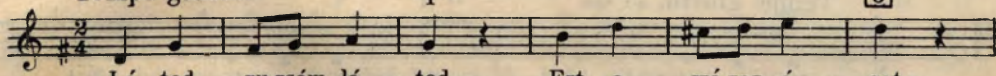
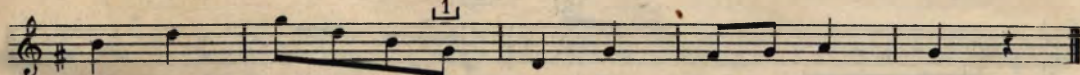
IV. Csíkjenőfalva (Csík), 1907.; B.

Tempo giusto.

176b)
-Jó - es - tét, jó - es - tét Tol - la - si - né asz - szony - ság!
Hol van az az ü - gy es lány. Ki az es - te hoz - zám járt?

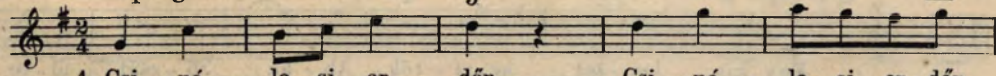
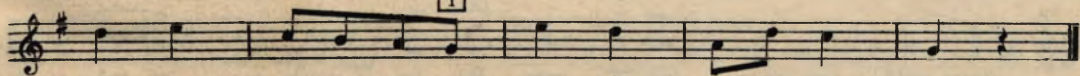
I. Felsőiregh (Tolna). 1906.; B.

Tempo giusto.

177.
Lá - tod ruzsám, lá - tod Ezt a szá - raz á - gat,
Ha ez ki - vi - rág - zik, Ak - kor le - szek pá - rod.

Muz. F. 11; II. Csincse (Borsod), Kis Zsófi; V.

Tempo giusto.

178.
1. Csi - ná - lo - si er - dón, Csi - ná - lo - si er - dón
Van egy fi - a - tal fa, Van egy fi - a - tal fa,

3.

II. Nemesócsa (Komárom), 1913.; L.

179. *Tempo giusto.* [2] [V]

1. Gu - ta ma - ga egy vá - ros, Van ab - ba egy mé - szá - ros;
 Van két lo - va, jó há - mos, Ba - ga - ri - a szer - szá - mos.

Muz. F. 799b); II. Nagymegyer (Komárom), Magyarai Károly (40), 1910.; B.

180. *Tempo giusto, ♩ = 107.* [3] [3]

1. Ö - reg - a - nyád i - gen jó, Té - len esi - kó, nyá - ron ló;
 Ha fel - ül a tűz - hely - re, On - nan mond - ják: ne ló ne!

IV. Jobbágytelke (Maros-Torda), Boldizsárné (70), 1914.; B.

181. *Tempo giusto.* [5] [4]

Ki - vi - rág - zott már a nád - Sne - kem í - gért vót a - nyád.
 Főd - be ve - szett a re - tek, ... Más az, a - kit sze - re - tek.

Muz. F. 806d); II. Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

182. *Tempo giusto, ♩ = 120.* [1] [1]

Hej, sár e - lő, sár e - lő, Sán - ta Be - ke állj e - lő!
 Hej sár e - lő, sár e - lő, Sán - ta Be - ke állj e - lő!

Muz. F. 1173b); I. Kisrákos (Vas), Marton Dániel (66); V.

183. *Tempo giusto.* [4] [3]

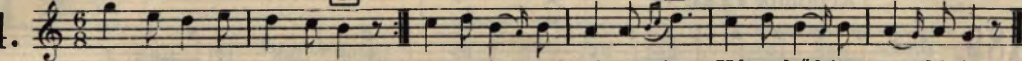
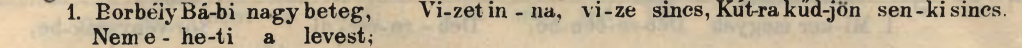
Égy kis ker - tet ke - ri - tők, Ab - ba ró - zsát ül - te - tők;
 Szom - széd asz - szon kis lá - nya Rá - ka - pott a ró - zsá - ra.

Tempo giusto.

II. Nagymegyér (Komárom), 1910; B.

184.

1. Borbély Bá-bi nagy beteg, Vi-zet in - na, vi-ze sínes, Kút-ra kűd-jön sen-ki sínes.
Nem e - he-ti a levest;

Muz. F. 58d); I. Pápa (Veszprém), Egerszegi János; V.

185.

Ba-kony-er - dő gyász - ba van, Ba-kony-er - dő gyász - ba van,

Ró - zsa Sán-dor ágy - ba van, Ró - zsa Sán-dor ágy - ba van.

4.

Muz. F. 473c); IV. Lengyelfalva (Udvarhely), Orbán Ákosné (45); V.

186.

El - in - du - la há - rom ár-va A há-rom kis esi - por-ká-val

Az er-dő - be ep - rőt szed-ni, Az er - dő-be ep-rőt szed-ni.

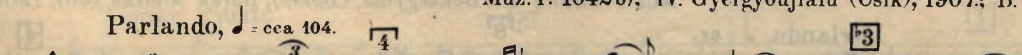
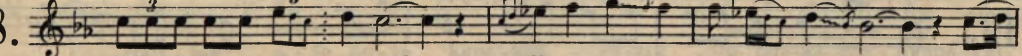
Muz. F. 959b); III. Doboz (Békés), 1906; B.

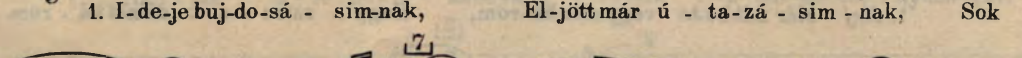
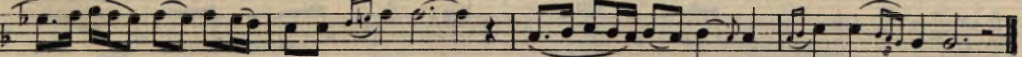
187.

1. Bé-kés vá - ros de szép helyt van, Mert a templom kö-ze-pén van;

Aj - ta - já - ba ró - zsa-esip - ke, Rá - szál-lott egy bús ger - li - ce.

Muz. F. 1042b); IV. Gyergyóujfalva (Csík), 1907; B.

188.

1. I-de-je buj-do-sá - sim-nak, El-jött már ú - ta-zá - sim - nak, Sok

o - ka-i vadnak an-nak Az ——— én el - buj - do-sá - simnak.

Muz. F. 942a); II. Tura (Pest), Versecky József (40), 1906.; B.

189. Parlando, $\text{♩} = 84$.

1. Mi-kor megyek Deb-re-cen-be, Deb-re-ce-ni tör-vényszék-be,
Lá - tom a sok u-rat ír-ni, Rám-te - lín-tett va-la-meny - nyi.

Muz. F. 923a); III. Békésgyula (Békés), Borek András (40), 1906.; B.

190. Parlando, $\text{♩} = 152$.

1. Szó-ga-le-gény a pusz-tá-ba Gondol-ko-zik ő ma-gá-ba,
Gon-dol-ko-zik ő ma-gá-ba, Ho-va száll-jon éc-ca-ká-ra?

F. 1318a), IV. Székelyvaja (Maros-Torda) 1914.; B.

191. Parlando, $\text{♩} = 96$.

1. Ke-se-re-dett az az a-nya. Ki-nek két fi-a ka-to-na. *M*
E-gyik káp-lár sa más hú-szár, *M* Pesti ka-szár - nyá-ba sé - tál.

Muz. F. 1028c), IV. Tekerőpatak (Csik), 1907.; B.

192. Parlando, $\text{♩} = 60$.

1. Mi-helyt, mi-helyt férhez men-tem, Mingyár bú-sul - ni kez - dēt - tem;
Én u-ra-mat nem sze-ret - tem, Egy ko-mámmal meg-ö-let-tem.

Muz. F. 926b); III. Békésgyula (Békés), Borek András (40), 1906.; B.

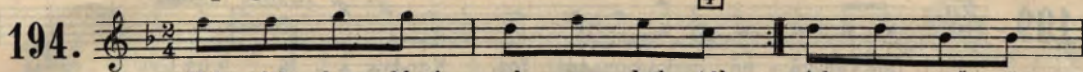
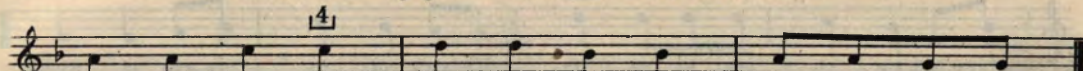
193. Parlando, $\text{♩} = 92$.

1. Hej Már két he-te vagy már há-rom, Hogy a szám - a - dómatvá - rom.
A - mo-da gyün, a-mint lá - tom, Fecs - ke-ha-sú sza-már-há - ton.

F. 1287b); IV. Nyáradremete (Maros-Torda), Tót György (37), 1914.; B.

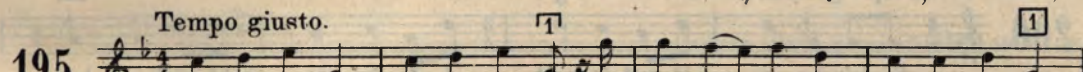
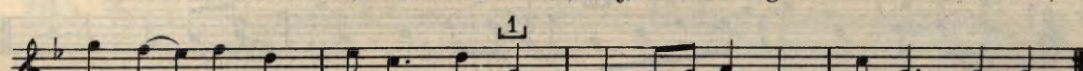
Tempo giusto, ♩ = 120.

194.

-Kelj fel kan - dász! el - a - lud - tál, -Ad - sza szű - röm
El - ment a nyáj s itt ma - rad - tál.

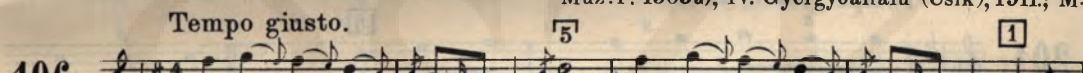
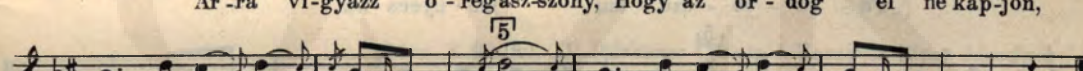
meg a bal - tám, Had men - jek a nyá - jam u - tán.

Muz. F. 327f); I. Ócsény (Tolna), Szél János.; V.

195.

Ku - ko - ri - ca, ku - ko - ri - ca, Hej, Pat - to - ga - tott ku - ko - ri - ca;
É 'sszép asz - szon pat - tog - tat - ta, Hej, sze - re - tő - je ro - pog - tat - ta.

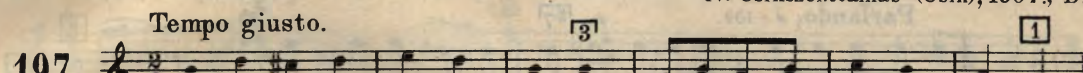
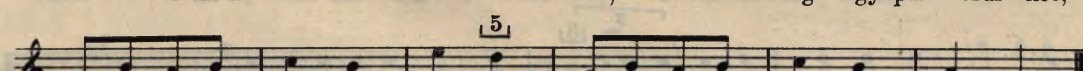
Muz. F. 1505a); IV. Gyergyóalfalu (Csík), 1911.; M.

196.

Ar - ra vi - gyázz ö - regasz - szony, Hogy az ör - dög el ne kap - jon,
Bi - hal - bőr - be *) ö - töz - tes - sen, Po - kol - ba be - dö - cög - tes - sen.

*) bivalybőrbe.

IV. Csíkszenttamás (Csík), 1907.; B.

197.

Nem lát - tam én tél - be fecs - két, Most öl - tem meg egy pár csür - két;
Et - tem an - nak szű - vit, má - ját, - Csó - ko - lom ga - lam - bom szá - ját.

II. Ipolybalogh (Hont), 1912.; M.

198.

Hajt - ják a fe - ke - te kecs - két, Ve - rik a bar - na me - nyecs - két.
Ha ve - rik is, meg - ér - dem - li. Ki az u - rát nem sze - re - ti.

Muz. F. 774b); III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

199. *Tempo giusto, ♩ = 92-96.* 5 1

1. Hej, Var-gá - né ká-posz-tát főz, Kon-tya a - lá ü - tött a gőz;
Hány-ja - ve - ti fa - ka - na - lát: Ki - nek ad - ja Zsu - zsa lá - nyát?

Muz. F. 958a), I. Balatonberény (Somogy), lfi Juli (25), 1906.; B.

200. *Tempo giusto, ♩ = 150.* 5 2

Fe - hér La - ci lo - vat lo - pott A fe - ke - te hegyek a - latt;
U - tá - na ment Gönc vá - ro - sa Fa - lu - jus - tul, had - na - gyos - tul.

Muz. F. 1321a); II. Nagymegyér (Komárom), 1910.; B.

201. *Tempo giusto, ♩ = 104.* 5 5

Csi - ese - ri - bor - só, vad - len - cse, Most ad - ta
Fe - ke - te - sze - mű me - nyecs - ke;
is - ten ke - zem - re, Mos já - rom ve - le ked - vem - re.

Muz. F. 1027b), IV. Csíkszenttamás (Csík), 1907.; B.

202. *Parlando, ♩ = 102.* 5 5

-Hogy - ha el - mész ka - to - ná - nak, Moñ még fi - am, hol kap - lak még?
-Je - resz? ki Ga - li - ci - á - ba Sott még - kapsz egy kor - cso - má - ba.

*) jer - sze.

Muz. F. 466a); IV. Árvátfalva (Udvarhely), Csiki Mihályné (59); V.

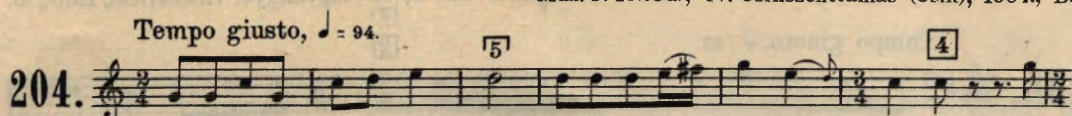
203. *Tempo giusto.* 7 5

1. El - bú - sul - tam én ma - ga - mat, Itt kell hagy - nom ga - lam - bo - mat;
Már én a - kár - mer - re já - rok, Szép ró - zsá - ra nem ta - lá - lok.

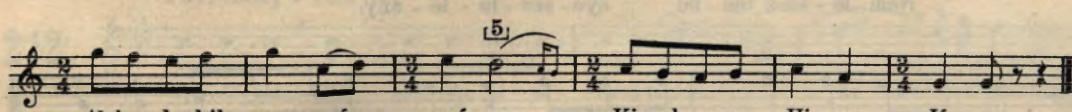

Muz. F. 1025d); IV. Csíkszenttamás (Csík), 1907.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 94$.

204. [5] [4]

1. Hi-res vá-ros Ko-lozs-vá - ros, Vanka-pu-ja ki-lenc zá-ros, Hej,

 [5]

Ab-ban la-kik egy mé - szá-ros, Ki-nek ne-ve Hi-res Já - nos.

II. Tura (Pest), Seress N. (50), 1906.; B.

Parlando.

205. [1] [4]

1. A Mát-rá-ban a he-gyek közt, A Mát-rá-ban a hegyekközt

 [1]

Egy le - ány-zó pá-vát ór-zött, Egy le - ány-zó pá-vát ór - zött.

5.

Muz. F. 93 I.b); IV. Pürkerek (Brassó), Keserves Sipos Józsefné; V.

Tempo giusto.

206. [6] [3]

El-vit-te jaz ár - víz az pallout, Ki-rülgyenge ró-zsám be-lé-hout.

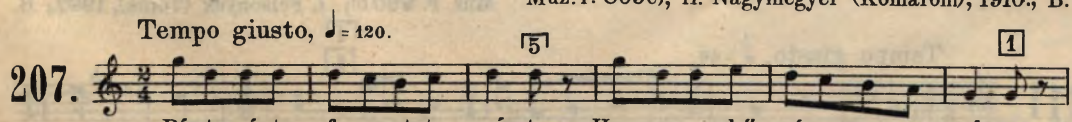
 [2]

Né fél ró-zsám, né fél, nem had-lak, Nyujtsad a ke - ze - döt, ki-húz-lak.

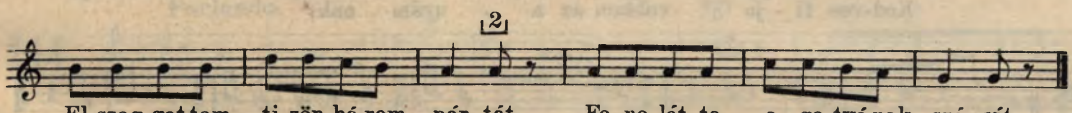
6.

Muz. F. 805c), II. Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 120$.

207. [5] [1]

Pár-ta, párt-a, fe-ne-et-te pár-ta, Hogy a men-kű ré-gen meg nem vág-ta.

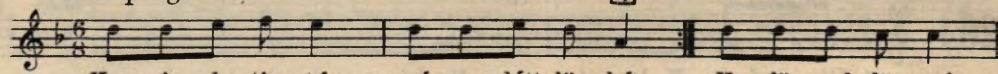
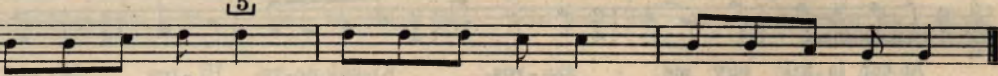
 [2]

El-szag-gattam ti-zén-há-rom pár-tát, Fe-ne lát-ta a ga-tyá-nak szá-rát.

Muz.F. 804 b); II. Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

Tempo giusto, ♩ = 63.

208.

Hopp i - de tisz-tán szép pa - lútt dész-kán, Ha lē - szek, lē - szek,
Nem lē - szek töb - bé nyo - szo - ló - lē - ány;

mény - asz - szony lē - szek, An - nak is pe - dig leg - szebb - je lē - szek.

Muz. F. 1253; Nyitraegerszeg (Nyitra), 1910.; K.

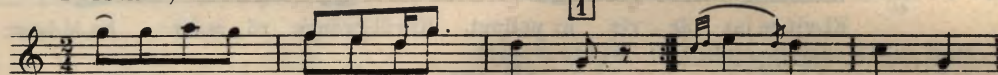

Tempo giusto, ♩ = 125 - 168.

209.

1. El - mēnt a két jány vi - rá - got szény - nyi, El - in - du -
lá - nak, kez - dé - nek mény - nyi. E - gyik má - sik - nak
kez - di mon - da - nyi: -Vót - ő va - la - ki tí - géd kí - ret - nyi?

Muz. F. 939a), I. M: kosszélak (Vas), Hernic Anna (55), 1906.; B.

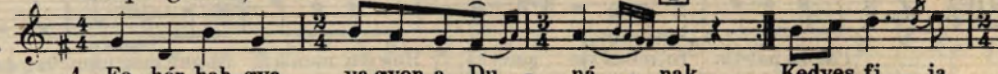
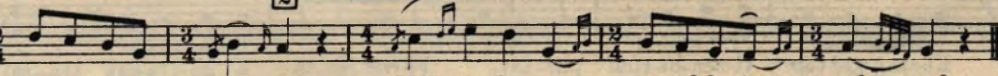
Parlando, ♩ = cca 78.

210.

1. Le - tö - rött a pé - esi to - rony gomb - ja, E - redj ró - zsám,
Megszomjult a Rá - kop Jós - ka lo - va.
hoz - zál né - ki vi - zet. Rá - kop Jós - ka az Al - föld - re si - et.

Muz. F. 980 b); I. Felsőnyék (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, ♩ = 46.

211.

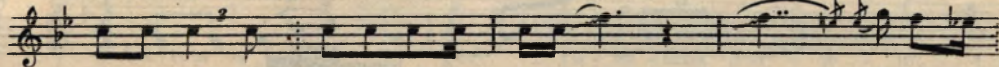
1. Fe - hér hab - gya va - gyon a Du - ná - nak, Kedves fi - ja
Ked - ves fi - ja voltam az a - nyám - nak,
voltam az a - nyám - nak, Még - is be - so - roz - tak ka - to - ná - nak.

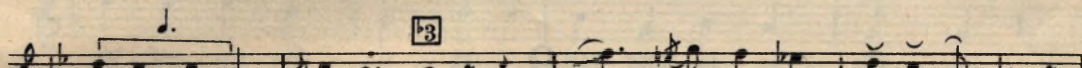
7.

Muz. F. 2300a); I. Felsőiregh (Tolna), Kolonics Mari (20), 1907.; B.

Parlando, $\text{♩} = \text{cca } 144$.

212. 7

A szégszár - di szől-ők al - ja ho - mo - kos, Ar - ra jár - nak

 3

a - rany - e - züst - gom - bo - sok. A - zok hajt - ják el a sár - ga

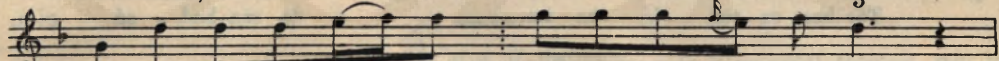
 6

csi - kó - kat, A - zon vesz - nek a - rany, e - züst gom - bo - kat.

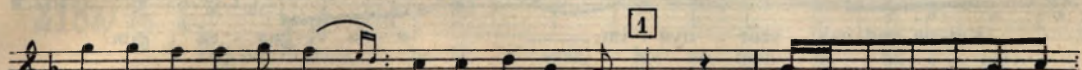
8.

Muz. F. 1021c); IV. Csíkjénőfalva (Csík), 1907.; B.

Parlando, $\text{♩} = 106$.

213. 5

Szér - nyű nagy rom - lás - ra ké - szül Pan - no - ni - a,

 1

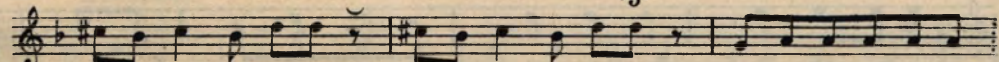
Ki - nek mint tén - gér - nek meg - á - ra - dó hob - ja Sok bú - nak, bá - nat - nak

 3

kör - nyül - vét - te ár - ja, Mert a vi - té - zék - nek e - sőtt ma ég - y héj - ja.

Muz. F. 1507; IV. Gyergyóalfalu (Csík), 1911; M.

Parlando.

214. 5

1. Ha fo - lyó - víz vó - nék, bá - na - tot nem tud - nék, Ha fo - lyó - víz vó - nék,

2

bá-nr -tot nem tud-nék, Hé - gyek,völgyek kö-zött szép esén - de-sén foly-nék,

Hé - gyek, völ-gyek kö - zött szép esén - de - sën foly - nék,

9.

Muz. F. 1036b); IV. Kilyénfalva (Csík), 1907.; B.

Parlando.

215.

1. Ó én sze-gény kis ma-dár, mi-re ve-te - mäd - tem,

Mi-kor a szal - má-ban én szë - met szë - de - get - tem!

Tör-ben es - tek lá - ba - im, — o - da sza-bad - sá - gim,

Köt-ve vad-nak szár - nya - im, — o - da vi-gas - sá - gim.

10.

Muz. F. 993d); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 69$.

216.

Nám meg-mondtam kis lë - ány, ne menj el az er - dő - be,
Ott a já - ger maj meg-fog, be - le tész a zseb-jé - be.

Be - le - le, be - le - le, be - le - tész a zseb - jé - be.

*) Lám.

II. 1.

Muz. F. 1029d); IV. Tekerőpatak (Csík), 1907.; B.

217. *Tempo giusto*, $\text{♩} = 166$.

1. Lá - tom a szép e - get Fő - löt - tünk fém - le - ni,
Bé - kes - ség csil - la - gát Raj - tunk len - ge - dez - - ni.

2.

II. Nagymegyér (Komárom), 1910.; B.

218a) *Tempo giusto*.

1-Hej, ha - lá - szok, ha - lá - szok, Mit fo - gott a há - ló - tok?
-Nem fo - gott az e - gye - bet: Vö - rös - szár - nyú ke - sze - get.

Muz. F. 267b); Szegvár (Csongrád), Hérányi Pál; V.

218b) *Tempo giusto*.

1- Héj, ha - lá - szok, ha - lá - szok, Mé - re mén az ha - jó - tok?
-Tö - rök - ka - ni - zsa fe - lé Vi - szi a víz lē - fe - lé.

Muz. F. 313a); II. Derecske (Heves), Kovács András; V.

219. *Tempo giusto*.

1. Most jö - vök én Gyula - rul, A gyu - la - i vá - sár - rul;
Ott hal - lot - tam ezt a szót: -Nyisd ki ba - bám az aj - tót.

Muz. F. 946a); II. Tura (Pest), Kocsi Örzse (18), 1906.; B.

220. *Tempo giusto, ♩ = 112.* 5 5

Ez a kis lány gyön-gyöt fűz, Ég a szé-me, mint a tűz.

Ha jaz e-nyim úgy ég - ne, Csu-ha-ha, bar-na le - gény sze-ret - ne.

Muz. F. 803b); II. Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

221. *Tempo giusto, ♩ = 76.* 1 3

-Te kis lë - ány, te, te, te, Hány esz - ten - dős lë-hetsz te?

-Ti - zën - há - rom meg egy fél, Ta - lán ti - zën - ne - gyed - fél.

3.

Muz. F. 791b); IV. Körösfő (Kolozs), 1908.; B.

222. *Tempo giusto, ♩ = 114.* 4 3

El-ment az én ba-bám Pest-re, Pös - tás le-gény lett be - lő - le,

Csej, haj, minden-ki-nek küd uj - sá - got, Ne-kem csak szo-mo-rú-sá - got, i - gaz a.

Muz. F. 1025b); IV. Csíkszenttamás (Csík), 1907.; B.

223. *Tempo giusto, ♩ = 123.* 4 3

Vé - gíg mentem a rózsám ud-va-rán, Bé - te - kin - tők a rózsám ab-la-kán.

Ró - zsa nyi - lik a cse - rép - be, Lát - talak, ró-zsám, a más ö - lé - be.

IV. Kibéd (Maros-Torda), Dósa Anna (15), 1906.; B.

224. *Tempo giusto.* [2] [V]

É - des volt az a - nyám te - je, Ke - se - rű a más ke - nye - re;

Úgy el - ma - rad - tam sze - gény - től, Mint a nyár - fa le - ve - lé - től.

Muz. F. 1639d); II. Rafajnaufalu (Bereg), Demeter Juliánna (18), 1912.; B.

225 a) *Tempo giusto, ♩ = 112.* [3] [3]

Fel van a lo - vam nyer - gel - ve, Ma - gam ü - lők a te - te - jé - be.

E - nyim vagy te - hát drá - ga gyöngyvi - rág, El - me - gyek én te - hoz - zád.

Muz. F. 181d); II. Eger (Heves), Varga András.; V.

225 b) *Tempo giusto.* [1] [3]

Le van a szí - em lán - col - va, Nin - csen a - ki fel - ol - doz - za.

Ol - dozz fel hát gyö - nyö - rű vi - rág - szál, Ak - kor le - szek sza - bad ma - dár.

4.

Muz. F. 1852a); II. Fornos (Bereg), 1912.; B.

226. *Tempo giusto, ♩ = 138.* [1] [3]

Meg - köt - ték már né - kem a ko - szo - rút, Á - ga - bu - ga

roz - ma - ring - ból va - ló. Á - ga - bu - ga a vál - lam -

ra bu - rolt, Sok vig na - pom szo - mo - rú - ra for - dolt.

Muz. F. 960b); III. Doboz (Békés), 1906.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 116$.

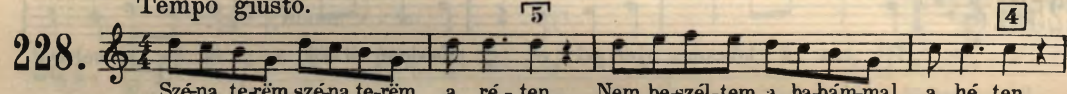
227. Sze-gény va-gyok, sze-gény-nek szü-let-tem, A ró-zsá-mat i-ga-zán

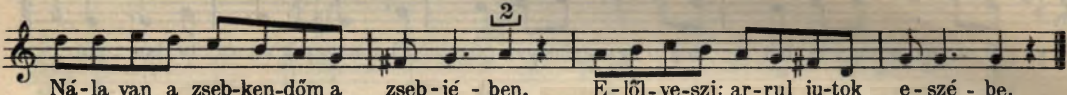
 sze-ret-tem; Az í-ri-gyek el-ra-bol-ták tő-lem, Így lett i-ga-zi ár-va be-lü-lem.

5.

Muz. F. 61a); I. Pápa (Veszprém), Kirili István; V.

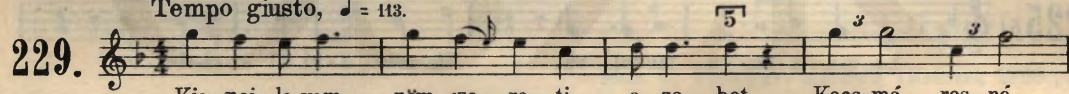
Tempo giusto.

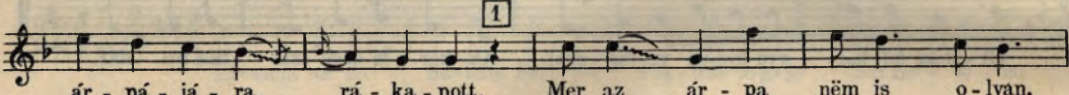
228. Szé-na te-rém, szé-na te-rém a ré-ten, - Nem be-szél-tem a ba-bám-mal a hé-ten.

 Ná-la van a zseb-ken-dőm a zseb-jé-ben, E-lől-ve-szi-ar-rul ju-tok e-szé-be.

Muz. F. 794c); II. Nagymegyer (Komárom), Rácz József (60), 1910.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 113$.

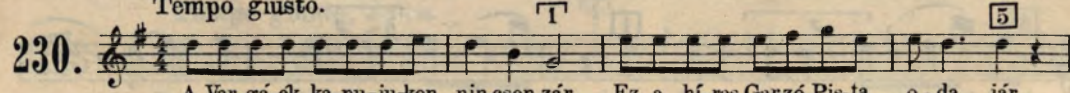
229. Kis pej lo-vam nem sze-re-ti a za-bot, Kocs-má-ros-né

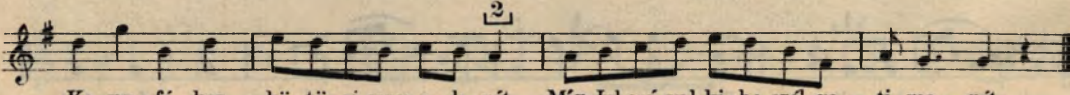
 ár-pá-já-ra rá-ka-pott. Mer az ár-pa nem is o-lyan,

 mint a zab, - I-gaz kis lány nem is kell az ma-gyar-nak.

III. Vésztfő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

Tempo giusto.

230. A Vár-gá-ék ka-pu-ju-kon nin-csen zár, Ez a hí-res Gar-zó Pis-ta o-da jár.

 Ka-pu-fá-hoz kö-tö-zi meg a lo-vát, Míg Jul-csá-val ki-be-szél-ge-ti ma-gát.

II. Dejtár (Nógrád), 1912.; M.

231. *Tempo giusto.*

Zöld az ár - pa, zöld a bu - za, kü - ko - ri - ca - szár, — Kör - nyös - kö - riül
Jaj de ke - vély, jaj de büsz - ke a dej - tá - ri lány;

ki - var - rott a kö - té - nye, Rá sem néz - het a vi - dé - ki le - gény - re.

Muz. F. 791a); IV. Körösfő (Kolozs), Péntek Gyugyi Györgyné (34), 1908.; B.

232. *Tempo giusto, ♩ = 126.*

É - le - tem - ben ec - cer vol - tam ná - la - tok, Ak - kor is sze - metes volt a há - za - tok.

Réz - sar - kanyúm fel - szed - te a sze - me - tet, — Kis an - gya - lom, mér csal - tál meg en - ge - met?

Muz. F. 946c); II. Tura (Pest), Kocsi Örzse (18), 1906.; B.

233. *Tempo giusto.*

Sár - ga - bé - lű gö - rög - diny - nye ha - sadj még, — Ü - ze - ne - téd
Ha nem sze - retsz, kis an - gya - lom ü - zend még;

oly szi - ve - sen fo - ga - dom, Ár - va szi - vem, ba - bám, más - nak a - ján - lom.

IV. Kibéd (Maros - Torda), Dósa Lidi (18), 1904.; B.

234a) *Tempo giusto.*

Dom - bon van a há - zam, dom - bon la - kom én, Ha pi - ciny is,
Pi - ciny a ga - lam - bom, pi - ciny va - gyok én.

le - haj - lok én u - tá - na, Meg - esó - ko - lom meny - asz - szo - nyi ru - há - ba.

Muz. F. 460c); IV. Szentgyházasköly (Údvarhely), Tankó Józsefné; V.

234b) *Tempo giusto.*

Gyócs - ból van az in - göm, gyócs - ból a gagyám, E - gyik szá - ra rö - vid vót,
Ti - zen - há - rom es - te varr - ta a ba - bám.

a má - sik meg - hosz - szú vót. Ej - nye te ba - bám! Nem jól szab - tad a ga - gyám.

III. 2.

Muz. F. 340d); I. Kaposfüred (Somogy), Kovács György; V.

235. *Parlando.*

Ez a bor nem drá-ga: Hat kraj-cár az á - ra. Hej, Er-gye ró-zsám,
 hozz egy mesz-szót, had da-nol-jak még egy ver-söt, Az - u - tán el - mē-gyünk.

3.

Muz. F. 54b); I. Hetes (Somogy), Kis Imre; V.

236. *Parlando.*

Dö-mö-tör fe - lé jár az i - dő, A gu-lás-nak szá-mol-ni kő:
Tempo giusto.
 Van né - ki két ü - sző - je, a - zon kétcsön - ge - tő - je, Az - tat - hajt - ja a - lá - fe - lé.

I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

237. *Tempo giusto.*

Las-san, las-san kis lány a pal-lás-szo - bán, Ha le-szek, le - szek,
 Nem le-szek én töb - bet nyo-szo - ló - le - ány.
 meny-asz-szony le - szek, Vő - le - gé-nyem mel - lett sze-mér-mes le - szek.

4.

III. Ujszász (Pest), Pető Panna (19), 1918.; B.

238. *Tempo giusto.*

1. Fe - le - sé - gem o - lyan tisz - ta, Sej, di - nom - dá - nom,
 Egy - szer mos - dik egy hó - nap - ba.
 míg é - lek is bá - nom, Hogy meg - há - za - sod - tam.
refr.

I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

239. *Parlando.*

1. -Hol jár-tál Ruzsics-kám i-lyen ko - rán, -Zöld er-dő -benjár-tam, É-des ró - zsám.
Hogy i-lyen har-ma-tos a ro - ko - lyád? zöld fü-vet a-rat-tam,

I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

240. *Tempo giusto.*

Ne hagyj el an - gya - lom, meg - ö - reg - szem,
Lá - ba - im nem bír - nak, meg - be - teg - szem.

Tá - ma - dé - kom te le - gyél, Pa - na - szim-nak hig-yél.
ná - lam nél - kül ne le - gyél,

Muz. F. 1652c; II. Fornos (Bereg), 1912.; B.

241. *Tempo giusto, ♩ = 112.*

1. -Ho - vá mégy te sző - ke kis lány? -Az er - dő - be
Szá - raz á - ger. süt - ni. főz - ni me - nyeg - ző - be.

Szá - raz ág el - lob - ban, a sze - re - lem job - ban, E - szem - ad - ta.

5.

II. Nagyút (Bereg), 1912.; B.

242. *Parlando.*

1. Ma van hus-vét nap-ja, má-sod-éc-ca - ká - ja, Jól tud-já - tok,
Ki - nek el - ső nap-ján Jé - zus fel - tá - mad - ván Di - cső - ség - be.

Muz. F. 1636a; II. Rafajnaufalu (Bereg), 1912.; B.

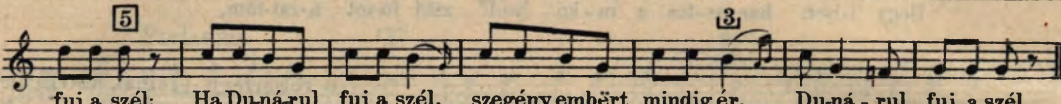
243. *Tempo giusto, ♩ = 126.*

Zö - rög a ko - csi, pat - tog - tat Jan - csi, Ta - lán ér - tem jön - nek.
Jaj, é - des a - nyám, sze - rel - mes daj - kám, De ha - mar el - visz - nek.

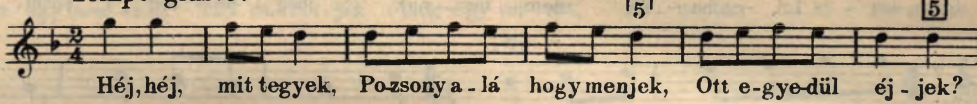
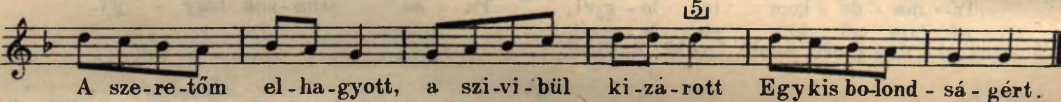
Muz. F. 998c); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, ♩ = 93.

244. Sző-lő - he-gyén kö-rész-tül Megya kis lány öcsösös-tül, Du-ná - rul
 fuj a szél: Ha Du-ná-rul fuj a szél, szegényembért mindig ér, Du-ná - rul fuj a szél.
refr.

II. Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

Tempo giusto.

245. Héj, héj, mit tegyek, Pozsonya - lá hogyan menjek, Ott e-gye-dül éj - jek?
 A sze-re-tóm el-ha-gyott, a szi-vi-bül ki-za-rott Egykis bo-lond - sá - gért.

6.

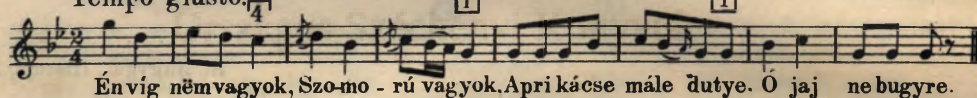
Tempo giusto.

I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

246. 1-Keresd meg a tüt, Én meg a gyű-szüt, Had vargyam meg a babámnak A pergálün-git.

Muz. F. 339c), I. Kaposfüred (Somogy), Gyura László (70); V.

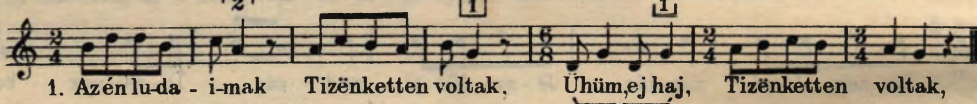
Tempo giusto, $\frac{1}{4}$

247. Én víg nēm vagyok, Szó-mo - rú vagyok. Apri kácsi mále dutye. Ó jaj ne bugyre.

7.

Tempo giusto.

Muz. F. 631a); I. Resznek (Zala); V.

248. 1. Az én lu-da - i-mak Tizenketten voltak, Ühüm, ej haj, Tizenketten voltak,
refr.

III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

Tempo giusto.

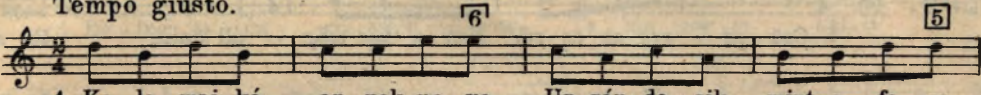
249. 1. Es - te van már, nyóc ó - ra, Ég a vi - lág a bót - ba,
 Sal - lá - rom, sal - lá - rom, Ég a vi - lág a bót - ba.
refr.

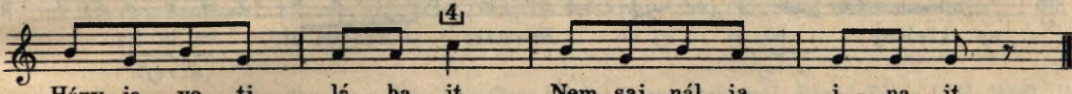
8.

I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto.

250. [6] [5]

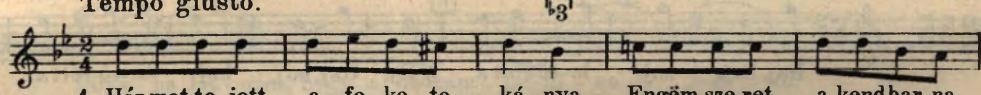
1. Ka - la - maj - kó an - nak ne - ve, Ug - rán - do - zik, mint a fe - ne,

 [4]

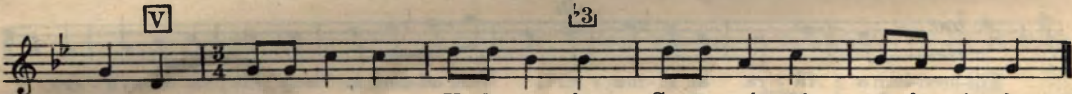
Hány - ja - ve - ti lá - ba - it, Nem saj - nál - ja i - na - it.

I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto.

251. [3]

1. Hár - mat to - jott a fe - ke - te ká - nya, - Engem sze - ret a kend bar - na

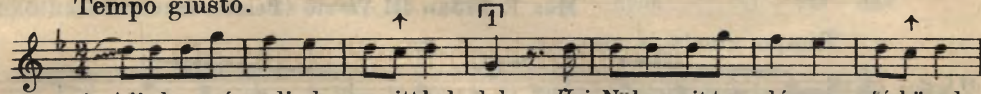
 [5] [3]

lá - nya. Ki - ki - tyen - be, Ku - ku - tyon - ba, Gye - re ró - zám a ko - csim - ba.

refr.

Muz. F. 979d; I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto.

252. ↑ [1] ↑

1. -Adjel a - nyám, adj el, meritt hal - lak. -*Hecj*, Néha gyit - ten lá - nyom, férhöz ad -

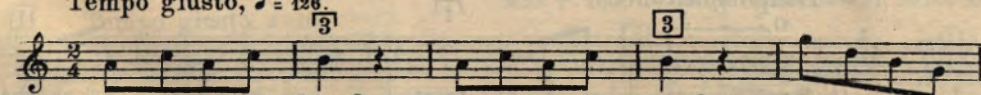
 [1] [3]

lak. -Tyuh, had hall - jam, hogy kinek ad kend. Had halljam, hogy kinek ad kend.

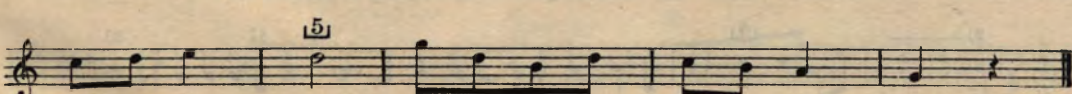
9.

Muz. F. 794d; II. Nagymegyér (Komárom), Rácz József (60), 1910.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 126.$

253. [3]

-Hogy a csi - be, hogy? Hát az á - ra hogy? -Mit kér - de - zi,

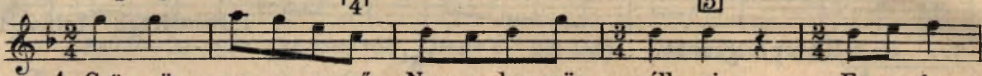
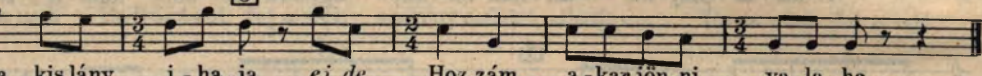
 [5]

mi az á - ra, Be - lé - vá - gom a - mar - ká - ba!

Tempo giusto.

IV. Vacsárcsi (Csík), 1907; B.

254.
 1. Csé - pē - reg az es - só, Nem a - kar mēg - áll - ni, - Ez a bar -
 na kislány i - ha - ja *1. refr.* *ej de* Hoz - zám a - kar jön - ni, va - la - ha. *2. refr.*

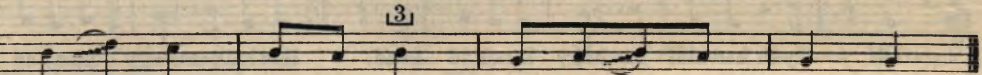
Tempo giusto.

II. Ipolybalogh (Hont), 1912.; M.

255.
 Haj, haj, haj, le - tő - rött a galy, Haj, haj, haj, le - tő - rött az ág,
 Föl - men - tem a fá - ra az al - má - ért, Nem ad - nám az any - ját a lá - nyá - ért.

10.

Muz. F. 773a); III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

256.
 a) 1. Vi - rág Er - zsi az á - gyát Ma - gos - ra ve - tet - te,
 Vá - czi Gá - bor ka - lap - ját Raj - ta fe - lej - tet - te.

Tempo giusto.

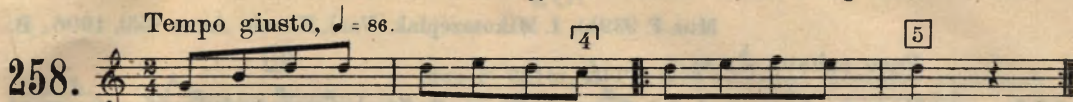
III. Doboz (Békés), Balog Lajos, 1906.; B.

257.
 1. Hogy ve - ti el a pa - raszt Las - san - kint a za - bot?
 2) ——— var.:
 Így ve - ti el a pa - raszt Las - san - kint a za - bot.

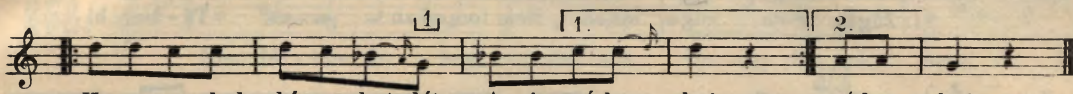

F. 1303a); IV. Jobbágytelke (Maros-Torda), Balog Teréz (17), 1914.; B.

Tempo giusto, ♩ = 86.

258. [4] [5]

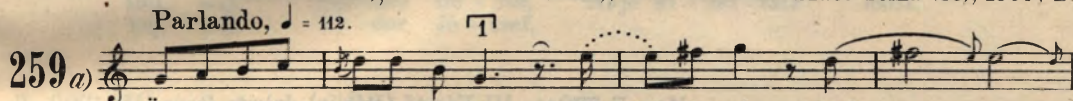
1. Be - teg az én ró - zám sze - gény, Ta - lán meg is hal:

 [1] [1.] [2.]

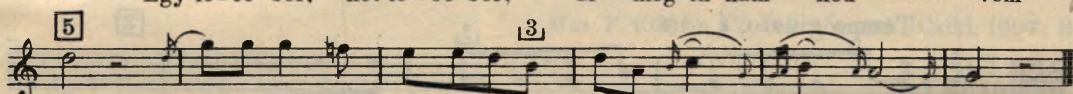
Ha meg nem hal, kí - no - kat lát, Az is né - kem baj. né - kem baj.

Muz. F. 1012a); IV. Csíkrákos (Csík), Péter Balázsné Szabó Tékla (35), 1907.; P.

Parlando, ♩ = 112.

259 a) [1]

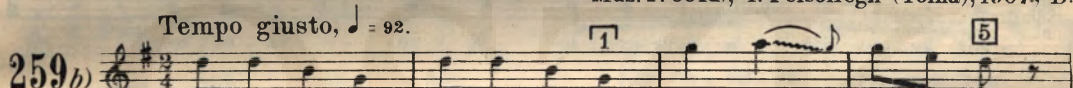
Égy ic - ce bor, két ic - ce bor, M - még - in - nám ked - vem - *kol*

 [5] [3]

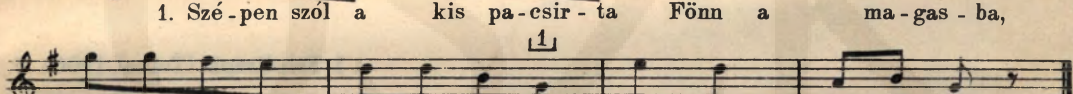
re, Hogy ha lát - nám, hogy a ba - bám Le - ül - ne mel - lé - je.

Muz. F. 991d); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, ♩ = 92.

259 b) [1] [5]

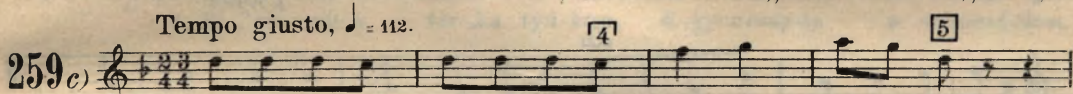
1. Szé - pen szól a kis pa - csir - ta Fönn a ma - gas - ba,

 [1]

El köll men - nem ka - to - ná - nak, Lá - nyok si - rat - nak.

Muz. F. 771e); III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

Tempo giusto, ♩ = 112.

259 c) [4] [5]

1. Var - ga Zsu - zsa bú szok - nyá - ja. Sej - rom re - ce - ce, *refr.*

 [4]

Mög - a - kadt a ka - pu - fá - ba, Sej - rom re - ce - ce. *refr.*

Muz. F. 1650b); II. Derczen (Bereg), 1912.; B.

Tempo giusto, ♩ = 112.

259 d) [4] [5] VII

1. A csikó - sok, a gulyá - sok Kis - laj - bli - ban jár - nak; - Azok ie - lik vi - lá - gu - kat, *kol*

 [1]

Ej, haj, kin - esem ba - bám dok - tor an - nám, kik pá - ros - tul jár - nak. *refr.*

Muz. F. 939b); I. Mikosszéplak (Vas), Hernie Anna (55), 1906.; B.

259 e) Poco rubato, $\text{♩} = 82$.

1. Zúg az er-dő, zuga me-ző, Nem tom, mi zu - gá - sa? Ta - lán bi - zony

Fáb - ján Pis - ta Sej. haj. bar - na ba - bám, az lo - vát ug - rat - ja.

refr.

Muz. F. 770a); III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

260 a) Tempo giusto, $\text{♩} = 110$.

1. É - des ked - ves fe - le - sé - gem! - Mi baj, an - gya - lom?

- Mit ke - res itt a nyer - ges ló Az ud - va - ro - mon?

I. Felsőiregh (Tolna), 1906.; B.

260 b) Tempo giusto.

1. A ta - má - si fa - lu - vé - gen, Csu - já - ri - rom,

1. refr.

Zsí - ros bun - da lóg a sze - gen. Csu - já - ri, csu - já - ri - rom.

2. refr.

11.

M. F. 1194b); I. Óriszentpéter (Vas), Németh Sándor (42); V.

261. Tempo giusto.

Du - na - par - ton van egy malom. Bu - bá - na - tot ől - nek a - zon, e - je - ha!

refr.

Nőkemis van bu - bá - na - tom. O - da - vi - szem, le - já - ra - tom, e - je - ha.

refr.

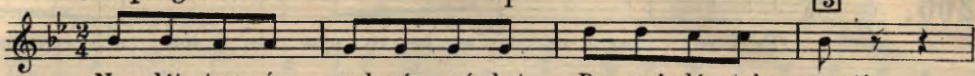
*) örölnek

16.

Muz. F. 301b); II. Pográny (Nyitra), Mészáros Ambrusné; V.

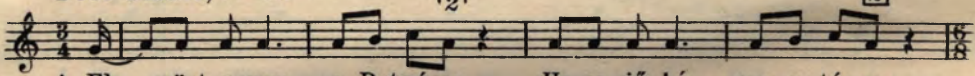
Tempo giusto.

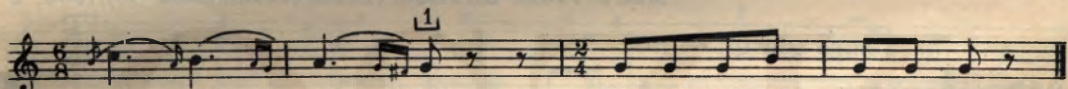
262.
 Nem lát - tam én mol - nár - csó - kot, De maj lá - tok most!

 Héj, huj, Pin - des Le - nor, Majd ki - tet - szik most.
 héj, huj, Fo - dor Jó - zsef,

Muz. F. 1033b), IV. Tekerőpatak (Csík), 1907.; B.

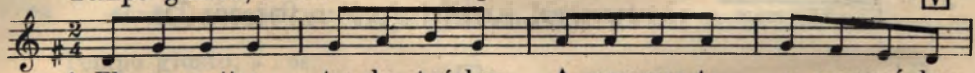
Poco rubato, $\text{♩} = 95$.

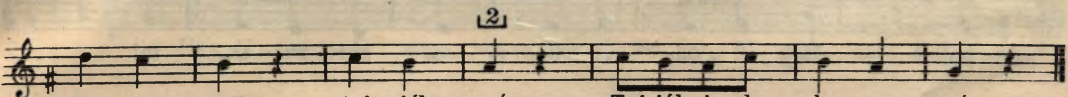
263.
 1. El - mēnt u - ram a Put - ná - ra. Ha - za - jó hó - nap - u - tán - ra.

 Ej, haj, ej, haj, Kor - co - vá - ré rip rop rop.
 refr.

Muz. F. 806b); II. Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

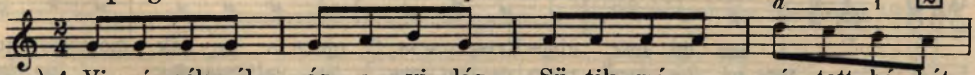
Tempo giusto, $\text{♩} = 121$.

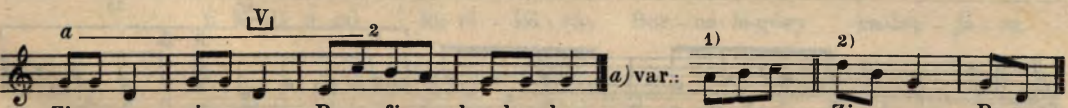
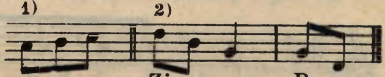
264.
 1. El - ve - szett a tar - ka tyú - kom, A - gyoncsap - ta a szomszéd - om,

 Tojj, tojj, tojj, toj - jál már, Toj - jál i - de - ha - za már.
 refr.

III. Doboz (Békés), Virág Erzsé (13), 1917.; B.

Tempo giusto.

265.
 a) 1. Vi - rá - gék - nál ég a vi - lág, Sü - tik már a rán - tott bé - kát,

 Zi - me - zum, zi - me - zum, Re - ce - fi - ce bumbum.
 refr.
 a) var.:
 1) Zi - me - zum, Re - ce -

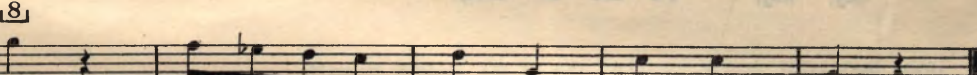

Muz. F. 633e), I. Resznek (Zala), Németh Károlyné: V.

Tempo giusto.

266. Er - re, ar - ra, a bo - ro - nya ié - lén Ki - nyíHott a

 tu - li - pán a ka - la - pom szíé - lén. Egy - két szál, há - rom

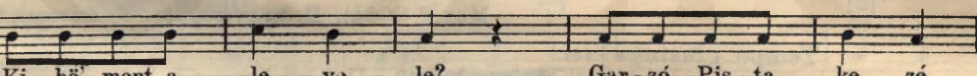
 szál, Ál - nok vol - tál ba - bám, még - csal - tál.

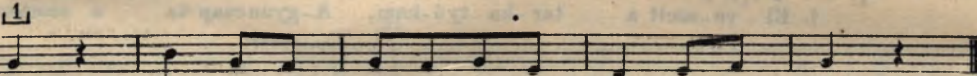
refr.

Muz. F. 770b), III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 120$.

267. Et - tem szől - lőt, most é - rik, most é - rik, most é - rik, -
Vi - rág Er - zsit most ké - rik, most ké - rik, most ké - rik.

 Ki - hō' ment a le - ve - le? Gar - zó Pis - ta ke - zé -

 be, Hej, ri - ca, ri - ca, ri - ca, hej - Pis - ta te!

III. Békésgyula (Békés), Illés Panna (18), 1906.; B.

Tempo giusto.

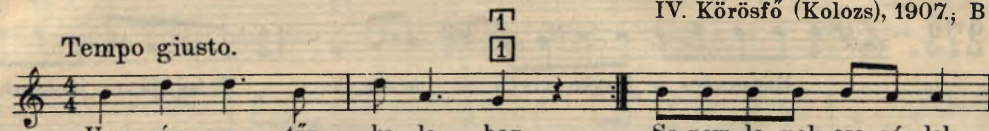
268. A zsi - dó - nak nincs Krisz - tu - sa, nincs is an - nak mennyben jus - sa,
Van né - ki egy rossz pa - pu - csa, av - val cso - szog a po - kol - ba.

 Ic - ca i - gyunk rá - ja, úgy is el - jön a sír szá - ja,
Ott lesz fá - radt tes - tünk esen - des ha - zá - ja, ha ha.

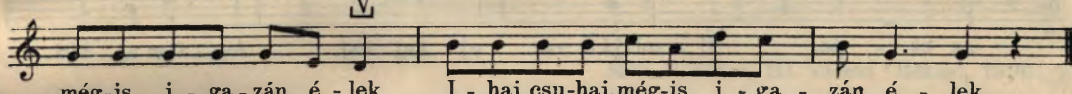

IV. 1.

Tempo giusto.

269. IV. Körösfő (Kolozs), 1907.; B.

Ugy ég a tűz, ha lo - bog, - Se nem lo - pok, cse - ré - lek,
 Ugy é - lek én, ha lo - pok.

 V

még-is i - ga - zán é - lek, I - haj,csu-haj,még-is i - ga - zán é - lek.

Muz.F. 810b); IV. Magyargyerőmonostor (Kolozs), Sinkó Jánosné 1910.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 54$.

270. 1. Jön - nek, jön - nek, majd el - visz - nek; Hol a pár-tám,

 3

hogy ké - szül - jek? Ö - kör - sze - kér a ka - pu - ba, a vő - le - gény

 5

az aj - tó - ba, A meny - asz - szöny az ab - lak - ba.

Muz.F. 809a); IV. Magyargyerőmonostor (Kolozs), Barta Erzsi (17), 1910.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 96$.

271. 4

Ugy el - megyek, meg - lás - sá - tok, So - ha hi - rem sem hall - já - tok.

 VII

Se hi - re - met - se ne - ve - met, felejt - se - tek el en - ge - met, Fe - lejt - se - tek el en - ge - met.

3.

Tempo giusto.

272. 9

E - sik e - só ka - ri - ká - ra, Bar - na le - gény ka - lap - já - ra.

 4

Ti - los a sze - re - lem, a ba - bám ö - le - lem, Merén i - ga - zán sze - re - tem.

refr.

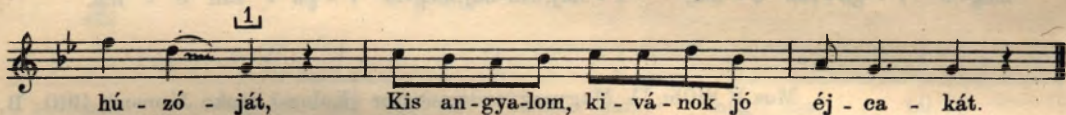

Muz. F. 1017b); IV. Vacsárcsi (Csík), Takács Ferenc (20), 1907; B.

Tempo giusto, ♩ = 80.

273. Har-ma-tos a ku-ko-ri-¹ta le-ve-le,- U-tol-já-ra jár-tam hozzád

 az es - te. U - tol-já - ra, ⁷ej huj haj, fog - tam aj - tód

 hú - zó - ját, ¹Kis an-gya-lom, ki - vá - nok jó éj - ca - kát.

5.

Muz. F. 1530b), IV. Gyergyóújfalu (Csík), Nagy Máténé 1911; M.

Tempo giusto.

274. *Hn* De sok e - ső, de sok sár, de sok le-gény még esalt már, ⁵

 Tra da da da da da da: ⁵ Ha még egy-szer úgy még esal,
1. refr.

 s még-át - ko-zom, hogy még-hal, ¹Tra da da da da da da tra da da.
2. refr.

6.

Muz. F. 288b); III. Kecskemét (Pest), Kelemen Jakab, V.

Tempo giusto.

275a) 1. El - sza-ladt a lo - vam ⁷Cid - rus - fa - er - dő - be, ³

 Jel - sza-kadt a ¹nyal - ka csizs-mám A ló - ke-re - sés - be.

I. Baracs (Fejér), 1906.; B.

Tempo giusto.

275_b

1. A te - me-tő - ka - pu Mind a ket - tő nyit - va,
Bár-csak en-gem o-da te-met-né - nek, Sej, ab-ba a fe-ke-te föld - be!

Muz. F. 948a); III. Vész-tő (Békés), 1906.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 124$.

276_a

1. El-vesz-tet-tem lo - vam Cit-rus-fa - er - dő - ben,
El - nyút-tem már hat pár csiz - mát A nagy ke - re - sés - ben.

IV. Körösfő (Kolozs), 1908.; B.

Tempo giusto.

276_b

Kö-rözs - fő - i uc - ca Vé - gig tisz - ta bu - za,
Ar - ra jár el a ga - lam-bom, Majd le - a - rat - gat - ja.

Muz. F. 1030a), IV. Tekerőpatak (Csik), 1907.; B.

Parlando, $\text{♩} = 80$.

277.

1. Mi-kor Ró-zsa Sán-dor Fel-ül a lo - vá - ra, Lo-bograj-ta
gyócs-ga-tyá - ja, Ej, haj, u - szik a Du - ná - ba.

Muz. F. 927c); III. Békésgyula (Békés), Illés Panna (18), 1906.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 126$.

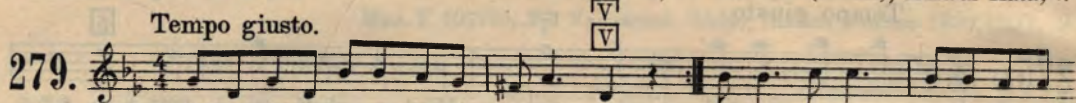
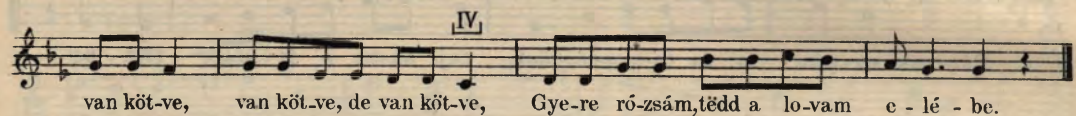
278.

1. Hosz - szú - far - kú fecs - ke, - Szép bar - na me - nyecs - ke,
Hogy tud - tál el - jut - ni er - re. Ez i - de-gen föld - re?

Muz. F. 72 b); IV. Zentelke (Kolozs), Kulcsár Kata; V.

Tempo giusto.

279.

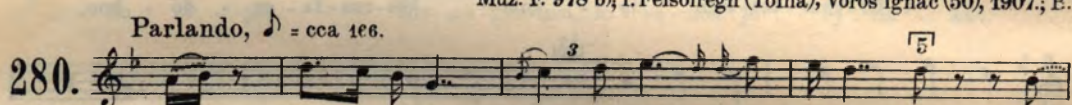
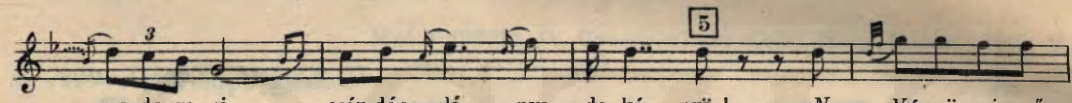
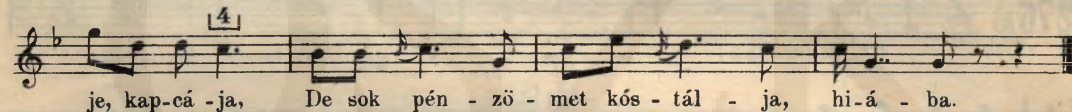
Jól van dol-ga a mos-ta-ni hu-szár-nak, Mer a szé-na por-ci-ó-ba
Nem kell szé-nát ka-száj-jon a lo-vá-nak,

van köt-ve, van köt-ve, de van köt-ve, Gye-re ró-zsám,tédd a lo-vam e-lé-be.

7.

Muz. F. 978 b); I. Felsőiregh (Tolna), Vörös Ignác (50), 1907.; B.

Parlando, $\text{♩} = \text{cca } 166.$

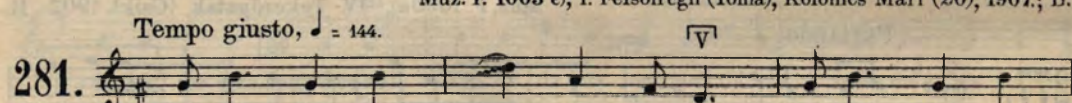
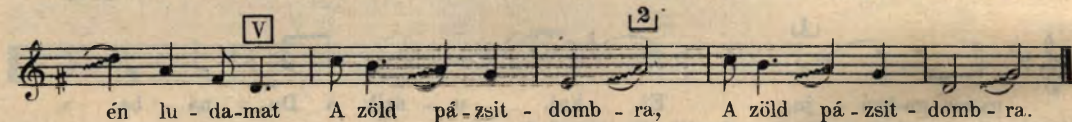
280.

1. *N* Pej pa-ri-pám réz-pat-kó-ja de fé-nyés, *M*-
-ma-da-ra-si csár-dás lá-nya de ké-nyés! *N* Ké-nyés ci-pő-
je, kap-cá-ja, De sok pén-ző-met kós-tál-ja, hi-á-ba.

8.

Muz. F. 1003 e); I. Felsőiregh (Tolna), Kolonics Mari (20), 1907.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 144.$

281.

1. Ki-haj-tot-tam én lu-da-mat, Ki-haj-tot-tam
én lu-da-mat A zöld pá-zsit-domb-ra, A zöld pá-zsit-domb-ra.

Muz. F. 803 c); Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 168.$

282.

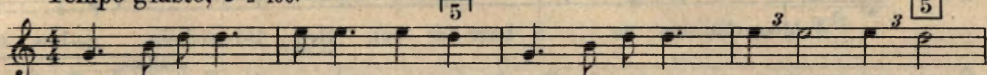
1. Le-ment a va-cso-ra-csil-lag, Ba-bám a Fő-szér-re bal-lag:
Az hi-tet-len de ré-gen, de ré-gen Nem járt el az Al-szē-ren.

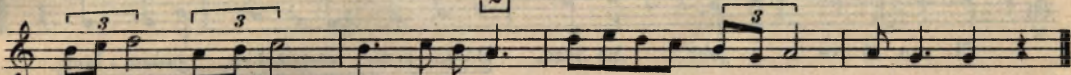

9.

F. 1303 c); IV. Jobbágytelke (Maros-Torda), Balog Teréz (17), 1914.; B.

Tempo giusto, ♩ = 100.

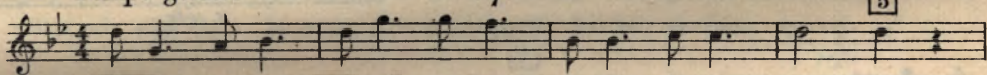
283.
 Pi - ros ku - ko - ri - ca szá - ra, - Há - za - so - dom nem - so - ká - ra.

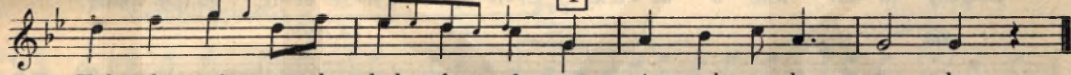

 I - ga - zán, csak - u - gyan, nem ta - ga - dom, A ba - bá - mat so - ha el sem ha - gyom.

10.

II. 1916.; P.

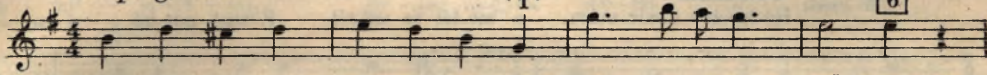
Tempo giusto.

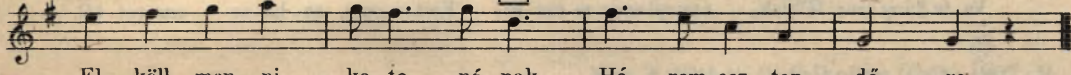
284.
 1. Su - gár - ma - gas, su - gár - ma - gas . A nyár - fa te - te - je,

 Hal - vány - sár - ga, de hal - vány - sár - ga An - nak a le - ve - le.

III. Sámson (Hajdu), 1906.; B.

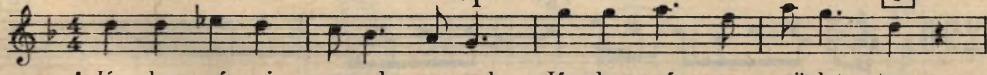
Tempo giusto.

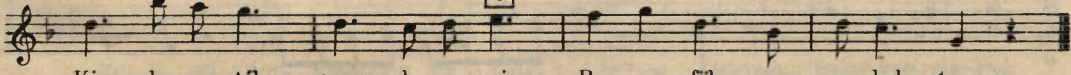
285.
 1. Szé - pen szól a kis pa - csir - ta Fent a le - ve - gő - be, -

 El köll men - ni ka - to - ná - nak Há - rom esz - ten - dő - re.

III. (Szolnok), 1918.; B.

Tempo giusto.

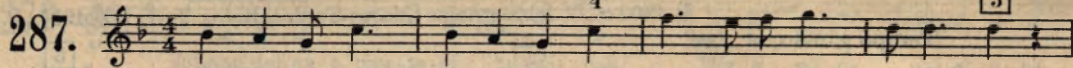
286.
 1. Jász - kun - sá - gi gye - rek va - gyok, Jász - kun - sá - gon szü - let - tem,

 Kis - ko - rom - tól nagy - ko - ro - míg Ben - ne fél - ne - ve - led - tem.

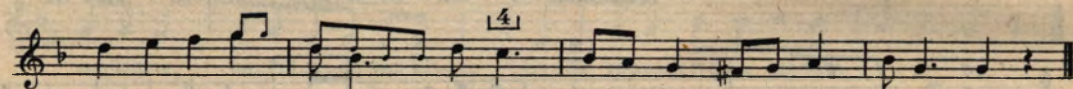

Tempo giusto.

III. Vész-tő (Békés), 1918.; B.

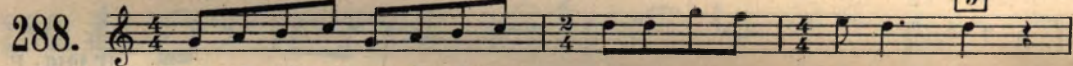
1. Most jöt-tem én a harc-tér - ről, Hej, Bö-zsi-kém, ga-lam - bom,
1. réfr.

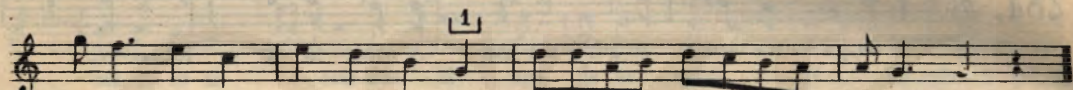
El van lő - ve a jobb ka - rom, Bö-zsi-kém, an-gya-lom, ga-lam - bom.
2. réfr.

Tempo giusto.

III. Jánoshida (Szolnok), 1918.; B.

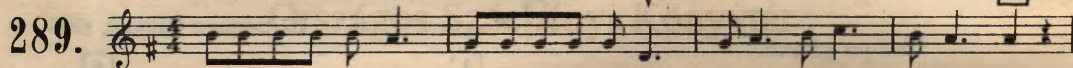
1. Já - nos - hi - di vá - sár - té - ren Er - re gye - re ga - lam - bom.
1. réfr.

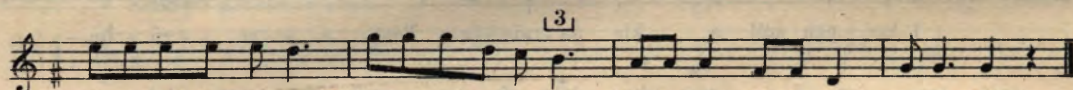
Le - gény - vá - sár lesz a hé - ten, Er - re gye - re, gye - re er - re, ga - lam - bom.
2. réfr.

Tempo giusto.

IV. Ákosfalva (Maros-Torda), 1909.; B.

Re-cse-gűs a csiz-mám, a me-let te vet-tél, E-züst pat-kó a sar - kán,

Va-la-hány-szor lé-pek, any-nyi-szor re-cse-gi: Ked-ve-sem, so-ha-se sze-ret-tél.

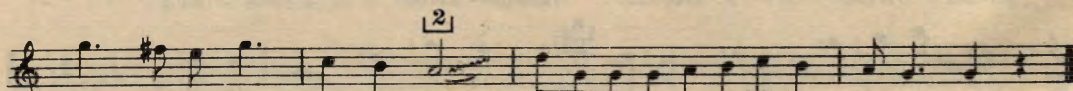
11.

Tempo giusto, $\text{♩} = 412$.

Muz. F. 1641 a); II. Derczen (Bereg), Biró Eszter, 1912.; B.

Sár-ga ku - ko - ri - ca - szál Ka - pá - lat - la - n, ka - pá - lat - lan ma - rad - tál.

Szó - ke le - gény, bar - na lány, Ő - le - let - len, csó - ko - lat - lan ma - rad - tál.

IV. Marosvásárhely (Maros-Torda), 1916.; B.

Parlando.

291. [1] [5]

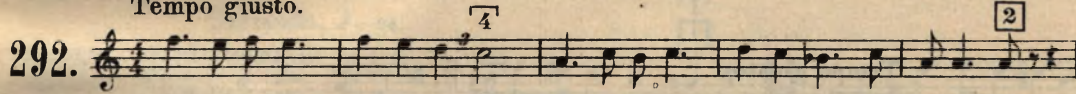
Me-nyek az u-ton le-fe-lé, Sen-ki sem mond-ja: gye-re bé! an-gya-lom.
refr.

 [3]

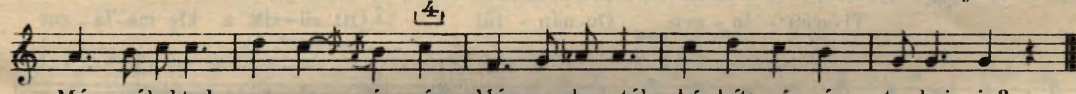
Mi-kor jöt-tem visz-sza-fe-lé, Ba-bám azt mond-ja: gye-re bé! an-gya-lom.
refr.

Muz. F. 2320 b; IV. Diószád (Szilágy), Vég Gergely (68), 1914.; L.

Tempo giusto.

292. [4] [2]

Ha tud-tad, hogy nem sze-ret-tél, Az ö-led-be mér ül-tet-tél, tyu-haj-ja?
refr.

 [4]

Mér csókol-tad meg az én szám, Mér nem hagy-tál bé-két, ró-zsám, tyu-haj-ja?
refr.

F. 1299 a; IV. Jobbágytelke (Maros-Torda), Fülöp Jakabné (69), 1914.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 54$.

293. [1]

1. Meg-ájj, meg-ájj, te küs ma-dár, Be-teg szü-vem mer riég hogy vár,

 [3] [5]

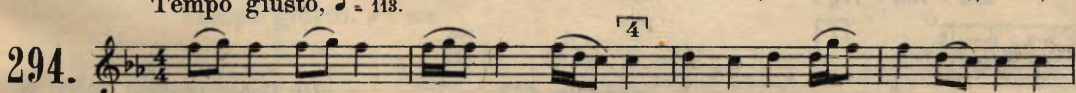
ja - jaj ja - ja - jaj, Be - teg va-gyok sze-rel - mem-be,
refr.

 [3]

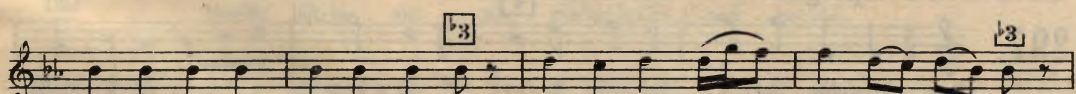
Eny-hítsd lel-kem ke-ser - vem-be, ja - jaj ja - ja - jaj.
refr.

Muz. F. 1014 a; IV. Csíkrákos (Csík), 1907.; B.

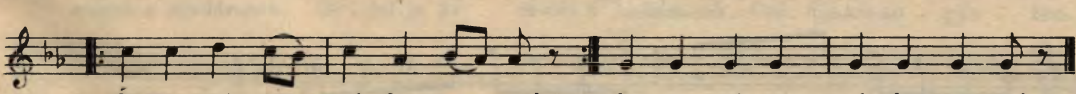
Tempo giusto, $\text{♩} = 113$.

294. [4]

Azt a - kar-tam én meg-tud - ni, Sza-bad-e má - sét sze-ret-ni,

 [3] [3]

sza-bad-e má - sét sze-ret-ni? Tu-da-koz - tam, de nem sza-bad,

Így a szi-vem, gyász-ban ma-rad, így a szi-vem, gyász-ban ma-rad,
tu-da-koz - tam, de nem sza-bad,

16.

Muz. F. 953a); I. Felsőiregh (Tolna), 1906.; B.

Rubato, $\text{♩} = \text{cca } 72$.

295 a) [8] [5]

1. Ti-szán-in-nen, Du-nán-túl, Túl a Ti-szán vanegy csi-kós nyá-jas - tul.

Kis pej-lo-va ki van köt-vel, Szúr-kö - tél-lel pakróc nél-kül, gaz-dás - tul.

Tempo giusto.

III. Doboz (Békés), 1906.; B.

295 b) [8] [5]

Ti-szán - in - nen, Du-nán - túl Ott sü-tik a kis ma-la - cot

cser - fa - tű-zön, bikk-fa-nyár-son, Ti - szán - in - nen, Du - nán - túl,

Gye - re ked - ves kis an - gya - lom az ágy - hoz.

Muz. F. 644d); I. Szombatfa (Zala); V.

Tempo giusto.

296. [9]

Dész - ka - ka - pu, ke - ri - tés, Az a - latt e - sik jó
Ö - lelj ba-bám, ö - lelj

ö - le - lés. So - ha - sém ve - tsem a sze-med - re.
ked - ved - re,

Tempo giusto.

III. Doboz (Békés), 1906.; B.

297. [4] [4] [1]

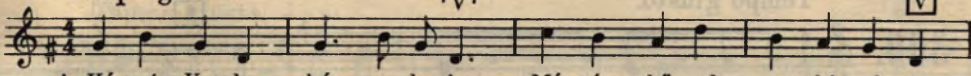

Meg-dög - lött a bi - ró lo - va, Jó lesz a bő-re du-dá - nak,
Meg-nyúz - ta ja bi - ró ma-ga.

A négy lá - ba pi - ku - lá - nak, a fe - je meg ko - cso-nyá-nak, csi-haj - la.

III. Ujszász (Pest), 1918.; B.

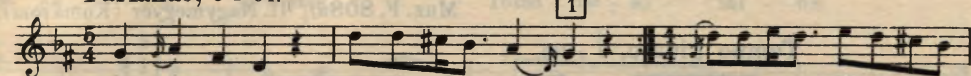
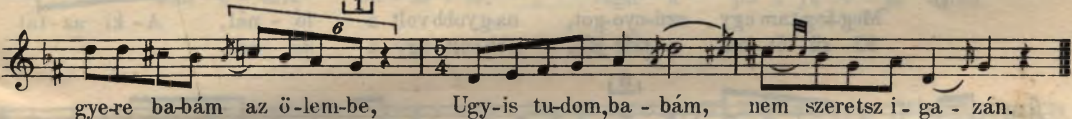
Tempo giusto.

298.

1. Kó-nyár Ver-ka ház - e - le - je Már-vány - kő - vel van ki - rak - va.
Jaj de cel - le - ri, cir - ko - mi, cel - le - ri Roz - ma - rin - gi vi - o - la.
réfr.

Muz. F. 1002b); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

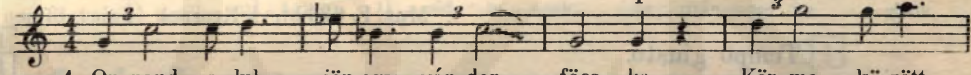
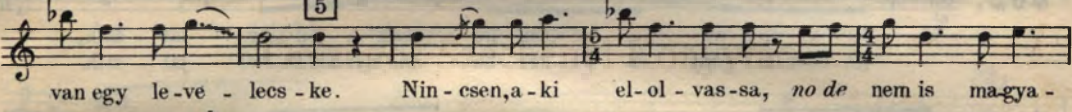
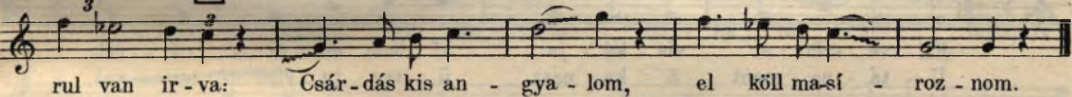
Parlando, $\text{♩} = 94$.

299a)

Bú - za, bú - za, ke - rők dü - lő bú za, Le - ven - du - la kö - ze - pi - be -
Fül - nyótt ben - ne két szál le - ven - du - la.
gye - re ba - bám az ö - lem - be, Ugy - is tu - dom, ba - bám, nem szeretsz i - ga - zán.

Muz. F. 1001a); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 82$.

299b)

1. On - nand a - lul jön egy ván - dor - fős - ke, Kör - me kö - zött
van egy le - ve - lecs - ke. Nin - csen, a - ki el - ol - vas - sa, *no de* nem is magya -
rul van ír - va: Csár - dás kis an - gya - lom, el köll ma - sí - roz - nom.

F. 1504c); IV. Jobbágytelke (Maros-Torda), Balog Teréz (17), 1914.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 102$.

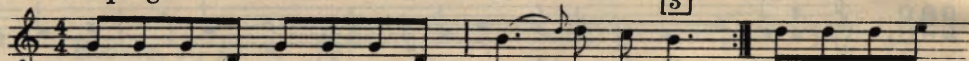
299c)

a) Er - dő, er - dő, er - dő, maros - szé - ki ke - rek er - dő, Cukrot ad - nék
Ma - dár lak - ja asz - tat, madár lak - ja ti - zen - ket - tő.
an - nak a ma - dár - nak, da - lol - ja ki ne - vét a ba - bám - nak, - Csár - dás kis an - gya - lom,
ér - ted fáj a szívem na - gyon.

III. Körösladány (Békés), Bak Róza (19), 1918.; B.

Tempo giusto.

300.

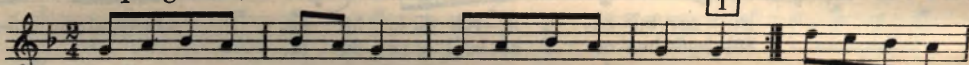

A - mo - da megy, a - mo - da megy há - rom le - gény, Sár - ga bár - sony
 Tu - ri Sán - dor, Tu - ri Sán - dor a kö - ze - pén.

nad - rág - ja, la - gos - szá - rú csiz - má - ja, Mol - nár Jul - csa a ba - bá - ja.

V.

Muz. F. 808a); II. Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 110$.

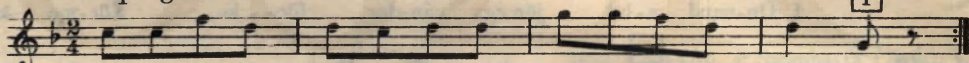
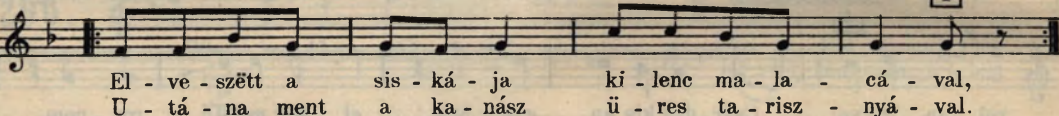
301.

Meg - fog - tam egy szú - nyo - got, na - gyobb volt a ló - nál, A - ki az - tat
 Ki - sü - töt - tem a zsír - ját, több volt egy a - kó - nál.

el - hi - szí, sza - ma - rabb a ló - nál, A - ki az - tat el - hi - szí, sza - ma - rabb a ló - nál.

Muz. F. 637b); I. Resznek (Zala), Simon Zsófi; V.

Tempo giusto.

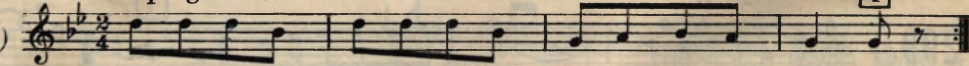
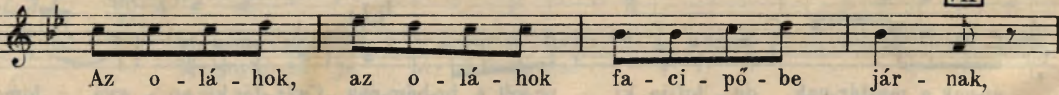
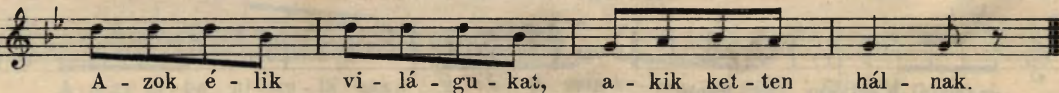
302.

Ju - ki disz - nu a be - rek - tül csak a fü - lö lát - szik,
 Ka - nász - le - gény a bo - kor - ba me - nyecs - kék - kel ját - szik.

El - ve - szött a sis - ká - ja ki - lenc ma - la - cá - val,
 U - tá - na ment a ka - nász ü - res ta - risz - nyá - val.

Muz. F. 773d); III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 116$.

303a)

So - sem lát - tál az o - láh - nak na - gyobb vir - tus - sá - gát:
 In - cse má - re la pan - du - re, fel - a - kaszt - ja ma - gát.

Az o - lá - hok, az o - lá - hok fa - ci - pő - be jár - nak,
 A - zok é - lik vi - lá - gu - kat, a - kik ket - ten hál - nak.

Muz. F. 976c); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 84$.

303b) 5

N - Csó - ri ka-nász mit főz-tél? -Tü-dőt ká-posz - tá - val.

1

-Mi - vel rán - tot - tál be - le? -Ha - sa - sza - lon - ná - val.

5

-Hát az ö - reg e - szik - e? Tőtsd ne - ki tál - ba.

3

Ha nem e - szik be - lő - le, vágd a po - fá - já - ho'.

Muz. F. 1620b); III. Köröstárkány (Bihar), 1912.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 108$.

303c) 3

Ti - éd vol - tam, ti - éd le - szek, de már nem va - gyok,

1

Azt is tu - dod sok - szor mond - tam, ér - ted meg - ha - lok.

3

De mi - vel - hogy nem sze - retsz, so - ha fel nem lelsz,

Még Ró - zsa - fát *) völ - gyé - ben ve - lem egy - be - kelsz.

*) - Jozsafát.

II. Tura (Pest), 1906.; B.

Parlando.

304. 5

1. Kec - ke - mét is ki - ál - lít - ja nyal - ka ver - bunk - ját, Gyer - tek i - de
Csár - da e - lőtt ki is tű - zi ve - res zász - ló - ját.

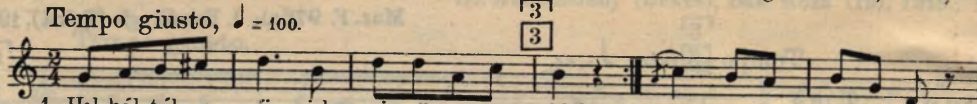
5

fi - a - ta - lok, tes - sik be - áll - nyi: Nyolc esz - ten - dő nem a vi - lág, le - het próbál - nyi.

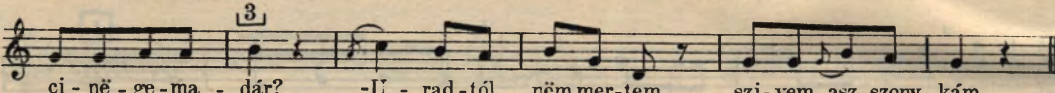

Muz. F. 998b); I. Felsőiregh (Tolna), 1907.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 100$.

305. 3
3

1. Hol hál-tál az éj - jel, ci - nē - ge - ma - dár? - MÉR bej - jebb nēm jöt - tel,
- A ka - pud - ban hál - tam, szi - vem asszony - kám.

 3

ci - nē - ge - ma - dár? - Ű - rad - tól nēm mer - tem, szi - vem asz - szony - kám.

VI.

III. Doboz (Békés), 1906.; B.

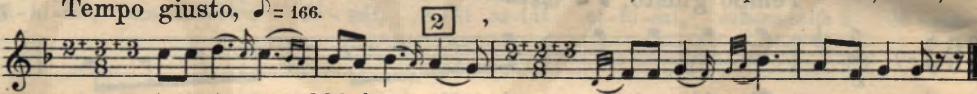
Tempo giusto.

306. 1

1. Te - rí - ti egy lány a vász - nat Így meg így, ip - pen így.

Muz. F. 1029c); IV. Tekerőpatak (Csík), 1907.; B.

Tempo giusto, $\text{♩} = 166$.

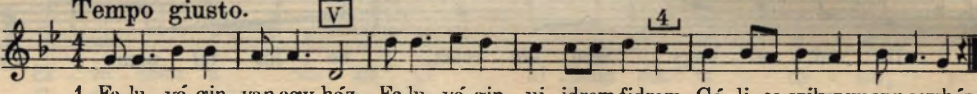
307. 2

1. Anna, An - na, Molnár An - na, Je - re vé - lem hosz - szúút - ra.

VII.

III. Ujszász (Pest), Dobóczy Bernátné (26), 1918.; B.

Tempo giusto.

308. V 4

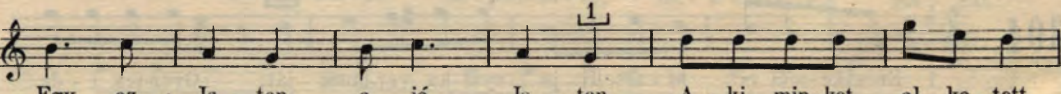
1. Fa - lu vé - gin van egy ház, Fa - lu vé - gin új idrom fidrom Gá - li - ca szikszom van egyház,
refr.

II. (Hont), 1917.; B.

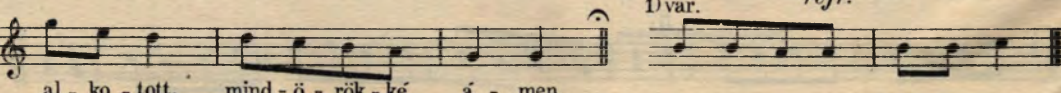
Tempo giusto.

309. 1 D

1. Mes - te - rek - nek mes - te - re, mes - te - re, mondd meg mi az az Egy? -

 1

Egy az Is - ten, a jó Is - ten, A - ki min - ket al - ko - tott,

 1 D var. refr.

al - ko - tott, mind - ő - rök - ké a - men.

Muz. F. 773c); III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

310. Tempo giusto, $\text{♩} = 100.$ [1] [6]

a) 1. A kert-me-gi ká-posz-ta, hm, Ká-posz-ta, ká-posz-ta Ki-borult az asz-tal-ra, hm!

Muz. F. 771b); III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

311. Tempo giusto, $\text{♩} = 132.$ [2]

1. A Var - gá - ék ab - lak - juk Ró - zsá - bul van

ki - rak - va, ki - rak - va, Ki - rak - va, ki - rak - va, de ki - rak - va.

III. Ujszász (Pest), Pető Panna (19), 1918.; B.

312. Tempo giusto. [5]

1. Két kraj - cá - rom volt né - kem, Két kraj - cá - rom

volt né - kem, Né - kem, né - kem, volt né - kem.

IV. Kibéd (Maros - Torda), Dósa Lidi (18), 1904.; B.

313. Tempo giusto. [8]

Pi - ros al - ma le - e - sett a sár - ba, Ki fel - ve - szí,

nem ve - szí hi - á - ba, Ki fel - ve - szí, nem ve - szí hi - á - ba.

Muz. F. 773b); III. Vésztő (Békés), Jakuts Róza (16), 1909.; B.

314. Tempo giusto, $\text{♩} = 112.$ [8]

1. Meg - é - rett a meggy a fán, meggy a fán, -

Fér - he ment a Var - ga lány, Ic - ca hej - re - hop.

refr.

Muz. F. 957c); I. Keszthely (Zala), 1906.; B.

315. Tempo giusto, $\text{♩} = 82$.

1. A ka - to - na a me - nyecs - két Er - dő - szél - be

csa - lo - gat - ta, Er - dő - szél - be csa - lo - gat - ta.

Muz. F. 1210a); I. Zsida (Vas), Tibola Teréz (17); V.

316. Tempo giusto.

Szán - tot - tam győ - pőt, ve - tét - tem gyön - gyöt, Haj - tot - tam á - gát,

széd - tem vi - rá - gát, Ejj, huj, ró - zám, gye - re ve - lem.

refr.

Muz. F. 923b); III. Békésgyula (Békés), Borek András (40), 1906.; B.

317. Tempo giusto $\text{♩} = 81$.

1. E - ger fe - lé me - gyen egy út, Kin Klim - kó Er -

zsi jel - in - dult, Klim - kó Er - zsi, Klim - kó Er - zsi jel - el - in - dult.

Muz. F. 804a); II. Nagymegyer (Komárom), 1910.; B.

318. Tempo giusto, $\text{♩} = 140$.

a) Mēny - asz - szony, vő - le - gény, de szép mind a ket - tő, O - lyan mind

a ket - tő, mint az a - rany - vesz - sző, Hej, mirt az a - rany - vesz - sző.

III. Vésztő (Békés), Kocsis Juhász Róza (15), 1917.; B.

319. Tempo giusto.

1. Sár - ga csi - kó, csen - gő raj - ta, Va - jon ho - va

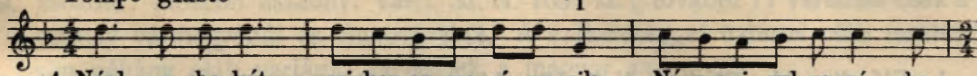
me - gyünk raj - ta? Hu - zse - dá - ré hu - zse - dom.

refr.

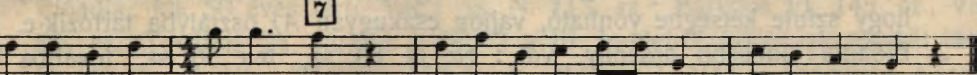

III. Jánoshida (Szolnok), 1918.; B.

Tempo giusto

320. T

1. Nézd a ba-kát, mi-kor az ma-sí-ro-zik, Né-gye-si-vel so-rá - ba,

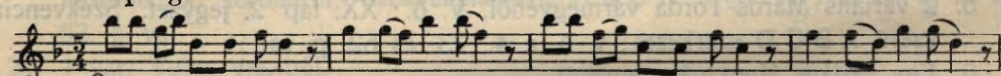
 7

büsz-ke káp-lár u - tí - na: I - ceg-bi-ceg a ba-ka a nagysár - ba.

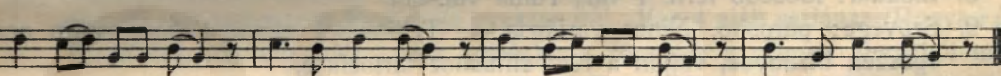
Appendix.

Tempo giusto

Muz. F. 621c

I. 8

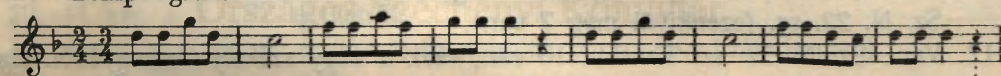
Ik i - äš saš-tär yá-nô kã-pém â - l'ô, Ik i - äš saš-tär yá-nô kã-pém â - l'ô,

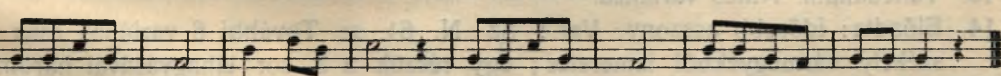

Kuš - kãn - šo-tež-ok ü - ßém puè - ßæ, Kuš - kãn - šo-tež-ok ü - ßém puè - ßæ,

Tempo giusto

Muz. F. 622a)

II. 3

Tempo giusto

Muz. F. 622b)

III. 8

Jãη - gã ðã-reš ar-ßù - zã šàC - tšëš, Jãη - gã ðã-reš ar-ßù-zã-sàC-tšëš,

Ar-ßù-zëm yatš-kaš kè-mã-dã yò - ðãm, Mãn-mã-žëm - àt šiš-tã-ren' gò-ðã-dã.

Megjegyzések az egyes példákhoz.

A) I.

1. Előadta: kb. 50 éves férfi. Ugyanígy: Sz. N. 63. sz. Variánsa nincs. A A B B_v szerkezete folytán némileg eltér a régi stílusra jellemző dallamoktól, úgy hogy szinte kétségbe vonható, vajjon csakugyan A) osztályba tartozik-e.
2. Előadta: idősebb asszony. Var.: Sz. N. 83. sz.; fele 56. sz.; továbbá Bartalus III. 8., 9., 19., VI. 4. sz (utóbbiak teljesen hibásan lejegyzett ritmusban!). Ezenkívül még kb. 44 variánsa ismeretes (közülök 16 fél-dallam), valamennyi csak a négy székely vármegyéből.¹⁾ — Dallamának vonala némileg emlékeztet a 16. és 59. p.-éra.
3. Előadta: öreg ember. Var.: Sz. N. 90. sz. Ezenkívül még egy variánsát ismerjük Maros-Torda vármegyéből.
4. Var.: Sz. N. 125. sz.; 18 variáns az I.-IV. területekről. Szekvenciaszerű A B C D szerkezet; v. ö. az 5., 23. és 62. p.-val.
5. 2 variáns Maros-Torda vármegyéből. V. ö.: XX. lap 2. jegyzet. Szekvenciaszerű A B C D szerkezet; v. ö. a 4., 23. és 62. p.-val.
6. Egy variáns Hont vármegyéből.
7. a)-t előadta: legény. 10 variáns az I. területről.
8. Előadta: idősebb férfi. 1 var. Tolna vm.-ből.
9. Szövege: párosító. Nincs variánsa. — Tekintettel mixolyd hangsorára nem egészen bizonyos, vajjon a régi stílushoz tartozik-e.
10. 25 var. az I.-III. területről. Dallamának vonala hasonlít a 70. p.-éhoz
11. a)-t előadta: férfi. Táncdallam. — a)-t, dacára ²⁾ záróhangjának kivételesen ide soroztam; ez a forma csak a II. területen található (még 3 var.), onnan átkerült a tótok és morvák anyagába is (3 kéziratos tót var., továbbá: Slovenské Spevy I. 281., 478. sz.; Bartoš II. ²⁾ 334.; III. 1281.; utóbbi fél-dallam). A b) (⁵⁾ -ös) forma csak a négy székely vármegyéből ismeretes. Var.: Sz. N. 22. sz. (ezenkívül még 7 var.).
12. Var.: Sz. N. 52. sz. További 10 var., csak a négy székely vármegyéből. Egy oláh var. Maros-Tordából (mint átvétel a magyarból).
13. Táncdallam. Nincs variánsa.
14. Előadta: idősebb asszony. Var.: Sz. N. 61. sz. További 6 variánsa csak a székely vármegyéből ismeretes; egy részük a 3 sor elhagyásával háromsorossá csonkult.
15. Előadta: idősebb asszony. 11 var. az I. (egy közülük ⁴⁾ főcezurával!), 2 a IV., 1 a III területről. Az I területen legtöbbnyire ingadozó terccel.
16. Előadta: idősebb asszony. Ugyanígy: Sz. N. 91. sz. Var.: Sz. N. 88. sz. További 9 variáns csak a négy székely vármegyéből. Átkerült az oláh anyagba, ahonnan számos variánsát ismerjük (pl. Bartók: Chansons populaires roumaines du département Bihar, 231., 233., 234., 236., 237. sz). Dallamának vonala hasonló az 1. és 59. p.-éhoz.

¹⁾ Ezek: Csík, Háromszék, Maros-Torda és Udvarhely. Háromszékben ugyan alig gyűjtöttek, de feltételezhetjük, hogy ez a dallam (és még néhány, hasonló megjegyzéssel ellátott következő) ott is el lehetett terjedve.

²⁾ Bartoš František morva népdal-gyűjteményének II. és III. része: „Národní Písň Moravské“ címmel (előbbi Brünnben, 1889., utóbbi Prágában, 1899., 1901.), I. része „Nové národní písň moravské“ (Brünnben, 1882.) címmel jelent meg.

17. Ugyanígy: Sz. N. 89. sz.; 7 variánsa a IV. területről.
18. Előadta: idősebb férfi. Valószínűleg táncdallam. Nincs variánsa.
19. Előadta: idősebb asszony. Var.: Sz. N. 105. sz.; további 11 variánsa csak a 4 székely vármegyéből és Bukovinából. A székelységgel határos oláh területről van néhány oláh variánsa (átvételek a magyar anyagból).
20. Előadta: idősebb férfi.
21. Előadta: kb. 50 éves férfi. Var.: Sz. N. 113. sz.; Bartalus VI. 145. sz., VII. 88. sz. További 24 variáns a IV., 2 a III. területről (utóbbiak egyikét lásd Bartók és Kodály: Magyar Népdalok, Budapest 1906., Rozsnyai Károly kiadása, 1. sz.) Egy oláh variánsát ismerjük a Mezőségről (átvétel a magyar anyagból). Szerkezete $A^5 A^5 A B$, de a 3 sor záróhangja valamennyi variánsban az eredeti $\bar{a}$ -ról $\bar{b}$ -re csúszott.
22. Előadta: idősebb asszony. Var.: Sz. N. 119. Még egy variáns Kolozs vármegyéből.
23. Var.: Bartalus III. 7. sz., IV. 49. sz., VI. 1. sz., VII. 2. sz. Talán Sz. N. 127. sz. is rokondallam. Kb. 25 variáns az I.-III. területről; néhány a Sz. N. 127. sz.-hoz hasonló IV. területről. Szekvenciaszerű A B C D szerkezet; v. ö. 4., 5. és 62. p.-val.
24. 1 var. Tolna vm.-ből.
25. Var.: Sz. N. 146. sz.; még egy Bukovinából.
26. Előadta: idősebb asszony. Var.: Bartalus VI. 20. sz.; 21 variáns I.-IV. területről; az I.-III.-ról származók főcezurája gyakran $\boxed{b3}$. Van 4 oláh variánsa (Hunyad és Torda-Aranyos vm.-ből); ezek kétségkívül átvételek a magyar anyagból már csak azért is, mert $\boxed{5}$ mint főcezura oláh dallamoknál csupán kivételes jelenség.
27. Var.: Bartalus V. 180. sz. 9 variáns az I.—III. területről, 1-a IV.-ről. Átvették a tótok és ezektől a morvák is: 3 kéziratos tót var., továbbá Slovenské Spevy II. 200.; 'Sušil 799 m) (667. lapon a 3.); Bartoš III. 2056.
28. 1 var. Szerém vm.-ből; egy oláh var. Máramarosból (Volksmusik der Rum. von Maram. 128. sz.)
29. 11 var. a II.—IV. területről.
30. 4 var. a II. és III. területről (legtöbbjük *parlando-rubato* ritmusú).
31. 1 var. Borsod vm.-ből.
32. Előadta: kb. 75 éves férfi. Nincs variánsa.

II.

33. a)-t előadta: kb. 35 éves férfi, b)-t: 70 éves asszony. Var. Sz. N. 67. sz. Ezenkívül még 7 var. az I.—III. területről.
34. 19 variáns az I.—IV. területekről. — Három kéziratos tót variánsa van (Hont és Zólyom vm.-ből), melyek nyilvánvalóan átvételek a magyar anyagból.
35. Előadta: idősebb asszony. Var. Sz. N. 9. sz. (főcezura $\boxed{VII}$!); még 3 var. Csík és Kolozs vm.-ből.
36. Var. Sz. N. 77. (*poco rubato*), 102. sz.; még 6 var. Csík vm.-ből.
37. Előadta: idősebb asszony. Var.: Kiss, 364. lap, 34. sz. (utolsó hangja hibásan egy fokkal lejjebb).
38. Táncdallam (?). Nincs variánsa.
39. Nincs variánsa.
40. Var. Sz. N. 111. sz. (utóbbinál, mint IV. területről származó dallamnál $\boxed{5}$ helyett $\boxed{b3}$ a főcezura, dacára az $A^5 B^5 A B$ szerkezetnek. V. ö. a 21. példa jegyzetével).

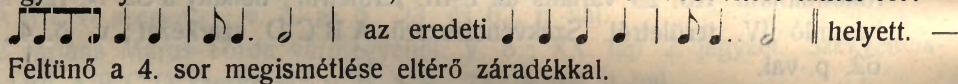

41. Var.: Sz. N. 145. Ezenkívül még 1 var. a IV., 2 a II. területről.
 42. Nincs variánsa. Szövegének utolsó sora hiányzik.
 43. Var.: Sz. N. 150. Még 1 var. Csík m.-ből, 1 Barsból.

III.

44. Táncdallam (?). Nincs variánsa.
 45. Előadta: asszony. Var.: Bartalus V. 143. sz. További 11 variáns az I. és IV. területről. Hasonló oláh dallamok: Volksmusik d. Rum. von Maram. 45. a), b) számú dallamok. Egy kéziratostól variánsa ismert.
 46. 47. 48. 49. (utóbbit előadta: idősebb férfi). Nincs variánsuk.
 50. Magyar variánsa nincs. Oláh var.: Volksmusik d. Rum. von Maram. 104. sz. ($\overset{1}{5}$ $\overset{b}{3}$ $\underset{1}{1}$).

51. Előadta: idősebb férfi. Var.: Bartalus III. 88. sz. (teljesen hibás ritmus-lejegyzés!). IV. 120. sz. Ezenkívül még 11 var. az I.—IV. területről. A variánsok többségének alkalmazkodó *tempo giusto* (tehát lassabb menetű) a ritmusa, sőt egynehány utóbbiak közül a 2., 3. és 4. sorban ritmusbővítést tüntet föl:

Feltűnő a 4. sor megismétlése eltérő záradékkal.

52. Előadta: idősebb férfi. 1 var. Szerém vm.-ből. 1 oláh var.: Volksmusik d. Rum. von Maram. 107. sz. ($\overset{1}{7}$ $\overset{b}{3}$ $\underset{1}{1}$) (átvétel a magyarból).
 53. Var.: Bartalus II. 91. sz. További 5 var. I. II. IV. területről. Kérdéses, vajjon a régi stílushoz, vagy inkább C) osztályhoz számítható-e. — Brahms 10. magyar táncában ez a dallam mint 2. téma szerepel: vége így van elferdítve:

54. Előadták: a)-t öreg asszony, b)-t 70 éves férfi. Nincs variánsa. a) 3. és 4. sorában szokatlan szótagszámbővülés van és vele kapcsolatban ritmusváltozás.

IV.

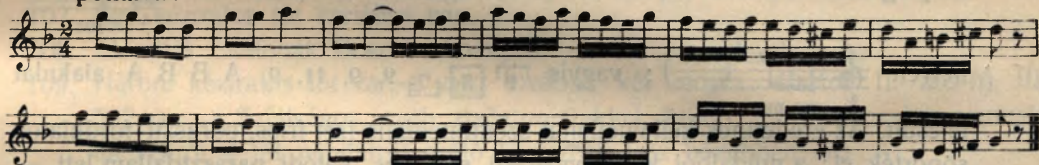
55. Var.: Sz. N. 6., 17., 18. sz.; a 6. sz. főcezurája $\overset{vii}{\square}$; a 18. sz.-ban a hangsor sajátságos módon mixolyddá változott. További 8 var. a IV. területről. Legtöbbjük *tempo giusto*; a közölt példa *parlando rubato*-ja csak kivételes jelenség.
 56. Var.: Bartalus V. 157. További 16 var. az I.—IV. területről (IV.-ről csak egy); egyesek sorai 10-szótagúak; legtöbbjük nagy terces, sőt nagy szeptimás is akad közöttük. — Sajátságos $A^5 A^5 A_v$ -féle szerkezet, melyben A_v^5 záróhangja $\overset{5}{\square}$ helyett $\overset{1}{\square}$. (a kimutatásban mint A B C D szerepel; ez a variánsok többségének szerkezete).
 57. Var.: Sz. N. 82., 99. sz. További 28 var. a IV. területről.
 58. Előadták: legények. 9 var. az I.—III., egy a IV. területről. Előbbiek egy része a modern moll-hangsor befolyását mutatja.
 59. Var.: Sz. N. 49., 100. sz. További 7 var. a IV. területről. Dallamának vonala hasonló a 2. és 16. p.-éhoz.
 60. Előadta: idősebb asszony. 7 var. csak Csík és Udvarhely vm.-ből; közülük egy $\overset{4}{\square}$, öt $\overset{5}{\square}$ főcezurával.
 61. Var.: Sz. N. 120. További 2 var. Kolozs és Torda-Aranyos vm.-ből.
 62. Előadta: idősebb asszony. Var.: Bartalus VI. 10., 79. sz., I. 136. sz.; az utóbbiban sajátságos sorbővülés folytán 14 szótagú sorok. További 8 var. a IV. területről, egy az I.-ről. Dallamának vonala (szekvenciaszerű A B C D szerkezet) hasonló a 4., 5. és 23. példához.

63. Var.: Sz. N. 106. További 4 var. a IV. területről. A variánsok főcezurája $\boxed{b_3}$; előadása *tempo giusto*. A példa eltérései ($\boxed{b_3}$ -nak $\boxed{4}$ -re csúsztatása; *parlando* előadás) tehát csak kivételes jelenségnek tekinthetők.
64. Előadta: idősebb asszony. Ugyanígy: Sz. N. 129. sz. — 2 var. a négy székelly vm.-ből.
65. Var.: Sz. N. 134. sz. További 5 var. az I.—IV. területről.
66. Egy var. Csongrád vm.-ből (*tempo giusto* előadásban).
67. Előadta: férfi. Egy var. Tolna vm.-ből ($\boxed{b_3}$ -ra csúsztott főcezurával). Tk. $A^5 A^5 A A_v$ szerkezet ép úgy, mint a 71. a) és 74. a)-é.
68. Variánsa nincs. — Hasonló tréfás sorhosszabbításokra még van néhány példa, de ezekben csak az 1. és 4., vagy csupán az 1. sor hosszabbodik meg. (Pl. Bartalus VII. 198. sz.: $\boxed{8}$ $\boxed{b_3}$ $\boxed{5_1}$).

V.

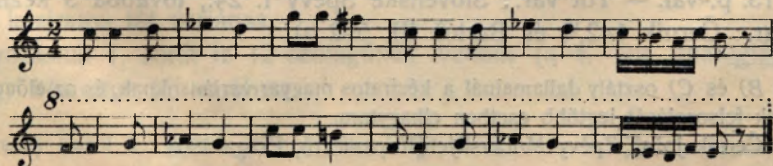
69. Var.: Sz. N. 115. sz.; Bartalus II. 88. sz., III. 157. sz. — Megjegyzendő, hogy Dévára telepített bukovinai csángóktól származik a fölvétel. További 15 var. a II.—IV. területről. A variánsok legtöbbször $\boxed{b_3}$ a főcezurája.
70. Előadta: kb. 55 éves férfi. Var.: Bartalus I. 60. sz., V. 150. sz., VI. 159. sz., VII. 44. sz. További 13 var. az I.—III. területről. — Sajátságos valamenynyüknek lassú tempója, és a ritmusnak ezzel kapcsolatos alkalmazkodása, úgy hogy a lejegyzésnél tk. kétszerakkora értékeket kellene használni, ha nem gyanakodnánk arra, hogy ez a tempolassúbbodás csak későbbi romlás. (V. ö. a hasonló ritmusú, kétszer gyorsabb tempójú 72. példával). Dallamának vonala hasonlít a 10. p.-éhoz.
71. a)-t előadta: férfi. Nincs variánsa: a) példának szerkezete tk. $A^5 A^5 AA_v$ (A_v^5 záróhangja $\boxed{5}$ helyett $\boxed{1}$ -en!); b)-nek szerkezete A B B C. Ugyanígy szerkezetbeli ingadozás tapasztalható a 74. a) b) c) példákban. V. ö. 71. a)-t 74. a)-val, 71. b)-t 74. c)-vel. Továbbá v. ö. 71. a)-t a 67. p.-val.
72. Var.: Bartalus IV. 132. sz.; VII. 169. sz. További 2 var. az I. II. területről. — Ez a dallam szerepel Liszt XIII. magyar rapszódiajának *Allegro* részében mint 1. téma. Összehasonlítás kedvéért közlöm ottani formáját, megfelelően transzponálva:

A 16-od figurák jelenléte, melyek a XVIII. századbeli nyugateurópai műzene passage-jaira emlékeztetnek, és amelyeknek semmi közük a magyar parasztenhamzshoz, természetesen a cigány muzikusok díszítő törekvésének eredménye.

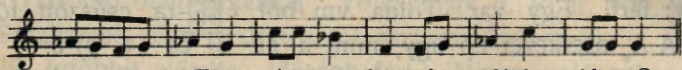
VII.

73. Var.: Szini 158. sz. — Lisztnek fentemlített művében mint az *Allegro*-rész II. témája ez a dallam így szól:

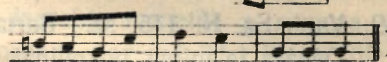

Utolsó üteme teljesen illogikus módon *es* záróhangra vezet! Ez, a dallam-szerkezet meg-nem-értéséből vagy meg-nem-érzéséből származó, kétségkívül cigányoktól eredő torzulás teljesen tönkreteszi az $A^5 B^5 A B$ szerkezetű dallam kikerekítő befejezését: a 2. (B^5) sornak $\boxed{5}$ -ről $\boxed{b_3}$ -ra történt szokásos lecsúszását akarja a 4. (B) sorban utánozni, s ezzel a dallam legfontosabb pillérét, a 4. sor záróhangját rombolja le. — N. B.: A közölt példa 7., 8., 10. és 11. ütemében némi romlás látható; Színinél helyesebben így:

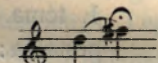
74. c)-t előadta: öreg ember. Egy, c) formához közelálló variáns Szerém vm.-ből $\boxed{5}$ -ös főcezurával. — Ebben a hármas példában a szerkezetnek sajátosságát átalakulását figyelhetjük meg. a) = $A A^5 A A_v$ [úgy, mint 71. a)]; b) = $A B B C_v$; c) =

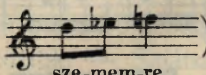
[mint 71 b)]. Ha a szerémmegyei variánst megvizsgáljuk (3. üteme: , 5. 6.

üteme: , 10.—12. üteme: ,

azt látjuk, hogy $\boxed{1} \boxed{5} \boxed{b_3}$, 9, $A B B_v A_v$ szerkezete már nagyon közel áll a B) osztálynak $A B B A$ szerkezetéhez. — Egyébként v. ö. még a 67. p.-val.

B)¹⁾

75. Tót variánsai: Slovenské Spevy, II. 129. sz., továbbá egy kézirat.
77. Var.: Bartalus IV. 140. sz. VII. 121. sz.
78. Tót var.: Slovenské Spevy, III. 457. sz., továbbá egy kézirat.
79. Három kézirat tót variánsa van.
80. Paraszti változata a „Csak egy kis lány van a világon“ szöveggel ismert, Szentirmay Elemértől származó dallamnak, amelyet egyébként Sarasate „Ungarische Zigeunerweisen“ c. művében mint 2. témát használt fel. Jellemző példa népies műdalnak parasztdallá változására. Az eredeti *moll*-hangsor átalakult aeol hangsorrá, pentaton fordulatokkal; az első sor $\boxed{2}$ záróhangja $\boxed{1}$ -gyé változott, a 4. sor hasonlóvá lett az elsőhöz; a *tempo*-nak cigányos *rubato*-ja *tempo giusto*-vá alakult át; a 3. sor 11-szótagúvá bővült (az eredeti - ret

helyett sze-mem-re): vagyis $\boxed{1} \boxed{5} \boxed{7}$, 9, 9, 11, 9, $A B B A$ alakulat

létesült. Az eredetinek kellemetlenül szentimentális ízét friss, paraszti fordulatok söpörték el: a műdalból keményvágású, erőteljes, valódi parasztdallam lett. — N. B.: A 4. sor sajátosságos ritmusbeli eltérése az 1. sortól kivételes jelenség

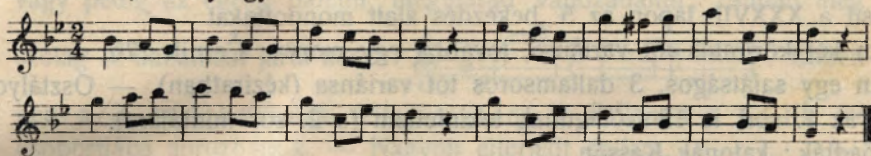
81. Var.: Bartalus III. 140. sz. — Egy kézirat tót variánsa is van.
82. Békés megyében nagyon ismert; máshonnan származó variánsa nincs.
84. Két kézirat tót variánsa van.
85. Szövege párosító.
86. Talán az „A Csap uccán véges-, véges-végig“ szöveggel közismert dallam var.-a (lásd a LXVII. lapon az utolsó három bekezdésnél mondottakat). V. ö. a 313. p.-val. — Tót var.: Slovenské Spevy I. 24., továbbá 3 kézirat; morva var.: Černík 142.²⁾ és Bartoš III. 592 b).

¹⁾ B) és C) osztály dallamainál a kézirat magyar variánsoknak, és az előadókra vonatkozó adatoknak felsorolását legtöbb esetben elhagytam.

²⁾ Černík Jožaf; Zpěvy Moravských Kopačů, Prága 1908.

88. Van dur-variánsa is, pl. Bartalus I. 134. sz. (csak a dallam 2. felét közli!) — Tót var.: Slovenské Spevy, II. 603. sz. (dur-ban), továbbá 3 kéziratos.
90. Egyike a legrégebnek látszó A B B A szerkezetű dallamoknak. Csak erre a szövegre éneklük. Lásd a XXXVIII. lapon az 1. bekezdést.
91. Van két tót variánsa.
92. Az „Érik a, érik a búzakalász“ szöveggel ismert mūdalból (szerzője ismeretlen) származott, amely így szól:

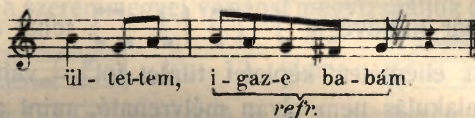
Az átalakulás tk. csak a szerkezetet érinti: $\boxed{2}$ -ből $\boxed{1}$ A B C D-ből A B B A lett. A ritmus — bár mindvégig $\text{♪} \text{♪♪} \mid \text{♪} \text{♪♪}$, tehát a magyar parasztszene ritmusával teljesen ellentétes képletet tüntet föl — változatlanul megmaradt. Vagyis: itt az átalakulás nem olyan mélyreható, mint a 80. példánál. — Őt ugyanilyen szerkezetű kéziratos tót variánst ismerünk.

93. Lásd a XXXVI. lapon a széljegyzetben mondottakat. — a)-nak van 3 kéziratos tót variánsa, továbbá egy nyomtatásban megjelent: Detva,¹⁾ 281 lap.
94. Szövege párosító. Vannak hasonló szerkezetű var.-dallamok $\boxed{1} \boxed{3} \boxed{3}$ számjelzéssel; egy ilyen a tót anyagból is ismert (kéziratos), kettő a morva anyagból: Bartoš II. 136 c), III. 271 d).
96. Hét kéziratos tót variánsa ismeretes, egy morva: Černík 126.
101. Van egy kéziratos tót variánsa is.
103. Nehány olyan szöveg alakult újabban, melyben az u. n. summások (nagybirtokra szerződöttetett nyári munkások) munkába vonulásáról stb., van szó. Ennek a példának szövege ezek közé tartozik.
104. Egy variáns Vas vm.-ből, amelyben ♪ helyett mindvégig az eredetinek látszó ♪ érték található, vagyis $\frac{5}{8}$ helyett $\frac{3}{4}$.
105. Van variánsa $\boxed{3}$ -as főcezurával. (l. a XXXVII. lapon a 2. bekezdést).
107. Egy kéziratos tót variánsa van.
108. Előadták: katonák Besztercebányán.
109. Három kéziratos tót var.-a van, továbbá két morva: Bartoš II. 265 b), III. 592 a). — Sajátságos, cseh dallamrészekkel kevert tót variánsai is vannak, melyekről a tót népdalról szóló könyvben lesz bővebben szó.
110. L. a XXXVII. lapon az utolsó bekezdés alatt mondottakat.
112. Van egy kéziratos tót variánsa.
113. Lásd a XXXVII. lapon az utolsó bekezdés alatt mondottakat.
114. 3. sora ugyan meglehetősen eltér a 2. sortól, de mégis mindkettőt egyformán B-vel jelölhetjük, mert a kiinduló 1. ütem közössége világosan reámutat tartalmi összefüggésükre, illetve közös eredetükre. V. ö a 273. p.-val és a LX. lapon a 6. és 7. bekezdés alatt mondottakkal.
115. Van $\boxed{3}$ főcezurás variánsa.
116. Van 2 kéziratos tót variánsa.
119. Osztályozásnál 1. sorát is 12-szótagúnak vettem (a 4. sor analógiájára). — Van egy kéziratos tót variánsa.

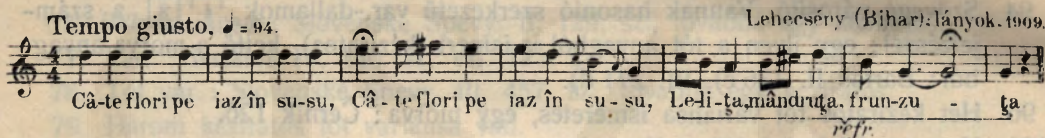
¹⁾ Medvecký Karol A.: Detva (monografia), Detva 1905.

120. Van egy kéziratot tót variánsa.
 121. Van egy kéziratot tót variánsa.
 124. Van egy kéziratot tót variánsa (féldallam).
 125. Van egy kéziratot tót variánsa.
 128. Nagyon elterjedt dallam. Van 3 tót variánsa: 2 kéziratot, továbbá Detva 296. lap 2.; morva var.-a: Černík 278.
 131. V. ö. a 149. p.-val.
 132. Lásd a XXXVII. lapon az 5. bekezdés alatt mondottakat.
 134. Van két kéziratot tót variánsa, továbbá egy morva: Černík 276.
 135. Van egy sajtóságos, 3 dallamsoros tót variánsa (kéziratban). — Osztályozásnál az 1. sort is 15-szótagúnak tekintetem (a 2. sor mintájára).
 136. Előadták: katonák Kassán.
 139. Újabban A, illetve A⁵ sorait kibővítve énekelik:

140. 1914 óta nagyon kedvelt dallam, de kétségkívül már előbb is el lehetett terjedve, mert van két, 1909-ben gyűjtött sajtóságosan megrövidített oláh variánsa is; I. Chansons pop. roum. du dép. Bihar, 195., 196. sz.; a 195. sz. így szól:

Ez a magyar eredetinek 2. fele. A refrain-es dallamrész úgyszólván változatlan maradt. (Figyelemre méltó, hogy az oláh refr. a magyar refr.-nek tartalmilag is megfelel.) — Van egy kéziratot tót var.-a is. — Valószínű, hogy ez a dallam Szentirmay Elemérnek „Piros bort ittam az este, ragyogó csillagom, galambom“ szövegű dallamából származik. — Van egy tót variánsa is.

143. Oláh kéziratot variánsa van Maros-Torda vm.-ből. Valószínűleg műdalból származik.
 144. Van egy variánsa, melyben az A sorok autentikus zárlattal végződnek.
 147. Van egy kéziratot tót variánsa is (fél-dallam).
 149. Ennek a dallamnak 2. fele 1914 őszén nagyon elterjedt „Megállj, megállj kutya Szerbia“ szöveggel. Az itt közölt teljes alak még 1914 elejéről való; szövegét nem sikerült lejegyezni. 2. felének van egy kéziratot tót var.-a. — V. ö. a 131. p.-val.
 150. Az 1., 2. és 4. sor egyéni variánsként autentikus zárlattal is végződhetik.
 151. Lásd a LXI. lapon a 3. bekezdés alatt mondottakat. — 151. b)-nek van két kéziratot tót var.-a.

C) 1.

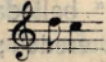
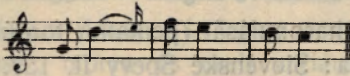
1.

152. Szövege párosító.

2.

153. Var.: Sz. N. 47. sz.
 154. Szövege lakodalmas. Dallamának tót var.-i: 11 kéziratot, továbbá Slovenské Spevy I. 21., 69., 561.; II. 213., 299., 364., 372.; III. 252.
 157. Var.: Sz. N. 41. sz.; Bartalus VI. 11. sz.

159. Táncdallam; ú. n. „dudanóta“.
160. Alighanem szintén „dudanótá“-nak nevezett táncdallam. 8 kéziratos tót variánsa van; morva var.-i: Bartoš I. 99.; II. 20., 50 c), 161., 830.; III. 627., 821., 1260., 1490., 1551., továbbá LXXXVII. lapon a 26. Átvétel a tót anyagból.
165. Kétféle autentikus variánsa van: vagy az utolsó ütem -vé alakul; vagy pedig az egész dallam megmarad változatlanul; csupán még egy lát-
szólag 5. dallamsor járul hozzá: . Ebben az eset-
ben a 3. sort kettősnek felfogva (6+6), a dallamot a C) III. alosztály 1 csoportjába sorozhatjuk. — Nagyon elterjedt dallam.
166. A dallam 2. felének ritmusa alkalmazkodó, úgy hogy époly joggal volna a C) II. alosztályba is sorozható.
167. Var.: Színi 184. sz.; Bartalus III. 61. sz. — Szerkezete A⁵ B⁵ A B. Esetleg A) osztályba is lehetne sorozni. — A II. területen nagyon elterjedt; számos tót és morva variánsa is van (valószínűleg átvételek a magyar anyagból): Slovenské Spevy I. 87., 224., 524. sz., III. 296., 423., Bartoš I. 57., 148.; II. 642.; III. 22.
168. Var.: Bartalus II. 122. sz. — Egyike a legelterjedtebb dallamoknak (kb. 20 variáns van a kéziratos gyűjteményben). Esetleg A) osztályba is lehetne sorozni. — A közölt példának *rubato* előadása kivételes; rendszeren a példa alatt közölt *tempo giusto* ritmusban énekelik. Tót variánsai: 2 kéziratos, továbbá Slovenské Spevy, I. 272., II. 197., III. 50. sz., Detva 291. lap; morva var.-i: Sušil 646., Bartoš III. 140.
169. Csak a II. területről ismert, összesen 2 variánsban. Tót var.-i: 2 kéziratos, továbbá Slovenské Spevy, I. 138., 294.; II. 538., 560.; III. 68. sz.; morva var.-i: Sušil 593., 680 d), Bartoš II. 41., 53 a); III. 110 a), Peck¹⁾ 182.
170. Var.: Bartalus VII. 76. (más szöveggel.) — A közölt példánál feltűnő a egyes nyelvű (ú. n. makkarónikus) szöveg: váltakozva egy szövegsor magyar, egy szövegsor tót. Érdekes, hogy b) 1. versszakának hasonlóan vegyesnyelvű variánsát már Kollár is közli „Zpiewanky“²⁾ című tót népdalszöveg-gyűjteményében: II. kötet 178. sz. (Ugyanott még egy másik magyar-tót nyelvű szöveget is közöl). — Vegyesnyelvű szövegek aránylag ritkák. Általánosabban ösmert a „Sárga uborkának zöld a levele“ szövegnek magyar-tót nyelvű makkarónikus variánsa. Ezenkívül még csak egy zólyom- és egy nyitra-megyei tót-magyar szöveg ismeretes. Egyébként v. ö. a 239. p. szövegével (121. lapon) és a 303. c) dallam jegyzetével.
172. Var.: Bartalus I. 17. (mint $\sqrt{3} \begin{bmatrix} 3 \\ 4 \end{bmatrix}$). — Nagyon elterjedt dallam, mindig ugyan-
ehez a szöveghez (illetve ennek szövegváltozataihoz) kötve. A dallam variánsai a legváltozatosabb sorvégeket tüntetik fel, pl.: $\sqrt{3} \begin{bmatrix} III \\ 2 \end{bmatrix}$, $\sqrt{8} \begin{bmatrix} V \\ 3 \end{bmatrix}$, $\sqrt{V} \begin{bmatrix} 3 \\ V \end{bmatrix}$, $\sqrt{V} \begin{bmatrix} 5 \\ 2 \end{bmatrix}$ és $\sqrt{1} \begin{bmatrix} 8 \\ 5 \end{bmatrix}$. Szinte ahány variáns, annyiféle főcezura!
173. Var.: Színi, 132. sz.; Bartalus III. 162. sz. (utóbbinak ritmusa a 6. és 7. ütemben egészen hibásan van lejegyezve! Ha a Színi és Bartalus lejegyzését összehasonlítjuk, kiviláglik, Színi mennyivel jobban értette meg a magyar népdalt.) — A példában mutatkozó alkalmazkodó ritmus és lassú tempo

¹⁾ Peck, E.: Valašské národní písně (Brünn 1830).

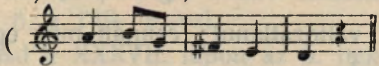
²⁾ Kollár, Jan: Národní zpiewanky čili Pjsně Swětské Slowákúw W Uhrách (Buda 1834 és 1835).

kétségkívül hibás előadásból származik. V. ö a XLIV. lapon a 4. bekezdés alatt mondottakkal.

175. Szövege párosító.

176. Egyike a legelterjedtebb dallamoknak; kizárólag a „Sári (vagy Sági) bíróné“ balladaszövegre énekelik Valószínű, hogy b) alakja (dur hangsorral) az eredeti; ebből alakulhattak plagalizálás folytán a mixolyd változatok

(véggel). a) variáns egy ilyennek a régi stílushoz történt hasonulását (pentaton fordulatokkal) mutatja.

177. Tót variánsa: Slovenské Spevy II. 157.

178. Tót variánsa: Slovenské Spevy I. 33. Átvétel a tót anyagból. (Lásd az L. lapon az utolsóelőtti bekezdést.)

3.

179. Var.: Bartalus IV. 144. Morva var.-i: Bartoš II. 987., III. 82., Černík 12.

180. „Duda-polká“-nak nevezett dallam.

181. Táncdallam; „sima sebes forgató“-nak nevezte a bemondó. Formája szekvenciaszerű A B C D.

182. Tréfás játékdal: mulatságban, sántikálva énekeltek. Ehez hasonló: Bartalus I. 126. sz.

183. Szerkezete szekvenciaszerű A B C D. V. ö. a 206. és 250. példával. Van egy kéziratot tót és egy oláh variánsa; morva var.-i: Bartoš III. 1224., Peck 142.

184. Var.: Színi 86. sz.; Bartalus IV. 60. sz. További variánsaiban 1, v is szerepel mint főcézura. — Legtöbbnyire a példában közölt szöveggel fordul elő. Van egy kéziratot tót és egy ukrán variánsa. Alighanem német eredetű dallam. — Szövegének ismeretes több tót variánsa, hasonló vagy más dallamra.

185. Kissé eltérő (⁵8₄) variánsai: Bartalus III. 13. sz., VI. 8. sz. Kizárólag a példában közölt szöveggel énekelik. Nagyon elterjedt dallam. Tót variánsai: 8 kéziratot, továbbá Slovenské Spevy I. 62., 246., 394., II. 169., 475., III. 163., 220., 380.; morva var.-i: Sušil 821 b), Bartoš II. 660., III. 697., 1131.; cseh variánsa: Erben¹⁾ 91. Ezek közül egy kéziratot a Bartalus gyűjt.-ből idézettekhez, valamennyi többi a közölt példához áll közelebb. — Átvétel a tót anyagból (lásd az L. lapon az utolsóelőtti bekezdést.) V. ö. a háromsoros 310. példával.

4.

188 Ugyanígy: Sz. N. 76. sz.

191. Var.: Sz. N. 31., 32. sz.; Bartalus I. 137., 140. sz., III. 16., 74. sz. VI. 13., 26. sz. Nagyon elterjedt dallam, egy variáns kivételével kizárólag a IV. területről ismert.

193. Variánsai (4) csak a III. területről ismertek

194. Var.: Bartalus VI. 16. sz. Sorolható volna esetleg A) osztályba is.

196. Variánsai (2) csak Csík vm.-ből ismertek Valószínűleg átvétel a máramarosi oláh anyagból; hasonló dallamok: Volksmusik der Rumänen von Maramureș 83., 84. sz.

197. Tót és cseh var.-i: Slovenské Spevy I. 242., 467.; Erben 306. Ezt a dallamot, illetve egy variánsát Liszt VII. magyar rapszodiájában dolgozta fel.

198. Var.: Színi, 40. sz. (kis terccel!)

¹⁾ Erben, K. J.: Nápěvy prstonárodních písní českých (Prága, 1863).

199. Szövege párosító.
 200. Hasonló dallam ($\sqrt[3]{1,7}$): Színi, 88. sz.
 201. Táncdallamnak mondták be. Szerkezete: A⁵ B⁵ A_v A-szerű. Tót var.-i: 2 kézirat, Nyitra vm.-ből, továbbá Slovenské Spevy I. 32.; morva var.-i: Sušil 797 b), Bartoš I. 188., III. 859. — Alighanem átvétel a tót anyagból.
 202. Ugyanigy: Sz. N. 144. A kivételesen *parlando* ritmus ezt az (eredetinek látszó)

tempo giusto ritmust helyettesíti:

205. 2. és 3. sorában „tót ritmusszűkítés.“ (Lásd az L. lapon az utolsóelőtti bevezetést). Van 2 kézirat tót variánsa; morva és cseh variánsai: Sušil 512., Erben 750. Kétségkívül átvétel a tót anyagból.

5.

206. Szerkezete: szekvenciaszerű A B C D. V. ö. a 183. és 250. példával. Tót variánsai: egy kézirat, továbbá Slovenské Spevy I. 68., II. 490., III. 48.; morva var.-i: Sušil 799 f) (665. lapon az első), 803 r) (680. lapon az első), Bartoš I. 225., III. 660.

6.

207. Var.: Színi 139. sz.; Bartalus II. 31. sz.; ezeknek versszak szerkezete heterometrikus: valószínűleg ez az utóbbi az eredeti alak (talán műdal?), amelyből a példában látható parasztibb variáns fejlődött ki.
 208. Ú. n. „menyasszony-tánc.“ Szövege csakis lakodalmas. — Morva variánsai: Bartoš II. 145., III. 36 b), 621.
 209. Variánsai csak néhány nyugati vármegyéből és Székelyföldről ismeretesek. — Régi műdallamnak látszik, melynek állandó szövege szintén műdalszerű. A székely variáns csak féldallam.
 210. Hasonló dallam ($\sqrt[6]{6,3}$): Bartalus V. 38. sz.

7.

212. Var.: Bartalus II. 28. sz. (hibás ritmuslejegyzés!)

8.

213. Var.: Sz. N. 28. sz. Csak a IV. területről ismert, ott viszont nagyon elterjedt lehetett.
 214. Var.: Sz. N. 44. sz.

9.

215. Régi műdalnak látszik, velejáró szöveggel Variánsai csak az I. és IV. területről ismertek.

10.

216. Táncdallam; a táncmozdulatokat sajátosságos kézmozdulatokkal kísérik, melyek közt — a 3. és 4. dallamsor 1. és 2. ütemének első nyolcadával egyidejűleg — a mutatóujjal történő fenyegető mozdulat is szerepel. Ismeretes még egy magyar variánsa Pest vm.-ből (Újszász). A közölt példa 3. és 4. sora eredetileg valószínűleg szintén 14 szótagú volt, úgy mint az újszászi variánsban; ezért soroztam az izometrikus dallamok közé. — Van 3 kézirat tót

variánsa, továbbá egy morva: Bartoš III. kötet CXXII. lap és egy cseh: Erben 472. A csehek, morvák és tótok ezt a dallamot, illetve táncot „strašiak“-nak (= mumus, ijesztgető) nevezik.

C) II.

1.

217. Var.: Bartalus I. 2. sz. Csak a IV. területről ismeretes.

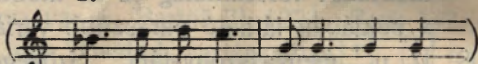
2.

218. Egy és ugyanazon dallamnak a) autentikus, b) plagális variánsa. Tót variánsai: 3 kézirat, továbbá Slovenské Spevy II. 717.; morva var.: Bartoš III. 704. (valamennyi autentikus).

220. Var.: Bartalus VI. 117. sz.; további 2 autentikus variánsa van Tolna vm.-ből. 4. sorában az új stílusra jellemző ritmusbővülés.

3.

222. Kétséges, vajjon nem inkább az A) osztályba kellett volna-e sorozni, a régi stílus székeley dallamaira emlékeztető pentaton fordulatai miatt. A 3. sor „Csej, haj“ szótagjait az osztályozásnál nem vettem figyelembe; a 4. sor is kétségkívül

8 negyedből állhatott eredetileg:

Né - kem csak szo - mo - rú - sa - got

ezért került a dallam az izometrikus versszak szerkezetű II. alosztályba. Az utóbbi években ez a dallam általánosan elterjedt, sorai tizenegyszótagúvá bővültek ki.

223. Vannak kézirat tót variánsai is, 3. sorukban „kiš and'alom“ refrainnel!

225. a) és b) var. C) osztályú dallamnak B) osztályúvá történt átalakulását szemlélteti. [a]-nak nagybetűs jelzése A A B C, b)-é A B B A].

4.

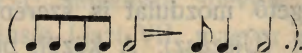
226. Szövege lakodalmas. Var.: Bartalus I. 35. sz. mint $\overline{5}$ $\overline{5}$ $\underline{1}$ (hibás ritmuslejegyzés!) Sok, alighanem a magyar anyagból származó tót és morva variánsa van: 5 kézirat tót, továbbá Slovenské Spevy I. 46., Sušil 490., 782. k) (606. lapon az utolsó), 803 v) (681. lapon az első), Bartoš I. 131., II. 177, 714., III. 596., 1241.

227. Var.: Bartalus VI. 44. sz. Tót variánsai: 3 kézirat, továbbá Slovenské Spevy II. 348., 435., 461., 600., 761.; morva var.: Bartoš III. 561. — Valószínűleg a magyar anyagból került át.

5.

228. Legtöbbnyire „Pápainé“ szövegre énekelik.

230. Szövege párosító. Egy tót kézirat variánsa is van (átvétel a magyarból).

231. Az 1. és 2. sor záróritmusának kibővülését az osztályozásnál nem vettem figyelembe

233. Van egy kézirat tót variánsa (átvétel a magyar anyagból).

234. Lásd az LV. lapon a „Megjegyzés“ alatt mondottakat.

C) III.

3.

236. Var.: Bartalus III. 150. sz.

237. Szövege: lakodalmas (ú. n. menyasszony-fektető).

4.

239. Dallam is, szöveg is tót származású (lásd a szöveg 2. versszakához közölt megjegyzést: (121. lap). Tót variánsai: 2 kézirat, továbbá Slovenské Spevy I. 66., 243.; morva var.: Bartoš III. 347.

241. Var.: Színi, 137., 138. sz. — A 239. sz. példa variánsának is lehetne tekinteni.

5.

242. Húsvétoló dal. Legények háznak vele húsvét vasárnapján, lányos házagnál. — Szövege régi műdalszövegnek látszik

243. Szövege: lakodalmas (akkor énekelték, mikor a menyasszony szüleinek háza elé állt a szekér, hogy a menyasszonyt holmijával — kelengyével — együtt elvigye a vőlegény házához.) Var.: Bartalus I. 48., 71. sz., V. 105. sz. — Nagyon elterjedt dallam, sok más szövegre is énekelik. Pentaton szerkezete alapján az A) osztályba is beillenek. Tót variánsai: 5 kézirat, továbbá Slovenské Spevy I. 44., 245., 258., III. 84.; morva var.-i: Bartoš I. 25., 41., III. 200., Peck 30., Černík 117. — Mindezek valószínűleg átvételek a magyar anyagból.

244. Talán táncdallam lehetett. Hangsora tiszta pentaton, az I. területre jellemző nagy terccel és nagy szeptimával. $\bar{f}is$ és $\bar{f}$ jelenléte az $A^5 B^5 A B$ szerkezettel és a terc felemelésével van összefüggésben. — Beillenek az A) osztályba is. V. ö. a 261. példával.

245. Var.: Bartalus VII. 165. (ez Horváth Ádám gyűjteményéből származik: féldallam). Tót variánsai (valószínűleg átvételek a magyar anyagból): 2 kézirat, továbbá Slovenské Spevy I. 333., 424., II. 718., Sušil 791 b).

6.

246. Játékdal.

7.

249. Szövege párosító. Egy kézirat tót variánsa ismert Hont vm.-ből.

8.

250. „Kalamajkó“ nevű tánc dallama (sajátságos, hogy neve dacára semmi rokonságban sincs az ukrán-rutén kolomejka-dallamokkal). Átvétel — bizonyára tót közvetítéssel — a cseh anyagból (eredetét talán még távolabb nyugatra kell keresnünk), amelyben „Kalamajka, myk, myk myk, Oženil se kominik“ stb. szöveggel fordul elő, alig egy kis eltéréssel (hétszótagú izoritmikus sorokkal); így: Erben 331. sz. és Bartoš III. kötet CXXV. lap, 53. szám. További tót, morva és cseh var.-ok (más szöveggel): 3 kézirat tót; Slovenské Spevy I. 602 b), II. 14.; Erben 581., Sušil 799 f) (665. lapon az első), Bartoš II. 391., 394., III. 960., 1538. — Szerkezete szekvenciaszerű A B C D. Nyilvánvaló, hogy ez a szerkezet nyugatról származott hozzánk. — V. ö. a 183. és 206. példával.

252. Szövegének variánsai vannak a németeknél, tótoknál, oláhoknál és kétségkívül más népeknél is. — A magyar anyagban is sok szövegvariánsa van.

9.

254. Var.: Színi, 28. sz.; Bartalus III. 159. sz. — Országszerte elterjedt, valószínűleg a tót anyagból átvett dallam. Tót és morva variánsai: 5 kéziratos tót, továbbá Slovenské Spevy, II. 444., III. 185.; Bartoš II. 490., III. 247., 308., 468.
255. Var.: Bartalus I. 94. sz (dur hangsorral).

10.

256. Szövege: párosító.
257. Játékdal. A dallam valószínűleg német eredetű. Szövegének sok tót variánsa van.
259. Var.: Színi, 85., 134. sz., Bartalus II. 7., 9., 130. sz.; V. 146., VII. 157.; Kiss, 446. lap, 1. dallam. További 15 variánsa ismeretes. Nagyon elterjedt dallam. Szövegei: legtöbbször vagy párosítók, vagy a jól ismert: „Zúg az erdő, zúg a mező“, vagy a d) variáns szövegének változatai. — A dallamcsoportból közölt a)–e) variánsok nagyon tanulságosak a dallamfejlődés megfigyelésére. Valószínűleg a) variáns a legrégebbi forma (eredetileg *tempo giusto* ritmusban). Ebből alakulhatott b) és ebből ismét c), amely már a régi stílus pentaton rendszeréhez hasonult. d) és e)-ben a fejlődés más irányú: az 1. és 3. sor feltűnő kibővülésében nyilvánul: e)-ben az eddigi 5-ös főcezura 8-á változott, a hangsor is bizonyos ingadozást mutat ($\bar{e}$ és $\bar{es}$, $\bar{a}$ és $\bar{as}$), a tempo több mint kétszer olyan lassúvá lett és ennek folytán a ritmus alkalmazkodóvá vált. — 259 a)-nak tót variánsa: Slovenské Spevy, II. 233.; c)-nek u.-ott I. 453. További tót variánsok: 5 kéziratos és Slovenské Spevy I. 437.
260. b) Szövege: talán párosító.

11.

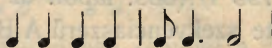
261. Pentaton hangsora alapján beillenék az A) osztályba is. V. ö. a 244. példával.

16.

262. Szövege: párosító.
265. Szövege: párosító.
267. Szövege: párosító.
268. Hasonló dallam sok van a cseh anyagban (pl. Erben 122., 140., 186., 710., 719.), de oda is valószínűleg német földről kerülhetett. Bordszerű szövege legkevésbé sem paraszti; terjesztésében valószínűleg az úri osztály részes.

IV.

1.

269. Magyar variánsa nincs. Oláh var.: Volksmusik der Rum. von Maram. 37. és 49. sz. — Magyar hatás alatt keletkezett oláh dallamnak átvétele. — Osztályozásnál a 4. sort is ritmusúnak, tehát 7-szótagúnak vettem.

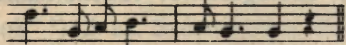

270. Szövege: lakodalmas. (1. versszakját akkor énekelik, amikor a 243. p.-ét; 2., 3., 4. versszakját akkor, mikor a menyasszony vőlegényének — vőlegénye szüleinek — házába érkezett.) Var.: Bartalus IV. 11. — Kalotaszeg vidékén a közölt szöveggel mint lakodalmas dallam szerepel; másutt inkább „Zöld Marci“ szövegére énekelik.
71. Magyar variánsa nincs. Oláh var.: Volksmusik der Rum. von Maram.; 110. és 134. sz. — Magyar hatás alatt keletkezett oláh dallamnak átvétele.

3.

272. Egy variáns Nagyszalontáról. — Egy kéziratostót variáns Ponikról (Zólyom vm.) 1915-ből a következő szövegre:

A v tej našej zahradôčky
 Píška Janik na piš'alky.
 Piroš a zezelen, hod' babám seretem, } refr.
 Hod' igazán seretem.

A dallam 4. sora:

A tót variáns torz-magyar refrain-je nyilvánvaló bizonyíték arra, hogy magyar anyagból történt az átvétel. — A magyar variáns refrain-je különben azt sejteti, hogy a példa műdallamból származott.

273. V. ö. 114. p.-val és a LX. lapon az utolsóelőtti bekezdéssel.

5.

274. Osztályozásnál a 4. sort is 7-szótagúnak vettem (mint a 269. p.-nál).

6

275. Var.: Bartalus V. 75. sz. — b) var. 3. és 4. sora B) osztályra jellemző ritmus-kibővitéseket tüntet föl. — b)-nek vannak kétszerakkora A A B A szerkezetű variánsai, épúgy mint 276 a)-nak; v. ö. LXI. lapon az első bekezdéssel. — Két kéziratostót variánsa van (átvétel a magyar anyagból).
276. b) plagális formája a)-nak. — Lásd a 275. p.-hoz szóló jegyzetet.
277. Var.: Sz. N. 148. sz. (*tempo giusto* ritmusban, „Ej, haj“-jal történő kibővítés nélkül). A *parlando-rubato* előadás csak kivételes jelenség. — Tót és morva variánsai: 4 kéziratostót, továbbá Slovenské Spevy, I. 299., 470., II. 105., 140., III. 214., 426., 470., Bartoš I. 157., II. 17., 599., 643., Černík 145. (átvételek a magyar anyagból).
278. Tót variánsa majdnem ugyanígy: Slovenské Spevy III. 251. sz. — További 2 kéziratostót variáns ismeretes.

7.

280. Var.: Színi, 104. sz. — Két rendkívül érdekes oláh variáns ismeretes Torda-Aranyos és Alsó-Fehér vm.-ből, melyekről az oláh népdalról szóló könyvben lesz bővebben szó (nyilvánvalóan átvételek a magyar anyagból).

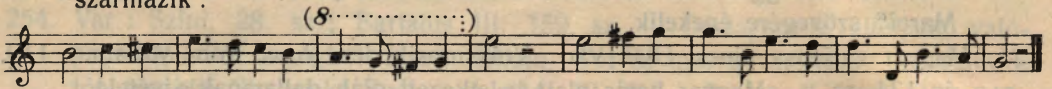
8.

282. „Dudanótá“-nak nevezték. — Osztályozásnál a 7. ütemet nem vettem figyelembe. — Morva és cseh variánsai (nem pontozott ritmusban): Bartoš II. 644., III. 232., 1568., Erben 435.

10.

284. Előadták: katonák, Besztercebányán. — 1915. óta nagyon elterjedt.
 285. Alighanem egy, Erkel „Hunyadi László“-ból való jól ismert témának 2. részéből származik:

Van egyébként egy, az eredetihez közelebb álló variánsa is, mely a tót anyagból is ismeretes. — Csak a példában közölt szöveggel énekelik. Nagyon elterjedt dallam.

286. Tót variánsai: 5 kéziratos, továbbá Slovenské Spevy II. 311., III. 217., 250., 386.
 287. Var.: Bartalus I. 37. sz. — Osztályozásnál a 4. sort hétszótagúnak tekintettem.
 288. Osztályozásnál a 4. sort hétszótagúnak tekintettem.
 289. Variánsaival együtt (2) csak Erdélyből ismert. — A sorok ritmuskibővítését osztályozásnál nem vettem tekintetbe (tehát 12, 7, 12, 9, helyett, a valószínűleg eredeti 8, 7, 8, 7, szótagszámot vettem alapul).

11.

290. Egy kéziratos rutén variánsa ismeretes (átvétel a magyar anyagból). — Nyilvánvalóan izometrikus szerkezetből származott.
 291. Var.: Sz. N. 98. sz. (mint „Cigánynóta,“ sajátos módon nagy terccel felcsúszott záróhanggal: $\overset{\text{♯}}{6}$ $\overset{\flat}{3}$ $\underset{\text{♯}}{4}$; phryg hangsorú). Oláh variánsa van kettő: Volkmusik der Rum. von Maram., 160. sz., és egy kéziratos Maros-Torda vm.-ből. Ezenkívül cigány nyelvű variánsa van Lissóból (Hont): F. 1106 c)

Tempo giusto, $\text{♩} = 98$. 1914., B.

Ka-na-gé-lyom ke-le-sz kri-daj Su-kar pa-tyiu meszi ka-gyom haj dev-la
 refr.

Du-val tri-val csu-mi di-nyu lesz kra da-ko pa-le di-nyo, haj dev-la.
 refr.

A dallam eredete homályos. Talán mődalból származik.

292. Var.: Bartalus IV. 116. sz. Csak a IV. területen található. Oláh variánsai Maros-Tordából mint szöveg nélküli táncdallamok ismertek. Eredete homályos.
 293. Var.: Sz. N. 53. sz. Táncszerű ritmusának dacára „keserves“-nek nevezik a székelyek.
 294. Táncdallam. — Oláh variánsai Maros-Tordából mint szöveg nélküli táncdallamok ismertek. Eredete homályos. — A dallam 2. és 4. sorának nyúlványát inkább így szokták előadni: $\text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \mid \text{♩} \text{♩} \text{♩} \parallel$. A példában látható Trala la la lala la nyolc-negyednyi toidás megismételt szövegsorra kivételes jelenség.

16.

295. Csak a példában közölt szöveg variánsaira énekelik.
 297. Csak a példában közölt szöveg variánsaira énekelik. Szövegének sokkal hosszabb „homológ“ versszakokból álló tót és oláh variánsa ismeretes (más-

más dallamra): mindakettő versszakonként elősorolja a megdőglött lónak különféle testrészeit, nem riadva vissza a kevésbé finom kifejezésektől sem.

298. Szövege párosító. Var.: Bartalus V. 192. sz.
 299. Var.: Bartalus IV. 57. V. ö. a LX. lapon az utolsó bekezdés alatt mondtakkal. c) variánsnak b) szövege megvan a tót anyagban is, hosszabb kidolgozásban (5 homológ versszakból áll), hasonló versszak-szerkezetű dallammal. Lásd: Slovenské Spevy, I. 194., III. 62., 286.
 300. Szövege párosító.

V.

302. Var.: Bartalus III. 146. sz. Két kéziratot tót variánsa ismeretes.
 303. c) formáját erre a közismert makkarónikus — magyar és oláh nyelvű — szövegre is énekelik:
 Tiéd rózsám, tiéd voltam, de már nem vagyok,
 Pintru csinye nu ma jade, meg sem is halok, stb. — A dallamnak négy kéziratot tót variánsa is van.
 304. Var.: Káldy „Kurucz dalok“¹⁾ 2. sz. Származását illetőleg alighanem mūdallam.
 305. Szövegének sok kéziratot tót variánsa is ismert.

VI.

306. Szövegének van egy kéziratot oláh variánsa Alsó-Fehér vm.-ből, más dallamra.

VII.

308. Szövege párosító. — Van 4 kéziratot tót variánsa.
 309. Szövegének a magyar anyagban — tudtommal — nincs variánsa. Több tót és cseh variánszon kívül majdnem minden európai nyelven van több-kevesebb variánsa.
 310. Var.: Színi 18. sz. (1. sor megismételve: négysoros), 196. sz.; Bartalus III. 86. sz. és 95. sz. (utóbbi teljesen hibás ritmusban; ugyanaz akar lenni, mint Színi 18. sz. dallama. Érdemes összehasonlítani Színi és Bartalus ritmus lejegyzését!)
 311. Szövege: párosító. Var.: Bartalus I. 141. (*mollban*). — Egy kéziratot tót variánsa is van.
 312. Var.: Bartalus VII. 124
 313. V. ö. LXVII. lapon az 5. 6. 7. bekezdéssel.
 314. Szövege: párosító.
 315. Előadta 15 éves leány, nagyanyjától tanulta.
 316. Szövege: párosító?
 317. Var.: Bartalus III. 15. sz. (mint $\sqrt{v} \begin{bmatrix} 2 \end{bmatrix}$, 8, 8, 12, v-5); VI. 89. sz. (mint $\sqrt{1} \begin{bmatrix} 5 \end{bmatrix}$, 8, 8, 10, 1-9; hibás ritmuslejegyzés).
 318. Var.: Bartalus IV. 100. — Főleg lakodalmas szövegekkel ismeretes és csak a II. terület nyugati részéből. Tót és morva variánsok: 2 kéziratot tót, továbbá Sborník²⁾ 7 a), Slovenské Spevy I. 157., 335., II. 321., 628., Sušil 565., Peck 90., Bartoš III. 951., 1215 d), 1357., 1571. Átvétel a tót anyagból.
 319. Szövege párosító.

¹⁾ Káldy Gyula: Kurucz dalok XVII. és XVIII. század.

²⁾ Sborník Slovenských národních piesni (kiadta a „Matica Slovenská“ Bécsben 1870-ben. — 66 tót dallam).

Appendix.

I., II., III. Három cseremisiz dal, gyűjtötte és fonograffal felvette ¹⁾ 1906-ban Wichman Györgyné, Jelászy faluban (Kozmodemjanszki kerület, kazáni kormányzóság, Oroszország); előadta: Stefanovna Olga (20 éves). — A dallamok hangsora ugyanaz a pentaton hangsor, amely a régi magyar stílusra jellemző. Szerkezetük $A_4 B_4 A B$ (A_4 kvarttal mélyebb, mint A), ami lényegében $A^5 B^5 A B$ -nek felel meg, amennyiben $A_4 B_4$ oktávnyi feljebbítéssel = $A^5 B^5$. Hogy a hasonlóság feltűnőbb legyen, a dallamok 1. felét δ jelzéssel közlöm.

A szövegek magyar fordítása:

I. |: Az én termetem olyan volt, mint egy egyéves csemete:|; —
: Odaadták az én hajamat, mielőtt megnőtt volna:|.

II. |: $\text{J}\bar{\eta}\eta\bar{\epsilon}$ folyó partján görögdinnye terem:|; —
Mikor görögdinnyét enni mentek,
Költsetek fel minket és hívjatok.

N. B. A II. dálnak szövege hiányzik

¹⁾ A felvételeket Bartók Béla jegyezte le.

A dalok teljes szövege.

4.

: Nem arról hajnallik amerről hajnallott :|
 : Magam sorsa felől szomorú hírt hallok :|
 : Árad napról-napra bánatja szívemnek :|
 : Már végire jártam szabad életemnek :|

7. c)

1. Megállj, pajtás, hogy panaszolom el
 [sorsom,
 Miként áll az állapotom:
 Inyész-finyész a putlikom,
 Harmadnapba sincs prófontom.

2. Panaszolom a tisztémnek:¹⁾
 Nincs ereje a testemnek.
 Mérges száját rám fordítja,
 Jézus-Krisztusomat szidja.

8.

1. Elment Simon disznót lopni,
 Nem jó helyre talált mennyi.
 Ottan várja egy pár fegyver:
 Úgy jár, kit az isten megver.

2. Nincs Simonnak siratója,
 Nincs is annak pártfogója;
 Cifra szüre koporsója,
 Bikkfalevél takarója.

9.

1. Hallottátok-e már hírül
 Kaszai Sanyi legénységül?²⁾
 Bicskával vágja ja nyárfát,
 Hogy ne hallják dobogását!

2. Fel-felveszi a vállára,
 Viszi Róza ablakára:
 — Kelj fel Róza, itt a máifa,
 Egész éjjel vigyázz rája!

3. Az anyja jaz ajtót nyitja,
 Az apja ja gyertyát gyújtja,
 Róza a kendőt keresi,
 Sanyi a májfára köti.

10.

1. Minden ember szerencsésen,
 Csak én élek keservesen;
 Fejem lehaitom csendesen,
 Csak úgy sirok keservesen.

2. Ne sirj kedves feleségem,
 Ne zokogi, édes gyermekem!
 Gondodat viseli-az¹⁾ isten,
 Kiszabadulok még egyszer.

14.

1. Harangoznak vecsérnyére,
 Gyere pajtás az erdőre,
 Az új útnak tetejére,
 Az új útnak tetejére.

2. Mindén embérnek meghagyom,
 Sötét réggel fát ne vágjon;
 Mert én sötét réggel vágtam,
 Szeréncsétlen órán jártam.

3. Testem törött a bokorba,
 Vérem kihullott a porba;
 A madarak pásztorolták,
 Énekszóval virrasztották.

4. Azt a gazdája megtudta,
 Mindgyár utána indula.
 Meg van a koporsó festve,
 Uti Miska fekszik benne.

5. Nyisd ki apám a kapudat,
 Halva hozzák szép fiadat;
 Sirass anyám, ne bízd másra,
 Most siratsz meg utoljára.

20.

1. Szántani kék, tavasz vagyom,
 A szerszámom széjjel vagyom.
 A szerszámom széjjel vagyom,
 Ekém szarva Szarvason van.

2. A tengelye Tengelyesen,
 A kereke Kerepesen,
 Az patingom²⁾ fa tövibe,
 Ostornyelem a hegyibe.

¹⁾ Az ¹⁾-gyel jelölt rész a dallamból itt elmarad.

²⁾ ?

¹⁾ „li-az“ egy szótaggá összevonva!
²⁾ „Az a szli, gúzs vagy lánc, mely az ekét és taligát
 összetartja.“ (Színnyei: Magyar Tájszótár.)

3. Szege, járma Gyarmaton van,
Az al-fája Alfáron van,
A béldeszkmá¹⁾ Békésen van,
Járomszögem Szögeden van.
4. A béresem az Bácskában,
A baltája az Bánátban,
Szép hat ökröm az vásárba,
De nem tudom, hol az ára.

21.

Szövegét v. ö. a 14. példa szövegével.

22.

1. Mikor a nagy erdőn kimész,
Arra kérlek, vissza ne nézz,
Ne legyen szüvednek nehéz,
Hogy az idegën földre mész.
2. |: Idegën föld az én hazám,
Ferenc Jóska éldes apám:|
3. |: Fehér sziju az mejemen:|
|: Rezes csákó a fejemen:|
4. Jaj istenem, én istenem!
Jaj, hát Csikból ki kell mennem,
|: A babámat itt kell hagynom:|
5. |: Katonának vagyok írva,
Meghal éldes anyám sírva:|
6. |: Katonaságom sem bánom,
Csak éldes anyám sajnálom:|

26.

1. Tova mënyën három árva,
Tőlük kérdi a Szúz Márja:
— |: Hova mënték három árva?:|
2. — Álljatok mëg, három árva,
Adok néktek arany vesszõt,
|: Csapijátok meg a temetõt:|
3. — Kelj föl, kelj föl édes anyánk,
Mer elszakadt a gyászgunyánk!
— Nem kelhetek, édes fiam,
Elrothadtak az inaim.
4. Elrothadtak az inaim,
Két karjaim s két lábaim;
A vérem is elárokltott
S a lelkeim is elbucszott.
5. — Adja ide, édes anyám,
A koporsójának kócsát,
Had' zárjam ki koporsóját,
Csókoljam meg kezét, lábát.
6. — Tova mënyën egy menyecske,
Két orcája ki van festve;
A'lesz néktek mostohátok.
Aki fejért ad reátok.
7. Mikor fejért ad reátok,
Vérrel virágzik hátatok;
Mikor kenyert ad kezembe,
Hull a könyved kebeledbe.

27. (Szövegvariáns: 193.)

1. Egy hete-e, vagy már három,
Mióta a gazdám várom?
Amott jön már, amint látom,
Egy deresszörű számaron.

2. — ¹⁾ Jónapot, jó bojtárom!
Van-e hibád, van-e károd?

— Se nem is vót, se nem is lesz,
Míg a nyáj a kezemen lesz.

3. — Dehogya is nincs, de bizony van!
Hát a vezérürüd hol van?
Vezérürüd harangostul,
Rózsás számar kantárostul?

4. — |: Zsidó elvitte a börit,
Magam megettem a testit:|

28.

1. Cigány vagyok, rest a nevem,
Ha dolgozom, fáj a fejem.
— Cigány, cigány, mért vagy cigány,
Mért jársz a magyar lány után?
2. — |: Azért járok én az után:
Szebb a magyar, mint a cigány:|

29.

1. Fehér László lovat lopott
A fekete halom alatt,
Hatot fogott suhogóra,
Görc városa csodájára.
2. Rajta, rajta Görc városa,
Fehér László meg van fogva.
Verjünk vasat a kutyára,
Jobb kezére, bal lábára.
3. — |: Kutya betyár, add meg magad,
Vagy azt mondd meg, kinek hínak:|
4. — Az én lovam kesely lábú,
Az én hugom Fehér Anna.
— Nem kérjük mink a lovadat,
Sem azt a büszke húgodat.
5. = 3.
6. — Az én lovam keselylábú,
Az én nevem Fehér László.
— Verjünk vasat a kutyára,
Jobb kezére, bal lábára.
7. |: El is vitték jó messzire,
Sötét börtön fenekére:|
8. Fehér Anna meghallotta,
Hogy a bátyja be van fogva.
Parancsolja kocsisának:
— Kocsisom, fogj be hat lovat!
9. Kocsisom, fogj be hat lovat,
|: Tégy fel egy véka aranyat:|
Kiszabadítom bátyámat.

¹⁾ „A járomnak rúd felőli oldalán levő deszka.”
(Szinyey: Magyar Tájszótár.)

¹⁾ Az 1) alatt közölt variánsra.

10. Fehér Anna nem nyúgodott,
Felszaladt a vasajtóra:
— Bátyám, bátyám, Fehér László,
Aluszol-e vagy nyúgodol?
11. — !: Se nem alszok, se nem nyugszok,
Húgom, rólad gondolkozok. !
12. Fehér Anna nem nyúgodott,
Felszaladt a vasajtóra:
— Bátyám, bátyám, Fehér László,
Hogy hívják itten a bírót?
13. — !: Ez a bíró Horvát bíró,
Az akasztófára való. !
14. Ekkor megyen Fehér Anna
Horvát bíró ablakára:
— Bíró, bíró, Horvát bíró,
Szabadítsd ki a bátyámat,
15. Szabadítsd ki a bátyámat,
Adok egy véka aranyat.
— Nem kell nékem az aranyad,
Csak hálj vélem egy éjcaka.
16. Fehér Anna nem nyúgodott,
Felszaladt a vasajtóra:
— Bátyám, bátyám, Fehér László,
Azt mondta nekem a bíró:
17. !: „Kiszabadul bátyád még ma,
Háljak véle egy éjcaka. !
18. — Húgom, húgom, Fehér Anna,
Ne hálj véle egy éjcaka:
Szüzességedet elveszi,
A bátyádnak fejét veszi.
19. Fehér Anna nem nyúgodott,
Elment a bíró házához,
Véle is hált egy éjcaka
Az aranyos nyoszolyába.
20. Éjfél tájban egy óraker
Csörgés esett az udvaron.
— Bíró, bíró, Horvát bíró,
Mi csörömpöl az udvaron?
21. — !: Kocsisom lovát itatja,
Annak csörög zabolája. !
22. Fehér Anna nem nyúgodott,
Felszaladt a vasajtóra:
— Bátyám, bátyám, Fehér László,
Aluszol-e vagy nyúgodol?
23. — Húgom, húgom, Fehér Anna,
Ne keresd itt a bátyádat:
Zöld erdőbe, zöld mezőbe,
Akasztófa tetejébe!
24. Akkor megyen Fehér Anna
Horvát bíró ablakára:
— Bíró, bíró, Horvát bíró,
Lovad lába megbotoljon,
25. !: Lovad lába megbotoljon,
Tégedet a földhöz vágjon. !
26. Tizenhárom szekér szalma
Rothadjon el az ágyadban,
Tizenhárom esztendeig
Nyomjad az ágyad fenekit.

27. Tizenhárom doktor keze
Fáradjon ki sebeidbe,
Tizenhárom sor patika
Ürüljön ki a számodra.
28. Ugy-e bíró, jót kívánok:
Mosdóvized vérré váljon,
Törülköződ lángot hányjon,
Isten téged meg ne áldjon!

31.

1. Nem loptam én életembe,
Csak hat tinót Debrecenbe.
Hazahajtottam a tinót,
Mind a hat daruszőrű volt.
2. Elhajtottam a vásárra,
Elhajtottam szerencsésen.
Jászberényi Becsalinál
Elejtem áll kilenc zsandár.
3. Asz kérdezi, mi a nevem,
Hol az utazólevelem?
— Várjál zsandár, megmutatom,
Ha a lábim kigombolom.
4. Kigomboltam a lábimbat,
Kirántom a pisztolyomat,
Kettőt mingyán fejbelttem:
— Itt az utazólevelem!

33. a)

1. Elhervadt cidrusfa
A magos hegytetőn, —
Én is elhervadtam
A börtön fenekén.
2. Kilencfontos vasat
Nyolcat elszaggattam,
Kilencediket is
Jól elvásítottam.
3. — Anyám, kedves anyám,
Kérjed leveletem,
Kérjed leveletem,
Szabad életemet.
4. — Anyám, kedves anyám,
Mit mondtak az urak?
— Azt mondták az urak,
Hogy felakasztanak.
5. — Ó te drága anyám,
Kár vóna azt tenni,
Szép göndör hajamat
Szélnék eresztetni
6. Sem egyért, sem másért:
Két szürke pejkőért,
Hozzátartozandó
Sallangos szerszámért.

33. b)

1. Kérették nénémet
Szép királyfiának,
Engem is kértetek
Egy kóduz fiának.
2. Elvitték nénémet
Szép aranyhintóba,
Engem is elvittek
Egy kóduzkordélyba.

3. Étették nénémet
Szép arany csészeből,
Engem is étettek
Moslékos sajtárból.

4. Fektették nénémet
Szép királyfi mellé,
Engem is fektettek
Egy kandisznó mellé.

34. a) (Szövegvariáns: 161., 165.)

1. Angoli Borbála
Kis szoknyát varatott,
Elül kurtábbodott,
Hátul hosszabbodott.
2. Elül kurtábbodott,
Hátul hosszabbodott,
Szép karcsú dereka
Egyre vastagodott.
3. — Lányom, lányom, lányom,
Angoli Borbála,
Mi dolog lehet a':
Kerek aljú szoknya
4. Elül kurtábbodik,
Hátul hosszabbodik,
Szép karcsú derekad
Egyre vastagodik?
5. — Szabó nem jó szabta,
Varó nem jó varta,
Ez a szobaleány
Reám nem jól adta.
6. = 3.
7. = 4.
8. — Anyám, anyám, anyám,
Vándorvári Kati,
Fojóvizet ittam,
Attól vastagodom.
9. = 3.
10. = 4.
11. — Mit tűröm, tagadom,
Csak ki kell vallanom:
Gyöngyvári úrfitól,
Attól vastagodom.
12. — Pandúrok jöjjetek,
! Fogjátok, vigyétek !,
Börtönbe tegyétek:
13. Tizenhárom napig
! Sem enni, sem inni !,
Sem pedig aludni!
14. Tizenharmadnapra
Előjön az anya:
— Észel-e vagy iszol,
Vagy pedig aluszol?
15. — Nem eszem, nem iszom,
Sem pedig nem alszom:
Csak egy órát engedj,
Levelem had' írom,

16. Levelem had' írom
! Gyöngyvári úrfinak !,
Kedves galambomnak.

17. — Jó estét, jó estét
Ösmeretlen anyám!
Hol vagyon, hol vagyon
Az én kedves babám?

18. — Kinn van a kis kerben
Gyöngyvirágot szedni,
Bús koszorút kötni,
A fejére tenni.

19. — Nincsen ott, nincsen ott,
Ösmeretlen anyám.
Mondja meg, hol vagyon
Az én kedves babám?

20. — Mit tűröm-tagadom,
Csak ki kell vallanom:
Benn van a szobában
Fekete-szín padon.

21. Bemegy a völegény,
Bemegyén sietve,
Veszi a nagy kését,
Szegezi szívének:

22. — Vérem a véreddel
Egy patakot mosson,
Szívem a szíveddel
Egy sírba nyugodjon.

23. Szívem a szíveddel
Egy sírba nyugodjon,
Lelkem a lelkeddel
Egy istent imádjon!

34. b) (Szövegvariáns: 176. a.)

1. Kérettelek téged
Szalai Rózsika,
Sém egyszer, sém kétszer,
Haném tizenkétszer.
2. — Húzd rá cigány, húzd rá
A te muzsikádat,
Arannyal, ezüsttel,
Mindennel szolgálók.
3. — Hadd el cigány, hadd el
A te muzsikádat,
Arannyal, gyémánttal,
Mindennel szolgálók.
4. — Fogd be apám, fogd be
A te lovidat,
Kien¹⁾ had' vigyék be
A te szép lányodat.
5. — Bontsd le anyám, bontsd le
Halottas ágyodat,
Kire had' tegyék fel
A te szép lányodat.
6. Huzd le anyám, huzd le
Kopogós cipómet,
Mer bizony teli van
Piros aludt vérrel.

¹⁾ = Akin.

7. Vedd le anyám, vedd le
Halottas tükrödöt,
Kibe had' nézzem meg
Elfásult szememet.
8. — Csináltatsz-é anyám
Diófaköröszöt?
— Bizony csináltak
Márványküköröszöt.
9. — Csináltatsz-é anyám
Diófakoporsót?
— Bizony csináltak
Márványkükoporsót.
10. ¹⁾ — Behuzatod-e anyám
Fekete fátyollal?
— Behuzatom bizony
Fekete bársonnyal.
11. — Megsiratysz-e anyám
Ahol senki se lát?
— Bizony megsiratlak
Ahol mindenki lát.
12. — Kikisérsz-e anyám
Sírom fenekére?
— Bizony kikisérlék
A Jézus nevébe.

35.

1. Virágos kendőrem
Kiázott a tóba, —
Ha haragszol, babám,
Ne jöjj a fonóba.
2. Elejtem az orsóm,
Nem lesz, ki féladja,
Bánatos szívemet
Ki megvígasztalja.

36.

1. Az én lovam Szajkó,
Magam pedig Jankó;
Mind a négy lábáról
Leesett a patkó.
2. Csak egy maradt rajta,
S az es kotyog rajta;
Kovács jó barátom,
Igazítson rajta.

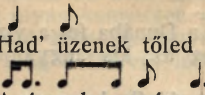
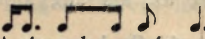
37.

1. Sütött ángyom rétest,
Nem ettem belőle,
Levitte ja kerbe
Rózsás keszkenőbe.
2. Utánna ja bácsi
Uj galléros szűrbe,
Megcsolkolta gyángyit
A ker' közepébe.

40.

1. Imhol kerekedik
Egy fekete főlhő,
Abban tollászkodik
Sárgalábú holló.

2. Állj meg holló, állj meg,

Had' üzenek tőled

Apámnak, anyámnak,
Jegybéli mátkámnak.

3. Ha kérdik, hogy vagyok,
Mondd, hogy beteg vagyok,
Győri temetőbe
Nyugodni akarok.

41.

1. Megkötöm lovamat
Szomorú fűzfához,
Lehajtom fejemet
Két első lábához.
2. Lehajtom fejemet
A babám ölébe,
Hullajtom könnyeim
Rózsás kötényébe.

43.

1. Egy kicsi madarka
Hozzám kezdé járni,
Virágos kertemben
Fészket kezdé rakni.
2. De azt az irigyek
Eszre keztek venni,
Kicsi madár fészket
Széjjel keztek hánni.
3. Elment a madarka,
Üres a galicka, —
Azt izente vissza,
Visszajő tavaszra.
4. De nem jöve vissza
A kicsi madarka,
S talán az ő szíve
Más párra találá.
5. Hogyha vissza nem jő,
Tudom, mást keresett,
Az ő fájó szíve
Tudom, mást szeretett.
6. Hogyha vissza nem jő
Buzapíroslásra,
Akkor, tudom, nem jő
Többet soha vissza.

50.

1. Vékony cérna, kemény mag, —
— Jaj, de kevés' legény vagy!
Fűnek-fának adós vagy,
Egy pénznek ura nem vagy.
2. — Ne bánhd, édes virágom,
Hogy így élem világom!
Éljed téses,¹⁾ nem bánom,
Szívemből azt kívánom.
3. Félre tölteni, búbanot,
Nem élek én több nyárot;
Ha érek es, csak hármot,
Nem rakok én kővárot.

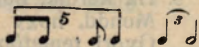
¹⁾ az ') alatt közölt variánsra.

¹⁾ = te is.

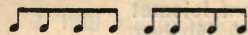

61.

1. A Tiszából a Dunába foj a víz, —
— Mi dolog az, kís angyalom, hogy te
— Hogy ne sírnék, hogy ne rínek, [sírász?
[kínász:
Most akartalak szeretni, már elmész.

2. Ha te elmész, kis angyalom, kívánom,
Hogy az út előtted rózsának váljon;
Még a fű is piros almát teremjen,
A te szíved soha el ne felejtсен.

66.

1. Amott látszik egy piros tűz magába,
Ott tüzelget szógalegény únálla.
Gyerünk pajtás! tán nem járunk hiába:
Ott legelész szép hat csikó magába.
2. Kúcsot tegyél vágott szűröd ujjába,
Gyerünk pajtás! tán nem járunk hiába.
Eriggy pajtás, fogd fel azt a hat csikót,
Hagy veszem le a lábáról a békót.
3. Ha levágtam a lábáról a békót,
Majd elvégzem én a többi bajáról;
Majd elvisszük, amerre a nap szőlke,
Ott aggyák a sok szép uj bángót érte.

68.

1. Kondorosi szép csárdásné háza előtt
van egy szomoruffüzfá,
Arra kötöm a lovamat
jövő szombat hajnalba.
Üjj föl hát most kondorosi szép csárdásné
egyetlenegy édes kedves Marcsa nevű
leánya a lovamra.
Elviszlek az eszterházi számadónak
legelső tanyájára.
2. Kondorosi szép csárdásné
adjon isten¹⁾ jó estét!
Elnyertem az Uristentől
a legnagyobb szerencsét,
Mert elvettem kondorosi szép csárdásné
egyetlenegy édes kedves¹⁾
Marcsa nevű leányát,
Ez szerette három évig
eszterházi²⁾ számadónak
a legszebbik bujtárját.

75.

1. Jaj de beteg vagyok,
Talán meg is halok,
Talán bizony a szeretőm édes anyja
Engem megátkozott.

¹⁾ Az 1)-gyel jelölt dallamrész elmarad.

²⁾ A 2)-vel jelölt dallamrész megismétlődik.

2. Ne átkozzon engem
A szeretőm anyja,
Azér, hogy a kökényszemű barna fiát
Nem szerettem soha.

3. Ha szerettem vóna,
Hozzá mentem vóna,
Az öcsényi magos templom tornya alatt
Mögesküdtünk vóna.

76.

1. Csütörtökön este
Nálad voltam lesbe;
Láttam, hogy pánkót¹⁾ sütöttél,
engem bé nem eresztettél,
Pedig éhes voltam.
2. Még szombaton este
Nálad voltam lesbe,
Láttam, hogy ágyat vetettél,
engem bé nem eresztettél,
Pedig álmos voltam.
3. Még vasárnap este
Nálad voltam lesbe,
Láttam, hogy jegyet váltottál,
engem a szívedből kitagadtál:
Verjen meg az isten!

79.

1. Nincsen szebb a magyar lyánynál,
Vékony karcsú dőrökánál;
Olyan vékony, mint a nádszál,
Maga jár a legény után.
2. Maga mondja a legénynek,
Válassza szeretőjének,
— Jó van, kis lány, én nem bánom,
Csak az anyád ne sajnáljon.
3. Még az anyja nem is tudja,
Hogy a lyánya milyen csalfa.
Maj megtudja nemsokára,
Legény jár az udvarába.

80.

1. Tollfosztóban voltam az este,
Az én rózsám azt is kileste;
Mindig csak azt hányja-veti szememre,
Kivel beszélgettem az este.
2. Nem beszélgettem én senkivel,
Feleségem testvéröccsivel;
Avval sem beszélgettem én sokáig:
Éjjél után három óráig.

83.

1. Váradiné lánya Mariska
Kiállott az úcasarokra.
— Eredj be te, sej, haj, göndörhajú zsidó-
[lány,

Mer megfog a rendőrkapitány.

¹⁾ = fánkot.

2. Asz kérdi a rendőrkapitány
 — Mi a neved göndörhajú lány?
 — Az én nevem, sejt, haj, Sári, Mári,
 [Kalári,

Tudom szeretnél hozzám járni.

3. Asz kérdi a rendőrkapitány:
 — Hol lakol te göndörhajú lány?
 — Ott lakok a lent a, lent a, lent a leg-
 [sarkon,

Zöld sarugátéros a gangom.

4. Zöld sarugátéros a gangom,
 Alatta sétál a galambom:
 — Jobb volna, ha sírnál, sírnál-rínál, éde-
 [sem,
 Nem leszek a tiéd sohasem.

85.

1. Este van már, csillag van az égen,
 Varga Julcsa mezítláb a jégen,
 Sajnálja a cipőjét felhúzni,
 Garzó Péter nem vesz többet néki.
2. Garzó Péter elment katonának,
 Acélfegyvert csináltat magának;
 Acélfegyver, rózsafa a nyele,
 Rá van írva Varga Julcsa neve.

89.

1. Lemberg alatt van egy magas erdő,
 Közepibe van egy gyásztemető,
 Abban fekszik százhuszezer baka:
 Eltemette gyászos Galicija.
2. Édes anyám kapott egy levelet,
 Abban írják az én holt híremet;
 Sírhat-ríhat szegény bánatába,
 Nem borul a fia sírhalmára.
3. Nincsen kereszt a sírom elején,
 Mint a vadak elásva fekszem én;
 Ott fekszem egy nagy nyárfa tövébe,
 Mint a vadak erdő sűrűjébe.
4. Köppenyem a gyászos szemfedelem,
 Nem szép hazám földje takar engem,
 Oroszország földje borul reám,
 Sírhat-ríhat szegény édes anyám.

94.

1. A kertmegi lapon, lapon
 Horvát István ül vason, ül vason;
 Este-reggel zörgeti a vasat,
 Hej, Gál Róza szíve majd meghasad.

2. Hej, te Róza, ne hidd el magadat,
 Ne rázd olyan keményen a farodat;
 Alsó ruhád kilátszik tenyéryire,
 Ülhetsz még a Horvát István ölibe.

97. (Szövegvariáns : 288.)

1. Jánoshidi vásártéren
 Legényvásár lesz a héten.
 Ezresekér adnak egyet,
 Jej de drága, mégis vesznek.
2. Jánoshidi vásártéren
 Kislányvásár lesz a héten.
 Két krajcárér adnak egyet,
 Jaj de olcsó, mégsem vesznek.

103.

1. Darumadár utnak indul hajnalba,
 Levelet hoz ide Jánoshidára;
 Az van írva a levél belsejébe:
 El kell menni huszonkettedikére.
2. Jánoshidi köves uton zörögnek,
 Kohner Adolf nagy kocsijai jönnek,
 A sok kufer már össze van pakolva,
 Tót Pál József házához van az hordva.
3. Isten áldjon, Jánoshida, elmegyünk,
 Négy hónapig Felsőszászberken leszünk.
 Majer Sándor, az uradalmi kasznár
 Tót Pál Etelnek csak ezeket mondja:
4. — De szép summás, jaj, de erős leányok
 Ezek a jánoshidai summások!
 Ugy örülök, úgy szeretlek titeket,
 Isten áldjon, segítsen benneteket!
5. — Kasznár uram, szépen kérjük mi magát,
 Áldja meg az isten minden birtokát,
 Szeresse ja jánoshidai summást,
 Mi meg jó szívvel folytatjuk a munkát.
6. Tót Pál Etel, ha kimegy a pusztába,
 Rátekint a jánoshidi summásra.
 Ha rátekint, azt gondolja magába:
 De szép summásaim vannak sorjába.
7. Gazsi Károly nagyvendéglő termébe
 De szépen szól Horvát Kálmán zenéje!
 Ugyan kinek szól így ez a muzsika:
 Tót Pál Etel summásai mulatnak.

105.

1. Már mikor én tizenennyolc éves voltam,
 Már én akkor házasodni indultam.
 Tizenkét szép lánya volt egy anyának,
 Mind a tizenkettőt kértem magamnak.
2. Az elsőnek kicsi voltam, az vót baj,
 A másíknál csalfa voltam, az vót baj.
 A harmadik, hogy a szemem kéket nyit,
 Negyediknek kacsintásom nem tetszik.
3. Ötödiknél: miért nincs édesanyám,
 Hatodiknál: mért nem jöttem paripán,
 Hetedik a pipafüstöt nem állja,
 Nyolcadikat lebeszéli mamája.
4. Kilencedik: miért nincs édesapám,
 Tizediknél: mért nem jöttem hamarább,
 Tizenegyediket atya nem adja,
 Tizenkettedik nem mén férjhez soha.

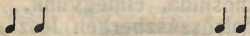
5. Így már nékem házasodnom nem lehet,
Szomorúan kell élni életemet.
Beizentem a budai bírónak:
Irasson be engem katonának.

112.

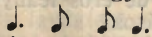
1. Stolac alatt van egy magos sírhalom,
Abban nyugszik az én kedves pajtásom.
Levágta a török szegénynek a jobb karját,
Kivel mindig ölelte a babáját.
2. — Irijál pajtás az én kedves babámnak,
Választhat már más szeretőt magának.
Levágta a török ártatlan jobb kezemet,
Kivel mindig írtam a leveletem.

138. (3. versszakának variánsa : 191.)

1. Mikor megyek Románia felé,
még a fák is sírnak,
Rezgő nyárfa hullatja levelét,
az is engem sirat.
Sirass, sirass, rezgő nyárfa,
boruljál a babám vállára,
Súgiad néki bele a fülébe:
fáj, fáj, fáj a szívem érte, babám,
fáj, fáj fáj a szívem érte.

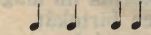
2. Édes anyám rózsafája,
én vagyok egy ága,

Én vagyok a Károly király

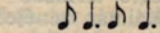
vitéz katonája.

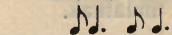
Százhusz éles nyomja a vállam,
szívemet a búbánat:
El kell menni messze a csatába,
szívemet megöli a bánat, babám,
szívemet megöli a bánat.

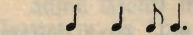
3. Édes anyám levelet írt

katona fiának:

— Gyere haza kedves fiam,

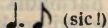
nem jó katonának.

Károly király azt felelte,

hogy nem mehetek haza:
Elveszett a nagy iroda kulcsa,

nem szabadulok meg soha, babám,
nem szabadulok meg soha.

149. b)

1. János bácsi hegedűje
Maradt vóna az erdőbe,
2. Hogy ne szólna olyan búsan,
Nem lönnék szerelmes soha.

152.

1. Szántottam gyöpöt,
Vetettem gyöngyöt,
Hajtottam ágát,
Szédtem virágát.
2. Az erdün járó
A Márton Szidi,
Utána járó
A Vörös Dezső.
3. Mit nézek rajta,
Nem fekszek rajta;
Bús az ő szíve,
Gyönggyel van kirakva

155.

1. Hirés bityár vagyok,
Patkó az én nevem,
Tizénhárom mégye
Rég kerestet engem.
2. Pedig ott is járok,
Ahol nem gondolják,
Hirés paripámat
Mindenütt csodálják.
3. Ha megsarkantyúzom,
Sok határt átugrok,
Pandurok kezébe
De sohase jutok.

156.

1. Hérvadni kezdettem,
Mint ősszel a rózsa,
Mert bokros búbánat
A szívemet járja.
2. Csak azt szánom-bánom,
Tőled még kell válnom,
Sok utánad való
Járásim sajnálom.
3. Vagy meghalok érted,
Vagy magamnak teszlek,
Vagy piros vérémmel
Fődet festék érted.
4. Nem azért kívánom
Rózsám, elveszteted,
Hogy meguntam volna
Világon éltedet:
5. Velem nem tölthetted
Gyönyörűségedet,
Mással se tölthesd el
Világon kedvedet.

157.

1. Ményecske, ményecske,
Te barna ményecske,
Rég megmondtam nékéd,
Ne mēnj a cserésbe.¹⁾
2. Bémēnt a cserésbe,
Lefeküdt a fűbe,
Sárig²⁾ hasú kigyó
Bébűtt kebelébe.

¹⁾ = cserjésbe. ²⁾ = Sárga.

3. — Anyám, édes anyám,
Kedves és jó dajkám.
Sárig hasú kigyó
Bébútt kebelémbe.
4. Arra kérem magát,
Vegye ki belőle
Szerelmes szívemét
Mégemészti benne.
5. Nem veszem leányom,
Kezemet mégmarja
Az én kicsi gyéngé
Ujjam leszakajszja.
6. Inkább elleszek én
Jó leányom nélkül,
Hogysem én ellegyek
Gyéngé karom nélkül.
7. — Bátyám, édes bátyám,
Kedves és jó bátyám,
Sárig hasú kigyó
Bébútt kebelémbe.
8. = 4.
9. — Nem veszem megmarja :|
|:Kezemet megmarja :|
Ujjam leszakajszja.
10. Inkább elleszek én
Jó testvérem nélkül,
Hogysem én ellegyek
Gyéngé karom nélkül.
11. — Kedvesem, kedvesem,
Hűséges kedvesem,
Sárig hasú kigyó
Bébútt kebelémbe.
12. Arra kérem magát,
Vegye ki belőle,
Tüdőmet, májamat
Mégemészti benne.
13. Erre az éldese
Még is keseredett,
Gyéngé karjaira
Ruhát tekergetett.
14. Bényuit kebelibe,
Kivette belőle:
Sárig hasú kigyó
Aranyalma leve.
15. S így hát az éldese
Jobb, mint hív szülöttje,
Tizenkét éve, hogy
Mind őket kereste.
161. (Szövegvariáns: 34. a), 165.)
1. Egy özvegy asszonynak
Volt tizenkét lánya,
A tizenkettedik
Londonvár Ilonka.
2. — Londonvár Ilonka
Mi annak az oka,
Zöld selem szoknyádnak
Hosszabb a hátulja?
3. — Szabó nem jól szabta
Varó nem jól varta;
Verje meg az isten,
Jaj de elrontotta!
4. — Hóhérok, hóhérok
|:Vigyétek lányomat :|
Az akasztófára!
5. — Jó anyám, jó anyám,
|:Várjál egy félórát :|
Vagy pedig egy némutát.¹⁾
6. — Fecskékém, fecskékém,
|:Vidd el a levelem :|
Kis Király Miklóshoz.
7. Ha ebéden éred,
Asztalára teszed,
Ha vacsorán éred,
Tányérjára teszed.
8. — Kocsisom, kocsisom,
|:Fogd be a hat lovat :|
A szebbet és jobbikat!
9. Úgy menjünk, mint a szél,
Vagy mint a gondolat,
Ha élve találjuk
Londonvár Ilonkát.
10. — Jó anyám, jó anyám,
Ismeretlen anyám,
Hol van az én babám,
Londonvár Ilonka?
11. — Lement a patakba
|:Lábát mosogatni :|,
Magát vigasztalni.
12. — Nincsen ott, nincsen ott,
Ismeretlen anyám,
Hol van az én babám,
Londonvár Ilonka?
13. — Lement a kis kerbe
|:Virágokat szedni :|,
Koszorúba kötni.
14. = 12.
15. — Átment a szomszédba
|:Szomszédasszonyához :|
A leánypajtáshoz (sic!).
16. = 12.
17. — Nincs tőrés-tagadás:
Benn van a szobába,
Ki is van terítve
Zöld selem párnára.
18. Bemén a vőlegény,
|:Bánat-örömébe :|
Kést nyomott a szívébe.

162.

1. Eleibe, eleibe,
Sárga ló eleibe,
Hogy bé nő ugorjon
Virágos kis kerbe!

¹⁾ = minutát (= percet).

-
 2. Bé talál ugornyi,
 Le találná szőnnyi,¹⁾

 Rózsafa bimbaját
 Le találná törnyi.

163.

1. Itt van az ideje,
 Házasodni kéne,
 Nem tudom, kit vegyek,
 Fiatalt vagy vénet.
2. Ha jöreget veszek,
 A'mmindíg szomorú,
 Annak minden szava
 Egy égi háború.
3. Ha kisasszonyt veszek,
 Szeret cifrán járni,
 Én fogom ruházni,
 Más fog véle hálni.
4. Ha gazdagot veszek,
 Asz fogja mondani:
 Az övébe vagyok,
 El talál hajtani.
5. De ha szegényt veszek,
 Magam is az vagyok,
 Egy koldusból kettőt
 Csak úgy csinálhatok.
6. Jobb inkább így vesznem,
 Kraslomba²⁾ kell mennem,
 Az apácák között
 Páterrá kell lennem.

164.

1. Két út van előttem,
 Melyikre induljak?
 Három szeretőm van,
 Melyiktől búcsuzzak?
2. Ha jegytől búcsuztam,
 Kettő megharagszik;
 Igy hát az én szívem
 Soha meg nem nyugszik.

165. (Szövegvariáns: 34. a), 161.)

1. — Jónapot, jónapot
 Homródi nagyasszony!
 Hol vagyon, hol vagyon
 Homródi Zsuzsanna?
2. — Elküldtem, elküldtem
 Az virágmezőben,
 A rózsamezőbe,
 A virágos kerbe,
3. |: Virág vizsgálgatni,
 Magát múlatozni. :|
4. — Jónapot, jónapot
 Te kis kertészlegény!
 Hol vagyon, hol vagyon
 Az én hív kedvesem?

5. — |: Nem tudom, nem tudom,
 Tennap mind itt jára. :|

6. = 1.

7. — Elküldtem, elküldtem
 Az Duna martjára,
 Aranyhalat fogni,
 Magát múlatozni.

8. — Jónapot, jónapot
 Te kis hajóslegény!
 Hol vagyon, hol vagyon
 Az én hív kedvesem?

9. — |: Nem tudom, nem láttam,
 Tennap idejára. :|

10. = 1.

11. — Mi tűrés-tagadás,
 Látom, ki kell valljam,
 Elvitték, elvitték
 Az virágmezőbe,

12. Az virágmezőbe,
 A hóhér kezébe,
 Hogyha tegye belé
 A fekete földbe.

13. — Jónapot, jónapot
 Te kis hóhérlegény,
 Hol vagyon, hol vagyon
 Az én hív kedvesem?

14. — |: Itt vagyon, itt vagyon
 Az fekete földben. :|

15. — Akajsz fel éngem is,
 Tégy egy sírba véle,
 Hogy a patak mossa
 Mü piros vérünket.

166.

1. Vetettem vijolát,
 Várom kikeletjét,
 Várom a babámnak
 Hazajövetelét.

2. Kikött a vijola,
 De nem igen teljes;
 Hazajött a babám,
 De nem igen szeret.

3. Hervad az a fűszál,
 Kit a kasza levág,
 Hervad az a kis lány,
 Kit babája elhagy.

168.

1. Áldja meg az isten
 Azt az édes anyát,
 Aki katonának
 Neveli a fiát!

2. Húsz évig neveli
 Világ pompájára,
 Húsz éves korába
 Öltözteti gyászba.

¹⁾ = szedni. ²⁾ = klastromba.

3. Szólnak ott az ágyúk,
Csattognak a kardok,
Lelkem éldes anyám,
Most mingyárt meghalok.
4. Hogyha a nagy isten
Rajtunk nem könyörül,
A vitézek közül
Még egy sem menekül.
5. — Nohát pajtás, ássál
Sírt én kardhegyemmel,
Takard bé szememet
Az én zsebkendőmmel.
6. — Ások pajtás, ások
Sírt én kardhegyemmel,
Bétakarom szemed
Az én zsebkendőmmel.
7. — Nohát pajtás, írd meg
Szomorú halálom,
Hol történt halálom
Idegen országon.
8. Ki levelem kapja,
Jajszóval olvassa,
Én éldes anyámnak
Bánatját újíttja.
9. Kedves éldes apám,
Tehozzád fordulok,
Katona létemre
Utoljára szólok:
10. Éltemet áldozom
Az magyar hazámért,
Véremet kiontom
Az magyar nemzetért.
11. Ne félj, Magyarország,
Isten vigyáz réád,
Ellenség kezibe
Nem adja határát.

170.

- a) Ültettem ibolyát,
Rozmaring mi vyšou;¹⁾ —
Ózvegy embert vártam,
Mládenec mi prišou.²⁾
- b) 1. Hol voltál, kde si bou
Tento maly juhás?³⁾
Mér nem jöttél te
Včera večer u nás?⁴⁾
2. Ha eljöttél volna
Včera do kostola,⁵⁾
Megláttad volna,
Aká son ti boľa.⁶⁾

1) = Rozmaring kelt ki.

2) = Legény jött (hozzám).

3) = . . . hol voltál,

Te kis juhász?

4) = Tegnap este hozzánk?

5) = Tegnap a templomba,

6) = Milyen voltam én (ott).

171.

1. — Járjad pap a táncot,
Adok száz forintot.
— Nem járom, nem tudom,
nem illik, nem szabad
Papnak táncot járni.
2. — Járjad pap a táncot,
Szép hat ökröt adok.
— Nem járom, nem tudom,
nem illik, nem szabad
Papnak táncot járni.
3. — Járjad pap a táncot,
Szép menyecskét adok.
— Járom is, tudom is,
illik is, szabad is
Papnak táncot járni.

172.

1. Egyszer egy királyfi
Mit gondolt magába:
2. Föl kéne öltözni
Kocsisom ruhába,
3. El kéne most menni
Szoda városába,
4. Meg kéne kéretni a
Szolgabíró lányát.
5. — Jóestét, jóestét
Szolgabíró lánya!
6. — Jóestét, jóestét
Szegény kocsislegény!
7. Újjön le minálunk
Festett kanapéra.
8. — De nem azért jöttem,
Hogy én itt leüljek,
9. Hanem azért jöttem:
Jössz-e hozzám, vagy nem?
10. — Nem menek, nem menek
Szegény kocsislegény:
11. Van a szomszédunkban egy
Kosárkötő lánya.
12. — Jó estét, jó estét
Kosárkötő lánya!
13. — Jóestét, jóestét
Szegény kocsislegény!
14. Újjön le minálunk
Hófehér padkára.
15. 16. = 8. 9.
17. — Elmenek, elmenek
Szegény kocsislegény.
18. = 1.
19. Föl kéne öltözni
Királyi ruhába.
20. 21. 22. = 3. 4. 5.

23. — Jóestét, jóestét
Király öfölsége!
24. Újjön le minálunk
Zöld selem dívánra.
25. 26. = 8. 9.
27. — Elmenek, elmenek
Király öfölsége.
28. — Kellesz a fenének,
Annak is a vénnek:
29. Van már nékem egy más,
Kosárkötő lánya.
30. = 12.
31. = 23.
32. = 7.
33. 34. = 8. 9.
35. — Nem menek, nem menek
Király öfölsége,
36. Van már nékem egy más,
Szegény kocsislegény.
37. — Én vagyok az a más,
Csókoljuk meg egymást.

173.

1. Béres vagyok, béres,
Béresnek szegődtem;
Sej, itt az újesztendő,
Jön a szekér értem.
2. Sajnálom ökrömet,
A járomszögemet,
Sej, cifra ösztökémet,
Barna szeretőmet.

174.

1. Volt-e olyan juhász,
Héj huj tirajlárom,
2. Ki meg tunná örözni
Farkastul a bárányt?
3. — Voltak-e farkasok?
— Hej, bizony nem angyalok.
4. — Gyöttek-e az erdő felül?
— Hej, nem a templom felül.
5. — Vittek-e el bárányt?
— Hej, bizony nem is hoztak.
6. — Fojt-e el a vére?
Hej, bizony nem a teje.

176. a) (Szövegvariáns: 34. b.)

1. — Jónapot, jónapot
Sári bírónénak,
Sári bírónénak,
A Kati lányának!

2. — Jöjj be, Kati lányom,
Legények hivatnak,
Sári városában
Lakodalmat laknak.
3. — Nem mék anyám, nem mék,
Mer tudom, nem jó lesz,
Árvadi Jánosnak
Lakodalma most lesz.
4. — Vedd föl, Kati lányom!
Finom selyem szoknyád,
Húzd a lábaidra,
Húzd karmazsin csizmád.
5. Tíz pár aranygyűrűd
Rakd az ujjaidra,
Had' szakadja szívit
Kedves galambodnak.
6. — Jóestét, jóestét
Árvadi Jánosnak!
Én is megérkeztem
A lakodalomba.
7. — Gyere velem táncra,
Egy kis mulatságra.
— Nem megyek én kenddel,
Mer zsíros. az ingujj.
8. — Gyere velem táncra,
Egy kis mulatságra.
— Elmegyek én kenddel,
Nem zsíros ingujja.
9. — Huzd rá cigány délig,
Déltül fogva estig,
Estétül hajnalig,
Világos viradtig.
10. — Eresszen kend mán el,
Mer mingyán meghalok,
Finom selyemszoknyám
Testemhöz ragadott.
11. — Nem bánom, meghalsz is,
Világból kimégysz is,
Ha enyém nem lettél,
Másé se lehessél.
12. = 9.
13. — Eresszen kend mán el,
Mer mingyán meghalok,
Tíz pár aranygyűrű
Ujjamra dagadott.
14. = 11.
15. — Eresszen kend mán el,
Mer mingyán meghalok,
A csizmám szárában
A vér megaludott.
16. — Nem bánom, meghalsz is,
Világból kimégysz is,
Ha enyém nem lettél,
Másé se lehessél.
17. — Húzd rá cigány délig,
Déltül fogva estig,
Estétül hajnalig,
Míg ki nem terítik.

18. — Fogjál kocsis, fogjál,
Gyerünk hamar haza.
— Nyisd ki anyám, nyisd ki
Leveles kapudat.
19. Bontsd el anyám, bontsd el
Paplanos ágyadat,
Hadd pihentessem el
Fáradt tagjaimat.
20. — Jónapot, jónapot
Sári bírónénak,
Sári bírónénak,
A Kati lányának!
21. |:Ugyan kedves anyám,
Hogy van már a Kati?:|
22. — Jól van már a Kati,
Nincs is semmi baja,
Ki is van terítve
A ház közepibe
23. — Csináltatsz-e neki
Diófa-koporsót?
— Csináltatok, anyám,
Márványkő-koporsót.
24. Meghúzatod-e már
A hármass harangot?
— Meghúzatom, anyám,
Mind a tizenhatot.
25. — Kiviteted-e hát
Valamily gödörbe?
— Kivitetem, anyám,
Gyászos temetőbe.
26. — Kiviteted-e hát
Valamily koldussal?
— Kivitetem, anyám,
Tizenhat zsandárral.
27. Átkozott az apa,
Hétszerte az anya,
Ki egyetlen lányát
A bálba bocsátja.
28. Este elereszti,
Reggel sem keresi,
Harmadnapra pedig
Halva viszik neki.

178.

1. Csinálosi erdőn
Van egy fiatal fa,
2. Az alatt fojik egy
Csendes patakocska,
3. Oda jár fürödni
Egy pár galambocska.
4. Az egyike, mintha
Majoránna volna,
5. A másika, mintha
Teljes szegfű volna.
6. Az ágya dészkája
Majoránna fája.

179.

1. Guta maga egy város,
Van abba egy mézsáros;
Van két lova, jó hámos,
Bagaria szerszámos.
2. Alsó Gellér — bóhasár,
Fősző Gellér — mind takács.
Bogya mellett megállhatsz,
Tetűt, bóhát találhatsz.
3. Alista és Felista,
Tönye jó kis falucska,
Sok pogácsát, réteskét
Sütnek ott a menyecskék.
4. Ekel és Nemesócsa,
Híres vót ez valaha,
Sok krumpli termett benne,
Csallóközbe tötötte.
5. Aranyos és Nagy-Kisbér,
Van ottan egy himpellér,
Van ott sok fehér kenyér,
Nagybélünkbe belefér.

180.

1. Öreganyád igen jó,
Télen csikó, nyáron ló;
Ha felül a tűzhelyre,
Onnan mondják: ne ló, ne!
2. Kivezetem a gyöpre,
Szántok rajta egyesbe;
Adok neki pozdorját,
Had mülassa ki magát.

184.

1. Borbély Bábi nagy beteg,
Nem eheti a levest;
Vizet inna, vize sincs,
Kútra kúdjön senki sincs.
2. Van neki egy vak ipa,
Asz kúdté el a kútra.
Még az ipa kútra járt,
A vasáros véle hált.
3. Kérdi tülle az ipa:
— Ki hevert az ágyomba?
— Cica fogott egeret,
Avval jádzott öleget.
4. Borbély Bábi udvara
Kövéccsel van kirakva;
Ne menj arra íccaka
Ibrent fekszik az ipa.

187.

1. Békés város de szép helyt van,
Mert a templom közepén van;
Ajtájába rózsacsipke,
Rászállott egy bús gerlice.
2. — Ne búsulj te bús gerlice,
Jön még neked párod ide.
— Mit ér nekem a más párja,
Ha az enyém el van zárva!

188.

1. Ideje bujdosásimnak,
Eljött már utazásimnak,
Sok okai vadnak annak
Az én elbujdosásimnak.
2. Zöd az útnak a két szélje,
De bánatos a közepe,
Masérodzom búval benne,
Masérodzom búval benne.
3. |: A két lábam masérodzik,
A két szemem búskodik. :
4. Fejem felett az nagy féllő,
De nem abból hull az esső,
A két szemem sűrű felhő,
Mind onnét csurog az esső.
5. Idehaza a legénynek
Nincsen becsüje szegénynek,
Mert itthon inkább kedveznek
Az idegèn jövevénynek.
6. |: Ha a tengeren túll menyek,
Ott es jó hírt-nevet szerzek |:,
7. De itthon nem fogják tudni,
|: Szegény fejem él-e, hal-e :|
S az életbe módja van-e?
8. Isten veled, jó pajtásim,
Barátim s feletkezetim!
Akkik velem jót tettek,
Isten fizesse meg nektek!
9. Akik velem jót tettek,
Isten fizesse meg nektek,
Hosszabbítsa meg éltetek,
Hogy ötet dicsérhessétek!
10. Angyalidat, én istenem,
Küldjed, vezერიjen¹⁾ éngem,
Hogy őriizen, s óltalmaizon,
Ahol nem ismérnek éngem.
11. Áldás a szentháromságnak,
Isten fia szent anyjának,
Ki angyalt küld kalauznak,
Az igaz úton járóknak.

189.

1. Mikor megyek Debrecenbe,
Debreceni törvényszékbe,
Látom a sok urat írni,
Rámtekintett valamennyi.
2. Le is írták a tíz évet,
Szabadulnék, de nem lehet,
Irok haza jó anyámnak,
Hozzon ruhát a fiának.
3. Elhozta ja tiszta ruhám,
Jaj, de zokogva borúlt rám.
— Sírhatasz anyám jajszóval is,
Egy fiad volt, rab lett az is.

1) = vezéreljen.

4. — Ne sírjon kend, édes anyám.
Gyűjjön, nézze meg a szobám:
Két szál deszka a nyoszolyám,
Itt halok meg, éldes anyám.
5. Vasrostélyos az ablakom,
Nyújtss be karod, kis angyalom.
Had' fogjam meg utoljára,
Búcsút veszek nemsokára.

190.

1. Szógalegény a pusztába
|: Gondolkozik ő magába :|,
Hova szálljon éccakára?
2. Hova szálljon éccakára?
Özvegyasszony lakásába.
Bekopogtat patrólmódra:
— Idehaza-e a gazda?
3. — Nincs idehaza a gazda,
Kerülj rózsám az ajtóra;
Készen az ágy, meg van vetve,
Gyere rózsám, fekdj bele!
4. — Nem megyek be a házadba,
Nem fekszek le az ágyadba,
Kimegyek az istállóba,
Ott fekszek le a jászolba.

191. (Szövegének variánsa : 138., 3. versszak.)

1. Keseredett az az anya,
Kinek két fia katona.
Egyik káplár s a más húsár,
Pesti kaszárnyába sétál.
2. Pesti kaszárnya repedj meg,
Kedves babám szabadulj meg!
— Szabadulnék, de nem lehet,
Szabadságom el van zárva.
3. Szabadságom el van zárva
Ferenc Jóska ládájába;
Elveszett a láda kőcsa,¹⁾
Ki se szabadulok soha.

192.

1. Mihely, mihelyt férhez mentem,
Mingyár búsulni kezdtem;
Én uramat nem szerettem,
Egy komámmal megölettem.
2. Erdőszádba kivettem,
Nyírfák alá eltemettem.
Azt egy ember meglátta vót,
A tiszteknek hírré adta.
3. Rákosfalvi ucca végén
|: Két ágú fa föl van ásva :|.
Nincsen semmi írás rajta.
4. |: Azér nincsen írás rajta:
Benkő Julis függ le róla :|.

193. (Szövegvariáns : 27.)

1. Már két hete vagy már három,
Hogy a számadómat várom.
Amoda gyün, amint látom,
Fecskehasú számárhátom.

1) = kulcsa.

2. — Jónapot édes bojtárom!
Van-e hibám, vagy sok károm?
— Nincsen hibád, de nem is lesz,
Még a nyáj az karomon lesz.
3. — Még azt mondd, nincsen hiba!
Hát a vezérürü hunn van?
— Maj megkerül kikeletkor,
Mikor a juh legel, akkor.

199.

1. Hej, Vargáné káposztát főz,
Kontya alá ütött a gőz;
Hányja-veti fakanalát:
Kinek adja Zsuzsa lányát?
2. Nem adja az más egyébnek:
Kara István ökelmének.
Még akkor neki ígérte,
Mikor bölcsőbe rengette.

203.

1. Elbúsultam én magamat,
Itt kell hagynom galambomat;
Már én akármerre járok,
Szép rózsára nem találok.
2. Szeress éngöm édös kincsöm,
Tudod: azt fogadtad neköm,
Hogy enyém lesz mindhalálig,
Szíved tőlem meg nem válik.
2. Ha megnyeröm szabadságom,
Szívem gyöngyöm, szép virágom,
Elvészlek én esztendőre,
Esztendőre vagy kettőre.

204.

1. Híres város Kolozsváros,
Van kapuja kilenc záros,
Abban lakik egy mézárós,
Kinek neve Híres János.
2. Kordován csizma lábába,
Sárig sarkantyú van rajta.
Kapum előtt összeveri,
Víg szívemet keseríti.
3. Kapum előtt összeveri,
Víg szívemet keseríti.
— Kapum előtt ne veregesd,
Víg szívemet ne keserítsd.

205.

1. A Mátrában a hegyek közt
Egy leányzó pávát őrzött
2. Jöttek hozzá jövevények,
Három ifjú legények.
3. Hítták ötet sétálásra,
Tisztességes barátságra.
4. — Ha véletek utam veszem,
A páváim hova teszem?
5. Ha a pávám eltévedne,
Érte szívem megrepedne.

6. — Pávaid hajtod forrásra,
Mert azt nem bízhatod másra.

209.

1. Elmént a két jány virágot szénnyi,
Elindulának, kezdének mēnnyi,
Egyik másíknak kezdí mondanyi:
— Vót-ē valaki tígéd kiretnyi?
2. — Már engēm mátkám tizen kirettek,
Már az tíz közül melyikhēz mēnnek?
Adjá' tanácsot árva fejemnek,
Hogy virág helyett kórót ne szēdjek.
3. Szántottam földjít, vetettem gyöngyít,
Hajtottam ágát, szedtem virágját.
Az igazmondás nem emberszólás,
Hogy a rossz férfi holtig való gyász.
4. Első a János annak a neve,
Annak szívembe megvan szerelme;
Inkább szeretném őtet kedvembe,
Ha lépett volna Lénus¹⁾ kertjibe.
5. Másik Sámuel, avval én szívem
Meg nem nyughatik vele én lelkem;
Lám azelőtt is legküsebb vétkem
El nem szenvedte ok nélkül nékem.
6. A harmadíknak a neve Zsigmond,
Ha megharagszik, ő k . . . . nak mond,
Leszen kezibe korbács és dorong,
Száll a fejemre keserves nagy gond.
7. A negyedíknak a neve Istvány,
Abban az a kár, hogy igen hitvány,
Ha lefekszik is a jobboldalán,
Ő nyugodalmat sohase talál.
8. Ötögyík Pétér, az igēn fōsvíny,
Annak a háza tudom, hogy sōvíny,
Ha ahhoz mégyēk, perpatvar lészēn,
Jaj lészēn nekēm egisz életēm.
9. Hatogyík Ferenc, bátyja Jánosnak,
Az nem szereti nyelít ásonak,
Nem is rossz fia a sernek, bornak,
Felít sem alussza ki éjszakának.
10. Gábort szeretem, mert nem utósó,
Látom kezibe van boros korsó,
Szíp leányokkal igen játszódzó,
És azok után igen haldósó.
11. Györgyöt szeretném, az jó játékos,
Annak ruhája tudom aranyos,
Paripája is hatvan talléros,
A konyhája is mindenkor záros.
12. Kilencedik András, ki hūségesen,
Ki hūségesen szedte hálóját,
Hogy megfoghassa kedves galambját,
Régenh ohajtja kedves galambját.
13. Tizegyík Mihál, most is ohajtom,
Velem tett jókér meg is síratom,
Mert ő volt nekēm igaz gyámolom,
Ő szíp személt magamnak tartom.

¹⁾ E helyett: Vénus.

210.

1. Letörött a pécsi torony gombja; —
Megszomjult a Rákop Jóska lova.
Eredj, rózsám, hozzál néki vizet,
Rákop Jóska az Alföldre siet.
2. Rákop Jóska a lovát nyergeli,
Szeretője az ablakon lesi.
— Ne lesd, rózsám, gyászos íletemet,
Mind teérted szenvedem ezeket!
3. Rákop Jóska mindig csak azt mondja,
Senki ötet soha meg nem fogja.
— Kilenc zsandár fogott meg engemet,
Meggötöztek s Fehérvárra vittek.
4. — Szépen kérem fehérvári bírót,
Nem raboltam egyebet, csak zsidót;
Engedje meg szabad életemet,
Utonállást nem cselekszem többet!

211.

1. Fehér habgya vagyon a Dunának,
|: Kedves fija voltam az anyámnak :|,
Mégis besoroztak katonának.
2. Ha tunnának, el akarnak vinni,
Bodor hajam le akarják vágni.
Bodor hajam nem hagyom levágni,
Evvél fogom a császárt szögálni.
3. Bodor hajam mikoron levágták,
Kedves rózsám kötényébe hányták;
Nem volt annyi a hajamnak szála,
Mint a mennyi könnyem hullott rája.

214.

1. |: Ha folyóvíz vónék, bánatot nem tudnék :|,
|: Hégyek, völgyek között szép csendesén
folynék :|,
2. |: Martot mosogatnék, füvet újítanék :|,
|: Szomjú madaraknak innok adogatnék :|

215.

1. Ó én szegény kis madár, mire vetemédtem,
Mikor a szalmában én szemet szédegettem!
Törben estek lábaim, oda szabadságim,
Kötve vadnak szárnyaim, oda vigasságim.
2. Én, ki eddig szabadon éltem az világon,
Mindennapi dalomat fúttam a zöld ágon,
Számomra is egy szoba el vagyon készítve,
Eledelem cukorral fél van elegendve.
3. Mégsem tetszik az nekem, jut eszembe
[fészkeim,
Hogy százszor jobb volt nekem zöld
[erdőben élnem.
Patakoknak vizei jobbízűek voltak,
A lucsfának gyöngyei édesebbek voltak.
4. Megraktam a fészkeimet, más éli munkámat,
Megvettem az ágyamat s más fekszi
[párnámat;
Tarka nyakú páromat más öleli társam,
Szerelmébe nem veszi, csak úgy mosologja.
5. Édes madártársaim, ma veletek voltam,
Még ma utoljára is én köztetek jártam;
Nem leszek már veletek a tiszta időbe,
Nem csicseregek én többé a koránkelésbe.

217.

1. Látom a szép eget
Föltüünk fémleni,
Békesség csillagát
Rajtunk lengedezni.
2. Talán vérmezőbe
Háromszínű zászló,
A seregek ura
Legyen oltalmazóm!
3. Nem szánom véretem
Ontani hazámér,
Méges fáj a lelkem
Az én otthonomé.
4. A bús harangok es
Néma hangon szólnak,
Mikor indulni kell
Szegény katonáknak.
5. Sír az egyik szemem,
Sírjon a másik es,
Sírjon mind a kettő,
Mint a záporesső:
6. Mer még a fecske es
Ahol nevelkedik,
Búsán énekel, ha
Indulni kellenek.
7. Félkötöm a kardot
Apámért s anyámért,
Mégforgatom én a
Szép magyar hazámért.

218. a)

1. — Hej, halászok, halászok,
Mit fogott a hálótok?
— Nem fogott az egyebet:
Vörösszárnyú keszeget.

2. — Hát a keszeg mit eszik,

Ha ja bárkába teszik?
Nem eszik az egyebet,

Csak szerelemgyökeret.

3. — Hát az öreg il-e még?

Hát a foga jó-e még?

Rád-e, rád-e, rád-e még,

Rád vicsoritja-e még?

218. b)

1. — Héj, halászok, halászok,
Mére mén az hajótok?
— Törökkanizsa felé,
Viszi a víz léfelé.

2. — Hát a halak mit észnek.

 Ha ja bárkába tésznek (sic!)?

 — Nem észik az egyebet:
 Vérésszárnyú keszegét.

219.

1. Most jövök én Gyuláru,
 A gyulai vásárrul;
 Ott hallottam ezt a szót:
 — Nyisd ki babám az ajtót.

2. — Nyitom biz én, nyitom is,

 Melléd fekszek magam is,

 Melléd fekszek magam is,

 Hogyha talán kellék is.

3. — Bontsd fél babám az ágyat,
 Vánkost is tégy vagy hármat.
 — Tészék biz én hatot is,

 Melléd fekszek magam is.

238.

1. Feleségem olyan tiszta,
 Egyszer mosdik egy hónapba.
2. A fejibe olyan tetyű,
 Mint egy közönséges keztyű.
3. Kenyeret is jól tud sütni:
 Ötször-hatszor befüt neki.

239.

1. — Hol jártál Ruzsicskám ilyen korán,
 Hogy ilyen harmatos a rokolyád?
 — Zöld erdőben jártam,
 zöld füvet arattam,
 Édes rózsám.
2. Jászburi ruzsicska ü szi bujár
 Ó szi szi szicsmiska zaresztellá
 Zare sztem dávicsko
 mula szto mámicso
 Dusa mojá.¹⁾

¹⁾ Ez tk. egy értelmetlenné torzult közismert tót szöveg; a tót eredeti így szól:

— Anička, dušička, kde si bola?
 Kde si si čižničky zarosila?
 — Bola som v hájičku,
 žala som trávičku,
 Dusa moja!

Szószerinti magyar fordításban:

— Annácskám, lelkem, hol voltál?
 Hol harmatoztad be csizmádat?
 — A ligetben voltam,
 füvet sarlóztam,
 Lelkem.

Ebből kitűnik, hogy az 1. versszak ennek a tót szövegnek költői átültetése.

242.

1. Ma van husvét napja,
 másodéccakája,
 Jól tudjátok,
 Kinek első napján
 Jézus feltámadván
 Dicsőségbe.
2. Mária, Zsuzsánna,
 Rebeka, Borbála,
 Kegyes szűzek,
 Keljetek fel ágyból,
 cifra nyoszolyából,
 Mit alusztok?
3. Hímes tojás léssen
 tizenkét pár készen
 Mi számunkra,
 Ha az úgy nem léssen,
 vízi puskám készen,
 Rátok lövök.
4. Ha reátok lövök,
 ha reátok lövök,
 Mind össz'áztok,
 Híres Látrijába (?)
 volt régen szokásba
 Ifjak közt.
5. Zöd plánták ujulnak,
 termőfák virulnak,
 Virágoznak,
 Még a madarak is
 hangicsálnak ök is,
 Vigadoznak.
6. Adjon isten jókat,
 koronázzon sokat
 Az egekbe,
 Végre az egekbe
 vigye fel menyekbe
 Dicsőségbe.

246.

1. — Keresd meg a tüt,
 Én meg a gyűszüt,
 Had' vargyam meg a babámnak
 A pergál üngit.
2. — Meg is varrtam már,
 Rá is adtam már,
 Barna piros két orcáját
 Megcsolkultam már.

248.

1. Az én ludaimak
 Tizénketten voltak,
2. Mind a tizénketten
 Szép fehérek voltak.
3. Elhajtotta a sas
 Nádnak sürejébe.

249.

1. Este van már, nyóc óra,
Ég a világ a bótba.
2. Ott mérik a pántlikát,
Tüdőszínű pántlikát.
3. Jakuts Pista méreti,
Az asztalra leteszi.
4. Biró Róza felveszi,
A hajába biggyeszi.
5. Biggyeszd Róza, nem bánom,
Gyűis te vagy a párom.

250.

1. Kalamajkó annak neve,
Ugrándozik, mint a fene,
Hányja-veti lábait,
Nem sajnálja inait.
2. Csörög ott a rézsarkantyú,
Járja, járja barna fattyú,
Járja, járja még az is,
Még a terhes asszony is.

251.

1. Hármat tojott a fekete kánya; —
Engem szeret a kend barna lánya.
2. Nem ülök én a kend kocsijába,
Nem köll nékem a kend barna lánya.

252.

1. — Adj el anyám, adj el, mer itt hallak!
— Nē hagyj itten lányom, férhöz adlak!
— Tyuh, |·had' halljam, hogy kinek ad kend'!
2. — |·Oda/adlak, lányom, egy bérēsnek: |·
— Tyuh, nem köll nekēm az a tahó,¹⁾
Az a sok csizma-szagató!
3. — |·Oda/adlak, lányom, egy kanásznak: |·
— Tyuh, nem köll nekēm az a kanász,
Az a fényes, tükrös baltás!
4. — |·Oda/adlak, lányom, egy gulyásnak: |·
— Tyuh, nem köll nekēm az a gulyás,
Az a szennyes ingös-gatyás!
5. — |·Oda/adlak, lányom, egy kis csősznek: |·
— Tyuh, nem köll nekēm dülömászó,
Az a sok ember-gyalázó!
6. — |·Oda/adlak, lányom, egy drótosnak: |·
— Tyuh, nem köll nekēm az a drótos,
Mer a haja igen kócos!
7. — |·Oda/adlak, lányom, egy zsidónak: |·
— Tyuh, nem köll nekēm az a zsidó,
Mer az uccán végig sipó!
8. — |·Oda/adlak, lányom, egy juhásznak: |·
— Tyuh! az köll nekēm, baromörző,
Az a szép asszonynevellő!

1) = buta, bárgyú.

254.

1. Csépereg az esső,
Nem akar megállni, —
Ez a barna kislány
Hozzám akar jönni.
2. Téged, barna kis lány,
Addig el nem veszek,
Míg az oltár előtt
Éssze nem esküdnék.

256. (Szövegvariáns: 259. e).)

- a) 1. Virág Erzsi az ágyát
Magosra vetette,
Váczi Gábor kalapját
Rajta felejtette.
2. — Hozd ki Erzsi kalapom,
Had' tegyem fejembe,
Hogy ne nézzen minden lány
Ragyogó szemembe.
3. Ki is hozta kalapját,
Fejébe is tette,
Nem is nézett minden lány
Ragyogó szemébe.
- b) 1. Láttál-e mán valaha
Csipkebokor-rózsát?
Csipkebokor-rózsza közt
Két szál majorannát?
2. Egyik szál majoránna
Varga Julcsa lenne,
Másik szál majoránna
Kara István lenne.

257.

1. Hogy veti el a paraszt
Lassankint a zabot?
Igy veti el a paraszt¹⁾
Lassankint a zabot.
2. Hogy vágja le a paraszt
Lassankint a zabot?
Igy vágja le a paraszt¹⁾
Lassankint a zabot.
3. Hogy nyomtatja el a paraszt
Lassankint a zabot?
Igy nyomtatja el a paraszt¹⁾
Lassankint a zabot.
4. Hogy issza meg a paraszt
Lassankint az árát?
Igy issza meg a paraszt¹⁾
Lassankint az árát.

258.

1. Beteg az én rózsám szegény,
Talan meg is hal,
Ha meg nem hal, kinokat lát,
Az is nekem baj.
2. A te súlyos nyavalyádból
Adjál nekem is,
Hadd érezzük mind a ketten,
Érzem én is.

1) Megfelelő mozdulattal adják elő.

259. b)

1. Szépen szól a kis pacsirta
Fönn a magasba,
El köll mennem katonának,
Lányok siratnak.
2. Nyiregyházán nyirik le a
Göndör hajamat,
Csernovicban nyergelik a
Kis pej lovamat.
3. Nem jól nyergelte fel az a
Huncut cseh gyerek:
Lovam hátán fére-fére-
Fordul a nyereg.

259. c)

1. Varga Zsuzsa bú szoknyája
Mégakadt a kapufába.
2. Ném a kapufa fogta meg,
Kara István markolta meg.
3. — Ereszd István a ruhám,
Ne szomorítsd az anyámat.

259. d)

1. A csikósok, a gulyások
Kis lajbliban járnak; —
Azok iélik világukat,
Kik párostul járnak.
2. Hát én szegény szógalegény
Csak magam egyedül
Hogy iélek meg, ha nem lopok,
Fehér huszas nélkül!

259. e) (Szövegvariáns: 256. a).)

1. Zúg az erdő, zúg a mező,
Nem tom, mi zúgása?
Talán bizony Fábján Pista
Az lovát ugratja?
2. Vig az lova, vig ő maga,
Vig a paripája,
Vigan várja az babája
Megvetett ágyára.
3. Selem Kati hat párnáját
Magasra vetette,
Fábján Pista kis kalapját
Rajta felejtette.
4. — Hozd ki Kati, kis kalapom,
Tegyed a fejemre,
Hogy ne nézzen kutya pandúr
Kacsingós szemembe.

260. a)

1. — Édes kedves feleségem!
— Mi baj, angyalom?
— Mit keres itt a nyerges ló
Az udvaromon?
2. Néz az asszony jobbra-balra:
— Hol van itt a nyerges ló?
A tehenet kötötte meg
Borcsa szolgáló.

3. — Tehén hátán sárga nyeretget
Aj, ki látott már,
Mióta a nagy magas ég
És a nagy világ.

4. — Édes kedves feleségem!
— Mi baj, angyalom?
— Mit keres itt a kék dolmány
Az én ágyamon?

5. Néz az asszony jobbra-balra:
— Hol van itt a kék dolmány?
Ágyterítóm penészedett,
Áztat tettem rá.

6. — Ágyterítón sárga gombot
Aj, ki látott már,
Mióta a nagy magas ég
És a nagy világ.

7. — Édes kedves feleségem!
— Mi baj, angyalom?
— Mit keres itt a pár csizma
A fogasomon?

8. Néz az asszony jobbra-balra:
— Hol van itt a pár csizma?
A szolgáló köcsögök hejt
Az rakott oda.

9. — Köcsögökön rézsarkantyút
Aj, ki látott már,
Mióta a csillagos ég
És a nagy világ.

10. — Édes kedves feleségem!
— Mi baj angyalom?
— Mit keres itt a katona
Az én ágyamon?

11. Néz az asszony jobbra-balra:
— Hol van itt a katona?
A szolgálóm hideg lelte,
Az feküdt oda.

12. — Szolgálónak pörge bajszát
Aj, ki látott már,
Mióta a csillagos ég
És a nagy világ.

13. — Édes kedves feleségem!
— Mi baj, angyalom?
— Még az éjjel bált csinállok,
Hogyha akarom.

14. Néz az asszony jobbra-balra:
— Milyen lesz itt az a bál?
— Ajtó megett ázott kötél
És egy nagy bot áll.

260. b)

1. A tamási faluvégen
Zsíros bunda lóg a szegen.
2. Zsíros bunda lobba esett,
Springer Kati terbe¹⁾ esett.
3. Springer Kati mén a kútra,
Mentiben bement a bótba.

¹⁾ = teherbe.

4. Jónapot mond a zsidónak:
Van-e nála babadunna?
5. — Minek magának a dunna?
Nincsen még magának ura.
6. — Ha nincs uram, van már kontyom,
Van is a dunnára gondom.

263.

1. Elmént uram a Putnára,
Hazajő hónaputánra.
2. Ha hazajő, hazavárom,
Az ágy alá jól bévágom.
3. Főzők neki jó vacsorát,
Köménymagos istennyilát.

264.

1. Elveszett a tarka tyúkom,
Agyoncsapta a szomszédom.
2. Gyere haza, tarka pizse,
Íg a számodra a szizse.
3. Én kazalom alját vásod,
Másnak adod a tojásod.

265.

- a) 1. Virágéknál ég a világ,
Sütik már a rántott békát.
  2. Váczi Gábor odakapott,
Békacombot ropogtatott.
  3. Puskás Gábor későn jutott,
Neki csak a fara jutott.
- b) (Újszászról, a) alatt közölt dallambeli eltérésekkel).
1. Varga Borcsa kapujába
Fölforrott a tej magába.
  2. Azér forrott föl magába,
Bátor Mihályt odavárja.
  3. Bátor Mihály arany gólya,
Rászállott az aranytóra.
  4. Összeszedte a békákat,
Ropogtatta, mint a mákot.
  5. Hazavitte, kiokádta
Varga Borcsa tányérjára.
  6. Varga Borcsa mosogatott,
Békacombot szopogatott.

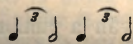
270.

1. Jönnek, jönnek, majd elvisznek,
Hol a pártám, hogy készüljek?
Ökörszekér a kapuba,
a vőlegény az ajtóba,
A menyasszony az ablakba.

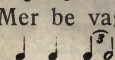
2. Nyisd ki ajtód, kit bézártál,
Most jön, akit régen vártál,
: Régen vártál, óhajtottál :|,
Szívedbe is befogadtál.
3. — Édes anyám, gyűjcs gyertyára.
Hozzád jövök vacsorára.
: Forralj nekem édes tejet :|,
Morzsájlj belé lágy kenyeret.
4. Forralj nekem édes tejet,
Morzsájlj belé lágy kenyeret,
: Had egyem egy vig vacsorát :|,
Amit édes anyám csinált.

275. a) (Szövegvariáns : 276. a.)

1. Elszaladt a lovam
Cidrusfaerdőbe,
Jelszakadt a nyalka csizmám
A lókeresésbe.

2. Nő keresd a lovad,
Mer be vagyon fogva:

Félegyházi szőlők alatt
Szól a harang rajta.

275. b)

1. A temetőkapu
Mind a kettő nyitva,
Bárcsak engem oda temetnének,
Sej, abba a fekete földbe!
2. A sírom tetején
Piros rózsza nyílik,
A baracsi piros barna lányok
Sej, rulam szedik a virágot.
3. Szedjétek, szedjétek
Rulam a virágot,
Csak azt az egy fehér liliomot
Sej, rulam le ne szakítsátok.

276. a) (Szövegvariáns : 275. a.)

1. Elvesztettem lovam
Citrusfaerdőben,
Elnyűttem már hat pár csizmát
A nagy keresésben.

2. Megvan már a lovam,
Be is van már fogva,
A kertmegi istállóba
Szól a csengő rajta.

3. Megismerem lovam
Csengő szólásáru,
Megismerem a babámat
Pörge bajuszáru.

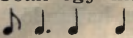
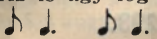

277.

1. Mikor Rózsa Sándor
Felül a lovára,
Lobog rajta gyócsgatyája,
Ej, haj, uszik a Dunába.
2. Fujd el szellő, fujd el
A Dunának habját,
Hogy ne találja föl senki
Ej, haj, Rózsa Sándor nyomát.

278.

1. Hosszúfarkú fecske, —
Szép barna menyecske,
Hogy tudtál eljutni erre,
Ez idegen földre?
2. — Nem jöttem én gyalog,
Kis pej lovam hozott;

Kis pej lovam négy lábárul

A patkó lehullott.

3. Csak egy maradt rajta,

Az is úgy lóg rajta;

Kovács, gyere, jó pajtásom

Igazitsd meg rajta.

4. — Meg is igazítom,
Meg is kopogtatom,
Még az éjjel a babámat

Körülsókolgatom.

280.

1. Pej paripám rézpatkója de fényes,
Madarasi csárdás lánya de kényes!
Kényes cipője, kapcája,
De sok pénzümet kóstálja, hiába.
2. Pej paripám hányja fejét kényésen, —
Vártalak, rózsám, az este szivésen.
Ugyan rózsám hová lettél?
Már két estve el nem jöttél én hozzám.

281.

1. |: Kihajtottam én ludamat:|
|: A zöld pázsitdombra :|.
2. |: Arra jött a bíró fia:|
|: Arany bozogánnyal :|,
3. |: Agyonsujtá én ludamat:|,
Gondos gúnaramat,
Legszébbik ludamat.
4. |: Elmegyek én a bíróhoz:|,
|: Panaszt teszek néki:|.

5. — Isten jónap, bíró gazda!
— Fogadj isten, Gyöngy Ilona!
|: Üljön lt minálunk:|.

6. — |: Sem ülhetek, sem állhatok:|,
|: Mert nagy panaszom van:|.

7. — |: Mondja meg hát, Gyöngy Ilona:|
|: Mi légyen a panasz:|?

8. = 1.

9. = 2.

10. = 3.

11. — |: Mondja meg hát, Gyöngy Ilona:|
|: Mi légyen az ára?:|

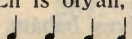
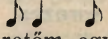
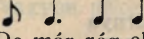
12. — |: Minden tolla, szőre szála:|
|: Egy arany az ára:|

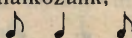
282.

1. Lement a vacsoracsillag,
Babám a Főszérre ballag;
Az hitetlen de régen, de régen
Nem járt el az Alszéren.
2. Hamis a zuzája, mája,
Nem is köll a pántlikája:
Kiülök én a hóra,-ra, hóra,

Péntekre vérradóra.
3. Pörög az orsóm kereke,
Vékony szálat nyujtok véle,
Jó lesz lobogós üngnek, -nek, üngnek,
Aki elvész engemet.

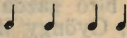
284.

1. Sugármagas, sugármagas
A nyárfa teteje,
Halványsárga, de halványsárga
Annak a levele.

2. Én is olyan, én is olyan

Halványsárga vagyok,

Volt szeretőm egy piros-barna kis lány,

De már rég elhagyott.

3. Ha majd egykor, hűtlen babám,

Újra találkozunk,

Ugy elmegyünk mi egymás mellett,
Még csak nem is szólunk. (sic!)

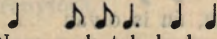
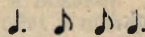

4. Te mész jobbra, hűtlen babám,

 Én meg megyek balra;

 Sárba taposom a fényképedet
 Nem veszlek el soha.

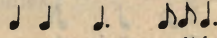
285.

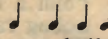

1. Szépen szól a kis pacsirta
 Fent a levegőbe, —
 El köll menni katonának
 Három esztendőre.
2. El köll menni katonának
 Három esztendőre,
 Itt kell hagyni a rózsámat
 A legszebb időben.
3. Terád hagyom jó pajtásom,
 Éld vele világot,
 Míg én oda három évig
 A császárt szógálom.

286.

1. Jászkunsági gyerek vagyok,
 Jászkunságon születtem,
 Kiskoromtól nagykoromig
 Benne félneveledtem.

2. Kilenc zsandár kísér engem
 A prágai főuccán,
 Véletlenül betekintek

 Kis angyalom ablakán.

3. Még onnan is azt kiáltja:
 — Hatvannyolcas, gyere be!

 Adj egy csókot, egy utolsót,

 Kacsintsál a szemembe!

4. — Nem mehetek kedves babám,

 Mer be vagyok sorozva,

 A prágai nagy kaszárnya
 Nyitva van a számomra.

287.

1. Most jöttem én a harctérről,
 El van löve a jobb karom.

2. Nincsen orvos, sem szanitéc,
 Ki bekösse a vérző sebeimet.

3. Gyere babám, te kötözd be,

 Ha meggyógyul, megszolgalom.

4. Ha meggyógyul, megszolgalom,

 Jövő ősszel te leszel a párom.

288. (Szövegvariáns : 97.)

1. — Jánoshidi vásártéren
 Legényvásár lesz a héten.
2. Én is oda fogok menni,

 Szőkét, barnát választani.
3. — Szőkét ne végy, mer beteges,

 Pirosat se, mer részeges.
4. Barnát vegyél, az lesz a jó,

 Az lesz a csókra hajlandó.

293.

1. Megájj, megájj, te küs madár,
 Beteg szívem mer riég hogy vár,
 Beteg vagyok szerelmembe,
 Enyhítsd lelkem keserveembe.
2. Ládd a kerek erdőt amott,
 Alatta a küs fojlomot,¹⁾
 Fojlomon túl van egy falu
 Azzal, kiér emészt a bú.
3. Abben lakik a nagy uccán,
 Gólyafiészek van a házán,
 Léces küs kert ablakj' alatt
 Mos meszelték bé a falat.
4. Vidd oda a küs cédulát,
 Repdesd körül az ablakját.
 De ha kérdi, hogy hogy vagyok,
 Érte is hogy mennyit sírok:
5. Visszasiess egyszeribe,
 Ölömbe szájj le egyenest,
 Megölellek, megcsókollak,
 Hűségédért jól is tartlak.

295. a)

1. Tiszáninnen, Dunántúl,
 Túl a Tiszán van egy csikós nyájastul.
 Kis pejlóva ki van kötvel
 Szűrökötéllel pakróc nélkül gazdástul.
2. Tiszáninnen, Dunántúl,
 Túl a Tiszán van egy gulás nyájastul.
 Legelteti a guláját,
 Odavárja a babáját gyepágyra.

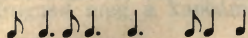
¹⁾ = folyamot.

3. Tiszáninnen, Dunántúl,
Túl a Tiszán van egy juhász nyájastul.
Ott főzik a jó paprikást,
Meg is eszik kis vellával,
fakalánnyal bográcsbul.¹⁾
4. Tiszáninnen, Dunántúl,
Túl a Tiszán van egy kanász nyájastul.
Ott sütik a jó malacot
Cserfahéjjon, bükkfanyáron, ihajja.

298.

1. Kónyár Verka házeleje
Márványkövel van kirakva.

2. Az is azér van kirakva,
Szabó Jóska jár majd oda.

299. b)

1. Onnand alul jön egy vándorföcske,
Körme között van egy levelescke.
Nincsen, aki elolvassa,
nem is magyarul van írva; —
Csárdás kis angyalom, el köll masíroznom.
2. Onnand alul jön egy üveghintó,
Abba ül a kutya szolgabíró.
Nem vétettem a kutyának,
mégis beírt katonának! —
Csárdás kis angyalom, el köll masíroznom.

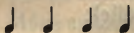
299. c)

- a) Erdő, erdő, erdő, marosszéki kerek erdő,
Madár lakja asztat, madár lakja tizenkettő.
Cukrot adnék annak a madárnak,
dalolja ki nevét a babámnak, —
Csárdás kis angyalom, érted fáj a szívem
[nagyon.]

- b) Ipolybalogh (Hont), 1912. M. (1) variánsra.

Búza, búza, búza, be nagy tábla búza!

Az én kis angyalom az arató gazda.
Ki fogja azt learatni,
ha már nekem el kell menni
Sopron városába, huszárkaszárnyába.

304.

1. Kecskemét is kiállítja nyalka verbunkját,
Csárda előtt ki is tűzi veres zászlóját.
Gyertek ide fiatalok, tessik beállniyi,
Nyolc esztendő nem a világ, lehet próbálniyi.
2. Amott sétál egy kis leány nagy vidámsággal,
Utánna megy a rózsája nagy bátorsággal.
— Lassan siess, lassan sétálj, kedves
[angyalom,
Fényes kard az oldalomon ne csillámoljon.]
3. Kardomnak a markolatja nem csupa rézbül,
Ki van öntve csillagosra sárga jezüstbül.
A finyes nap, hogyha rásüt, szépen
[tündöklik,
Kis angyalom, ha rátekin, elszorodik.]

¹⁾ A 3. versszakban a dallam 10. üteme megismétlődik.

305.

1. — Hol háltál az éjjel, cinégemadár?
— A kapudban háltam, szívem
[asszonykám.
— Mér bejebb nem jöttél, cinégemadár?
— Uradtól nem mertem, szívem
[asszonykám.]
2. — Nincs itthon az uram, cinégemadár,
Folyópatakra jár, új hidat csinál.
— Jó lova van annak, gyakran hazajár!.
3. — Hol háltál az éjjel, cinégemadár?
— Ablakodban háltam, szívem
[asszonykám.
— Mér bejebb nem jöttél, cinégemadár?
— Uradtól nem mertem, szívem
[asszonykám.]
4. = 2.
5. — Hol háltál az éjjel, cinégemadár?
— Az ágyadon háltam, szívem
[asszonykám.
— Mér bejebb nem jöttél, cinégemadár?
— Uradtól nem mertem, szívem
[asszonykám.]
6. = 2.

306.

1. Teríti egy lány a vásznat
¹⁾ Így meg így, ippen így.
2. Sulykolja a lány vásznat
Így meg így, ippen így.
3. Jön egy öreg a kunyhóból
Így meg így, ippen így.
4. Kezd a lánynak integetni
²⁾ Így meg így, ippen így.
5. De a lány is visszaintett
³⁾ Így meg így, ippen így.
6. Jön egy fiatal lóhátas
Így meg így, ippen így.
7. Kezd a lánynak integetni
²⁾ Így meg így, ippen így.
8. De a lány is visszaintett
⁴⁾ Így meg így, ippen így.

307. (Szövegvariáns : 315.)

1. — Anna, Anna, Molnár Anna,
Jere vélem hosszú útra!
2. — Nem méheték Sajgó Márton,
Vagyon nékem tüzem, házam,
3. Tüzem, házam, jámbor uram,
Karonülő kicsi fiam.
4. |: Éjjel-nappal csak a sírás: |.
5. Elindula Molnár Anna,
Elindula hosszú útra.

¹⁾ A refr. éneklését megfelelő mozdulatokkal kísérik.
²⁾ Hívó mozdulat. ³⁾ Visszautasító mozdulat. ⁴⁾ Igenlő mozdulat.

6. Amint mentek, addig mentek,
Egy fa alá le is ültek.
7. — Anna, Anna, Molnár Anna,
Nézz egy kicsit a fejembe!
8. Nézni kezdett Molnár Anna,
Sajgó Mártonnak fejibe.
9. Sírni kezdett Molnár Anna,
A könny lehull a fejére.
10. — Mért sírsz, mért sírsz Molnár Anna?
— Nem sírok én, Sajgó Márton:
11. Faharmatja, faharmatja
Hullott-e a te fejedre?

308.

1. Falu végén van egy ház,
2. Abba lakik egy asszony,
3. Van annak egy szép lánya,
4. Julcsa annak a neve.
5. Süttött Julcsa pogácsát,
6. A Pistának od'atta,
7. A Pista azt megette,
8. A hideg is kilelte.

309.

1. — Mestereknek mestere, mestere,
mondd meg, mi az az egy?
— Egy az Isten, a jó Isten,
Aki minket alkotott, alkotott,
mindörökké ámen!
2. — Mestereknek mestere, mestere,
mondd meg, mi az a kettő?
— Kettő Mózes táblája,¹⁾
egy az Isten, a jó Isten,
Aki minket alkotott, alkotott,
mindörökké ámen!
3. — Mestereknek mestere, mestere,
mondd meg, mi az a három?
— Három a pátriárka,¹⁾
kettő Mózes táblája,¹⁾
egy az Isten, a jó Isten,
Aki minket alkotott, alkotott,
mindörökké ámen!

(Szövegének folytatása hibás.)

310.

- a) 1. A kertmegi káposzta
Kiborult az asztalra;
2. Mán az öreg nem eszi,
Csak a husát keresi.
- b) A kertmegi gölödín²⁾
Görög a dülő végén.
- c) A kertmegi kocsonya,
Beledöglött a béka.

¹⁾ A dallam után ¹⁾ alatt közölt két ütemre.

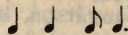
²⁾ = gombóc.

311.

1. A Vargáék ablakja
Rózsából van kirakva, kirakva.

2. Azér van az kirakva,
Garzó Péter jár ide, jár oda.

3. — Hej te Julcsa, gyere ki,
Vár mán Péter ide ki, ide ki!

4. — Tudnám én azt, ha várna,
Mert a szívem dibegne-dobogna.

312.

1. Két krajcárom volt nékem,
Nékem, nékem, volt nékem.
2. Elvittem a malomba,
-Lomba, -lomba, malomba.
3. Megöröltem a búzát,
(sempre simile)
4. Hazavittem a lisztet,
5. Süttem vele perccet,
6. Megették a gyerekek.

314.

1. Megérett a meggy a fán, —
Férhe ment a Varga lány.
2. Megérett a cseresznye, —
Kara István elvette.
3. — Montam István, ne vedd el,
Nem győzöd azt méderrel.¹⁾
4. — Ha nem győzöm méderrel,
Majd meggyőzöm kötéllel:
5. Kötelet a lábára,
Zsineget a nyakára.

315. (Szövegvariáns: 307.)

1. A katona a menyecskét
Erdőszélbe csalogatta.
2. Addig-addig csalogatta,
Erdőszélbe csalogatta.
3. Lelültette a menyecskét,
Ölébe hajtotta fejét.
4. Gondolkozik a menyecske,
Hogyan váljon meg most tőle.
5. Kihúzta jaz egyik kardját,
Avval vágta le a nyakát.
6. Fölöltözött ruhájába,
Ugy vágatott hazájába,

¹⁾ = mider? (fűző?).

7. Ugy vágatott hazájába,
Bíró uram udvarára.
8. — Bíró uram, adjál szállást,
Lovannak éjjeli állást.
9. — Nem adhatok én most szállást,
Lovadnak éjjeli állást,
10. Mert nincs nékem feleségem,
Ki jó vacsorát készítsen.
11. — Nem kell nékem jó vacsora,
Csak kell nékem meleg szoba.
12. — Húzd le, fiam, a csizmámat,
Szárogasd meg a kapcámat.
13. — Apám, apám, édesapám,
Éz ám az én édesanyám!
14. Megismerem a lábáról,
Bogárfekete hajáról.
15. — Nincs teneked édesanyád,
Mer elcsalták a katonák.
16. Kigombolja a dolmányát,
Ugy szoptatja kis árváját.

317.

1. Eger felé megyen egy út,
Kin Klimkó Erzsébet felindult.
2. Beért Eger városába,
Citromszínű rokolyába.
3. Benéz a legelső boltba,
Válogat a viganóba.
4. — Válogasson a kisasszony,
Ne siessen olyan nagyon!
5. — Sietek én, görög uram,
Még sokfelé van az utam.

318.

- a) Mēnyasszony, vőlegény, de szép mind a
[kettő,
Olyan mind a kettő, mint az aranyvessző.
- b) A mēnyasszony sánta, a vőlegény görbe,
Násznagy uram hátát köszvény kivetette.
- c) 1. Az gondulod ruzsám, hogy igen
[szeretlek,
Pedig édes ruzsám, könnyen elfelejtlek,
2. Nē bizd el magadat, hogy utánnad estem,
Barna szemfledet szeretgetni kezdtem.

3. Már biz, édes ruzsám, elmēhetsz
[mellettem,
Kezedet sēm fogom, hogy üjj le
[mellettem.
4. Te tettél fogadást én előttem, nem más,
Hogy énrajtam kívül sohasēm szeretsz
[mást.
5. Csipkefa, rózsafa, nem árt neked a'ttél, —
Köszönöm édesem, hogy eddig szeretttél.

319.

1. Sárga csikó, csengő rajta,
Vajon hova megyünk rajta?
2. Majd elmegyünk valahova,
Kocsis Róza udvarukra.
3. Betekintünk az ablakon,
Ki kártyázik az asztalon?
4. Kovács Jani karosszékben,
Cigánykártya a kezében.
5. Kocsis Róza fésülködik,
A tükörbe biggyeszkedik.
6. — Ugye Jani, szép is vagyok?
Épen neked való vagyok.
7. — Szép is vagy te, jó is vagy te,
Csak egy kicsit csalfa vagy te.
8. Kocsis Róza vetett ágya
Pallást éri a párnája.
9. Kovács Jani görbe lába
Nem tud felmászni az ágyra.
10. Majd felmászik a kis székről,
A meszes dézsa füléről.

320.

1. Nézd a bakát, mikor az masírozik,
Négyesivel sorába,
büszke káplár utána,
Iceg-biceg a baka a nagy sárba.
2. Én meg csak úgy huszárosan, csinosan,
Csizmám szára lagosan,
sarkantyum tallérosan,
Ölelem a babámat huszárosan.

I. Függelék.

(Mindazoknak a helységeknek jegyzéke, melyekből a VIII. és IX. lapon feltüntetett újabb gyűjtések anyaga származik.)

Az első táblázat a helységek nevét betűrendben közli és feltünteti az arra vonatkozó adatokat, hogy az egyes helységek közül származó anyag hány dallamot, illetve milyen osztályba (alosztályba) tartozó dallamokat tartalmaz; továbbá hogy melyik helységben ki gyűjtött.

(A 6. rovatban [„egyéb dallamok“] a játékdalokra, a valamilyen oknál fogva osztályozhatatlan, továbbá a hangszereken előadott dallamokra vonatkozó adatokat találjuk. Utóbbiakra vonatkozólag széljegyzet ad felvilágosítást arról, milyen hangszereken adták elő.)

A második táblázat ugyanezeknek a helységeknek nevét vármegyék, illetve zenedialektusterületek szerint csoportosítva közli.

(A gyűjtők nevét mindkét táblázatban a következő betűk helyettesítik: B. = Bartók, G. = Garay, K. = Kodály, K. Z.-né = Kodály Zoltánné, L. = Lajtha, M. = Molnár, V. = Vikár.)

1. Táblázat.

Helység (vármegye)	C) osztály					Egyéb dallamok	Összeg	Helység (vármegye)	C) osztály					Egyéb dallamok	Összeg	
	B) osztály	alosztály			A) osztály				B) osztály	alosztály			A) osztály			
		II. IV.	I. III.	V.-VII.						II. IV.	I. III.	V.-VII.				
Adács (Heves), V.....	6	—	1	—	—	7	Csongrád (Csongrád), B.....	—	1	3	—	1	—	5		
Ajnácskő (Gömör), L.....	19	—	—	—	—	19	Csorna (Sopron), K.....	1	—	1	—	—	—	2		
Ákosfalva (Maros-Torda), B.....	3	3	2	—	1	15	Csurgó (Somogy), V.....	1	—	—	—	—	—	1		
Alsóbalog (Gömör), K.....	3	3	18	—	2	28	Damásd ⁷⁾ (Hont), K.....	4	—	—	—	—	—	4		
Alsófalva (Gömör), K.....	1	2	9	1	2	15	Dávidháza (Bereg), K.....	1	—	—	—	—	—	1		
Alsók (Somogy), V.....	2	3	2	—	1	9	Decs (Tolna), G.....	—	1	—	—	3	—	4		
Alsózece (Bars), K.....	1	1	14	1	1	19	Dég (Veszprém), V.....	—	1	—	—	—	—	1		
Alsóvárad (Bars), K.....	2	1	3	—	—	6	Dejtár (Nógrád), K.....	1	—	—	—	—	—	1		
Andornak (Borsod), V.....	4	2	—	—	—	7	Dejtár (Nógrád), M.....	9	1	—	—	—	1	11		
Andrásfalva (Bukovina), K.....	6	3	17	—	8	9	43	Deménd (Heves), V.....	2	1	3	—	—	6		
Apátfalva (Csanád), B.....	15	8	1	1	1	—	26	Deményháza (Maros-Torda), V.....	1	—	1	1	—	3		
Arad ¹⁾ (Arad), B.....	5	2	—	—	—	7	Derczen (Bereg), B.....	4	6	10	1	7	3	31		
Árvátfalva (Udvarhely), V.....	—	1	1	—	—	2	Derecske (Heves), V.....	7	3	4	—	1	2	17		
Átány (Heves), V.....	1	—	—	—	—	1	Deresk (Gömör), K.....	7	4	13	1	2	—	28		
Avasujváros (Szatmár), K. Z.-né.....	77	20	20	—	—	13	130	Déva (Hunyad), V.....	—	—	—	—	2	—	2	
Babindál (Nyitra), K.....	1	1	4	1	—	7	Diósád (Szilágy), L.....	10	11	1	—	2	—	24		
Balatonberény (Somogy), B.....	—	—	2	—	1	—	3	Doboz (Békés), B.....	64	40	37	5	15	3	134	
Balogpádár (Gömör), K.....	12	9	10	1	2	1	35	Dombóvár (Tolna), K.....	—	—	1	—	1	—	2	
Bánffyhunyard (Kolozs), B.....	—	5	5	1	2	—	13	Dunapentele (Fejér), B.....	5	—	3	—	4	1	13	
Bánffyhunyard (Kolozs), V.....	18	4	11	—	—	—	33	Écseg (Nógrád), K.....	16	9	10	2	—	3	40	
Baracs (Fejér), B.....	30	6	10	—	6	1	53	Eger (Heves), V.....	6	7	6	1	—	1	21	
Barkaszó (Bereg), B.....	—	—	—	—	—	1	1	Egervár (Vas), V.....	1	—	—	—	—	—	1	2
Bárna (Nógrád), K.....	9	—	2	—	—	—	11	Ehed (Maros-Torda), B.....	1	3	5	—	4	6	19	
Barslédecz (Bars), K.....	1	4	29	3	3	6	46	Emőd (Borsod), K.....	2	—	1	—	—	—	3	
Báta (Tolna), G.....	1	—	—	—	7	1	9	Énlaka (Udvarhely), V.....	2	—	9	—	1	1	13	
Bazsi (Zala), B.....	1	—	—	—	—	—	1	Érd (Fejér), K. Z.-né.....	48	20	42	8	—	21	139	
Béd (Nyitra), K.....	41	14	28	5	2	5	95	Erdőkövesd (Heves), V.....	—	1	4	—	1	—	6	
Békésgyula (Békés), B.....	65	17	16	5	7	1	111	Erdőszentgyörgy (Maros-Torda), V.....	—	1	—	—	—	—	1	
Békésgyula (Békés), K.....	1	1	12	1	2	—	18	Értarcsa (Bihar), K. Z.-né....	—	—	—	—	1	—	1	
Berenes (Nyitra), K.....	5	1	7	1	1	—	15	Farkasd (Nyitra), K.....	5	1	7	1	—	—	14	
Besenyszög ³⁾ (Szolnok), B.....	4	—	4	—	—	—	11	Farkasfa (Vas), V.....	5	2	2	—	—	—	9	
Besztercebánya ¹⁾ (Zólyom) B.....	19	4	—	—	—	1	24	Farkaslaka (Udvarhely), V.....	—	—	1	—	—	—	1	2
Betfalva (Udvarhely), V.....	—	—	—	—	—	4	13	Felsőboldogfalva (Udvarhely), V.....	1	3	3	—	3	—	10	
Bodok (Nyitra), K.....	3	—	—	—	3	—	6	Felsőíreg (Tolna), B.....	123	43	92	4	34	9	307	
Bogyoszló (Sopron), B.....	1	—	2	—	1	—	4	Felsőnána (Heves), V.....	3	—	—	—	2	—	5	
Boldogfa (Zala), V.....	1	1	4	—	—	1	7	Felsőnyék (Tolna), B.....	2	—	4	—	—	—	6	
Boly (Zemplén), K.....	2	1	1	—	—	—	5	Felsőrás (Gömör), K.....	5	3	13	1	4	—	26	
Borsodharsány (Borsod), K.....	1	—	—	—	—	—	1	Felsőzece (Bars), K.....	2	—	5	—	—	—	3	10
Bögöz (Udvarhely), V.....	—	—	1	—	—	—	1	Felsőszék (Pozsony), K.....	8	2	1	—	—	—	11	
Bözöd (Udvarhely), V.....	5	1	3	—	2	1	12	Felsőtárkány (Borsod), V.....	13	1	2	—	2	—	18	
Bussa (Nógrád), K.....	2	—	—	—	—	—	2	Fenyéd (Udvarhely), V.....	—	—	2	—	—	—	2	
Bükszád (Háromszék), V.....	—	1	2	1	—	—	4	Firtosvár (Udvarhely), V.....	—	3	7	2	1	2	15	
Czup (Zala), V.....	1	1	1	—	—	2	5	Fogadjisten (Bukovina), K.....	2	1	6	—	2	—	11	
Csáb (Hont), K.....	11	4	5	—	—	—	20	Fornos (Bereg), B.....	3	5	9	—	4	3	24	
Csanádapáca (Csanád), B.....	2	—	—	—	—	—	2	Fót (Pest), B.....	7	—	3	—	—	—	11	
Csány (Heves), K.....	2	—	—	—	—	—	2	Füzesabony (Heves), V.....	13	3	10	—	4	4	34	
Csekefalva (Udvarhely), V.....	3	2	11	—	1	4	21	Füzesgyarmat (Hont), K.....	7	4	14	—	3	4	32	
Csiksobotfalva (Csik), L.....	—	2	—	—	1	—	3	Gáborjáháza (Zala), V.....	2	1	2	—	—	—	5	
Csikjenőfalva (Csik), B.....	5	6	11	1	7	—	30	Gács (Nógrád), K. Z.-né....	8	8	15	1	—	—	33	
Csikmenaság (Csik), L.....	2	1	—	—	4	—	7	Garamsalló (Hont), K.....	10	4	13	2	3	2	34	
Csikrákos (Csik), B.....	9	7	13	4	8	2	43	Garamszentgyörgy (Bars), K.....	3	5	18	2	3	—	31	
Csikszentdomokos (Csik), L.....	—	—	1	—	3	—	4	Ghymes (Nyitra), K.....	35	14	59	13	13	5	139	
Csikszentmihály (Csik), B.....	2	1	2	—	—	—	5	Gicze (Gömör), K.....	7	5	9	1	2	—	22	
Csikszentmihály (Csik), L.....	2	2	3	2	7	5	17	Gomba (Pest), K.....	—	—	1	—	—	—	1	
Csikszenttamás (Csik), B.....	3	4	9	2	9	2	23	Gyanta (Bihar), B.....	—	2	4	2	4	3	15	
Csikverebes (Csik), L.....	1	1	2	—	2	—	6	Gyergyóalfalu (Csik), K.....	3	2	2	—	11	1	19	
Csincse (Borsod), V.....	14	8	6	—	1	4	33	Gyergyóalfalu (Csik), M.....	21	14	20	5	16	10	81	
Csitár (Nyitra), K.....	5	1	17	6	2	1	32	Gyergyóditró (Csik) K.....	—	—	6	—	3	—	9	
Csoknya (Somogy), V.....	—	—	1	—	—	—	1	Gyergyóditró (Csik), L.....	1	—	2	—	3	—	6	
Csomafalva (Csik), B.....	1	2	15	3	5	1	27									
Csomafalva (Csik), M.....	9	7	19	2	11	6	17									

¹⁾ Környékbeli katonák. — ²⁾ Füttý. — ³⁾ Felsőszászberék pusztán. — ⁴⁾ Klarinét. — ⁵⁾ Furulya. — ⁶⁾ 8 hegedű, 5 furulya, 4 füttý. — ⁷⁾ Tót anyanyelvű leányok. — ⁸⁾ 5 furulya. — ⁹⁾ 4 furulya. — ¹⁰⁾ 15 hegedű, 7 furulya, 5 füttý.

Helység (vármegye)	C) osztály					Egyéb dallamok	Összeg	Helység (vármegye)	C) osztály					Egyéb dallamok	Összeg
	B) osztály	alosztály			A) osztály				B) osztály	alosztály			A) osztály		
		II. IV.	I. III.	V. - VII.						III. IV.	I. III.	V. - VII.			
Gyergyóremete (Csik), K.	—	—	—	4	7	—	11	Kissáró (Bars), K.	—	—	1	—	—	—	1
Gyergyószentmiklós (Csik), K.	10	5	13	9	11	—	41	Kisgörgény (Maros-Torda) B.	—	2	4	3	2	1	12
Gyergyószentmiklós (Csik), M.	—	1	—	—	—	—	1	Kisgyarmat (Hont), K.	—	—	11	2	2	—	15
Gyergyóújfalva (Csik), B.	7	6	14	9	16 ¹⁾	4	49	Kisölvéd (Hont), K.	2	1	9	2	2	—	16
Gyergyóújfalva (Csik), M.	2	2	3	—	5 ²⁾	5	17	Kisrákos (Vas), V.	4	—	4	—	2	—	10
Gyimes-(bükk ?) ³⁾ , (Csik) V.	—	—	6	1	13	—	20	Kistild (Bars), V.	7	2	2	—	—	—	11
Gyimes-(bükk ?) ³⁾ , (Csik) L.	—	—	1	1	4	2	8	Kisunyom (Vas), K.	3	1	3	—	—	—	7
Gyimesfelsőlök (Csik), L.	—	2	—	—	3 ⁴⁾	6	11	Kisvisnyó (Gömör), K.	6	5	15	2	2	3	33
Gyimesközéplek (Csik), L.	5	2	2	1	13	—	23	Kohány (Somogy), G.	—	—	—	—	—	—	2
Gyöngyös (Heves), V.	4	1	1	—	—	—	6	Kolon (Nyitra), K.	5	6	15	4	5	2	37
Gyulavári (Békés), B.	10	1	5	—	1 ⁵⁾	1	18	Kolozs (Kolozs), V.	1	1	—	—	—	—	2
Gyulavári (Békés), K.	2	—	2	—	—	—	5	Körögy (Szerém), G.	1	2	3	—	9	1	16
Gyulavarsánd (Arad), B.	1	—	—	—	—	—	1	Korond (Udvarhely), V.	1	2	2	—	1	2	9
Hádikfalva (Bukovina), K.	9	2	11	—	9	2	33	Körösfő (Kolozs), B.	26	12	10	1	5 ¹³⁾	6	60
Haraszt (Verőce), G.	1	1	3	2	1	—	8	Körösladány (Békés), B.	46	11	5	2	—	3	67
Hasznos (Heves), K.	2	1	—	—	—	—	3	Köröstárkány (Bihar), B.	—	5	15	2	6 ¹³⁾	4	32
Hátvan (Heves), V.	1	—	—	—	1	—	2	Körtvélyfája (Maros-Torda) L.	—	—	—	—	—	1	1
Hegy (Zemplén), K.	1	—	—	—	—	—	1	Köttse (Somogy), V.	1	1	—	—	1	—	3
Hetes (Somogy), V.	4	1	5	—	5	—	15	Kraszna (Szilagy), K.	4	—	—	—	—	—	4
Hétfalva ⁶⁾ (Brassó), V.	—	1	2	—	—	—	3	Lelesz (Zemplén), K.	6	—	—	—	—	—	6
Hidalpuszta (Gömör), K.	—	—	—	—	1	—	1	Levánt (Gömör), K.	—	—	3	—	1	—	4
Hollóháza (Abauj), K.	1	—	—	—	—	—	1	Licze (Gömör), K.	1	2	9	—	3	3	18
Horgos (Csongrád), B.	25	5	4	—	4	2	40	Lövete (Udvarhely), V.	1	2	9	—	3	3	18
Hottó (Zala), V.	—	3	11	—	4	2	20	Lukanénye (Hont), K.	15	1	12	—	5	6	39
Ipolybalog (Hont), K.	4	—	—	—	—	—	4	Mácsa (Arad), B.	1	—	—	—	—	—	1
Ipolybalog (Hont), L.	9	3	2	—	1	1	16	Magyaratád (Somogy), V.	3	—	—	—	—	—	3
Ipolybalog (Hont), M.	46	16	6	2	—	9	79	Magyargyerőmonostor (Ko-	—	—	—	—	—	—	—
Ipolykelenye (Hont), L.	5	4	2	—	—	—	11	lozs), B.	2	6	11	—	3	—	22
Ipolytság ⁷⁾ (Hont), B.	1	—	2	—	4 ⁸⁾	44	51	Magyarvalkó (Kolozs), V.	12	2	1	—	5 ⁹⁾	2	17
Ipolyzséneske (Hont), L.	4	1	4	—	1	1	11	Máréfalva (Udvarhely), V.	—	1	—	1	1	—	3
Istenmezeje (Heves), K.	—	1	1	—	1	—	3	Marosvásárhely ¹²⁾ (Maros-	—	—	—	—	—	—	—
Istensegits (Bukovina), K.	16	6	42	2	23	6	100	Torda), B.	41	4	4	3	1	—	53
Izsnýé (Bereg), K.	1	—	—	—	—	—	1	Martonos (Udvarhely), V.	—	1	4	—	4	1	10
Jakabfa (Zala), V.	6	1	4	—	1	1	13	Medesér (Udvarhely), V.	—	1	1	—	—	2	4
Jánoshida (Szolnok), B.	27	8	7	2	1	1	46	Menyhe (Nyitra), K.	40	13	32	9	3	3	100
Jászberény (Szolnok), B.	19	2	6	1	—	1	29	Mezőkövesd (Borsod), V.	34	15	28	—	12	5	94
Jobaháza (Sopron), B.	25	8	2	—	—	2	37	Mezőpanit (Maros-Torda), L.	3	—	—	—	—	—	3
Jobbágytelke (Maros-Torda),	—	—	—	—	—	—	—	Mezőveresehyház (Szolnok-	—	—	—	—	—	—	—
B.	14	10	7	—	6 ⁹⁾	3	40	Doboka), K.	1	—	1	—	—	—	2
Józseffalva (Bukovina), K.	6	4	12	—	7 ¹⁰⁾	5	34	Mikháza (Maros-Torda), V.	2	1	2	—	—	—	3
Kadicfalva (Udvarhely), V.	—	1	—	1	5	3	10	Mikosszéplak (Vas), B.	2	1	4	—	—	—	7
Kánya (Tolna), B.	6	3	5	—	3	1	18	Mindszent (Heves), V.	—	—	1	—	1	—	2
Kápolnásfalva (Udvarhely), V.	3	1	6	3	5 ¹¹⁾	7	25	Mohi (Bars), K.	16	10	76	4	10	14	130
Kaposfüred (Somogy), V.	4	—	10	1	7	3	25	Nádszeg (Pozsony), K.	1	1	—	—	—	—	2
Kaposujlak (Somogy), V.	1	—	—	—	3	—	4	Nagyborosnyó (Haromszék), L.	1	—	1	—	—	—	3
Kaposvár (Somogy), V.	3	1	2	1	1	—	8	Nagyfüged (Heves), V.	1	—	—	—	—	—	1
Karczalva (Csik), B.	3	4	3	1	10	1	22	Nagygút (Bereg), B.	—	—	2	1	—	—	3
Kassa ¹²⁾ (Abauj-Torna), K.	89	15	6	2	—	4	116	Nagykálta (Pest), B.	1	—	—	—	—	—	1
Kászonalitz (Csik), K.	—	—	1	—	2	—	3	Nagykede (Udvarhely), V.	1	1	—	—	—	—	2
Kászonteltiz (Csik), K.	—	—	7	1	3	—	11	Nagykörös (Pest), V.	—	—	2	—	—	—	2
Kászontimpér (Csik), K.	—	1	4	—	13	—	21	Nagygyerő (Komárom), B.	2	11	46	12	5 ¹⁴⁾	18	94
Kászónjakabfalva (Csik), K.	3	2	6	—	3	—	14	Nagyod (Bars), K.	1	1	10	—	—	—	12
Kászónujfalva (Csik), K.	4	1	22	—	8	7	42	Nagypáli (Zala), V.	2	1	2	—	1	1	7
Kecskemét (Pest), V.	3	3	2	—	2	—	10	Nagypesztek (Hont), K.	11	1	16	—	—	—	28
Kerkaszentmihályfa (Zala), V.	2	3	2	—	—	—	7	Nagyrákos (Vas), V.	3	2	11	1	1	—	18
Kenész (Somogy), G.	—	2	1	—	2	—	5	Nagyszalonta (Bihar), K.	104	48	71	4	6 ¹⁵⁾	11	247
Kénos (Udvarhely), V.	1	2	6	—	6	—	15	Nagyszénás (Békés), B.	2	—	2	1	—	—	5
Keszthely (Zala), B.	31	4	1	2	3	—	41	Nagyszentmiklós ¹⁶⁾ (Toron-	—	—	—	—	—	—	—
Kibéd (Maros-Torda), B.	12	6	3	3	—	—	24	tál), B.	4	—	2	—	—	—	6
Kilyénfalva (Csik), B.	3	1	2	1	4	—	11	Nemesdéd (Somogy), V.	1	—	—	—	—	—	1
Kincsestanahomok (Ung), B.	—	1	—	—	—	—	1	Nemesnép (Zala), V.	3	—	4	1	—	—	9
Királyrév (Pozsony), K. Z-né.	4	2	5	5	—	3	19	Nemesócsa (Komárom), L.	7	1	19	3	4	8	42

¹⁾ 1 furulya, 1 hegedű. — ²⁾ Hegedű. — ³⁾ A gyűjtők feljegyzése szerint „Gyimes”. — ⁴⁾ 5 fűtyű. — ⁵⁾ Fűtyű. — ⁶⁾ Bácsfalva, Csernátfalva, Hosszúfalva, Párkeresz, Tatrang, Türkös és Zajzon közös neve. — ⁷⁾ Környékbeli pásztorok és kanászok. — ⁸⁾ 4 furulya, 15 kanásztűlök, 25 duda. — ⁹⁾ 1 kanásztűlök. — ¹⁰⁾ 3 furulya. — ¹¹⁾ Klarinét. — ¹²⁾ Környékbeli katonák. — ¹³⁾ 4 furulya. — ¹⁴⁾ 7 duda. — ¹⁵⁾ 6 citera. — ¹⁶⁾ Környékbeli leányok.

Helység (vármegye)	C) osztály					Egyéb dallamok	Összeg	Helység (vármegye)	C) osztály					Egyéb dallamok	Összeg
	B) osztály	alosztály			A) osztály				B) osztály	alosztály			A) osztály		
		II. IV.	I. III.	V.-VII.						II. IV.	I. III.	V.-VII.			
Nógrádverőce (Nógrád), V..	1	2	2	—	—	—	5	Székelydobó (Udvarhely), K.	—	—	4	—	—	—	4
Nyárádköszvényes (Maros-Torda), B.	—	1	7	1	7 ¹⁾	12	98	Székelylengyelfalva (Udvarhely), V.	4	3	15	2	4	1	29
Nyárádremete (Maros-Torda), B.	4	5	11	—	5 ²⁾	12	37	Székelyudvarhely (Udvarhely), V.	8	3	5	1	4	4	25
Nyírbétek (Szabolcs), K.	2	—	—	—	—	—	2	Székelyvaja (Maros-Torda), B.	—	1	9	1	6 ³⁾	3	20
Nyírbogdány (Szabolcs), K.	1	—	—	—	—	—	1	Szentábrahám (Udvarhely), V.	2	1	—	—	17 ⁴⁾	1	5
Nyírtass (Szabolcs), K.	1	—	—	—	—	—	1	Szentegyházfalva (Udvarhely), V.	2	3	18	1	9	—	33
Nyitraacsi (Nyitra), K.	6	3	16	2	1	4	32	Szentes (Csongrád), B.	4	3	3	—	4 ⁵⁾	5	19
Nyitraegerszeg (Nyitra), K.	8	5	27	5	2	1	48	Szentgyörgyvölgy (Zala), V..	5	3	15	2	2	5	32
Nyitraegerencsér (Nyitra), K..	20	5	3	2	2	—	32	Szentlászló (Serém), G.	1	—	1	—	1	—	3
Olád (Vas), V.	3	1	1	—	—	—	5	Szentsimon (Udvarhely), V..	—	—	2	—	1	—	3
Oroszhegy (Udvarhely), V..	—	2	9	—	2	—	13	Szilágypercsen (Szilágy), K.	3	—	—	—	1	—	4
Ócsény (Tolna), L.	29	9	11	1	5	1	56	Szilágynagyfalva (Szilágy), K.	—	1	1	—	—	—	2
Ócsény (Tolna), V.	21	5	5	1	6	3	39	Szilicze (Gömör), K.	18	5	15	—	2	5	45
Óriszentpéter (Vas), V.	3	—	5	—	2	—	10	Szinyérváralja (Szatmár), K.	—	—	—	—	—	—	1
Palást (Hont), V.	10	3	1	—	—	—	14	Szólád (Somogy), V.	1	—	—	—	1	—	1
Pankasz (Vas), V.	1	2	10	—	1	5	19	Szombatfa (Zala), V.	6	2	3	—	—	2	13
Pápa (Veszprém), V.	4	7	8	—	1	3	23	Szováta (Maros-Torda), V..	—	2	2	—	1	2	7
Papkeszi (Veszprém), K.	1	—	2	—	—	—	3	Szőreg (Torontál), V.	4	1	2	—	—	3	10
Parád (Heves), V.	4	1	2	—	—	—	7	Takácsháza (Gömör), K.	—	—	1	—	—	—	1
Páskaháza (Gömör), K.	17	9	27	1	—	8	62	Taksonyfalva (Pozsony), K..	7	—	—	—	—	—	7
Pered (Pozsony), K.	6	1	1	—	—	—	8	Tápiószele (Pest), B.	28	2	2	—	—	—	32
Perjése (Gömör), K.	3	5	11	—	3	2	24	Tekerőpatak (Csik), B.	5	4	9	4	7 ⁹⁾	5	34
Perőcsény (Hont), K.	5	2	8	—	1	1	17	Tekerőpatak (Csik), M.	4	5	5	2	3	1	20
Péterfalva (Ugoesa), B.	—	—	—	—	1	—	1	Tergenye (Hont), K.	—	1	3	—	—	—	4
Petneháza (Szabolcs), V.	—	—	1	—	1	—	2	Tiszapély (Heves), V.	16	5	5	—	1	3	30
Pincz (Nógrád), B.	10	2	1	—	—	—	13	Tordátfalva (Udvarhely), V..	—	—	4	1	2	—	8
Pográny (Nyitra), K.	5	4	12	3	2	—	26	Toroczkó (Torda-Aranyos), B.	2	2	4	—	1	—	9
Pográny (Nyitra), V.	4	6	11	2	—	1	24	Töketerebes (Zemplén), K..	—	—	1	—	—	—	1
Pozsony ³⁾ (Pozsony), B.	24	5	1	—	—	—	29	Tura (Pest), B.	57	14	47	5	23	5	151
Pusztafalu (Abauj), K.	—	1	—	—	—	—	1	Tusnád (Csik), L.	—	—	—	—	1	1	—
Pusztaföldvár (Békés), V.	—	2	5	—	4	3	14	Tyukod (Szatmár), K.	3	1	1	—	—	—	5
Pusztakovácsi (Somogy), K..	1	—	—	—	—	—	1	Ujszanáros (Zemplén), K.	1	—	—	—	—	—	1
Pusztarádóc (Vas), K.	—	1	—	—	—	—	1	Ujszász (Pest), B.	76	9	42	6	5	17	155
Pürkerecz (Brassó), V.	2	1	4	2	1	—	10	Váczenlázló (Pest), B.	11	—	1	—	—	—	12
Rafajnaufalu (Bereg), B.	1	2	15	2	3	2	25	Vacsárcsi (Csik), B.	30	10	14	6	14	1	75
Rákocskeresztúr ⁴⁾ (Pest), B..	12	6	1	—	1	—	20	Vágkirályfa (Nyitra), K.	8	3	10	3	—	—	24
Ránkfűred ⁵⁾ (Abauj-Torna), K.	18	3	3	—	—	2	26	Vaja (Szabolcs), K.	3	2	2	—	—	—	7
Recsk (Heves), V.	2	1	—	—	—	—	3	Vásárosnamény (Bereg), B..	—	—	—	—	—	—	1
Resznek (Zala), V.	41	16	26	1	10	5	99	Velem (Vas), V.	5	5	10	—	1	5	26
Rudabányácska (Zemplén), K.	1	—	—	—	—	1	2	Vésztő (Békés), B.	80	24	19	5	7	3	138
Rugonfalva (Udvarhely), V..	3	3	5	1	5	—	17	Vicsápapáti (Nyitra), K.	5	4	18	3	5	2	37
Sámson (Hajdu), B.	38	13	5	—	2	1	59	Visk (Hont), B.	2	—	—	—	—	—	2
Sarud (Borsod), K.	4	—	1	1	—	—	6	Viszák (Vas), V.	1	4	6	—	3	—	14
Sepsiköröspatak (Háromszék), L.	—	—	—	—	1	—	1	Zabar (Gömör), K.	5	2	2	—	—	—	13
Siklód (Udvarhely), V.	1	1	14	—	5	4	25	Zágon (Háromszék), L.	1	1	—	—	1	—	3
Siménfalva (Udvarhely), V..	1	—	—	—	—	—	2	Zajzon (Brassó), V.	—	1	—	1	— ¹⁰⁾	3	5
Sinfalva (Torda-Aranyos), V.	2	1	3	—	1	1	8	Zalaba (Hont), K.	6	6	11	2	1	—	26
Somogyzobb (Somogy), V.	6	2	8	—	5	—	21	Zentalke (Kolozs), V.	3	12	11	—	3	1	30
Sümeg (Zala), K. Z-né.	10	3	3	—	4	20	Zetelaka (Udvarhely), V.	3	2	12	—	4	5	26	
Szalakusz (Nyitra), K.	1	—	—	—	—	—	1	Zsére (Nyitra), K.	34	15	35	5	5 ¹¹⁾	5	99
Szalóc (Gömör), K.	11	3	7	—	2	1	24	Zsida (Vas), V.	1	1	5	1	—	1	9
Szárhegy (Csik), K.	—	1	4	1	9	1	16	Zsigárd (Pozsony), K.	16	4	4	—	—	—	19
Szatta (Vas), V.	9	—	5	—	—	1	15	Ismeretlen lelőhely B.	10	5	4	2	—	—	21
Szécsény (Nógrád), K. Z-né.	—	—	1	—	—	—	1	Ismeretlen lelőhely K.	10	—	—	1	—	—	11
Szeged (Csongrád), B.	30	9	7	—	3	—	49	Ismeretlen lelőhely M.	1	1	—	—	—	—	2
Szeged (Csongrád), K.	2	—	—	—	—	—	2	Ismeretlen lelőhely V.	6	6	7	1	3	—	23
Szegvár (Csongrád), V.	11	9	14	—	4	1	39	Összesen.....	2.876	1.070	2.320	276	836	6377	814
Székelybetlenfalva (Udvarhely), V.	1	2	2	—	5 ⁶⁾	1	6								

¹⁾ 10 furulya, 1 fűty. — ²⁾ 9 furulya, 1 hegedű. — ³⁾ Környékbeli katonák. — ⁴⁾ Tót anyanyelvű leányok. — ⁵⁾ Fűty. — ⁶⁾ 2 furulya, 1 fűty. — ⁷⁾ Hegedű. — ⁸⁾ Tekerő. — ⁹⁾ 4 furulya. — ¹⁰⁾ 1 fűty. — ¹¹⁾ 2 dudu.

2. Táblázat.

Sor- szám	A dallamok száma	Sor- szám	A dallamok száma	Sor- szám	A dallamok száma	Sor- szám	A dallamok száma
I.		Veszprém vm.		Gömör vm.		Nógrád vm.	
Fejér vm.		47. Dég V.....	1	92. Ajnácskő L....	2	147. Bárna K.....	11
1. Baracs B.....	53	48. Pápa V.....	23	93. Alsóbalog K....	23	148. Bussa K.....	2
2. Dunapentele B..	13	49. Papkeszi K....	3	94. Alsófalú K.....	15	149. Dejtár K., M....	12
3. Érd K. Z.-né...	139	Összeg : 3	27	95. Balogpádár K..	35	150. Ecesg K.....	40
Összeg : 3	205	Zala vm.		96. Deresk K.....	28	151. Gács K. Z.-né..	37
Somogy vm.		50. Bazi B.....	1	97. Felsőrás K.....	20	152. Nógrádverőcze	
4. Alsók V.....	9	51. Boldogfa V....	7	98. Gicze K.....	22	V.....	5
5. Balatonberény B.	3	52. Czup V.....	5	99. Hidalpuszta K..	1	153. Pincz B.....	13
6. Csoknya V.....	1	53. Gáborjaháza V..	5	100. Kisvisnyó K....	33	154. Szécsény	
7. Csurgó V.....	1	54. Hóttó V.....	20	101. Levárt K.....	4	K. Z.-né.....	1
8. Hetes V.....	15	55. Jakabfa V.....	13	102. Licze K.....	18	Összeg : 8	121
9. Kaposfüred V....	25	56. Kerkaszentmi- hályfa V.....	7	103. Páskaháza K....	62	Nyitra vm.	
10. Kaposujlak V....	4	57. Keszthely B....	41	104. Perjése K.....	24	155. Babindál K....	7
11. Kaposvár V....	8	58. Nagypáli V....	7	105. Szalóc K.....	24	156. Béd K.....	95
12. Kenész G.....	5	59. Nemesnép V....	9	106. Szilice K.....	45	157. Berencs K.....	15
13. Kohány G.....	2	60. Resznek V.....	99	107. Takácsháza K..	1	158. Bodok K.....	6
14. Kóttse V.....	3	61. Sümeg K. Z.-né.	20	108. Zabar K.....	13	159. Csítár K.....	32
15. Magyaratád V..	3	62. Szentgyörgy- völgy V.....	32	Összeg : 17	381	160. Farkasd K.....	14
16. Nemesdéd V....	1	63. Szombatfa V... Összeg : 14	279	Heves vm.		161. Ghyms K.....	130
17. Pusztakovácsi K.	1	II.		109. Adács V.....	7	162. Kolon K.....	37
18. Somogyszobb V.	21	Abauj-Torna vm.		110. Átány V.....	2	163. Menyhe K.....	100
19. Szőlád V.....	1	64. Hollóháza K....	1	111. Csány K.....	1	164. Nyitracehi K..	31
Összeg : 16	103	65. Kassa K.....	116	112. Deménd V.....	6	165. Nyitraegerszeg	
Sopron vm.		66. Pusztafalu K....	1	113. Derecske V....	17	K.....	48
20. Bogyoszló B....	4	67. Ránkfüred K....	26	114. Eger V.....	21	166. Nyitragerencsér	
21. Csorna K.....	2	Összeg : 4	144	115. Erdőkövesd V..	6	K.....	32
22. Jobaháza B....	37	Bars vm.		116. Felsőnána V....	5	167. Pográny K., V..	50
Összeg : 3	43	68. Alsószece K....	19	117. Füzesabony V..	34	168. Szalakusz K....	1
Szerém vm.		69. Alsóvárad K....	7	118. Gyöngyös V....	6	169. Vágkirályfa K..	24
23. Kórógy G.....	16	70. Barslédéc K....	45	119. Hasznos K.....	3	170. Vicsápapáti K..	37
24. Szentlászló G...	3	71. Felsőszecse K..	10	120. Hatvan V.....	2	171. Zsére K.....	99
Összeg : 2	19	72. Garamszent- györgy K.....	31	121. Istenmezeje K..	3	Összeg : 17	768
Tolna vm.		73. Kissáró K.....	1	122. Lelesz K.....	6	Pest-Pilis-Solt- Kiskun vm.	
25. Báttá G.....	9	74. Kistild V.....	11	123. Mindszent V....	2	172. Tura B.....	151
26. Decs G.....	4	75. Mohi K.....	130	124. Nagyfüged V....	1	173. Váczzentlászló	
27. Dombóvár K....	2	76. Nagyod K.....	12	125. Parád V.....	7	B.....	12
28. Felsőíreg B....	307	Összeg : 9	267	126. Recsk V.....	3	Összeg : 2	163
29. Felsőnyék B....	6	Bereg vm.		127. Tiszapály V....	30	Pozsony vm.	
30. Kánya B.....	18	77. Barkasó B.....	1	Összeg : 19	162	174. Felsőszeli K....	11
31. Őcsény L., V....	95	78. Dávidháza K....	1	Hont vm.		175. Királyrév	
Összeg : 7	441	79. Derczen B.....	31	128. Csáb K.....	20	K. Z.-né.....	19
Vas vm.		80. Fornos B.....	24	129. Damásd K.....	4	176. Nádszeg K.....	2
32. Egervár V.....	2	81. Izsnyéte K.....	1	130. Füzesgyarmat K.	32	177. Pered K.....	8
33. Farkasfa V.....	9	82. Nagygút B.....	3	131. Garamsalló K..	34	178. Pozsony B....	29
34. Kistrákos V....	10	83. Rafajnaufalu B.	25	132. Ipolybalog K., L., M.....	99	179. Taksonyfalva K.	7
35. Kisunyom K....	8	84. Vásárosnamény		133. Ipolykelenye L.	11	180. Zsigárd K.....	18
36. Mikosszéplak B.	7	B.....	1	134. Ipolyság B.....	51	Összeg : 7	94
37. Nagyrákos V....	18	Összeg : 8	87	135. Ipolyszécseinke	11	Ugocsa vm.	
38. Olad V.....	5	Borsod vm.		136. Kisgyarmat K..	15	181. Péterfalva B....	1
39. Óriszentpéter V.	10	85. Andornak V....	6	137. Kisölvéd K....	16	Összeg : 1	1
40. Pankasz V.....	19	86. Borsodharány		138. Lukanénye K....	39	Ung vm.	
41. Pusztarádócz K.	1	K.....	1	139. Nagypeszek K..	28	182. Kincsestanya- homok B.....	1
42. Szatta V.....	15	87. Csinice V.....	33	140. Palást V.....	14	Összeg : 1	1
43. Velem V.....	26	88. Emőd K.....	3	141. Perőcsény K....	17	Zemplén vm.	
44. Vízák V.....	14	89. Felsőtárkány V.	18	142. Tergenye K....	4	183. Boly K.....	5
45. Zsida V.....	9	90. Mezőkövesd V..	94	143. Visk B.....	2	184. Hegyi K.....	1
Összeg : 14	153	91. Sarud K.....	6	144. Zalaba K.....	26	Összeg : 1	1
Verőcze vm.		Összeg : 7	161	Összeg : 17	423	Komárom vm.	
46. Haraszti G.....	8	Összeg : 7		145. Nagymegy B....	94	185. Rudabányácska	
Összeg : 1	8	Összeg : 7		146. Nemesócsa L....	42	K.....	2
Összeg : 1		Összeg : 7		Összeg : 2	136	Összeg : 2	

Sor- szám	A dallamok száma	Sor- szám	A dallamok száma	Sor- szám	A dallamok száma	Sor- szám	A dallamok száma
186. Töketerébes K..	1	219. Rákoskeresztúr		253. Gyergyószent-		Szilágy vm.	
187. Újsanálós K..	1	B.	20	miklós K., M..	42	294. Diósd L.	24
Összeg : 5	10	220. Tápíósele B. ...	32	254. Gyimes(-bükk)		295. Kraszna K.	4
Zólyom vm.		221. Újszász B.	155	L., V.	28	296. Szilágypercesen	
188. Berterczebánya		Összeg : 8	232	255. Gyimesfelsőlök	11	K.	4
B.	24	Szabolcs vm.		256. Gyimesközéplek		297. Szilágnagyfalu	
Összeg : 1	24	222. Nyírbélték K.	2	L.	23	K.	2
III.		223. Nyírbogdány K..	1	257. Karczfalva B. ..	22	Összeg : 4	34
Arad vm.		224. Nyírtass K.	1	258. Kászonaltíz K. ...	3	Szolnok-Doboka	
189. Arad B.	7	225. Peineháza V.	2	259. Kászonfeltíz K..	11	vm.	
190. Gyulavarsánd B.	1	226. Vaja K.	7	260. Kászonimpér K.	21	298. Mezőveresegey-	
191. Mácsa B.	1	Összeg : 5	13	261. Kászonjakab-		ház K.	2
Összeg : 3	9	Szatmár vm.		262. Kászonujfalu K.	42	Összeg : 1	2
Békés vm.		227. Avaszújváros		263. Kilyénfalva B. ..	11	Torda-Aranyos	
192. Békésgyula B., K.	129	K. Z.-né.	130	264. Szárhegy K.	16	vm.	
193. Doboz B.	164	228. Szinyérvárjalja		265. Tekerőpaták B.,		299. Sinfalva V.	8
194. Gyulavári B., K.	23	K. Z.-né.	1	M.	54	300. Toroczkó B.	9
195. Körösladány B..	67	229. Tyukod K.	5	266. Tusnád L.	2	Összeg : 2	17
196. Nagyszénás B. ...	5	Összeg : 3	136	267. Vacsárcsi B. ...	75	Udvarhely vm.	
197. Pusztaföldvár V.	14	Torontál vm.		Összeg : 28	834	301. Árvátfalva V. ...	5
198. Vésztő B.	138	230. Nagyszent-		Háromszék vm.		302. Betfalva V.	13
Összeg : 7	540	miklós B.	6	268. Büksád V.	4	303. Bögöz V.	1
Bihar vm.		231. Székely V.	10	269. Nagyborosnyó L.	3	304. Bözöd V.	12
199. Értarcsa		Összeg : 2	16	270. Sepsiköröspatak		305. Csekefalva V. ...	21
K. Z.-né.	1	IV.		L.	1	306. Énlaka V.	13
200. Gyanta B.	15	Brassó vm.		271. Zágon L.	3	307. Farkaslaka V. ...	2
201. Köröstárkány B.	32	232. Hétfalu V.	3	Összeg : 4	11	308. Felsőboldog-	
202. Nagyszalonta K.	247	233. Pürkerecz V. ...	10	Hunyad vm.		falva V.	10
Összeg : 4	295	234. Zajzon V.	5	272. Déva V.	2	309. Fenyéd V.	2
Csanád vm.		Összeg : 3	18	Összeg : 1	2	310. Firtosvárjalja V.	15
203. Apátfalva B. ...	26	Bukovina.		Kolozs vm.		311. Kadicsfalva V. ..	10
204. Csanádapáczá ..	2	235. Andrásfalva K..	43	273. Bánffyhunyard		312. Kápolnásfalva V.	25
Összeg : 2	28	236. Fogadjisten K. .	11	B., V.	46	313. Kénos V.	15
Csongrád vm.		237. Hadikfalva K. ...	33	274. Kolozs V.	2	314. Korond V.	9
205. Csongrád B.	5	238. Istensegítés K. ...	100	275. Körösfő B.	60	315. Lövete V.	18
206. Horgos B.	40	239. Józseffalva K. ...	34	276. Magyargyerő-		316. Márafalva V. ...	3
207. Szeged B., K. ...	51	Összeg : 5	221	monostor B. ...	22	317. Martonos V. ...	10
208. Szegvár V.	39	Csik vm.		277. Magyarvalkó V.	17	318. Medesér V.	4
209. Szentés B.	19	240. Csiksobotfalva		278. Zentelke V.	30	319. Nagykede V. ...	2
Összeg : 5	154	L.	3	Összeg : 6	177	320. Oroszhegy V. ...	13
Hajdu vm.		241. Csikjenőfalva B.	30	Maros-Torda vm.		321. Rugonfalva V. .	17
210. Sámson B.	59	242. Csikmenaság L.	7	279. Ákosfalva B. ...	15	322. Siklód V.	25
Összeg : 1	59	243. Csikrákos B. ...	43	280. Deményháza V.	3	323. Siménfalva V. .	2
Jász-Nagykun-		244. Csikszent-		281. Ehed B.	19	324. Székelydobó K. .	4
Szolnok vm.		domokos L. ...	4	282. Erdőszent-		325. Székelybetlen-	
211. Besenyszög B. ...	11	245. Csikszentmihály		györgy V.	1	falva V.	6
212. Jánoshida B. ...	43	B. L.	22	283. Jobbágytelke B.	40	326. Székelylengyel-	
213. Jászberény B. ...	29	246. Csikszenttamás		284. Kibéd B.	24	falva V.	29
Összeg : 3	86	B.	29	285. Kisgörgény B. ...	12	327. Székelyudvar-	
Pest-Pilis-Solt-		247. Csikverebes L. .	6	286. Körtvélyfája L. .	1	hely V.	25
Kiskun vm.		248. Csomafalva B.,		287. Marosvásárhely		328. Szentábrahám	
214. Fót B.	11	M.	92	B.	53	V.	5
215. Gomba K.	1	249. Gyergyóalfalu		288. Mezőpanit L.	3	329. Szentegyházasa-	
216. Kecskemét V. ...	10	K., M.	131	289. Mikháza V.	3	falva V.	33
217. Nagykáta B.	1	250. Gyergyóditró K.,		290. Nyárádköszvé-		330. Szentsimon V. .	3
218. Nagykörös B. ...	2	L.	15	nyes B.	28	331. Tordátfalva V. .	8
		251. Gyergyóremete		291. Nyárádremete B.	37	332. Zetelaka V.	26
		K.	11	292. Székelyvaja B. .	20	Összeg : 32	386
		252. Gyergyóújfalu		293. Szóvátka V.	7	Ismeretlen helyről	
		B., M.	66	Összeg : 15	266	B., K., M., V.	
						57	

II. Függelék.

Az idézett kiadványok és tanulmányok jegyzéke.

Magyar népzenere vonatkozó anyag:

- Mátray Gábor: „Magyar Népdalok Egyetemes Gyűjteménye.“ I. – III. kötet; Pest, 1852., 1854., 1858. (Dallamok zongorakísérettel.)
- Színi Károly: „A magyar nép dalai és dallamai.“ Pest, I. kiadás 1865.; II. kiadás 1872., Heckenast Gusztáv kiadása. (200 dallam.)
- Bartalus István: „Magyar Népdalok, egyetemes gyűjtemény.“ I. VII. kötet. Budapest, 1873-tól 1896-ig. (kb. 800 dallam zongorakísérettel.)
- Dr. Kiss Áron: „Magyar Gyermekjáték-gyűjtemény.“ Budapest, 1891.; Hornyánszky Viktor kiadása.
- Káldy Gyula: „Kurucz dalok XVII. és XVIII. század.“ (Évszám és hely megjelölése nélkül; dallamok zongorakísérettel.)
- Dr. Sebestyén Gyula: „Regös-énekek.“ (Magyar Népköltési Gyűjtemény. IV. kötet.) Budapest, 1902. (28 dallam.)
- Kodály Zoltán: „A magyar népdal strófa-szerkezete.“ (Nyelvtudományi Közlemények. XXXVI. évfolyam.) Budapest, 1906. (4 dallam.)
- Bartók Béla és Kodály Zoltán: „Magyar Népdalok.“ Budapest, 1906.; Rozsnyai Károly kiadása. (20 dallam zongorakísérettel.)
- Kodály Zoltán: „Ötfokú hangsor a magyar népzeneben.“ (Zenei Szemle, I. évfolyam.) Temesvár 1917. (19 dallam.)
- Bartók Béla és Kodály Zoltán: „Népdalok“ (Erdélyi Magyarság). Budapest, 1923.; a Népies Irodalmi Társaság kiadványa. (150 dallam.)

Cseh népzenere vonatkozó anyag:

- Erben, K. J.: „Nápěvy prostonárodních písní českých.“ Prága, I. kiad. 1863., II. kiad. 1886.; Hynek Alois kiadása. (kb. 800 dallam.)

Morva népzenere vonatkozó anyag:

- Sušil František: „Moravské Národní Písň.“ Brünn, 1859.; Winiker Karol kiadása. (1.890 dallam.)
- Peck E.: „Valašské národní písň.“ Brünn, 1860. (kb. 300 dallam.)
- Bartoš František: „Nové Národní Písň Moravské.“ Brünn, 1882.; Winiker Karol kiadása. (400 dallam.)
- Bartoš František: „Národní Písň Moravské.“ Brünn, 1889.; a „Matica Moravská“ kiadványa. (kb. 1.050 dallam.)

Bartoš František: „Národní Písň Moravské.“ Prága; két részletben: 1899 és 1901-ben került kiadásra; a Ferencz József Cseh Tudományos Akadémia kiadványa (kb. 2.100 dallam.)

Nb. Ehez a kiadványhoz Janáček Leoš bevezető tanulmányt írt, melyben még külön 58 dallamot közöl. — Bartošnak három gyűjteményére az utalás így történt: Bartoš I., Bartoš II., Bartoš III.

Černík Joža: „Zpěvy Moravských Kopaničarů.“ Prága, 1908.; Otto J. kiadása. (313 dallam.)

Tót népzeneire vonatkozó anyag:

Kollár Jan: „Národní Zpiewanky čili Pjsně Swětské Slowákůw W Uhrách.“ I.—II. kötet. Buda, 1834., 1835. (Csupán szövegek, dallamok nélkül.)

„Sborník Slovenských národních piesni.“ Bécs, 1870.; a „Matica Slovenská“ kiadványa. (66 dallam.)

„Slovenské Spevy“ I.—III. kötet, Túróczszentmárton, 1880., 1890., 1899.; kiadják „Priatelja Slovenských Spevov“ (= a tót népdal barátai). (kb. 1.800 dallam.)

Medvecký Karol A.: „Detva (monografia)“. Detva, 1905. (50 dallam.)

Ukrán népzeneire vonatkozó anyag:

Lud'keveč St.: „Halečko-ruški narodni mel'odiji.“ Etnografičnej zbirnek XXI. kötete. Lemberg, 1906.; a Ševčenko Társaság kiadványa. (1.525 dallam.)

Kolessa F.: „Melodien der ukrainischen rezitierenden Gesänge (*Dumy*).“ Beiträge zur ukrainischen Ethnologie XIII., XIV. kötete. Lemberg, 1910., 1913.; a Ševčenko Társaság kiadványa.

Oláh népzeneire vonatkozó anyag:

Bartók Béla: „Chansons populaires roumaines du département Bihar (Hongrie).“ Bukarest, 1913.; az „Academia Română“ kiadványa. (371 dallam.)

Bartók Béla: „Volksmusik der Rumänen von Maramureş.“ Sammelbände für vergleichende Musikwissenschaft IV. kötete. München 1923.; Drei Masken-Verlag. (365 dallam.)

Arab népzeneire vonatkozó anyag:

Bartók Béla: „Die Volksmusik der Araber von Biscra und Umgebung.“ Zeitschrift für Musikwissenschaft, II. évfolyam. Leipzig, 1920.

Baron Frantisek: Narodni Plan Moravske Praze; kniznice: 1850
 a 100-letni kniznice; a Petrus Josef Cech Tabulovany
 Acedemia knihovny (p. 2100 dalam)
 Kn. Eraz a knihovny Janes Cech besede kniznic v ino-
 kuz 28 dalam kuz. — Narodni kniznice v Praze az uzas
 kniznic (p. 2100 dalam)

Carik Joza: Zpovy Moravskych Kojunacku. Praha, 1908; Ott J.
 kniznice (313 dalam)

II. Katalozi
 Kniznice Jan: Narodni Zpravodaj v Praze Svatok Slockin W Ulrich.
 I. II kniznice Praha 1854, 1855 (Cechan knihovny dalam
 kniznic)
 Spornik kniznic v kniznicach kniznic 1875, a kniznice slovenska
 (p. 2100 dalam)
 Slovenska spisy I-III kniznice kniznic 1880, 1880, 1890
 (p. 2100 dalam)
 Druha (p. 2100 dalam)

III. Katalozi
 Kniznice Jan: Narodni Zpravodaj v Praze Svatok Slockin W Ulrich.
 I. II kniznice Praha 1854, 1855 (Cechan knihovny dalam
 kniznic)
 Spornik kniznic v kniznicach kniznic 1875, a kniznice slovenska
 (p. 2100 dalam)

IV. Katalozi
 Kniznice Jan: Narodni Zpravodaj v Praze Svatok Slockin W Ulrich.
 I. II kniznice Praha 1854, 1855 (Cechan knihovny dalam
 kniznic)
 Spornik kniznic v kniznicach kniznic 1875, a kniznice slovenska
 (p. 2100 dalam)

V. Katalozi
 Kniznice Jan: Narodni Zpravodaj v Praze Svatok Slockin W Ulrich.
 I. II kniznice Praha 1854, 1855 (Cechan knihovny dalam
 kniznic)
 Spornik kniznic v kniznicach kniznic 1875, a kniznice slovenska
 (p. 2100 dalam)

TARTALOM.

Bevezetés	V.— XIII. lap	Kótapéldák	1.— 87. lap
A magyar parasztlzene régi stílusa (A) osztály)	XIII.—XXXIV. »	A) osztály	1.— 21. »
Nyolc- és tizenkétszótagú szövegsorokra énekelt dallamok (I. alosztály)	XV.— XXIV. »	I. alosztály (12-, 8-szótagúak)	1.— 8. »
Hatszótagú szövegsorokra énekelt dallamok (II. alosztály)	XXIV.— XXV. »	II. » (6 szótagúak)	9.— 11. »
Hétszótagú szövegsorokra énekelt dallamok (III. alosztály)	XXVI.— XXIX. »	III. » (7-szótagúak)	12.— 14. »
Tizenegyszótagú szövegsorokra énekelt dallamok (IV. alosztály)	XXIX.— XXXI. »	IV. » (11-szótagúak) ..	14.— 19. »
Tíz- és kilencszótagú szövegsorokra énekelt dallamok (V. és VI. alosztály)	XXXI.— XXXII. »	V. » (10-szótagúak) ..	19.— 20. »
Összefoglalás	XXXIV. »	VI. » (9-szótagúak)	21. »
A magyar parasztlzene új stílusa (B) osztály)	XXXV.— XLVI. »	B) osztály	22.— 43. »
Összefoglalás	XLV.— XLVI. »	6- és 7-szótagú szélső sorokkal	22. »
A magyar parasztlzene egyéb dallamai (C) osztály)	XLVI.— LXIX. »	8- és 9- » » »	23.— 24. »
I. alosztály	XLIX.— LIV. »	10- » » »	24.— 26. »
II. »	LIV.— LVI. »	11- » » »	27.— 32. »
III. »	LVI.— LX. »	12- » » »	33.— 34. »
IV. »	LX.— LXIII. »	13- » » »	34.— 35. »
V. »	LXIII.— LXV. »	14- » » »	35.— 36. »
VI. és VII. alosztály	LXV.— LXVIII. »	15- » » »	37.— 38. »
Összefoglalás	LXVIII.— LXIX. »	16- » » »	38.— 39. »
Zárószó	LXX. »	17- és 18- » » »	40.— 41. »
Jelmagyarázat a kótapéldákhoz	LXXI.— LXXII. »	19-, 21- és 22-szótagú szélső sorokkal	42.— 43. »
		C) osztály	44.— 87. »
		I. alosztály	44.— 58. »
		II. »	59.— 63. »
		III. »	64.— 72. »
		IV. »	73.— 82. »
		V. »	82.— 84. »
		VI. és VII. alosztály	84.— 87. »
		Appendix	87. »
		Megjegyzések az egyes példákhoz ..	88.—104. »
		A dalok teljes szövege	105.—129. »
		I. függelék (helységek jegyzéke) ..	130.—135. »
		I. táblázat (betűrendben)	131.—133. »
		II. táblázat (vármegyék szerint csoportosítva)	134.—135. »
		II. függelék (bibliográfia)	136.—137. »

TARTALOM

Oldal	Cím	Rövidítés
1-87	Bevezetés	
1-24	A magyar parlament története	
1-8	Magyarország (I. rész)	XVI-XXXV
9-11	Magyarország (II. rész)	
12-14	Magyarország (III. rész)	
14-18	Magyarország (IV. rész)	XVI-XLV
19-20	Magyarország (V. rész)	
21-22	Magyarország (VI. rész)	
23-24	Magyarország (VII. rész)	
24-26	Magyarország (VIII. rész)	
27-28	Magyarország (IX. rész)	XVI-XLV
29-30	Magyarország (X. rész)	
31-32	Magyarország (XI. rész)	
33-34	Magyarország (XII. rész)	
35-36	Magyarország (XIII. rész)	
37-38	Magyarország (XIV. rész)	
39-40	Magyarország (XV. rész)	
41-42	Magyarország (XVI. rész)	
43-44	Magyarország (XVII. rész)	
44-48	Magyarország (XVIII. rész)	
49-50	Magyarország (XIX. rész)	
51-52	Magyarország (XX. rész)	
53-54	Magyarország (XXI. rész)	
55-56	Magyarország (XXII. rész)	
57-58	Magyarország (XXIII. rész)	
59-60	Magyarország (XXIV. rész)	
61-62	Magyarország (XXV. rész)	
63-64	Magyarország (XXVI. rész)	
65-66	Magyarország (XXVII. rész)	
67-68	Magyarország (XXVIII. rész)	
69-70	Magyarország (XXIX. rész)	
71-72	Magyarország (XXX. rész)	
73-74	Magyarország (XXXI. rész)	
75-76	Magyarország (XXXII. rész)	
77-78	Magyarország (XXXIII. rész)	
79-80	Magyarország (XXXIV. rész)	
81-82	Magyarország (XXXV. rész)	
83-84	Magyarország (XXXVI. rész)	
85-86	Magyarország (XXXVII. rész)	
87-88	Magyarország (XXXVIII. rész)	
89-90	Magyarország (XXXIX. rész)	
91-92	Magyarország (XL. rész)	
93-94	Magyarország (XLI. rész)	
95-96	Magyarország (XLII. rész)	
97-98	Magyarország (XLIII. rész)	
99-100	Magyarország (XLIV. rész)	
101-102	Magyarország (XLV. rész)	
103-104	Magyarország (XLVI. rész)	
105-106	Magyarország (XLVII. rész)	
107-108	Magyarország (XLVIII. rész)	
109-110	Magyarország (XLIX. rész)	
111-112	Magyarország (L. rész)	
113-114	Magyarország (LI. rész)	
115-116	Magyarország (LII. rész)	
117-118	Magyarország (LIII. rész)	
119-120	Magyarország (LIV. rész)	
121-122	Magyarország (LV. rész)	
123-124	Magyarország (LVI. rész)	
125-126	Magyarország (LVII. rész)	
127-128	Magyarország (LVIII. rész)	
129-130	Magyarország (LIX. rész)	
131-132	Magyarország (LX. rész)	
133-134	Magyarország (LXI. rész)	
135-136	Magyarország (LXII. rész)	
137-138	Magyarország (LXIII. rész)	

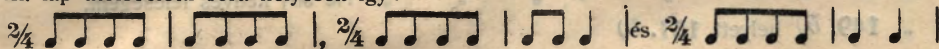
SAJTÓHIBÁK ÉS HELYESBÍTÉSEK.

XI. lap, 6. sorban: $\boxed{1}$ $\boxed{5}$ $\boxed{?}$ helyett $\boxed{4}$ $\boxed{5}$ $\boxed{?}$.

XXI. „ 21. „ $\boxed{7}$ $\boxed{5}$ $\boxed{b3}$ „ $\boxed{7}$ $\boxed{5}$ $\boxed{b3}$.

XXII. „ két utolsó sora és } helyesen így: { Régi Magyarországnak oláhokta része olyan két
 XXIV. „ első sora } zenedialektus-területre oszlik, melynek zenéje
 egymástól annyira különbözik, mintha két nem is
 rokon, sőt nem is szomszédos nép zenéje volna.

XXVIII. lap utolsóelőtti sora helyesen így:

XXXVI. lap, ¹⁾ széljegyzet harmadutolsó sorában: dur helyett moll.

XXXVII. „ 4. sorában az utolsó számjelzés helyesen így: $\boxed{1}$ $\boxed{1}$ $\boxed{2}$.

XXXVII. „ 23. sor: $\boxed{6}$ helyett $\boxed{b6}$.

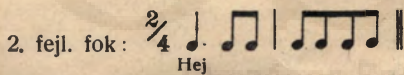
XL. „ 12. sorában: 143. p. helyett 148. p.

XLI. „ 2. „ 300 „ 380.

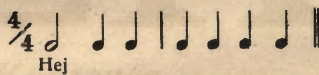
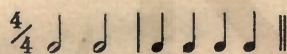
XLI. „ utolsó sorában: 57 helyett 56.

LXII. lapon az alulról számított 8., 9. és 10. sor helyesen így:

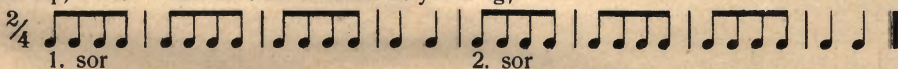
Változatlan ritmusban:

Alkalmazkodó ritmusban:

LXIII. lap, utolsó bekezdésének 3. sora helyesen így:

LXV. lap, utolsóelőtti sorban: asszimétrikus helyett aszimétrikus.

LXVII. „ 12. sor eleje helyesen így: Néha a két szövegsort az 1. és 2. dallamsorra.

LXXI. „ 13. sorban: helyett

LXXI. „ 16. „ „

6. lap, 22. dallam: Csíkvacsárcsi helyett Vacsárcsi.

25. „ 88. „ 2. szövegsor: zsajtarom helyett zsajtárom.

26. „ 93. c) „ hiányzik a zenedialektus-területet jelző szám: IV.

27. „ 97. „ II. helyett III.

27. „ 98. „ 1. szövegsor: afféról helyett afférol.

30. „ 106. „ hiányzik a zenedial.-területet jelző szám: IV.

36. „ 130. „ hiányzik az ütemjelzés: $\frac{4}{4}$.

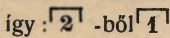

36. „ 130. „ 2. üteme helyesen így:

53. „ 195. „ III. helyett I.

56. „ 209. „ hiányzik a zenedial.-területet jelző szám: II.

59. „ 218. b) „ hiányzik a zenedial.-területet jelző szám: III.

66. lap, 244. dallam : 1. szövegsor : Megy helyett megy.
 73. „ 272. „ IV. helyett III.
 79. „ 294. „ utolsó szövegsorában : „Ig“ és „íg“ helyett „Igy“ és „így“.
 92. „ 74. dallamhoz tartozó jegyzetben a 3. sor második fele helyesen így :
 a) = A A_v A A_v [úgy, mint 71. a)]; b) = A B C C_v; c) = A B B C
 93. „ 92. dallamhoz tartozó jegyzetben a kótapélda után következő sor második fele helyesen
 így : -ből , A B C D-ből A B B A.
 94. „ 139. dallamhoz tartozó jegyzetben a kótapélda utolsó hangja értékű.
 95. „ 169. „ „ jegyzet 2. sorában : 292. helyett 291.
 98. „ 222. „ „ jegyzet 2. sorában : A 2. sor helyett A 3. sor.
 98. „ 231. „ „ jegyzetben a kótapéldában : helyett .
 99. „ 250. „ „ jegyzet 6. sorában : 331. helyett 231.
 104. „ 5. sorban : Ak. helyett tk.

105. „ 8. szöveg 2. versszakának 1. sora helyesen így : Nincs Simonnak siratója,

105. „ 8. „ 2. „ 3. „ „ „ Cifra szüre koporsója,

105. „ 10. „ 2. „ 1. „ „ „ Ne sirj kedves feleségem,

112. „ 149. b) helyett 151. b)

120. „ 218. a) szöveg 2. versszakjának utolsó sora helyesen így : Csak szerelemgyökeret.

126. „ 286. „ 4. „ „ I. sora helyesen így : — Nem mehetek kedves babám,

135. „ 1. hasáb utolsó sorában : B. helyett V.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

42

- 101. ...
- 102. ...
- 103. ...
- 104. ...
- 105. ...
- 106. ...
- 107. ...
- 108. ...
- 109. ...
- 110. ...
- 111. ...
- 112. ...
- 113. ...
- 114. ...
- 115. ...
- 116. ...
- 117. ...
- 118. ...
- 119. ...
- 120. ...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

